

İLHAM
ƏLİYEV

**İNKİŞAF –
MƏQSƏDİMİZDİR**

İLHAM
ƏLİYEV

YÜZ BİRİNCİ KİTAB

FEVRAL 2020 - MART 2020

AZƏRNƏŞR
BAKI - 2020

İLHAM
ƏLİYEV

ÇIXIŞLAR * NİTQLƏR

BƏYANATLAR * MÜSAHİBƏLƏR

MƏKTUBLAR * MƏRUZƏLƏR

MÜRACİƏTLƏR

AZƏRNƏŞR
BAKI – 2020

BBK 32
Ə 56

Buraxılışına məsul
akademik
RAMİZ MEHDİYEV

ƏLİYEV İLHAM

Ə 56 **İnkişaf – məqsədimizdir.** B., Azərneşr, 2020, 392 səh.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin oxuculara təqdim olunan «İnkişaf – məqsədimizdir» çoxcildliyinin bu cildində dövlət başçısının İtaliya Respublikasına dövlət səfəri, həmçinin Türkiyə və Türkmənistan prezidentlərinin ölkəmizə rəsmi və işgüzar səfərləri zamanı ölkələrimiz arasında çoxşaxəli əlaqələrin inkişafından, enerji və qeyri-neft sektoruna aid bağlanan müqavilələrdən, eyni zamanda, beynəlxalq əməkdaşlığın daha da möhkəmləndirilməsi və genişləndirilməsindən bəhs edən materiallar toplanmışdır. Ölkə başçısı bütün görüşlərində və beynəlxalq tədbirlərdə Ermənistan–Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münacişəsi barədə ətraflı məlumat vermiş, uzun illərdir Azərbaycanın terrorizmdən əziyyət çəkdiyini, işğalçı Ermənistanın Azərbaycana məxsus qədim dini və digər maddi mədəniyyət abidələrini yerlə yeksan etdiyini diqqətə çatdırmışdır ki, bu da hər bir cildə öz əksini tapır.

Bu cildə oxucular dövlət başçısının Goranboy, Şəmkir, Qazax, Ağstafa və Tovuz rayonlarına səfəri zamanı bölgələrin sosial, iqtisadi, kənd təsərrüfatı və mədəni cəhətdən inkişafına yönəlmiş nitqləri, səfər etdiyi rayonlarda yolların, «Asan Xidmət» Mərkəzinin, xəstəxanaların, parkların, sənaye müəssisələrinin açılışında ictimaiyyətin nümayəndələri ilə görüşlərinə dair materiallarla da tanış ola bilərlər.

Kitabda, həmçinin dövlət başçısının Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin yeni tərkibinin ilk iclasında geniş məzmunlu nitqi və digər materiallar yer almışdır.

ISBN 978-9952-8100-7-3

Я 0801000000
М – 651(07)– 2020

ББК - 32

© Azərneşr, 2020

**BAKİ NƏQLİYYAT AGENTLİYİNİN
İDARƏ HEYƏTİNİN SƏDRİ VÜSAL
KƏRİMLİ İLƏ GÖRÜŞ**

18 fevral 2020-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev fevralın 18-də Bakı Nəqliyyat Agentliyinin İdarə Heyətinin sədri Vüsal Kərimlini qəbul etmişdir.

İ l h a m Ə l i y e v: Bakı Nəqliyyat Agentliyi keçən ili yaxşı nəticələrlə başa vurub, görülən işlərin bir hissəsi ilə mən şəxsən tanış olmuşam. Hesab edirəm ki, Agentlik üçün keçən il uğurlu olubdur. Ancaq biz əldə edilmiş nailiyyətlərlə kifayətlənməməliyik, hələ görüləsi işlər çoxdur.

Son 5 il ərzində şəhərimizə yüzlərlə yeni avtobus gətirilib. Bu avtobusların hamısı dünyanın aparıcı şirkətlərinin istehsalıdır. Bu bizim şüurlu seçimimizdir. Çünki Bakıda ən müasir texnologiyalar tətbiq edilməlidir, o cümlədən nəqliyyat vasitələrinin dünyanın ən yüksək standartlarına cavab verməsi əsas şərtlərdən biridir. Onu da bildirməliyəm ki, 5 il bundan əvvəl Bakıya gətirilmiş ilk xarici istehsal olan avtobuslar, hətta o avtobusların istehsal olunduğu ölkələrdə belə, hələ xətlərə çıxmamışdı. Yəni ən müasir avtobuslar gətirilir. Əlbəttə ki, bu, şəhər nəqliyyatının böyük dərəcədə yaxşılaşdırılması istiqamətində

atılmış çox önəmli addımdır. Mənim göstərişimlə hər il dövlət büdcəsindən kifayət qədər böyük vəsait ayrılır və hər il orta hesabla 300 avtobus Bakı Nəqliyyat Agentliyinin xətti ilə şəhərimizə gətirilir. Beləliklə, biz avtobus parkını tədricən müasirləşdiririk. Mənim özəl şirkətlərə də tövsiyəm ondan ibarət idi ki, onlar da öz avtobus parklarına yenidən baxsınlar. Görürəm ki, bəzi şirkətlər də bu istiqamətdə önəmli addımlar atır.

Avtobusların ölkəmizə gətirilməsi, əlbəttə ki, işlərin bir hissəsidir. Bütün yol-nəqliyyat infrastrukturunu müasir tələblərə cavab verməlidir və bu istiqamətdə kompleks tədbirlər görülür. Yol infrastrukturuna görə Azərbaycan dünya miqyasında 27-ci yerdədir. Bu da Davos Forumunun hesabatında əksini tapıbdir.

Şəhər nəqliyyatı ilə bağlı digər tədbirlər də görülür və görülməkdir. Eşitmək istərdim ki, keçən il görülmüş əsas işlər nədən ibarət idi? Bu il neçə yeni avtobus gətiriləcək və şəhər nəqliyyatında hansı yeniliklər olacaqdır?

Vüsal Kərimli: Çox sağ olun, cənab Prezident. Keçən il Bakı şəhərində fəaliyyət göstərən 2200 avtobusla 801 milyon sərnişin daşınıb. Ümumi daşıyıcıların sayı 65-dən 37-yə endirilib. Yəni 2 avtobusu olan şəxslər var idi ki, onlar da fəaliyyət göstərmək istəyirdilər. Aydın məsələdir ki, onlar insanların rahatlığı üçün deyil, öz maraqları naminə fəaliyyət göstərirdilər. Biz onların sayını müəy-

---

yən tələblər əsasında 65-dən 37-yə endirdik. Ümumilikdə isə 5 il ərzində 855 avtobus yenilənib. Bunlardan 600-ü Sizin tapşırığınızla xarici ölkələrdən gətirilib. Daşıyıcılar tərəfindən də Bakı Nəqliyyat Agentliyinin tələbləri əsasında 295 müasir avtobus gətirilib. Ümumilikdə bu günədək avtobus parkı 40 faizə yaxın yenilənib. Sizin tapşırığınıza əsasən, hər il 300 avtobus gətirilməklə, yaxın 3 ildə parkın yenilənməsini 100 faizə çatdırmağı planlaşdırırıq.

Məlumat üçün bildirim ki, bizim gətirdiyimiz yeni avtobuslar ətraf mühitə daha az zərər verən sıxılmış təbii qazla işləyir. Dünyanın bir sıra böyük şəhərlərində sıxılmış təbii qazla az sayda avtobus işləyir. Məsələn, Vyanada sıxılmış təbii qazla işləyən avtobuslar, ümumiyyətlə, yoxdur. Berlində isə bu istiqamətdə pilot layihənin tətbiqinə başlanılıb. Moskvada 6475 avtobusdan 319-u, İstanbulda 3070 avtobusdan 239-u sıxılmış təbii qazla işləyir. Amma bizdə 2200 avtobusdan 600-ü artıq sıxılmış təbii qazla fəaliyyət göstərir. Daşıyıcılara da göstəriş verilib ki, belə avtobuslar gətirsinlər. Çünki benzin və dizel yanacağı ilə işləyən avtobuslar şəhərdə orta sürətlə hərəkət etdiyi üçün ətraf mühitə daha çox ziyan vurur.

Bu ilin daha bir yeniliyi müxtəlif yerlərdə avtobuslar üçün habların yaradılması olacaq. Siz keçən ilin sentyabr ayında «Koroğlu» habının açılışında bu barədə tapşırıq vermişdiniz.

Avtobus sürücüləri ilə bağlı əsas problemlərdən biri onların peşə hazırlığına və iş rejiminə daşıyıcılar tərəfindən ciddi nəzarət olunmamasıdır. Biz bu problemin üzərində işləyirik. Bu məqsədlə Sürücü Təlim Mərkəzi yaradılıb və Siz onun açılışında iştirak etmişiniz. İndiyədək 2800-dən çox avtobus sürücüsü mərkəzdə təlim keçibdir.

Yol infrastrukturu üzrə də bir sıra işlər görülüb. Avtobusların, təcili tibbi yardım və yanğınsöndürmə maşınlarının tıxaclarda qalmamasını və fasiləsiz hərəkətini təmin etmək üçün yollarda xüsusi zolaqlar ayrılıb. Bundan əlavə, 2018-ci ildə taksi xidmətinə dair yeni tələblər müəyyənləşdirilib. Bu tələblərdə şəhərdə və aeroportda hansı növ taksilərin fəaliyyət göstərməsi, həmçinin tariflər əksini tapıb. Cənab Prezident, biz bu ilin birinci yarısında bütün marşrut xətlərində işləyən avtobuslarda ödənişin kart sistemi ilə aparılmasını təmin edəcəyik. Bu isə Sizin tapşırduğunuz kimi, «kölgə iqtisadiyyatı»nın, eyni zamanda, qeyri-formal iş rejiminin aradan qaldırılmasına, sürücülərin 8 saatdan artıq işləməsinin qarşısının alınmasına, ictimai nəqliyyatda dövrüyyənin şəffaflaşdırılmasına imkan yaradacaqdır.

Ümumilikdə bizim əsas məqsədimiz sərnəşinlərin daha az vaxt sərf edərək, mənzilbaşına rahat, təhlükəsiz çatmasıdır. Bunun üçün nəinki Bakı Nəqliyyat Agentliyi, eyni zamanda, ictimaiyyət də fəal olmalıdır. Çünki şəxsi nəqliyyat vasitəsilə bir nəfər gedir,

avtobusda isə 70–80 nəfərə qədər sərnəşin olur. O bir nəfər avtomobilini yolda qeyri-qanuni park etdiyinə görə, avtobusun hərəkəti üçün çətinliklər yaradır. Son zamanlar parkinqlə bağlı cərimələrə görə insanların müəyyən narazılıqları olur. Amma Bakı paytaxt şəhərimizdir, bütün ölkələrin paytaxt şəhərlərində olduğu kimi, bizdə də insanlar avtomobillərini istədikləri yerlərdə park edə bilməzlər. Çünki əsas ictimai nəqliyyatdır, biz gün ərzində 2 milyon 200 sərnəşin daşıyıyıq. Sakinlər əsasən ictimai nəqliyyatdan istifadə edirlər. Ona görə biz Sizin tapşırığınıza əsasən, biz ictimai nəqliyyatdan istifadə edən sərnəşinlərin rahatlığını təmin etməyə çalışırıq.

İ l h a m Ə l i y e v: Əlbəttə, şəhər nəqliyyatının təkmilləşdirilməsi hər bir böyük şəhər üçün önəmli məsələdir. Şadam ki, son illər ərzində Bakı şəhərində görülmüş işlər kompleks xarakterlidir və bu işlər nəqliyyatla bağlı bütün sahələri əhatə edir. Çox yaxşı haldır ki, hazırda bütün nəqliyyat növləri arasında koordinasiya işləri də aparılır. Hesab edirəm ki, taksi, metro və avtobus xidmətləri növbəti mərhələdə bir-biri ilə daha da sıx əlaqədə olmalıdır. Əsas məsələ tıxacların azaldılmasıdır. Bunun üçün tək-cə yeni yolların çəkilişi, yeni qovşaqların tikintisi ilə işimizi məhdudlaşdırma bilmərik. Amma bu da həqiqətdir ki, əgər son 10–12 il ərzində Bakıda böyük yol infrastrukturunu layihələri icra edilməsəydi, bu gün şəhər nəqliyyatı tıxacdan tər-pənə bilməzdi. Sadəcə, 10 il bundan əvvəl mövcud olan mənzərəyə qayıtmaq lazımdır ki, bunu hər kəs görsün və bilsin. Bizim əsas nəqliyyat damarlarımız, demək olar ki, tamamilə iflic vəziyyətdə idi. Şəhəri hava limanı ilə birləşdirən əsas

yol baxmayaraq ki, dördzolaqlı sayılırdı, əslində iki-zolaqlı idi və bu yol boyunca bir neçə dairə mövcud idi. Ancaq bu gün bir dənə də dairə yoxdur, yəni hava limanından şəhərə çox rahat gəlmək üçün bütün imkanlar vardır. Təkcə bu deyil, hava limanına digər avtomobil yolunun çəkilişi də böyük əhəmiyyət daşıyır. Zığ istiqamətindən hava limanına, ümumiyyətlə, yol yox idi. O vaxt biz təşəbbüs göstərərək onu icra etdik və bu bir çox məsələləri həll etdi. Deyə bilərəm ki, son illərdə Bakı şəhərində görülmüş işlərin, tikilmiş körpülərin, yol qovşaqlarının bəlkə də misli-bərabəri yoxdur.

Ancaq bununla yanaşı, nəqliyyat vasitələrinin sayı artır. Bu da əhalinin yaşayış səviyyəsinin yaxşılaşdırılmasından xəbər verir. Statistika var, hər il ölkəmizə gətirilən və artıq hazırda ölkəmizdə istehsal olunan nəqliyyat vasitələrinin sayı artmaqdadır. Əhalimiz artır, Bakı şəhərinin əhalisi artır. Şəhər nəqliyyatımız da bu artıma uyğun şəkildə inkişaf etməlidir və bu artımla uzlaşmalıdır. Odur ki, bundan sonra metro tikintisi, yeni qovşaqların inşası, Bakı dairəvi dəmir yolu çəkilişinin başa çatdırılması, avtobus nəqliyyatının səmərəli fəaliyyəti – bütün bu nəqliyyat seqmentləri vahid bir mexanizm kimi işləməlidir. Əsas məsələ insanların yola sərf edəcəyi vaxtın azaldılmasıdır.

Bununla bərabər, bəlkə də bundan daha vacib məsələ təhlükəsizlikdir, sürücülərin hazırlanmasıdır, onların tibbi müayinəsi və iş qrafikidir. Mən bu yaxınlarda bildirdim ki, heç kim gündə 8 saatdan artıq işləməməlidir. Əgər kimsə işçiləri qanunsuz işlədirsə, istismar edirsə, cəzasını alacaq. Əlbəttə, əminəm ki, Bakı Nəqliyyat Agentliyində çalışan sürücülər bu meyarlara

riayət edirlər. İnsanların rahatlığı da vacib məsələdir. İnsanlar müasir avtobuslarda özlərini çox rahat hiss edirlər. Prinsip etibarilə elə bir avtobus xidməti olmalıdır ki, hətta şəxsi maşını olan insanlar da şəhər nəqliyyatı ilə hərəkət etməyə üstünlük versinlər. Hesab edirəm ki, biz bu hədəfə yaxınlaşırıq. Əlbəttə, növbəti illərdə avtobus parkının təzələnməsi istiqamətində əlavə tədbirlər görülməyə və eyni zamanda, şadam ki, hazırda ölkəmizə gətirilən yeni avtobuslar ekoloji cəhətdən çox təmizdir. Sırr deyil ki, havanı ən çox çirkləndirən nəqliyyat vasitələridir. Sənaye müəssisələri, ticarət obyektləri deyil – bunun statistikasına var – məhz nəqliyyat vasitələridir. Ona görə həm 2 ildən sonra Azərbaycanda istehsal olunacaq «avro-5» markalı benzinin bazara daxil olması bu sahədə çox böyük irəliləyişə səbəb olacaq, eyni zamanda da sıxılmış qaz və elektrik enerjisi ilə işləyən avtobusların ölkəmizə gətirilməsi, bunun üçün müvafiq infrastrukturun yaradılması zəruridir. Ona görə bu istiqamətdə əlavə addımlar atılmalıdır.

Bir də maraqlanmaq istəyirəm – indi şəhərin mərkəzi hissələrində avtobus xidməti kifayət qədər səmərəlidir – qəsəbələrdə vəziyyət necədir? Qəsəbələrdə avtobus nəqliyyatı ilə bağlı hər hansı bir problem varmı? Varsa, onların həlli üçün nə etmək lazımdır?

V ü s a l K ə r i m l i: Cənab Prezident, son zamanlar qəsəbələrdə bəzi evlərin yollara yaxın tikilməsi yol infrastrukturunda bir az çətinliklər yaradıb. Biz bu ilin doqquzuncu ayından sonra qəsəbələri onların yol ölçülərinə, dönmə dərəcələrinə görə mərhələli şəkildə avtobuslarla təmin edəcəyik. Çünki 12 metrlik avtobuslar bəzi qəsəbələrin yollarında hərəkət edə

bilmir. Sizin tapşırığınıza əsasən, bu il alınacaq 415 avtobusdan 115-i artıq sifariş edilib, 300-ü isə tenderə çıxarılacaqdır. Orada biz 8 və 9 metrlik avtobuslar da nəzərdə tutmuşuq ki, qəsəbələrətrafi və qəsəbələr daxili hərəkət üçün daha təhlükəsiz, onların yoluna uyğun olsun. Eyni zamanda, mart ayında daşıyıcılar tərəfindən də 50-yə yaxın avtobusun gətiriləcəyi gözlənilir. Bu avtobusların qəsəbələr istiqamətində xətlərə buraxılması nəzərdə tutulur. Qəsəbələrin yol infrastrukturuna dair layihələri biz Avtomobil Yolları Dövlət Agentliyi ilə birgə hazırlayırıq. Bu istiqamətdə də işlər yekunlaşacaqdır.

Biz qəsəbələrdə əsasən kiçik hablar yaratmaq istəyirik. Bu kiçik habları, Siz qeyd etdiyiniz kimi, dairəvi dəmir yolunun ətrafında yaratmaq istəyirik ki, bir-biri ilə əlaqəli olsun. Vətəndaş haba gələndən sonra şəhərə istərsə dəmir yolu ilə, istərsə də avtobusla gedə biləcəkdir.

İlham Əliyev: Elədir. Bir də ki, siz parking ilə bağlı danışdınız. Biz burada da hər şeyə ədalətli yanaşmalıyıq. Parking imkanları olmalıdır ki, sonra biz vətəndaşlardan bu qaydalara riayət etmələrini tələb edək. Bəzi hallarda sürücülər bu qaydaları kobudcasına pozurlar. Parking olan yerdə maşınları münasib olmayan yerlərdə saxlayıb, həm piyadalara maneə törədirlər, həm də nəqliyyata problem yaradırlar. Buna görə kifayət qədər böyük imkanlar, yəni parking yerləri olmalıdır ki, biz sürücülərə bu tələbləri irəli sürək. Burada da heç bir qanun pozuntusu olmamalıdır. Qanun qarşısında hamı bərabərdir. Hamı bilməlidir ki, şəhər nəqliyyatı həm insanların rahatlığı, həm bizim sağlamlığımız, həm də havanın təmiz

olmasıdır. Yenə də deyirəm, havanı ən çox çirkləndirən nəqliyyat vasitələridir, xüsusilə tıxac olan yerdə. Tıxacın olmaması isə sizin əsas vəzifənizdir. Siz bundan sonra da aidiyyəti dövlət qurumları ilə bu istiqamətdə fəal olmalısınız. Ona görə parkinqlə bağlı soruşmaq istəyirəm, vəziyyət necədir və bu il hansı addımlar gözlənilir?

V ü s a l K ə r i m l i: Bu il biz parkinqlə əlaqədar bu istiqamətdə fəaliyyət göstərən beynəlxalq məsləhət xidmətlərini cəlb etmişik ki, Bakı şəhərində parkinq məsələsi nəinki infrastruktur cəhətdən, eyni zamanda, iqtisadi baxımdan analiz olunsun. Çünki şəhər zonalara bölünməlidir. Bunun gecə vaxtları var. Şəhərdə tıxac olan vaxtlarda açıq yolları analiz edib harada neçə yeraltı parkinq, yaxud küçə parkinqi, yoxsa xüsusilə molların və insanların yaşadığı əsas yerlərdə modul parkinqlər tikilməlidir və onların da tarifləri olmalıdır. Şəhər mərkəzinin tarifi və «B» zonasının tarifi fərqli olmalıdır. Bununla əlaqədar biz ilin ilk yarısının yekununda görülmüş işlərin nəticələrinə dair digər müvafiq qurumlarla birgə hesabat hazırlayıb Sizə təqdim edəcəyik.

İ l h a m Ə l i y e v: Yaxşı, bu il görüləsi işlər çoxdur. Əminəm ki, ilin sonunda biz şəhər nəqliyyatını daha da inkişaf etmiş halda görəcəyik. Çünki bir daha demək istəyirəm, bu, insanların sağlamlığı, təhlükəsizliyi, rahatlığı üçündür. Onu da bildirməliyəm ki, dövlət xətti ilə böyük məbləğə alınan avtobuslar, əlbəttə, kommersiya baxımından bəlkə də 10 il, 20 ildən sonra özünü doğruldacaq. Bunu ona görə edirik ki, insanlar şəhər nəqliyyatından, avtobuslardan təhlükəsiz və rahat şəkildə istifadə etsinlər.

İTALİYA RESPUBLİKASINA SƏFƏR

19 fevral 2020-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev fevralın 19-da İtaliya Respublikasına dövlət səfərinə gəlmişdir.

Romanın Fiumicino Beynəlxalq Aeroportunda dövlət başçımızın şərəfinə Fəxri qarovul dəstəsi düzülmüşdü.

Prezident İlham Əliyevi və xanımı Mehriban Əliyevanı İtaliya Respublikası Xarici İşlər və Beynəlxalq Əməkdaşlıq Nazirliyinin Dövlət katibi Manlio di Stefano, İtaliyanın Azərbaycandakı səfiri Augusto Massari, Xarici İşlər Nazirliyinin Diplomatik Protokol İdarəsinin rəis müavini Klaudio Miscia və digər rəsmi şəxslər qarşıladılar.

**VİLLA BORGHESE PARKINDA DAHİ
AZƏRBAYCAN ŞAİRİ VƏ MÜTƏFƏKKİRİ
NİZAMİ GƏNCƏVİNİN ABİDƏSİNİ ZİYARƏT**

Roma

19 fevral 2020-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev fevralın 19-da Romada məşhur Villa Borghe-se parkında dahi Azərbaycan şairi və mütəfəkkiri Nizami Gəncəvinin abidəsini ziyarət etmişdir.

Prezident İlham Əliyev, xanımı Mehriban Əliyeva və qızı Leyla Əliyeva abidənin önünə gül dəstələri qoydular.

Bu abidə «Dahi Azərbaycan şairi və mütəfəkkiri Nizami Gəncəvinin 870 illik yubileyinin keçirilməsi haqqında» Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2011-ci il 23 dekabr tarixli Sərəncamına əsasən ucal-dılıb. Həmin sərəncama əsasən, Nizami Gəncəvinin yubileyinə həsr edilmiş silsilə tədbirlər çərçivəsində Heydər Əliyev Fondunun dəstəyi ilə 2012-ci ilin ap-relində abidənin açılışı olub. Abidənin müəllifləri Xalq rəssamları Səlahət Məmmədov və Əli İbadulla-yevdir.

RƏSMİ QARŞILANMA MƏRASİMİ

Roma

19 fevral 2020-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin fevralın 19-da Romada rəsmi qarşılama mərasimi keçirilmişdir.

Prezident İlham Əliyev süvari dəstəsinin müşayiəti ilə Romanın Kuirinale sarayına gəldi.

Dövlət başçımızın şərəfinə Fəxri qarovul dəstəsi düzülmüşdü.

Prezident İlham Əliyevi və xanımı Mehriban Əliyevanı İtaliya Prezidenti Sercio Mattarella və qızı Laura Mattarella qarşıladılar.

Azərbaycanın və İtaliyanın Dövlət himnləri səsləndirildi.

Fəxri qarovul dəstəsinin rəisi dövlət başçımıza raport verdi.

Azərbaycan və İtaliya prezidentləri Fəxri qarovul dəstəsinin qarşısından keçdilər.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev və xanımı Mehriban Əliyeva, İtaliya Prezidenti Sercio Mattarella və qızı Laura Mattarella birgə foto çəkdirdilər.

Azərbaycan nümayəndə heyəti İtaliya Prezidentinə, İtaliya nümayəndə heyəti isə Azərbaycan Prezidentinə təqdim olundu.

İTALİYA RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ SERCIO MATTARELLA İLƏ TƏKBƏTƏK GÖRÜŞ

Roma

20 fevral 2020-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin fevralın 20-də rəsmi qarşılanma mərasimindən sonra İtaliya Respublikasının Prezidenti Sergio Mattarella ilə təkbətək görüşü olmuşdur.

Görüşdə ölkələrimiz arasında əlaqələrin inkişafı ilə bağlı məsələlər ətrafında fikir mübadiləsi aparıldı.

GENİŞ TƏRKİBDƏ GÖRÜŞ

Roma

20 fevral 2020-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin və İtaliya Respublikasının Prezidenti Sercio Mattarellanın nümayəndə heyətlərinin iştirakı ilə fevralın 20-də təkbətək görüş başa çatdıqdan sonra geniş tərkibdə görüşü olmuşdur.

Sercio Mattarella: Cənab Prezident, Roma-ya xoş gəlmisiniz! Sizin səfərinizdən çox məmnunam. 2 il əvvəl Bakıda mənə göstərdiyiniz qonaqpərvərliyə görə Sizə təşəkkürümü bildirirəm. Hazırkı səfəriniz də Azərbaycan və İtaliya arasında səmimi dostluğun və güclənən əməkdaşlığın bir daha qeyd edilməsi, eləcə də Sizin və hökumətinizin İtaliya–Azərbaycan əlaqələri üçün yürütdüyü siyasətin, habelə ölkələrimiz arasında bütün istiqamətlərdə – enerji, ticari-iqtisadi, siyasi və mədəni sahələrdə əməkdaşlığın dəyərləndirilməsi üçün gözəl fürsətdir.

Cənab Prezident, bir daha xoş gəlmisiniz! Sizin İtaliyaya dövlət səfərinizdən böyük məmnunluq duyuruq.

İ l h a m Ə l i y e v: Təşəkkür edirəm, hörmətli cənab Prezident. İlk növbədə, İtaliyaya dövlət səfərinə dəvətə və göstərdiyiniz qonaqpərvərliyə görə Sizə təşəkkürümü bildirirəm. Yenidən gözəl ölkə-nizdə olmağımdan çox məmnunam.

Sizin Azərbaycana tarixi səfərinizi məmnuniyyətə xatırlayıram. Səfər zamanı əldə edilmiş razılaşmalar artıq həyatda da öz əksini tapır və bu gün İtaliya–Azərbaycan əlaqələri yeni yüksək səviyyəyə yüksəlir. Siyasi, iqtisadi, energetika, mədəniyyət, nəqliyyat, demək olar ki, bütün sahələrdə şirkətlərimiz arasındakı əlaqələr yeni pilləyə qalxır. Səfər zamanı imzalanacaq çoxsaylı sənədlər bizim əlaqələrimizi daha da gücləndirəcəkdir. Onların arasında xüsusilə strateji tərəfdaşlığın gücləndirilməsinə dair Birgə Bəyannaməni qeyd etmək istərdim.

Energetika sahəsində çox gözəl nəticələr vardır. Birgə icra etdiyimiz «Cənub Qaz Dəhlizi» artıq yekunlaşmaq üzrədir. Bizim bundan sonra əsas istəyimiz ondan ibarətdir ki, qeyri-neft sektorunda İtaliya və Azərbaycan arasındakı əlaqələr daha sürətlə inkişaf etsin. Sabah keçiriləcək biznes-forum əminəm ki, bu istiqamətdə çox önəmli addım olacaqdır.

Bir daha qonaqpərvərliyə və dəvətə görə təşəkkürümü bildirirəm. Əminəm ki, səfərin yekunları çox müsbət olacaqdır.

Görüşdə «Çoxölçülü strateji tərəfdaşlığın gücləndirilməsinə dair Birgə Bəyannamə»nin əhəmiyyəti vurğulandı. Bildirildi ki, bu sənəd bütün sahələri, o cümlədən siyasi, iqtisadi, ticari, enerji sahələrini əhatə edir.

Söhbət zamanı İtaliyanın hər zaman Azərbaycanın dostu olduğu vurğulandı. Azərbaycanın global baxımdan çox əhəmiyyətli bir regionda yerləşdiyi və bütün ölkələrlə yaxşı əlaqələr qurduğu qeyd edildi.

Görüşdə Ermənistan–Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli ilə bağlı Azərbaycanın mövqeyi bir daha vurğulandı. Bu münaqişənin məhz Azərbaycanın ərazi bütövlüyü çərçivəsində, beynəlxalq hüququn norma və prinsipləri, həmçinin Helsinki Yekun Aktına əsasən həll edilməsinin zəruriliyi bildirildi.

Söhbət zamanı ölkələrimiz arasında mədəniyyət sahəsində əlaqələrin inkişafında Heydər Əliyev Fondunun rolu xüsusi qeyd olundu. 2020-ci ilin İtaliyada mədəniyyət baxımından «Azərbaycan ili» elan edildiyi diqqətə çatdırıldı.

**İTALİYA RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ
SERCIO MATTARELLA İLƏ BİRGƏ MƏTBUATA
BƏYANATLARLA ÇIXIŞLAR**

Roma

20 fevral 2020-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və İtaliya Respublikasının Prezidenti Sergio Mattarella fevralın 20-də geniş tərkibdə görüş başa çatdıqdan sonra mətbuata bəyanatlarla çıxış etmişlər.

**İtaliya Prezidenti Sergio Mattarellanın
bəyanatı**

Prezident İlham Əliyevi Kuirinalədə qarşılamaq mənim üçün çox böyük məmnunluq və böyük şərəfdir. Bu cənab Prezidentin İtaliyaya ilk dövlət səfəridir. Çox məmnunam ki, mənim Bakıya təqribən 2 il bundan əvvəlki səfərimdən sonra cənab Prezidentin buraya səfəri baş tutur. 2 il bundan əvvəlki səfərdən mənim çox gözəl xatirələrim vardır. Bu gün cənab Prezidentin Romaya səfəri bir daha İtaliya ilə Azərbaycan arasındakı əlaqələrin nə qədər güclü olduğunu göstərir.

Biz artıq apardığımız danışıqlar nəticəsində bir neçə məsələni qeyd etdik, İtaliya ilə Azərbaycan arasındakı əlaqələri xüsusilə vurğuladıq. Yalnız enerji sahəsində deyil, həmçinin digər sahələrdə – siyasi, mədəni sahələrdə olan əlaqələri də vurğuladıq. Burada müxtəlif sahələrdə tərəfdaşlığın gücləndirilməsi ilə bağlı Birgə Bəyannamə qeyd olundu. Cənab Konte və cənab Prezident tərəfindən imzalanan bu Bəyannamə əlaqələrimizin, demək olar ki, bütün sahələrdə inkişafına təkan verəcəkdir.

İtaliya və Azərbaycan bir-biri ilə dost ölkələr, həmçinin regionda əsas tərəfdaşlardır. Azərbaycan dialoqa çox açıq və müasir bir ölkədir. Burada mən «Qoşulmama Hərəkatı»na Azərbaycanın üçillik sədrliyini də qeyd etmək istəyirəm. Azərbaycan bu öhdəliyi öz üzərinə götürmüşdür və bu onun beynəlxalq sahədəki işini daha da gücləndirəcəkdir. Mən bu işdə cənab Prezidentə uğurlar arzulayıram.

Biz iqtisadi-ticari sahədə çox intensiv əlaqələrə malikik, çox böyük inkişafı irəli gedirik. İtaliya müəssisələri Azərbaycana cəlb olunur, bir çoxları işləyir və bundan sonra digərləri də bu sahəyə cəlb olunacaqlar.

Bundan başqa, cənab Prezident və hökumət ölkənin iqtisadi-siyasi həyatının şaxələndirilməsi ilə bağlı bir çox planlar reallaşdırır. Biz bu işə dəstək olmağa hər zaman hazırıq. Bugünkü görüşlər zamanı bir neçə sahə üzrə imzalanmış sazişlər mübadilə olunacaq. Bu bizim iqtisadi, siyasi sahələrdə

inkişaf edən əməkdaşlığımızın bariz göstəricisidir. Bundan əlavə, «Cənub Qaz Dəhlizi» layihəsini qeyd etmək istərdim. Artıq TAP layihəsi üzrə işlər yekunlaşmaq üzrədir. Bu, İtaliya ilə Azərbaycan arasında əlaqələrin daha da inkişafına, həmçinin Xəzər və Aralıq dənizləri regionlarında sabitliyin qorunmasına yardımçı olacaqdır.

Mən Azərbaycanın beynəlxalq məsələlərə müsbət baxışını qeyd etmək istərdim. Azərbaycan enerji sahəsində hər zaman hamı ilə əməkdaşlıq etməyə açıq bir ölkədir. Mən bir daha qeyd etməliyəm ki, Azərbaycan beynəlxalq məsələlərdə bütün ölkələrlə dialoqa hazırdır. Bundan başqa, bir qədər öncə biz cənab Prezidentlə qeyd etdik ki, ölkələrimiz arasında mədəni sahədə də inkişaf gedir. Bugünkü görüşlər zamanı bu sahədə də bir çox sazişlərin imzalanması gözlənilir və bütün bu sazişlər çox mühümdür. Lakin mən onların içərisində ən mühümlərindən birini xüsusi qeyd etmək istərdim. Azərbaycanın «Azərkosmos» şirkəti ilə İtaliyanın müvafiq tərəfdaş şirkəti arasında gələcək əməkdaşlıq və yüksək texnologiyanın tətbiqi ilə bağlı saziş mübadilə olunacaqdır.

Mən artıq cənab Prezidentə bildirdim ki, 2020-ci il İtaliyada «Azərbaycan ili» elan olunub. Bu bizim əlaqələrimizi, dostluğumuzu, əməkdaşlığımızı artırmağa kömək edəcək və iki ölkə arasında münasibətləri daha da intensivləşdirəcəkdir. Bundan başqa, biz həmçinin Dağlıq Qarabağla bağlı

müəyyən bir sabit nəticənin əldə olunması haqqında danışıdıq. Biz bu məsələyə İtaliya tərəfindən hər zaman dəstək olduğumuzu bildiririk və ümid edirik ki, bu məsələ üzrə siyasi danışıqlar sayəsində qısa bir zamanda müəyyən nəticələr əldə olunacaqdır.

İtaliya Azərbaycanla Avropa İttifaqı arasındakı əlaqələrə hər zaman dəstək olmağa hazırdır. Biz Avropa İttifaqı və Azərbaycan arasındakı əlaqələrə stimül olmaq üçün bu sahədə də çox geniş formada əməkdaşlıq etməyə hazırıq. İtaliya Azərbaycanı, həmçinin Avroatlantik tərəfdaşlıq üzrə də ən əsas tərəfdaş kimi görür. Əfqanıstanda terrorizmə qarşı mübarizədə və gördüyünüz kimi, hər bir sahədə bizim ölkələrimiz arasında əməkdaşlıq çox yüksək səviyyədədir. Azərbaycan hər zaman bu əməkdaşlıqda İtaliyanın dostluğuna və dəstəyinə əmin ola bilər. Bir daha xoş gəlmisiniz!

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin bəyanatı

Təşəkkür edirəm, hörmətli cənab Prezident!

Hörmətli xanımlar və cənablar!

İlk növbədə, cənab Prezident, məni İtaliyaya dövlət səfərinə dəvət etdiyinizə, mənə və nümayəndə heyətinə göstərdiyiniz qonaqpərvərliyə görə Sizə dərin təşəkkürümü bildirmək istəyirəm. Yenidən gözəl ölkənizdə olmağımdan çox məmnunam. Bu gün həm təkbətək görüş zamanı, həm də nümayən-

də heyətlərinin iştirakı ilə aparılmış danışıqlarda bir daha əmin oldum ki, İtaliya və Azərbaycan bir-birinə çox yaxın olan dost ölkələrdir.

Cənab Prezident, Sizin Azərbaycana rəsmi səfərinizi məmnuniyyətlə xatırlayıram. Həmin səfər ölkələrimizin gələcək əməkdaşlığına çox güclü təkan vermişdir və səfər zamanı əldə edilmiş bütün razılaşmalar bu gün həyatda öz əksini tapır.

Bu gün çoxsaylı ikitərəfli sənədlərin imzalanması nəzərdə tutulur. Onların hər biri çox önəmlidir, bir çox sahələri əhatə edir. Ancaq mən xüsusilə strateji tərəfdaşlığın gücləndirilməsinə dair Birgə Bəyannaməni qeyd etmək istədim. Çünki bu Bəyannamədə əslində bizim strateji tərəfdaşlığımızın gələcək istiqamətləri müəyyən edilir. Bu çox dərin və müfəssəl sənəd həm siyasi, həm iqtisadi, həm mədəni, həm humanitar, həm də bütün digər sahələri əhatə edir. Eyni zamanda, İtaliya və Azərbaycanın beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində bir-birinə dəstək göstərməsi haqqında da müddəa vardır. Bu da yaxın, dost ölkələr, müttəfiqlər arasında olan bir məsələdir.

İqtisadi sahədə əməkdaşlığımızın gələcək inkişafı çox müsbət olacaqdır. Əminəm ki, bundan sonra İtaliya şirkətlərinin qeyri-neft sektorunda əməkdaşlıq etmələrini də görəcəyik. Bu günə qədər də bir çox İtaliya şirkətləri Azərbaycanda müxtəlif layihələrdə iştirak etmişdir. Ticarət dövriyyəsinə gəldikdə, İtaliya bizim üçün dünya

miqyasında bir nömrəli tərəfdaşdır. Keçən il ticarət dövriyyəimiz 6 milyard dollara çatmışdır. Düzdür, bunun böyük hissəsi neft sektoruna aiddir. Ona görə biz ticarət dövriyyəimizin şaxələndirilməsi ilə bağlı fikir mübadiləsi apardıq.

Ermənistan–Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli ilə bağlı cənab Prezidentin dediyi kimi, biz məsələni müzakirə etdik. Bu məsələnin həlli yolları imzalanmış Birgə Bəyannamədə də göstərilir. Orada göstərilir ki, İtaliya və Azərbaycan bir-birinin ərazi bütövlüyünə, suverenliyinə, sərhədlərin toxunulmazlığına hörmətlə yanaşır və bunu dəstəkləyir. Eyni zamanda, Ermənistan–Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin məhz bu prinsiplər əsasında, Helsinki Yekun Aktı, BMT və ATƏT tərəfindən qəbul edilmiş qətnamə və qərarların əsasında həll olunması göstərilir. Hesab edirəm ki, bu çox ədalətli və beynəlxalq hüquqa əsaslanmış mövqedir və bu mövqeyə görə biz İtaliya tərəfinə minnətdarıq. O ki qaldı məsələnin konkret həlli ilə bağlı addımlara, Ermənistan tərəfindən çox məyusedici, bir-birini inkar edən və ziddiyyətli bəyanatlar səsləndirilir. Ermənistan rəhbəri bir dəfə demişdi ki, Dağlıq Qarabağ Ermənistandır. Ondan sonra demişdi ki, Dağlıq Qarabağ müstəqil dövlətdir. Hər ikisi də həqiqəti əks etdirmir. Dağlıq Qarabağ Azərbaycandır. Bunu tarix, beynəlxalq hüququn norma və prinsipləri göstərir. Azərbaycanın ərazi bütövlüyü, o cümlədən Dağlıq Qarabağ daxil olmaq

şərt ilə bütün dünya tərəfindən tanınır və qəbul edilir. Ona görə münaqişənin həlli yalnız beynəlxalq hüququn norma və prinsipləri əsasında, Azərbaycanın ərazi bütövlüyü çərçivəsində öz həllini tapmalıdır.

Biz bu gün cənab Prezidentin dediyi kimi, mədəniyyət sahəsində əməkdaşlığa da toxunduq. Biz bu sahədə əməkdaşlığı dərinləşdirmək istəyirik. Azərbaycanın İtaliyada Mədəniyyət Mərkəzinin açılışı nəzərdə tutulur. Bir neçə il bundan əvvəl dahi Azərbaycan şairi Nizami Gəncəvinin abidəsi Villa Borghese parkında ucaldılıb. Təhsil sahəsində də çox yaxşı əməkdaşlığımız var və bu sahədə də sənədlərin imzalanması nəzərdə tutulur. Hazırda Azərbaycanın 1500-dən çox tələbəsi İtaliyanın ali məktəblərində təhsil alır.

O ki qaldı energetika məsələlərinə, Azərbaycan İtaliya üçün bir nömrəli xam neft təchizatçısıdır. İtaliyanın xam neft istehlakının 17 faizi Azərbaycanın payına düşür. 15 ilə yaxındır ki, Azərbaycan İtaliyaya xam neft ixrac edir və bu müddət ərzində heç bir problem, heç bir fors-majör hadisəsi olmayıb. Azərbaycan etibarlı tərəfdaş kimi özünü təsdiqləyibdir.

Təbii qazın ixracına gəldikdə isə bu layihə də yekunlaşmaq üzrədir. TAP layihəsinin icrası 92 faizə çatıb və bu layihə «Cənub Qaz Dəhlizi»nin dördüncü və sonuncu layihəsidir. Bundan əvvəl 3 layihə icra edilib. «Cənub Qaz Dəhlizi»nin bir tərəfində Azərbaycan, o biri tərəfində İtaliya dayanır. Bizim aramızdakı daha 5 ölkə, bütövlükdə isə 7 ölkə arasında əməkdaşlıq yaranır. Bu əməkdaşlıq enerji və bütün başqa sahələrə də müsbət təsir göstərəcəkdir. Çünki bu ölkələr bir-biri ilə sıx bağlı ölkələrdir. Bundan sonra bu ölkələr arasındakı siyasi, iqtisadi, mədəni əlaqələrin inkişafı da təbii ki, daha sürətlə ge-

dəcəkdir. «Cənub Qaz Dəhlizi» tarixi layihədir və mən xüsusilə Prezident Mattarellaya onun göstərdiyi səylərinə görə dərin minnətdarlığımı bildirmək istəyirəm. Çünki 2018-ci ilin iyul ayında Azərbaycanda rəsmi səfərdə olarkən Prezidentlə bizim bu barədə söhbətimiz olub. Bu söhbətdən sonra TAP-ın icra edilməsi daha sürətlə getmişdir və hazırda biz layihənin son mərhələsindəyik. Biz Avropa İttifaqı–Azərbaycan əlaqələri haqqında fikir mübadiləsi apardıq. Avropa İttifaqı ilə Azərbaycan arasında yeni saziş üzərində iş gedir. Hesab edirəm ki, bu gün imzalanacaq çoxölçülü strateji tərəfdaşlığın gücləndirilməsinə dair Birgə Bəyannamə bu saziş üçün də gözəl əsas təşkil edə bilər. NATO–Azərbaycan əlaqələri uğurla inkişaf edir. Biz qoşunlarımızı Əfqanıstana uzun illər bundan əvvəl göndərmişik. Sülhməramlı əməliyyatlarda Azərbaycan fəal iştirak edir və NATO qoşunları üçün çox önəmli logistik və nəqliyyat xidmətləri göstəririk. Nəzərə alsaq ki, Azərbaycanın coğrafi yerləşməsi və nəqliyyat infrastrukturunu çox əlverişlidir, biz bu sahədə də uğurlu əməkdaşlıq edirik. Yəni səsləndirilən bu məsələlər və fikirlər artıq aydın göstərir ki, iki ölkə arasındakı strateji tərəfdaşlıq və dostluq əlaqələri vardır və bu əlaqələr bundan sonra da uğurla inkişaf etdiriləcəkdir. Sağ olun.

**İTALİYA RESPUBLİKASI NAZİRLƏR ŞURASININ
SƏDRİ CÜZEPPE KONTE
İLƏ GÖRÜŞ**

Roma

20 fevral 2020-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin fevralın 20-də İtaliya Respublikası Nazirlər Şurasının Sədri Cüzeppe Konte ilə təkbətək görüşü olmuşdur.

Əvvəlcə Prezident İlham Əliyevin qarşılama mərasimi oldu.

Azərbaycan Prezidentinin şərəfinə Fəxri qarovul dəstəsi düzülmüşdü.

İtaliya Nazirlər Şurasının Sədri Cüzeppe Konte Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevi qarşıladı.

Azərbaycanın və İtaliyanın Dövlət himnləri səsləndirildi.

Fəxri qarovul dəstəsinin rəisi dövlət başçımıza rəport verdi.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev və İtaliya Nazirlər Şurasının Sədri Cüzeppe Konte Fəxri qarovul dəstəsinin qarşısından keçdilər.

İtaliyanın dövlət və hökumət nümayəndələri Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevə, Azərbaycan nümayəndə heyətinin üzvləri İtaliya Nazirlər Şurasının Sədrinə təqdim olundu.

Sonra dövlət başçımız İlham Əliyev və İtaliya Nazirlər Şurasının Sədri Cüzeppe Konte birgə foto çəkirdilər.

Görüşdə Azərbaycan ilə İtaliya arasında siyasi əlaqələrin yüksək səviyyədə olduğu qeyd edildi, ölkələrimiz arasında möhkəm dostluq münasibətlərinin mövcud olduğu vurğulandı. «Çoxölçülü strateji tərəfdaşlığın gücləndirilməsinə dair Birgə Bəyannamə»nin imzalanmasının əhəmiyyəti qeyd olundu, bu sənədin əlaqələrimizi daha yüksək səviyyəyə qaldıracağı vurğulandı. Azərbaycanın radikalizm, terrorizm və ekstremizmə qarşı mübarizədə aparıcı rolu, ölkəmizin dünyəvi ənənələri yüksək qiymətləndirildi.

Söhbət zamanı ölkələrimizin enerji sahəsində uğurla əməkdaşlıq etdiyi və «Cənub Qaz Dəhlizi»nin son seqmenti olan TAP layihəsinin bu il son mərhələsinə qədəm qoyduğu bildirildi. Həmçinin İtaliya şirkətlərinin Azərbaycanda qeyri-neft sektorunun inkişafında və iqtisadiyyatın şaxələndirilməsində çox fəal surətdə iştirak etdiyi vurğulandı. Bu səfər zamanı imzalanacaq çoxsaylı sənədlərin ölkələrimiz arasında əməkdaşlığın daha geniş şəkildə inkişafı üçün zəmin yaradacağı qeyd edildi. Eyni zamanda, fevralın 21-də keçiriləcək biznes-forumun daha böyük imkanlar yaradacağı diqqətə çatdırıldı.

Söhbət zamanı İtaliyanın Azərbaycanın Avropa İttifaqı və NATO ilə əlaqələrinin inkişafını dəstəklədiyini bildirildi. Həmçinin Əfqanıstanda sülhməramlı əməliyyatlarda ölkəmizin birlikdə iştirakı qeyd edildi.

Görüşdə Azərbaycan ilə İtaliya arasında elm-təhsil, tələbə mübadiləsi, turizm sahələrində əməkdaşlıq məsələləri də müzakirə olundu.

Azərbaycan ilə İtaliya arasında mədəniyyət sahəsində əlaqələrin inkişafında Heydər Əliyev Fondunun rolu xüsusi vurğulandı. 2020-ci ilin İtaliyada mədəniyyət baxımından «Azərbaycan ili» elan edildiyi bildirildi.

Dövlət başçımız İtaliya Nazirlər Şurasının Sədrini Azərbaycana rəsmi səfərə dəvət etdi. Nazirlər Şurasının Sədri bu səfəri məmnuniyyətlə qəbul etdiyini bildirdi.

Sonra görüş nümayəndə heyətlərinin iştirakı ilə geniş tərkibdə davam etdi.

SƏNƏDLƏRİN İMZALANMASI MƏRASİMİ

Roma

20 fevral 2020-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev ilə İtaliya Respublikası Nazirlər Şurasının Sədri Cüzeppe Kontenin fevralın 20-də geniş tərkibdə görüşü başa çatdıqdan sonra Azərbaycan–İtaliya sənədlərinin imzalanması mərasimi olmuşdur.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və İtaliya Respublikası Nazirlər Şurasının Sədri Cüzeppe Konte «Azərbaycan Respublikası ilə İtaliya Respublikası arasında çoxölçülü strateji tərəfdaşlığın gücləndirilməsinə dair Birgə Bəyannamə»ni imzaladılar və mübadilə etdilər.

«Azərbaycan Respublikasının Energetika Nazirliyi ilə İtaliya Respublikasının İqtisadi İnkişaf Nazirliyi arasında enerji sahəsində əməkdaşlıq haqqında Anlaşma Memorandumu»nu Azərbaycanın Energetika naziri Pərviz Şahbazov və İtaliyanın İqtisadi İnkişaf naziri Stefano Patuanelli imzaladılar.

«Azərbaycan Respublikasının Mədəniyyət Nazirliyi ilə İtaliya Respublikasının Mədəni İrs, Fəaliyyət-

lər və Turizm Nazirliyi arasında mədəniyyət sahəsində əməkdaşlıq haqqında Anlaşma Memorandumu»nu Azərbaycanın Mədəniyyət naziri Əbülfəs Qarayev və İtaliyanın Mədəni İrs, Fəaliyyətlər və Turizm naziri Dario Françeskini imzaladılar.

«Azərbaycan Respublikasının Dövlət Turizm Agentliyi ilə İtaliya Respublikasının Mədəni İrs, Fəaliyyətlər və Turizm Nazirliyi arasında turizm sahəsində əməkdaşlıq haqqında Anlaşma Memorandumu»nu Azərbaycan Dövlət Turizm Agentliyinin sədri Fuad Nağıyev və İtaliyanın Mədəni İrs, Fəaliyyətlər və Turizm naziri Dario Françeskini imzaladılar.

«Azərbaycan Respublikasının Xarici İşlər Nazirliyi ilə İtaliya Respublikasının Xarici İşlər və Beynəlxalq Əməkdaşlıq Nazirliyi arasında Anlaşma Memorandumu»nu Azərbaycanın Xarici İşlər naziri Elmar Məmmədیارov və İtaliyanın Xarici İşlər və Beynəlxalq Əməkdaşlıq nazirinin birinci müavini Emanuela Del Re imzaladılar.

«Azərbaycan Respublikasının Qida Təhlükəsizliyi Agentliyi ilə İtaliya Respublikasının Kənd Təsərrüfatı, Qida və Meşə Təsərrüfatı Nazirliyi arasında bitki karantini və bitki mühafizəsi sahəsində əməkdaşlıq haqqında Anlaşma Memorandumu»nu Azərbaycanın Energetika naziri Pərviz Şahbazov və İtaliyanın Kənd Təsərrüfatı, Qida və Meşə Təsərrüfatı nazirinin müavini Cüzeppe L'Abbate imzaladılar.

«Azərbaycan Respublikasının Müdafiə Nazirliyi ilə «Leonardo S.p.A.» arasında M-346 təyyarələri

inteqrasiya sisteminin alınması ilə bağlı sazişə dair Bəyannamə»ni Azərbaycanın Müdafiə naziri Zakir Həsənov və «Leonardo S.p.A.»nin icraçı direktoru Alessandro Profumo imzaladılar.

«Azərbaycan Milli Olimpiya Komitəsi ilə İtaliya Milli Olimpiya Komitəsi arasında Anlaşma Memorandumu»nu Azərbaycanın Milli Olimpiya Komitəsinin vitse-prezidenti Çingiz Hüseynzadə və İtaliya Milli Olimpiya Komitəsinin prezidenti Covanni Malaqo imzaladılar.

«Azərkosmos» Açıq Səhmdar Cəmiyyəti ilə İtaliya Aerokosmik Agentliyi arasında sülh məqsədilə kosmos fəaliyyətləri sahəsində Anlaşma Memorandumu»nu «Azərkosmos» ASC-nin sədri Rəşad Nəbiyev və İtaliya Aerokosmik Agentliyinin prezidenti Giorgio Sakkoçça imzaladılar.

«Azərbaycan İnvestisiya Şirkəti» ASC ilə CDP, SACE, «Simest» şirkətləri arasında Anlaşma Memorandumu»nu «Azərbaycan İnvestisiya Şirkəti» ASC-nin baş icraçı direktoru Allahverdi Paşayev və CDP şirkətinin baş icraçı direktoru Fabrizio Palermo, SACE şirkətinin baş icraçı direktoru Pierfrançesko Latini, «Simest» şirkətinin baş icraçı direktoru Mauro Alfonso imzaladılar.

«Azərbaycanda İxracın və İnvestisiyaların Təşviqi Fondu (AZPROMO) ilə İtaliya Ticarət Agentliyi (ICE) arasında Anlaşma Memorandumu»nu AZPROMO-nun rəhbəri vəzifəsini icra edən Yusif Abdullayev və ICE-nin prezidenti Maria Ferro imzaladılar.

«SOCAR ilə «Snam S.p.A.» arasında Əməkdaşlıq Sazişi»ni SOCAR-ın vitse-prezidenti Elşad Nəsirov və «Snam S.p.A.»nin baş icraçı direktoru Marko Alvera imzaladılar.

«AZPROMO ilə «Simest» arasında Tərəfdaşlıq Sazişi»ni AZPROMO-nun rəhbəri vəzifəsini icra edən Yusif Abdullayev və «Simest S.p.A.»nin prezidenti Pasquale Salzano imzaladılar.

«Azərbaycan Respublikasının Energetika Nazirliyi ilə «Ansaldo Energia» arasında Anlaşma Memorandumu»nu Azərbaycanın Energetika naziri Pərviz Şahbazov və «Ansaldo Energia»nin baş icraçı direktoru Cüzeppe Zampini imzaladılar.

«Azərenerji» ASC ilə «Ansaldo Energia» arasında Anlaşma Memorandumu»nu Azərbaycanın Energetika naziri Pərviz Şahbazov və «Ansaldo Energia»nin baş icraçı direktoru Cüzeppe Zampini imzaladılar.

«Azərbaycan Dəmir Yolları» QSC ilə «I.M.A. Project Financing S.R.L.» şirkəti arasında dəmir yolu maşınlarının (drezinlərin) və iş avadanlıqlarının satın alınması barədə Müqavilə»ni «Azərbaycan Dəmir Yolları» QSC-nin sədri Cavid Qurbanov və «I.M.A. Project Financing S.R.L.» şirkətinin baş icraçı direktoru Rikkardo Paoncelli imzaladılar.

«ADA Universiteti ilə Luiss Universiteti arasında Anlaşma Memorandumu»nu ADA Universitetinin rektoru, səfir Hafiz Paşayev və Luiss Universitetinin vitse-prezidenti Paola Severino imzaladılar.

İTALİYA RESPUBLİKASI SENATININ SƏDRİ XANIM MARİA ELİSABETTA ALBERTİ KASELLATİ İLƏ GÖRÜŞ

Roma

20 fevral 2020-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev fevralın 20-də İtaliya Respublikası Senatının Sədri, senator xanım Maria Elisabetta Alberti Kasellati ilə görüşmüşdür.

Senatın Sədri Maria Elisabetta Alberti Kasellati dövlət başçısı İlham Əliyevi qarşıladı.

Azərbaycan Prezidenti və İtaliya Senatının Sədri birgə foto çəkdirdilər.

İtaliya Senatının Sədri Maria Elisabetta Alberti Kasellati özünün Azərbaycana, Birinci vitse-prezident Mehriban Əliyevanın isə Romaya səfərlərini xatırlatdı. O, ölkələrimiz arasında dostluğun hərtərəfli surətdə genişləndiyini qeyd etdi. İtaliya Prezidentinin ölkəmizə rəsmi səfərini vurğulayan Senatın Sədri tarixi əlaqələrə əsaslanan Azərbaycan-İtaliya əməkdaşlığının bütün sahələrdə inkişaf etdiyini bildirdi.

Prezident İlham Əliyev İtaliya Prezidenti Sercio Mattarellanın Bakıya rəsmi səfərinin əhəmiyyətini qeyd etdi. Prezident diqqətə çatdırdı ki, bu səfər əlaqələrimizin yüksək səviyyədə olduğunu bir daha gös-

tərdi. Dövlət başçısı İtaliyaya dövlət səfəri çərçivəsində imzalanmış sənədlərin böyük əhəmiyyət daşıdığını qeyd etdi. Prezident İlham Əliyev «Azərbaycan Respublikası ilə İtaliya Respublikası arasında çoxölçülü strateji tərəfdaşlığın gücləndirilməsinə dair Birgə Bəyannamə»nin əlaqələrimizi yeni yüksək səviyyəyə qaldıracağını bildirdi. Xüsusi qeyd olundu ki, İtaliya Azərbaycanın Avropa ölkələri arasında siyasi, iqtisadi və ticarət baxımından əsas tərəfdaşdır.

Görüşdə parlamentlərarası əlaqələrin böyük əhəmiyyət kəsb etdiyi diqqətə çatdırıldı, Azərbaycan ilə İtaliyanın ATƏT-in Parlament Assambleyası, AŞPA və digər qurumlarda da əməkdaşlıq etdiyi vurğulandı. TAP layihəsinin uğurla reallaşdırılmasının, həmçinin İtaliya şirkətlərinin Azərbaycanda enerji və digər sahələrdəki layihələrdə iştirakının əhəmiyyəti qeyd edildi.

Sonda qarşılıqlı hədiyyələr təqdim olundu.

**«CASSA DEPOSITI PRESTITI S.p.A»nın
VƏ İTALİYANIN APARICI SƏNAYE
VƏ MALİYYƏ QRUPLARININ
RƏHBƏRLƏRİ İLƏ İŞÇİ NAHARDA İŞTİRAK**

Roma

20 fevral 2020-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev fevralın 20-də Romada İtaliyanın ən böyük maliyyə-bank qurumu olan «Cassa Depositi Prestiti S.p.A»nın və bu ölkənin dünya səviyyəsində məşhur olan 10-dan çox ən iri, aparıcı sənaye və maliyyə qruplarının rəhbərləri ilə birgə işçi nahar etmişdir.

Covanni Qorno Tempini («Cassa Depositi Prestiti S.p.A»nın prezidenti): Hər vaxtınız xeyir, zati-aliləri Prezident Əliyev!

Hörmətli nazirlər, hörmətli Dövlət katibi Di Stefano, hörmətli səfirlər, hörmətli SOCAR-ın vitse-prezidenti, hörmətli qonaqlar, hər vaxtınız xeyir. Bu gün sizi burada salamlamaq məndə məmnunluq hissi doğurur.

Cənab Prezident, bizim dəvətimizi qəbul etdiyiniz üçün Sizə ən dərin minnətdarlığımı bildirirəm. İcazə verin, bu görüşün məqsədilə Sizi tanış etmək üçün bir neçə söz deyim.

İtaliya İqtisadiyyatının Milli Təşviqi Təşkilatı 170 yaşı olan bir təşkilat kimi, missiyası İtaliyanın iqtisadiyyatını inkişaf etdirməkdən ibarət olan «Cassa Depositi Prestiti S.p.A»nın prezidenti kimi və bu işçi naharı təşkil etmək şərəfi nəsb olmuş bir şəxs olaraq, biz ikitərəfli iqtisadi əlaqələrimizin gücləndirilməsinə töhfə vermək məqsədilə burada İtaliyanın bəzi ən yaxşı sənaye liderləri olan şirkətlərinin irəli sürdüyü təşəbbüsləri Sizin diqqətinizə çatdırmaq üçün əyləşmişik. İtaliya Azərbaycanın birinci qlobal ticarət tərəfdaşdır. Sizin ölkəniz bizim aparıcı 3 enerji təchizatçımızdan biridir. Trans-Adriatik boru kəməri layihəsi ilə bizim tərəfdaşlığımız daha da yüksək səviyyəyə çatacaqdır. Ticarət dövriyyəimiz keçən il, demək olar ki, 6 milyard avroya çatdırılmışdır, lakin burada çox böyük qeyri-tarazlıq var idi. Bizim Azərbaycana ixracımız ümumilikdə yarım milyarddan az olmuşdur. Bizim vəzifəmiz də bu qeyri-tarazlığın aradan qaldırılmasına çalışmaq və belə demək olarsa, «bumeranq investisiyaları»nı həyata keçirməkdir.

Azərbaycan inkişaf etməkdə olan iqtisadiyyatını saxələndirməkdə qətiyyətlidir və əsas diqqəti kənd təsərrüfatı, ətraf mühitə ziyan vurmayan nəqliyyat və enerji sektorunun müasirləşdirilməsinə yetirir. İtaliya ölkənizdə biznesini genişləndirməyə hazır olan öz milli lider şirkətlərinin, kiçik və orta həcmli müəssisələrinin geniş şəbəkəsi vasitəsilə bu məq-

sədlərə töhfə verə bilər. «Cassa Depositi Prestiti»-nin biznes-planının mərkəzində İtalyan şirkətlərinin beynəlxalq inkişafına dəstəyin göstərilməsi dayanır. Buna görə də CDP Azərbaycan ilə biznes qurmaq istəyən bütün İtalyan iş adamlarının arxasında durur. Bundan əlavə, burada təmsil olunan şirkətlərin, demək olar ki, yarısına CDP tərəfindən sərmayə yatırılıb və onun 500-dən çox İtaliya şirkətində payı vardır. Sonuncu, lakin əhəmiyyətinə görə sonuncu olmayan məsələ isə CDP İtaliyanın suveren investisiya fondu kimi potensial olaraq, Azərbaycana marağı olan şirkətlər üçün çoxlu müştərək investisiya imkanlarını təklif edir. Bir daha Sizə təşəkkür edirəm. Buyurun, cənab Prezident, söz Sizindir.

İlham Əliyev: Çox təşəkkür edirəm. CDP-nin sədrliyi ilə işçi naharda bir araya gəlmək təşəbbüsünə görə CDP-yə minnətdarlığımı bildirmək istədim. Sabah 100-dən çox şirkətin iştirakı ilə İtaliya-Azərbaycan biznes-forumu keçiriləcək. Lakin bu gün mən İtaliyanın ən böyük şirkətləri – İtaliya iqtisadiyyatının aparıcı şirkətləri ilə görüşürəm. Onlardan bəziləri ilə bizim uzun illərdir çox sıx əməkdaşlığımız vardır. Onlardan bəziləri bizimlə işləməyi planlaşdırır və bu tamamilə bizim məqsədlərimizə uyğundur.

Mənim İtaliyaya dövlət səfərimin çox böyük əhəmiyyəti vardır. Prezident, Baş Nazir və Senatın Sədri ilə görüşdən sonra deyə bilərəm ki, artıq sə-

fərim uğurlu hesab oluna bilər. Bu, 2 il əvvəl Prezident Mattarellanın səfərindən sonra güclənmiş fəal dialoqun davamıdır. O vaxt əldə etdiyimiz razılaşmalar və müzakirə etdiyimiz məsələlər hazırda həyata keçirilmə mərhələsindədir. Mənim səfərim zamanı imzalanacaq 20-dən çox sənədin bəziləri artıq imzalanıb və sabah da imzalanacaqdır. Onlar siyasi, iqtisadi, ticarət, nəqliyyat, mədəni və digər sahələr olmaqla, çoxşaxəli məsələləri əhatə edir. Onların sırasında mən xüsusilə Azərbaycan və İtaliya arasında strateji tərəfdaşlığın inkişafı və gücləndirilməsi üzrə Birgə Bəyannaməni qeyd etmək istədim. Bu həqiqətən də qarşıdakı uzun illər ərzində bizim sıx əməkdaşlığımızı müəyyən edən çox vacib siyasi sənəddir. Bizim üçün İtaliya, cənab Sədrin dediyi kimi, tək-cə bir nömrəli ticarət tərəfdaşı deyil, həmçinin Avropada ən yaxın tərəfdaşlarımızdan biridir. Bu vacib tarixi sənədi imzaladıqdan sonra düşünürəm ki, bizim münasibətlərimiz yeni mərhələyə qədəm qoymalıdır.

Layihələrin praktiki olaraq, həyata keçirilməsi ilə bağlı deyə bilərəm ki, yalnız Azərbaycanın enerji sektoru və Azərbaycanın sərhədlərindən kənarında maliyyələşdirdiyi enerji layihələri ilə bağlı İtaliya şirkətləri dəyəri 10 milyard ABŞ dollarına yaxın olan müqavilələr imzalayıbdır. Qeyri-enerji sektorunda bu rəqəm təqribən 700 milyon dollardır. Bəli, mən razıyam ki, bizim ticarət dövriyyəmizdə böyük qeyri-tarazlıq vardır. Lakin

biz, həmçinin bilməliyik ki, bu, əsasən bizim İtaliyaya neft ixracımızla bağlıdır. Ona görə də biz ixracımızın şaxələndirilməsində maraqlıyıq. Əlbəttə, biz Azərbaycana İtaliya ixracını artırmaq üçün əlavə tədbirlər görməliyik. Bizim şaxələndirmə və sənayeləşmə siyasətimizi nəzərə alaraq deyə bilərəm ki, ötən il bizim enerjiyə aid olmayan sənayemiz 14 faiz artmışdır və bu ilin yanvarında artıq əlavə 16 faiz həcmində də artıbdir. Bunun səbəbi sənaye sektorunda dövlət və özəl sektor tərəfindən maliyyələşən layihələrlə bağlıdır. Çünki İtaliya istehsalçıları yüksək səviyyəli fəaliyyəti olan çox peşəkar şirkətlərdir. Ona görə də Azərbaycanın texnoloji cəhətdən yenilənməsi bizim prioritetimizdir. Əminəm ki, mənim səfərimdən sonra ortaq maraqları təmsil edən daha çox layihələr görəcəyik. Səfər ərzində burada iştirak edən şirkətlərdən biri ilə çox vacib Anlaşma Memorandumu imzalandı. Bu, «Leonardo» tərəfindən həyata keçiriləcək çox böyük müqavilə olacaqdır. Bu gün mənim və Baş Nazirin iştirakı ilə bizim Müdafiə nazirliklərimiz arasında sənəd imzalandı. Bu bizim əməkdaşlığımızda yeni səhifənin açılışı olacaq və bu çox ümidverici layihədir. Çünki biz müdafiə infrastrukturumuzun müasirləşdirilməsi mərhələsindəyik. Azərbaycanın iqtisadi göstəriciləri müsbətdir. Ölkənin iqtisadiyyatı sabitdir. Xarici borc çox aşağıdır – ümumi daxili məhsulun 17 faizini təşkil edir. Sərbəst konvertasiya olunan valyuta ehti-

yatları xarici borcdan 6 dəfə böyükdür. Biz istədiyimiz qədər borc götürə bilərik. Bizim əsas məqsədimiz şaxələndirmədir. TAP tamamlanandan sonra – ümid edək ki, bu çox tezliklə olacaq – düşünürəm ki, biz enerji sektorunda bütün planlaşdırdığımızı tamamlayacağıq. Çünki qeyd etdiyiniz kimi, bu gün biz İtaliyaya əsas neft ixracatçılarından biriyik. Düşünürəm ki, biz birinciyik. Təbii qazın nəqli ilə biz aparıcı ölkələr sırasında olacağıq. Ona görə də əsas diqqət qeyri-enerji sektoruna yetirilməlidir. Burada biz kənd təsərrüfatı, ağır sənaye, kiçik və orta müəssisələrin qarşılıqlı əlaqəsi məsələlərinə gəlirik. Əlbəttə, biz İtaliyadan böyük investisiyaları alqışlayırıq və İtaliya iqtisadiyyatına investisiya yatırmağa hazırıq. Bu gün Azərbaycanın İtaliya şirkətlərində və daşınmaz əmlaklarında investisiyaları təqribən 1,5 milyard dollar təşkil edir və bizim inkişaf etmək üçün potensialımız mövcuddur.

Kosmik sənaye sahəsində əməkdaşlığın, həmçinin turizmin inkişafı da iqtisadiyyatımızın ümidverici sektorlarındanır. Azərbaycana gələn İtaliya vətəndaşlarının sayı artmaqdadır. Bir çox digər sektorlar da vardır. Başqa sözlə, güclü siyasi münasibətlər işgüzar dairələr üçün çox möhkəm zəmin yaradır. Bu güclü siyasi münasibətlər mənim uğurlu səfərim zamanı yenidən gücləndirildi. Ona görə də əminəm ki, qarşıdan gələn illərdə İtaliya şirkətləri Azərbaycanda ən fəal olan şirkətlər olacaqdır. Onların bəziləri ilə – bu şirkətlərin

nümayəndələri buradadır – bizim artıq uzunmüddətli əməkdaşlığımız mövcuddur. Bəziləri ilə biz əməkdaşlığa başlamağı planlaşdırırıq. Əminəm ki, bugünkü işçi nahar çox məhsuldar olacaq və biz çox yaxşı nəticələri görəcəyik. Bir daha dəvət üçün təşəkkür edirəm. Əminəm ki, bizim müzakirələr zamanı hər iki tərəf üçün faydalı gələcəyimizi planlaşdıracağıq.

Manliodi Stefano (*İtaliya Xarici İşlər və Beynəlxalq Əməkdaşlıq Nazirliyinin Dövlət katibi*): Zati-aliləri Prezident Əliyev!

CDP-nin sədri cənab Covanni Qorno Tempini!

Hörmətli qonaqlar!

Bu toplantıda İtaliya hökumətini təmsil etmək mənim üçün həqiqətən də böyük şərəfdir və məndə səmimi məmnunluq hissi doğurur. Əvvəla, mən bu işçi naharı və tədbiri təşkil etdiyinə görə CDP-yə minnətdarlığımı bildirmək istəyirəm. Hesab edirəm ki, bu tədbir zati-aliləri Prezident İlham Əliyevin dövlət səfərinin mühüm bir hissəsidir.

CDP qrupu İtaliyanın maliyyə qoludur və şirkətlərə beynəlxalq səviyyəyə çıxmaları üçün maliyyə həlləri təklif edir. Mən İtaliya iş adamlarının bu gün azərbaycanlı həmkarları ilə birlikdə çalışdığını görməkdən fəxr duyuram. Mən şəxsən bu dövlət səfərinin təşkili üçün, xüsusilə Azərbaycanla ikitərəfli əlaqələrə yardımçı olmaq məqsədilə çox şey göstərmişəm. Keçən ay mən Energetika naziri cə-

nab Pərviz Şahbazovla birlikdə ölkələrimizi bir-birinə daha da yaxınlaşdırmaq üçün böyük nəticələr vermiş iqtisadi əməkdaşlıq üzrə beşinci İtaliya–Azərbaycan hökumətlərarası birgə Komissiyasına həmsədrlik etmişəm. Bizim qarşılıqlı ticarət mübadiləmiz ölkələrimizin iqtisadiyyatının bir-birini tamamlamasını nümayiş etdirir. Bizim, demək olar ki, 6 milyard avro məbləğində ticarət dövriyyəmiş olmuşdur. Mən cənab Tempininin dedikləri bütün rəqəmləri və yaxşı əməkdaşlığı bir daha qeyd etməyəcəyəm. Lakin onu demək istəyirəm ki, Trans–Adriatik, Trans–Anadolu və «Cənubi Qafqaz» boru kəmərləri ilə artıq gerçəkləşən ən böyük imkanlar həqiqətən, münasibətlərimizə təkan verəcəkdir. Bu, «Şahdəniz» qaz yatağı ilə bağlantı sayəsində mümkün olacaq. Bu bizə 2 milyard avro dəyərində – bu rəqəm qeyd edilməmişdir – əlavə ticarət dövriyyəsini gətirəcək. Bu rəqəm və layihələr hökumətlərimiz tərəfindən edilmiş spesifik, dəqiq siyasi seçimlərdir. Buna görə də düşünürəm ki, bizi bir-birimizə bağlayan dostluq münasibətlərində bu seçimlər qarşılıqlılıq prinsipi ilə bağlı gözləntiləri daha da yüksəldir.

Mən çox şadam ki, cənab Prezident, Siz bunu çox aydın qeyd etdiniz. Qarşılıqlılıq prinsipi dedikdə, iki ölkə arasında, həmçinin qaz sənayesindən kənarında olan sahələrdə qarşılıqlı əməkdaşlığı daha da artırmaq üçün imkanları nəzərdə tuturam. Fakt etibarilə, italyan şirkətləri infrastrukturun inşası, maşınqayırma sənayesi sahələri ilə yanaşı, eyni zamanda, təyyarələr, helikopterlər, hava məkanı, kibertəhlükəsizlik və bir çox digər sahələrdə fəaliyyətləri ilə seçilirlər. Onların bir çoxunu bu gün bu masanın ətrafında əyləşənlər

arasında görürəm. Bizim İtaliyadakı bütün bu aparıcı lider şirkətləri ilə müntəzəm əlaqələrimiz vardır. Mən əminəm ki, siz son bir neçə ildə onların fəaliyyətindən faydalanmışınız və gələcəkdə də faydalanacaqsınız. Buna görə də burada olduqları üçün onlara təşəkkürümü bildirirəm.

Biz sizə nə nümayiş etdirmək istəyirik. Məlumdur ki, İtaliya şirkətləri bütün dünyada yüksək reytingə malikdir. Lakin onları fərqləndirən cəhət odur ki, onlar həqiqətən, komanda şəklində çalışa bilir və xaricdə fəaliyyət göstərdikdə biz onlarla birlikdə italyan sistemini tətbiq edirik. Bugünkü tədbirə görə mən şəxsən azərbaycanlı dostlara minnətdarlığımı bildirirəm. Əminəm ki, imzalanmış anlaşma memorandumları və qarşımızdakı imkanlar sayəsində biz gələcəkdə daha da böyük əməkdaşlığa nail ola biləcəyik. Nümayiş etdirmək üçün daha da böyük potensial mövcuddur. Mən əminəm ki, bu səfər və sabah keçiriləcək biznes-forum bu imkanlara təkan verəcək. Beləliklə, bir daha Sizə və CDP-yə təşəkkür edirəm.

* * *

İşçi naharda iştirak edən şirkət rəhbərləri Azərbaycanda həyata keçirdikləri fəaliyyətləri barədə məlumat verdilər, həmçinin ölkəmizlə əməkdaşlıq imkanlarının genişləndirilməsi ilə bağlı fikir mübadiləsi aparıldı.

**«ALTARE DELLA PATRIA» MEMORIAL
KOMPLEKSİNDƏ NAMƏLUM ƏSGƏR
ABİDƏSİNİ ZİYARƏT**

Roma

20 fevral 2020-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və xanımı Mehriban Əliyeva fevralın 20-də Romada «Altare della Patria» memorial kompleksində naməlum əsgər abidəsini ziyarət etmişlər.

Burada dövlət başçımızın şərafinə Fəxri qarovul dəstəsi düzülmüşdü.

Azərbaycanın və İtaliyanın Dövlət himnləri səsləndirildi.

Fəxri qarovul dəstəsinin rəisi Prezident İlham Əliyevə raport verdi.

Dövlət başçısı İlham Əliyev naməlum əsgər abidəsinin önünə əklil qoydu.

İTALİYA RESPUBLİKASI DEPUTATLAR PALATASININ SƏDRİ ROBERTO FİKO İLƏ GÖRÜŞ

Roma

20 fevral 2020-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev fevralın 20-də İtaliya Respublikası Deputatlar Palatasının sədri Roberto Fiko ilə görüşmüşdür.

Prezident İlham Əliyev İtaliyaya dövlət səfərinə dəvət olunmasına görə təşəkkürünü ifadə etdi.

Dövlət başçısı bildirdi ki, səfər çərçivəsində bu gün imzalanmış və sabah imzalanacaq sənədlərin sayı 25-dən çoxdur. İmzalanmış sənədlər içərisində «Çoxölçülü strateji tərəfdaşlığın gücləndirilməsinə dair Birgə Bəyannamə» xüsusi əhəmiyyətə malikdir. Bu Bəyannamə təsdiq edir ki, Azərbaycan və İtaliya strateji tərəfdaşlardır. İtaliya iqtisadi sahədə Azərbaycanın bir nömrəli tərəfdaşıdır. Ölkələrimiz arasında ticarət dövriyyəsi çoxşaxəlidir və daim genişlənilir. İtaliya şirkətləri Azərbaycanda iqtisadiyyatın müxtəlif sahələrində, xüsusilə də qeyri-neft sektorunda çox geniş təmsil olunur. Səfər çərçivəsində keçiriləcək biznes-forumda aparılacaq müzakirələr və

aldə olunacaq razılaşmalar ölkələrimiz arasında ticarət dövriyyəsinin daha da artmasına təkan verəcəkdir. Cənubi Qafqaz ölkələri arasında İtaliyanın ticarət dövriyyəsinin 92 faizi məhz Azərbaycanın payına düşür. Hazırda Azərbaycan ilə İtaliya arasında ticarət dövriyyəsinin həcmi 6 milyard dollardan artıqdır. TAP layihəsinin başa çatdırılmasından sonra bu rəqəmin daha da artması gözlənilir. TAP layihəsi vasitəsilə Azərbaycanın təbii qazı İtaliya bazarına daxil olacaqdır.

Dövlət başçımız bildirdi ki, parlamentlərarası əlaqələr əməkdaşlığımızda çox mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Bu yaxınlarda Azərbaycanda parlament seçkiləri keçirildi. Azərbaycan və İtaliya parlamentləri beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində də əməkdaşlıq edir.

Prezident İlham Əliyev Ermənistan–Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli ilə bağlı Azərbaycanın mövqeyini bir daha diqqətə çatdırdı. Dövlət başçısı Ermənistan–Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ilə əlaqədar İtaliyanın mövqeyini yüksək qiymətləndirdi. Prezident İlham Əliyev strateji tərəfdaşlığın gücləndirilməsi ilə bağlı Birgə Bəyannamədə İtaliyanın ölkəmizin ərazi bütövlüyü, suverenliyi və sərhədlərinin toxunulmazlığına ifadə olunan dəstəyinin, münaqişənin BMT və ATƏT-in müvafiq sənədləri əsasında həllinə dair mövqeyinin təqdir olunduğunu qeyd etdi. Həmçinin İtaliyanın Azərbaycanın Avropa

İttifaqı ilə əlaqələrinin inkişafına verdiyi dəstək yüksək dəyərləndirildi.

Deputatlar Palatasının sədri Roberto Fiko Azərbaycan ilə İtaliya arasında əlaqələrin dostluq xarakteri daşdığı qeyd etdi. O, Azərbaycanın İtaliyanın mühüm ticarət tərəfdaşlarından biri olduğunu vurğuladı. Bu səfərin iki ölkə arasında münasibətlərin daha da inkişafına və dərinləşməsinə ciddi təkan verəcəyini bildirdi.

Dövlət başçımız Roberto Fikonu Azərbaycana səfərə dəvət etdi. Deputatlar Palatasının sədri münasib vaxtda ölkəmizə səfər etmək arzusunda olduğunu dedi. O, əminliyini bildirdi ki, sabah keçiriləcək biznes-forum, imzalanacaq sənədlər İtaliya ilə Azərbaycan arasında əməkdaşlığın inkişafına yeni təkan verəcək. Deputatlar Palatasının sədri qeyd etdi ki, İtaliya şirkətlərinin Azərbaycanda müxtəlif layihələrdə iştirakı onların texniki biliklərinin ölkəmizə ötürülməsi baxımından da mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

**İTALİYA RESPUBLİKASI PREZİDENTİ
ADINDAN AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI
PREZİDENTİNİN ŞƏRƏFİNƏ VERİLMİŞ
DÖVLƏT ZİYAFƏTİNDƏ İŞTİRAK**

Roma

20 fevral 2020-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin şərəfinə fevralın 20-də Romada Kuirinale sarayında İtaliya Respublikasının Prezidenti Sercio Mattarellanın adından dövlət ziyafəti verilmişdir.

Ziyafətdə Azərbaycanın Birinci vitse-prezidenti Mehriban Əliyeva və Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti Leyla Əliyeva da iştirak etdilər.

Ziyafətdən əvvəl qarşılıqlı hədiyyələr təqdim olundu.

Azərbaycan və İtaliya rəsmi nümayəndə heyətlərinin üzvləri dövlət başçıları İlham Əliyevə və Sercio Mattarellaya, Azərbaycanın Birinci vitse-prezidenti Mehriban Əliyevaya və İtaliya Prezidentinin qızı Laura Mattarellaya təqdim olundular.

Dövlət başçıları ziyafətdə çıxış etdilər.

İtaliya Prezidenti Sercio Mattarellanın ÇIXIŞI

Cənab Prezident!

Xanım Birinci vitse-prezident!

Hökumət nümayəndələri!

Xanımlar və cənablar!

Dərin hörmət hissi ilə Sizə və xanımınıza İtaliyaya «Xoş gəlmisiniz!» – demək istərdim. Azərbaycan Prezidentinin İtaliyaya ilk dövlət səfəri münasibətilə Sizi müşayiət edən nümayəndə heyəti ilə birlikdə qəbul etməkdən çox məmnunam. Xüsusilə də mənə Azərbaycanda göstərdiyiniz səmimi qonaqpərvərliyə görə minnətdaram. Parlaq xatırladığım Azərbaycan səfərimdən 2 il sonra Sizin burada Prezident sarayında olmağınız ölkələrimizi birləşdirən yüksək səviyyəli əlaqələrin əhəmiyyətli göstəricisidir. Sürətlə möhkəmlənən və şaxələnən bu münasibətlər mütəmadi və məhsuldar əlaqələrə təkan verərək yalnız qurumlar, hökumətlər və müəssisələr arasında deyil, həmçinin mədəni və akademik reallıqlar arasında da inkişafa səbəb olubdur.

Sizin səfəriniz Sovet İttifaqından tam ayrılma prosesinin başlanğıcını qoyan və yaddaşlardan heç zaman silinməyən, tarixin acı səhifəsi olan Qara Yanvar faciəvi hadisələrinin baş verdiyi tarixdən 30 il sonraya təsadüf edir. Müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra üçüncü onillik ərəfəsində Azərbaycan

regionun ən inkişaf edən ölkələrindən biri və mədəniyyətlər, etnik qruplar və fərqli dinlərin birgəyaşayış modeli kimi özünü təsdiq etmişdir. Burada kökləri keçən əsrin əvvəllərində dünyada qadınlara seçki hüququ verən ilk ölkələrdən biri olan Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin qısa, lakin çox əhəmiyyətli tarixi təcrübəsinə dayanan tolerantlıq nümunəsi və fərqlilik içində sülh şəraitində birgəyaşayışdan söhbət gedir.

Cənab Prezident, 25 ildən çoxdur ki, mövcud olan diplomatik əlaqələr çərçivəsində İtaliya və Azərbaycan arasındakı münasibətlər müstəsna inkişafa nail olmuşdur. Bu həmçinin öz baxışlarını Avro–Aralıq dənizi məkanına yönəldən və balanslaşdırılmış geosiyasi mövqeyinə görə güclü olan Bakının seçimi sayəsində mümkün olmuşdur.

Azərbaycanın Xəzər dənizi və Aralıq dənizi arasında körpü rolu oynaması digər tərəfdən də bu gün «Cənub Qaz Dəhlizi»nin tamamlanmasına güclü təsir edir. Belə ki, TAP layihəsinin yekunlaşması ilə Azərbaycan qazı İtaliyaya nəql ediləcəkdir. Bu da Avropa İttifaqının enerji siyasətinin əsası olan marşrutların və mənbələrin şaxələndirilməsi üçün önəmli bir göstəricidir. Bu siyasəti xarakterizə edən seçimləri hər zaman dəstəkləyən İtaliya Brüssel ilə yeni Tərəfdaşlıq Sazişinin imzalanması vasitəsilə Azərbaycan və Avropa İttifaqı arasında əlaqələrin daha da möhkəmlənməsinə müsbət baxır. Eyni istiqamətdə Bakı və Atlantik Tərəfdaşlıq Şurası arasındakı Aralıq dənizi sahəsində bütün maraqlı ölkələr üçün həyati əhəmiyyətə malik olan və sabitləşməyə töhfə verən sərfəli əməkdaşlıq davam edir. Azərbaycan və Avropa arasında əlaqələrin möhkəmlənməsi fərqli mədəniyyətlər və dinlərin daha

ahəngdar birgəyaşayışı üçün əlverişli şəraitin yaranmasına imkan verə bilər.

Cənab Prezident, Azərbaycan öz enerji ehtiyatları ilə keçən əsrdə dünyada gedən əhəmiyyətli modernləşmə prosesinin baş qəhrəmanı oldu. Bu gün İtaliya Respublikası Sizin rəhbərliyinizlə Azərbaycanın iqtisadi, mədəni və sosial inkişaf yolunda addımlamasına dərin hörmət hissi ilə baxır. Qlobal səviyyədə birinci ticari tərəfdaş kimi, Roma Sizin idarəetməiniz sayəsində başlanılan iqtisadiyyatın şaxələndirilməsi prosesində Azərbaycan Respublikasının yanında olmaq niyyətindədir və ətraf mühitin qorunmasına yönəldilmiş texnoloji innovasiyalara açıq elmi və sənaye yenilikləri ilə töhfə verməyə hazırdır.

Bundan əlavə, illərdir ki, ölkələrimiz çoxtərəfli sahələrdə, xüsusən də ikitərəfli əməkdaşlığımızda əhəmiyyətli şəkildə seçilən energetika və sənaye sektorlarında, həmçinin mədəni və sosial əhəmiyyətli təşəbbüslər daxil olmaqla, bir sıra uğurlu əməkdaşlıqlara imza atmışdır.

Xüsusi məmnunluq hissi ilə qeyd etmək istərdim ki, italyan dili və mədəniyyəti artan marağa səbəb olur. Mən inanıram ki, elm, texnologiya və təhsil sahələrində bağlanmış sazişlər bizim xalqlarımız arasında mövcud olan qarşılıqlı anlaşmanı və dostluğu daha da gücləndirəcəkdir.

Bu axşamkı konsert yalnız Azərbaycan yaradıcılığının qeyri-adiliyini deyil, həmçinin Azərbaycan və İtaliya arasında mövcud olan dərin mədəni oxşarlıqları bir daha sübut edir. Təsadüfi deyil ki, proqram islam dünyasında ilk opera olan, keçən əsrin əvvəllərində Bakıda səhnələşdirilən və elə o dövrdən etibarən bizim

mədəniyyətlərin yüksək sintezini ifadə edən görkəmli bəstəkar Üzeyir Hacıbəylinin «Leyli və Məcnun» əsərinin məşhur bir parçası ilə başlayacaq.

Cənab Prezident, ölkələrimiz arasında əlaqələrin inkişaf perspektivləri geniş və dərin panoramaya malikdir. Sizin tarixi əhəmiyyətli dövlət səfəriniz də əminəm ki, bunu daha da gücləndirməklə strateji sektorlarda əməkdaşlığı inkişaf etdirərək, Bakı və Roma arasında dostluğun təşviqinə töhfə verəcəkdir.

Sizə, xanımınıza və Sizi müşayiət edən nümayəndə heyətinə bir daha «Xoş gəlmisiniz!» – deyirəm.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin çıxışı

Hörmətli cənab Prezident!

Hörmətli xanım Laura Mattarella!

Hörmətli xanımlar və cənablar!

İlk növbədə, məni İtaliyaya dövlət səfərinə dəvət etdiyinizə, eləcə də mənə və nümayəndə heyətinə göstərdiyiniz qonaqpərvərliyə görə, cənab Prezident, Sizə minnətdarlığımı bildirirəm.

Azərbaycan və İtaliya arasında əlaqələrin zəngin tarixi vardır. Ən azı 30 min ildən artıq yaşı olan petroqliflərin yerləşdiyi və UNESCO-nun Ümumdünya irsiyahısına daxil olunmuş Qobustan Dövlət Tarixi Qoruğu ərazisindəki qayalar üzərində Roma İmperiyası legionlarının bizim eradan əvvəl I əsrə aid latınca yazıları vardır. Bu yazılar Roma İmperiyası legionlarının Azərbaycan ərazisində olduğunu sübut edir. İtalyan səyyahı Marko Polo öz əsərlərində Azərbaycandan bəhs etmişdir. XV əsrdə Azərbaycan Ağqoyunlu dövləti ilə Venesiya Respublikası arasında

siyasi, diplomatik əlaqələr qurulmuşdur. 1469–78-ci illərdə Venesiya Respublikasının Azərbaycanda səfirliyi fəaliyyət göstərmişdir. Həmin dövrdə Azərbaycan ilə Neapol Krallığı arasında təmaslar mövcud olmuşdur. Müsəlman aləmində ilk parlament respublikası olan, 1918–20-ci illərdə mövcud olmuş Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti dövründə də Azərbaycan və İtaliya arasında diplomatik münasibətlər yaradılmışdır. İtaliyanın Bakıda diplomatik təmsilçiliyi fəaliyyət göstərmişdir. 1972-ci ildə Azərbaycanın paytaxtı Bakı və İtaliyanın Neapol şəhərləri qardaşlaşmış elan edilmişdir. Hazırda Azərbaycan və İtaliya arasında əməkdaşlıq bütün sahələrdə uğurla inkişaf edir.

Cənab Prezident Sercio Mattarellanın 2018-ci ildə Azərbaycana rəsmi səfəri əlaqələrimizin inkişafına mühüm töhfə vermişdir. Səfər zamanı Mehriban Əliyevanı və məni İtaliyanın yüksək dövlət ordenləri ilə təltif etməyinizi Azərbaycan və İtaliya arasında dostluğun inkişafına verdiyimiz töhfənin təzahürü kimi qiymətləndiririk.

Cənab Prezident, bu gün biz Sizinlə olduqca səmərəli görüş keçirdik. Bu görüşümüz zamanı müzakirə olunan məsələlər iki ölkə arasındakı münasibətlərin strateji mahiyyətini təsdiqləyir. Dövlət səfəri çərçivəsində 20-dən çox sənədin imzalanması nəzərdə tutulur. Onların sırasında Azərbaycan və İtaliya arasında «Çoxölçülü strateji tərəfdaşlığın gücləndirilməsinə dair Birgə Bəyannamə»ni xüsusi olaraq qeyd etmək istərdim. Bu sənəd münasibətlərimizi daha yüksək səviyyəyə qaldıracaqdır. «Çoxölçülü strateji tərəfdaşlığın gücləndirilməsinə dair Birgə Bəyannamə»də Azərbaycan və İtaliya bir-birinin

müstəqilliyi, suverenliyi, ərazi bütövlüyü və beynəlxalq səviyyədə tanınmış sərhədlərinə dəstəyi bir daha təsdiqləyir. Sənəddə, həmçinin Ermənistan–Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin bu prinsiplər əsasında həlli ilə əlaqədar birmənalı mövqe əks olunub. Bu prinsiplər BMT Təhlükəsizlik Şurasının Ermənistan–Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ilə bağlı qəbul etdiyi və təcavüzkar Ermənistan qoşunlarının Azərbaycanın işğal olunmuş bütün torpaqlarından çıxarılmasını tələb edən qətnamələri ilə uzlaşır. Uzun illərdir ki, Ermənistan Azərbaycan ərazilərini işğal edib, etnik təmizləmə aparıb, 1 milyondan artıq soydaşımız qaçqın və məcburi köçkün vəziyyətinə düşübdür. Münaqişə beynəlxalq hüququn norma və prinsiplərinə uyğun olaraq, Azərbaycanın ərazi bütövlüyü çərçivəsində həll olunmalıdır.

İqtisadi sahədə qarşılıqlı faydalı əməkdaşlığımız davamlı olaraq genişlənir, ticarət dövriyyəmiz yüksək səviyyədədir, İtaliya Azərbaycanın birinci ticarət və ixracat tərəfdaşdır. 2019-cu ildə İtaliya ilə ümumi ticarət dövriyyəmiz 6 milyard dollardan artıq olmuşdur. İtaliyanın Cənubi Qafqaz ölkələri ilə ticarətinin 92 faizi Azərbaycanın payına düşür. Uzun illərdir ki, Azərbaycan İtaliya istehlakçılarını xam neftlə təchiz edir. İtaliyada istehlak olunan neftin 17 faizi ölkəmizin payına düşür. Keçən il Azərbaycan İtaliyanın ən böyük xam neft təchizatçısı olub. Azərbaycanın təşəbbüsü ilə reallaşan və Avropanın ən böyük infrastruktur layihələrindən olan «Cənub Qaz Dəhlizi»nin həyata keçirilməsində Azərbaycan İtaliya ilə sıx əməkdaşlıq edir. «Cənub Qaz Dəhlizi»nin son seqmenti olan TAP artıq yekunlaşmaq üzrədir.

Mədəniyyət sahəsində də münasibətlərimiz uğurla inkişaf edir. 2012-ci ildə Romanın görkəmli Villa Borghese parkında dahi Azərbaycan şairi Nizami Gəncəvinin abidəsinin açılışı olmuşdur. Hazırda Azərbaycan Dillər Universitetində italyan dili tərcüməsi ixtisası və italyan dili mərkəzi fəaliyyət göstərir. İtaliya Avropada azərbaycanlı tələbələrin ali təhsil aldığı əsas ölkələrdən biridir.

İtaliya qədim sivilizasiyanın beşiyidir. İtalyan mədəniyyəti, incəsənəti, kino sənəti Azərbaycanda çox sevilir. Çoxlu sayda Azərbaycan vətəndaşı hər il İtaliyaya turistik səfərlər edir. Son 3 il ərzində İtaliyadan ölkəmizə gələn qonaqların səfər dinamikasında 40 faizdən çox artım qeydə alınmışdır.

Hörmətli cənab Prezident və hörmətli xanım Laura Mattarella, ölkənizə və dost İtaliya xalqına əmin-amanlıq, inkişaf və tərəqqi arzulayıram.

**«2020-ci İL – İTALİYADA AZƏRBAYCAN
MƏDƏNİYYƏT İLİ»NİN AÇILIŞI
MÜNASİBƏTİLƏ KONSERT
PROQRAMINDA İŞTİRAK**

Roma

20 fevral 2020-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev, xanımı Mehriban Əliyeva, İtaliya Respublikasının Prezidenti Sercio Mattarella və qızı Laura Mattarella fevralın 20-də Romada Kuirinale sarayında «2020-ci il – İtaliyada Azərbaycan Mədəniyyət ili»nin açılışı münasibətilə təqdim olunmuş konsert proqramını dinləmişlər.

Konsertdə Azərbaycan Dövlət Kamera Orkestri görkəmli Azərbaycan və İtaliya bəstəkarlarının əsərlərini ifa etdi.

AZƏRBAYCAN – İTALİYA BİZNES-FORUMUNDA İŞTİRAK

Roma

21 fevral 2020-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev fevralın 21-də Romada Azərbaycan-İtaliya biznes-forumunda iştirak etmişdir.

T ə d b i r i n a p a r ı c ı s ı : Hamınızı salamlayıram. Bu gün burada olduğunuza görə sizə minnətdaram və biznes-forumu açıq elan edirəm. Mən Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevi burada gördüyümə çox şadam və bundan şərəf hissi keçirirəm. İtaliyanın Xarici İşlər və Beynəlxalq Əməkdaşlıq nazirini burada görməkdən çox məmnunam. Vaxt itirmədən sözü Xarici İşlər və Beynəlxalq Əməkdaşlıq nazirinə verirəm.

L u i c i D i M a y o (*İtaliyanın Xarici İşlər və Beynəlxalq Əməkdaşlıq naziri*): Hörmətli Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev!

Əziz həmkarım Xarici İşlər naziri, hörmətli iş adamları, xanımlar və cənablar!

Bu gün sizi Xarici İşlər Nazirliyində görməkdən, xüsusilə də hörmətli Prezident cənab Əliyevlə bir-

likdə forumda iştirakdan çox böyük məmnunluq hissi duyuram. Bu gün burada olan nazirləri, eləcə də həm İtaliya, həm də Azərbaycan tərəfdən forumda iştirak edən iş adamlarını, dövlət qurumlarının nümayəndələrini salamlayıram.

Biz qeyd etmək istəyirik ki, İtaliya Aralıq dənizi və Avropa, Afrika və Asiya ilə bir yerdə böyük bir körpü təşkil edir. Bu körpü Avropa ilə Asiya arasında strateji tərəfdaşlığa malikdir. Azərbaycan və İtaliya istər tarixi, istərsə də coğrafi cəhətdən qədim ölkələrdir. Məşhur italyan səyyahı Marko Polo öz əsərlərində Azərbaycan haqqında, Yanardağ haqqında yazmışdır. O hələ XIII əsrdə iş adamlarına, yəni o vaxtın tacirlərinə Azərbaycan haqqında məlumat vermişdir.

Azərbaycan ilə İtaliya arasında münasibətlər həm dostluq əlaqələrinə əsaslanır, həm də mədəni, etnik, dini və müxtəlif dilləri birləşdirən dialoq üzərində qurulmuşdur. Sizin bu gün İtaliyaya səfəriniz ilk dövlət səfəridir. Bu bizim əlaqələrimizin yüksək səviyyədə olduğunu göstərir.

Roma ilə Bakı arasındakı dostluğu və yaxınlığı Sizin İtaliyaya bu səfəriniz bir daha təsdiqləyir. Son illərdə İtaliya ilə Azərbaycan arasında ticari əlaqələr möhkəmlənib. Bu bizim əlaqələrimizin dinamik şəkildə inkişafına böyük dəstək veribdir.

Dünən çoxtərəfli strateji əməkdaşlıq haqqında Birgə Bəyannamənin imzalanması bizim əlaqələri-

mizə növbəti dəstək verəcək. Biz bilirik ki, bu əlaqələr təkcə energetika sahəsində deyil, eləcə də Roma ilə Bakı arasında olan körpünü özündə birləşdirir və münasibətlərimizin daha geniş şəkildə inkişafına kömək edəcəkdir.

İtaliya Azərbaycanın birinci ticari tərəfdaşı hesab olunur. 10 ildən az müddətdə bizim ticari əlaqələrimiz 70 faizə qədər artıb. Son 10 ildə İtaliyanın Azərbaycandan olan idxalı 55,5 milyard avro təşkil edib. Bu gün burada iştirak edən italyan şirkətləri müxtəlif sahələr – nəinki neft və qaz sahəsi, eləcə də digər sahələr üzrə fəaliyyət göstərir. Bu şirkətlərin əlaqələrimizin inkişafına öz dəstəyini verməsi gözlənilir. Son 15 ildə İtaliya şirkətləri tərəfindən Azərbaycanda qazanılmış tenderlərin dəyəri 7 milyard avro təşkil edir.

Bizim münasibətlərimiz mühüm strateji əməkdaşlığımızı bir daha təsdiq edir. Həqiqətən də Azərbaycan hökumətinin iqtisadiyyat sahəsində, eləcə də iş adamları ilə münasibətləri möhkəmlətmək istiqamətində göstərdiyi səylərə görə çox böyük minnətdarlığımızı bildiririk. Hökumət biznes mühitinin, eləcə də KOB-ların və digər iş adamlarının hüquqi sistem baxımından qorunmasına böyük dəstək göstərir. Biz buna görə də təşəkkürümüzü bildiririk.

Bizim 100-dən çox şirkətimiz hazırda Azərbaycanda fəaliyyət göstərir. Biz Azərbaycanda istər dizayndan turizmə, istər aqrar sənayedən yaşıllıq tex-

nologiyaya, istərsə də nəqliyyatdan logistikaya qədər hər bir sahədə fəaliyyət göstəririk. Təbii ki, bu, Azərbaycanda şirkətlərimizə göstərilən böyük dəstəyin nəticəsidir.

Cənab Prezident, mən bilirəm ki, bizim sənaye sahəsində əməkdaşlığımızı gücləndirmək üçün lazımı şərtlərimizin hamısı vardır. Biz bu fürsətləri, eləcə də imkanları bir yerdə dəyərləndirməliyik.

Mən bu gün biznes-forumun əsas sektorlarını düşünəndə demək istəyirəm ki, İtaliya bütün bu sahələr üzrə dünya səviyyəsində böyük təcrübəyə malikdir. Məsələn, infrastruktur və nəqliyyat sahəsində İtaliya dünya səviyyəsində özünün əvəzolunmaz rolunu oynamışdır. Xüsusən də bu, şirkətlərin beynəlmilləşdirilməsi və KOB-lara dəstək verilməsində böyük rol oynayır. Biz əminik ki, italyan şirkətlərinin bacarıqları sizə kömək edəcək. Bu sahədə göstərdiyi dəstəklə, yeni İpək yolunun yaradılması ilə Azərbaycan əsas nəqliyyat habına çevrilib. Məsələn, yeni Ələt limanında xüsusi iqtisadi zonanın yaradılması buna misaldır.

Aqrar sənayedə bizim şirkətlərimiz texnologiya və istehsal səviyyəsi baxımından dünyada birincidir. İtaliya şirkətləri xüsusən kənd təsərrüfatı avadanlıqlarının təkmilləşdirilməsi üzrə ixtisaslaşmışdır. Həmin avadanlıqlar əsasən ətraf mühitin qorunmasında xüsusi rol oynayır. Bunun hesabına bizim kənd təsərrüfatımız istixana qazını 50 faiz

azaldıb. Təbii ki, bu, Avropa İttifaqındakı digər ölkələrə nisbətən ən yaxşı göstəricidir.

Bərpa olunan energetika və ekodayanıqlı texnologiya sahəsində İtaliyanın uzunmüddətli təcrübəsi vardır. Günəş, külək və geotermik sahələrdə bərpa olunan enerji mənbələrinin istifadəsində zəngin təcrübəyə maliklik. İtaliyanın 432 minə yaxın şirkəti son 15 ildə biotexnologiyaların inkişafına öz dəstəyini göstərmişdir. Xüsusilə biotexnologiyalar sahəsində şirkətlərin sayı 31,2 faiz təşkil edir, emal sahəsində isə 35,8 faiz.

Mən əminəm ki, Abşeron ərazilərinin münbitləşdirilməsində italyan şirkətləri böyük rol oynaya biləcəkdir. Eləcə də demək istəyirəm ki, italyan şirkətləri infrastruktur, maşınqayırma, aqrar sənaye, rəqəmsallaşdırma, əczaçılıq və tekstil sahələrində fəaliyyət göstərməkdə də çox maraqlıdırlar. İtaliya hökuməti də buna böyük dəstək göstərir. Çünki bildiyiniz kimi, ticari siyasətin strategiyası və beynəlmilləşdirilməsinin genişlənməsi ilə bağlı İtaliya hökuməti şirkətlərə öz dəstəyini göstərir. Burada əsas məqsəd şirkətləri xarici bazarlarda təqdim etmək və bu şirkətlərin sayını daha da artırmaqdır. Bu şirkətlərin, assosiasiyaların, eləcə də digər şirkətlərin bunu etməkdə əsas məqsədi onların həqiqətən, güclü «nou-hau»ya malik olmasıdır. İtaliya hökumətinin məhz iş adamlarına dəstək verməsi onların Azərbaycanda fəaliyyət göstərməsinə kömək olacaqdır.

Cənab Prezident, mən bir daha Sizə təşəkkürümü bildirirəm. Çünki bu gün Sizin və eləcə də iş adamlarının burada iştirakı ölkələrimiz arasında qarşılıqlı əlaqələri daha da dərinləşdirəcəkdir. Əminəm ki, bu bizim əlaqələrimizdə yeni bir addım atmağa kömək edəcəkdir. Hamınıza təşəkkür edirəm.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin çıxışı

Hörmətli cənab nazir!

Hörmətli xanımlar və cənablar, əziz dostlar!

Mən çox şadam ki, İtaliyaya dövlət səfərim çərçivəsində İtaliya–Azərbaycan biznes-forumu keçirilir. Əminəm ki, forum çox məhsuldar olacaq və forumun işi nəticəsində iki ölkə arasındakı iqtisadi və ticari əlaqələr yeni pilləyə qalxacaqdır. Mən buna əminəm. Bunu deməyə əsas verən bir çox amillər vardır. Bildiyiniz kimi, bu gün mənim İtaliyaya dövlət səfərimin sonuncu günüdür. Prezident Mattarellanın dəvəti ilə mən gözəl ölkənizdə dövlət səfərinəyəm və bu, münasibətlərimizin çox yüksək səviyyədə olmasının təzahürüdür. 2018-ci ildə Prezident Mattarella Azərbaycanda rəsmi səfərdə idi və deyə bilərəm ki, o səfərdən sonra iki dövlət arasındakı əlaqələrə çox güclü təkan verildi. Dünən və bu gün 25-dən çox sənədin imzalanması bunun əyani sübutudur. Çünki yalnız bir-birinə çox yaxın olan

ölkələr arasında bu qədər sənədlərin imzalanması mümkündür. Bu sənədlər bir çox sahələri əhatə edir. Siyasi, iqtisadi, mədəni, humanitar, təhsil, energetika, kosmik sənaye, hərbi sənaye və digər sahələri əhatə edən bu sənədlər gələcək əməkdaşlığımız üçün gözəl baza yaradır. Bu sənədlərin arasında çoxölcülü strateji tərəfdaşlığın gücləndirilməsinə dair Birgə Bəyannaməni xüsusilə qeyd etmək istərdim. Bu çox ciddi siyasi sənəddir və əslində bizim gələcək ikitərəfli əməkdaşlığımızın əsas prioritetlərini müəyyən edən bir sənəddir. Bu sənəddə çox önəmli müddəalar vardır. Bu müddəalar onu göstərir ki, bizim əlaqələrimiz hətta müttəfiqlik əlaqələrinə yaxındır. Çünki oradakı maddələrdən birində göstərilir ki, biz beynəlxalq təşkilatlarda maraqlarımızı nəzərə alaraq bir-birimizi dəstəkləyəcəyik.

O ki qaldı iqtisadi sahəyə, cənab nazirin dediyi kimi, İtaliya Azərbaycanın birinci ticarət tərəfdaşdır. Ancaq biz bilməliyik ki, bu, ilk növbədə, Azərbaycandan İtaliyaya xam neftin ixrac edilməsinə görə mümkün olubdur. Bizim əsas vəzifəmiz ticarət əlaqələrimizin şaxələndirilməsidir. Neft-qaz sektorundan başqa, digər layihələrin həyata keçirilməsi, hesab edirəm ki, belə imkanlar yaradacaqdır.

Azərbaycan uzun illərdir ki, İtaliyanı xam neftlə təchiz edir. Azərbaycandan gələn xam neft İtaliya istehlakının 18 faizini təşkil edir və Azərbaycan bi-

rinci yerdədir. TAP layihəsinin uğurla başa çatması nəticəsində Azərbaycan və İtaliya bundan sonra da onilliklər ərzində qaz sahəsində çox etibarlı tərəfdaşlar kimi, birgə fəaliyyət göstərəcəklər. TAP layihəsi başa çatmaq üzrədir. Layihənin icrası 92 faiz təşkil edir və bildiyiniz kimi, TAP «Cənub Qaz Dəhlizi»nin 4-cü seqmentidir. Bu günə qədər digər 3 seqmentdə işlər tamamilə başa çatıb. Əminəm ki, bu ilin sonunda biz layihənin tam istismara verilməsini qeyd edəcəyik. Dünən Nazirlər Şurasının Sədri cənab Konte ilə görüş zamanı mən onu Azərbaycanda keçiriləcək təntənəli rəsmi mərasimə dəvət etdim. O da bu dəvəti qəbul etdi.

Azərbaycan və İtaliya «Cənub Qaz Dəhlizi»nin iki məntəqəsində yerləşir. Bizim aramızda daha 5 ölkə vardır. Bu nadir infrastruktur layihəsinə həm texniki, həm maliyyə, həm də beynəlxalq əməkdaşlıq baxımından doğrudan da analoq tapmaq çox çətin-dir. Yeddi ölkəni birləşdirən, aparıcı beynəlxalq maliyyə qurumları tərəfindən maliyyələşdirilən və bir çox qabaqcıl şirkətlərin iştirakı ilə reallaşan bu layihə İtaliya–Azərbaycan dostluğunun təzahürüdür. Biz bu layihəni yalnız dostluq şəraitində icra edə bilmişik. Demək olar ki, biz layihənin artıq son mərhələsindəyik.

Eyni zamanda, indi bizim əsas vəzifəmiz TAP-dan sonrakı iqtisadi əməkdaşlığı dərinləşdirməkdir. Dünən mən işçi nahar əsnasında İtaliyanın aparıcı şirkətlərinin rəhbərləri ilə görüşdüm. Onların bir

çoxu Azərbaycanda artıq uzun illərdir ki, fəaliyyət göstərir, bir çoxları isə fəaliyyətə başlamaq istəyirlər. Biz də bunu istəyirik və imzalanmış kontraktlar cənab nazirin qeyd etdiyi kimi, milyardlarla avro həcmindədir. Əminəm ki, gələcək əməkdaşlıq daha da genişmiqyaslı olacaq. Çünki strateji tərəfdaşlar kimi, biz ticarət və biznes sahələrində də bir-birimizi dəstəkləməliyik.

Hesab edirəm ki, gələcək əməkdaşlıq üçün bir çox sahələr seçilə bilər. Əslində bu sahələr dünən və bu gün imzalanmış və imzalanacaq sazişlərdə öz əksini tapıb. Mən nəqliyyat sahəsini xüsusilə qeyd etmək istərdim. Azərbaycan öz ərazisində nəqliyyat infrastrukturunu tamamilə yeniləşdirib. Davos Dünya İqtisadi Forumunun hesabatında nəqliyyat infrastrukturunu baxımından Azərbaycan dünyada 34-cü yerdədir. Dəmir yollarının səmərəliliyinə görə 12-ci, hava yollarının səmərəliliyinə görə isə 11-ci yerdədir. Azərbaycan – açıq dənizə çıxışı olmayan ölkə artıq beynəlxalq nəqliyyat və logistika mərkəzlərindən birinə çevrilib. Şərqi-Qərbi nəqliyyat dəhlizi Azərbaycanın ərazisindən keçir. Bu, Azərbaycanın təşəbbüsü ilə reallaşan Bakı–Tbilisi–Qars dəmir yolunun istismara verilməsindən sonra mümkün olubdur. Eyni zamanda, Şimal–Cənub nəqliyyat dəhlizi də Azərbaycanın ərazisindən keçir. Azərbaycan yeganə ölkədir ki, hər iki önəmli nəqliyyat dəhlizinin iştirakçısıdır və bu dəhlizlər əslində genişmiqyaslı beynəlxalq əməkdaşlığa da yol

açıb. Hazırda biz Şimal-Qərb və Cənub-Qərb nəqliyyat dəhlizləri ilə bağlı işlərlə məşğuluq. Yüklər artıq bu dəhlizlər üzərindən dünya bazarlarına çıxarılır. Dünən imzalanmış Memorandumun birində Azərbaycan Dəmir Yolları ilə İtaliyanın müvafiq qurumları arasında məsələ öz həllini tapıbdir. Biz İtaliyadan dəmir yolu texnikası alacağıq.

Kosmik sənaye də çox perspektivli sahədir. Azərbaycanın artıq 3 peyki vardır. İtaliyanın bu sahədə əldə etdiyi təcrübə bizim üçün çox maraqlıdır. Bu günə qədər iki ölkə arasında kosmik sənaye sahəsində əlaqələr olmayıb. Ancaq dünən imzalanmış sənədə görə biz artıq bu sahədə də əməkdaşlıq edəcəyik.

Sənaye istehsalının artması və Azərbaycan iqtisadiyyatının şaxələndirilməsi işində İtaliya şirkətləri bizə kömək göstərirlər. Cənab Mattarellanın səfəri çərçivəsində biz böyük neft-kimya müəssisəsinin açılışında bərabər iştirak etmişik. İtaliyanın aparıcı şirkətlərindən biri Azərbaycanda təqribən 1 milyard dollara yaxın dəyəri olan iki böyük sənaye müəssisəsi istifadəyə veribdir. Yəni podratçı kimi işləyibdir. Hazırda həmin şirkət Azərbaycanda Neftayırma zavodunun yenidən qurulmasında fəal iştirak edir. İmzalanmış kontraktların məbləği 800 milyon avrodan çoxdur. Bu hələ başlanğıcdır və əminəm ki, Azərbaycanın gələcək sənaye inkişafında İtaliya şirkətləri öz rolunu oynayacaqdır.

Bildirməliyəm ki, keçən il Azərbaycanın qeyri-neft sənayesi 16 faiz, bu ilin yanvar ayında isə təqribən 14-15 faiz artıbdir. Bu onu göstərir ki, sənaye istehsalına çox böyük diqqət göstərilir və özəl sektor bu sahəyə

böyük investisiyalar qoymaqladır. Əminəm ki, bundan sonra da bu istiqamətdə işlər aparılacaqdır.

Mən dünən imzalanmış sənədlər arasında birini də xüsusi qeyd etmək istərdim. Bu, hərbi sənaye kompleksinə aiddir. Bu da bir başlanğıcdır. Bu günə qədər İtaliya ilə Azərbaycan arasında hərbi sənaye sahəsində əməkdaşlıq olmayıb. Ancaq imzalanmış Memorandum əsasında bu əməkdaşlığa start verilir. Əminəm ki, bu ilin sonuna qədər bütün lazımi texniki və kommersiya şərtləri razılaşdırılacaq və beləliklə, biz hərbi sənaye sahəsində uğurla əməkdaşlıq edəcəyik.

Cənab nazirin dediyi kimi, İtaliya şirkətlərinin kənd təsərrüfatı sahəsində çox böyük təcrübəsi vardır. Şirkətlərin bəziləri Azərbaycanda fəaliyyət göstərir. Hətta bir İtaliya şirkəti Azərbaycanda şərabçılığın inkişafı ilə məşğul olur və həm də çox uğurla. O şirkətin istehsal etdiyi məhsul xarici bazarlara da ixrac edilir. Biz bu sahəyə xüsusi əhəmiyyət veririk. Keçən il Azərbaycanda rekord səviyyədə – təqribən 200 min ton üzüm tədarük ediləndir. Həmin üzümün əsas hissəsi texniki sortlardır. Ona görə hesab edirəm ki, şərabçılığın inkişafı çox perspektivli sahədir. İtaliyanın bu sahədə zəngin təcrübəsi vardır. Azərbaycanın da təcrübəsi var və müvafiq bazarlara çıxış üçün bizim heç bir problemimiz yoxdur.

Kənd təsərrüfatının digər sahələrini də qeyd etmək istərdim. İtaliyanın zeytunçuluq sahəsində böyük təcrübəsi vardır. Azərbaycan artıq zeytun yağını ixrac etməyə başlayıbdır. Biz İtaliya şirkətlərini bu sahəyə məsləhətçi və podratçı kimi dəvət edirik. Fındıqçılıqda Azərbaycan və İtaliya dünya miqyasında aparıcı istehsalçılardır. Biz deyəsən, 3-4-cü yerləri bölüşürük və bu sahənin də çox böyük perspektivi vardır. O

cümlədən Azərbaycan İtaliyaya findığın ixracı ilə məşğuldur və bilirəm ki, İtaliya şirkətlərinin bu sahəyə böyük marağı vardır. Biz onları dəvət edirik ki, Azərbaycanda bu və digər sahələri bizimlə bərabər inkişaf etdirləsinlər. Çünki indi Azərbaycanda yeni texnologiyaların tətbiqi nəticəsində məhsuldarlıq kəskin şəkildə artır. İtaliyanın bu sahədə böyük təcrübəsinin olması, əlbəttə ki, bu əməkdaşlığı şərtləndirir.

Hesab edirəm ki, İtaliyanın turizm sahəsində nadir təcrübəsi vardır. İtaliya turistlərin sayına görə, zənnimcə, dünyada birinci, ya da ikinci yerdədir. Azərbaycanda da bu sahə inkişaf edir. Keçən il turistlərin sayı təqribən 20 faizə yaxın artıb. Şadam ki, son 3 il ərzində İtaliyadan Azərbaycana gələnlərin sayı təxminən 40 faiz artıb. Bu, insanlar arasındakı əlaqələrə də çox müsbət təsir göstərir.

Azərbaycan ilə İtaliya arasında mədəniyyət sahəsindəki əməkdaşlığı xüsusilə qeyd etmək istərdim. Artıq 8 ildir ki, Villa Borghese parkında dahi Azərbaycan şairi Nizaminin abidəsi ucaldılıb. Azərbaycanın Romada Mədəniyyət Mərkəzinin fəaliyyət göstərməsi ilə bağlı müvafiq addımlar atılıb. Şəhərin mərkəzində gözəl bina alınıb və əminəm ki, yaxın zamanlarda Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzi Romada fəaliyyətə başlayacaqdır.

Biz bütün başqa sahələrdə də əməkdaşlığa açıyıq. Azərbaycanın gələcək planlarına gəldikdə, infrastruktur layihələri prioritet təşkil edəcək və biz İtaliya şirkətlərini dəvət edirik. Əminəm ki, biznes- forum çərçivəsində Azərbaycanda görülməli işlər haqqında təqdimat ediləcək və İtaliya şirkətləri məlumatlandırılacaqlar. Xüsusilə içməli su layihələri, me-

liorativ tədbirlərin görülməsi və Abşeron yarımadasında ekoloji vəziyyətin yaxşılaşdırılması bu gün gündəlikdə duran məsələlərin arasındadır. Çünki Bakının da yerləşdiyi Abşeron yarımadasının neft hasilatına görə ekoloji vəziyyətinin yaxşılaşdırılmasına böyük ehtiyac vardır. Azərbaycan dövləti bu məqsədlərə böyük vəsait ayırır. Bildiyimə görə, İtaliya şirkətləri bu sahədə hələ ki, fəal işləmir və demək olar ki, digər Avropa şirkətləri bu sahəni əhatə edir. Ona görə mən İtaliya şirkətlərini bu sahəyə dəvət edirəm. Əminəm ki, Azərbaycan hökumətinin üzvləri bu məsələ ilə bağlı lazımi məlumatı təmin edəcəklər.

Əminəm ki, elektroenergetika sahəsində imzalanmış Memorandum da icra ediləcək. Yenə də qayıdıram Davos Dünya İqtisadi Forumunun hesabatına. Orada göstərilir ki, elektrik enerjisinin əlçatanlıq əmsalına görə Azərbaycan dünyada ikinci yerdədir. Bizim bütün yaşayış məntəqələrimiz elektrik enerjisi ilə təchiz edilib. Biz elektrik enerjisini ixrac edirik. Bu ilin yanvar ayında 2 böyük şirkətlə 440 meqavat gücündə külək və günəş elektrik stansiyalarının tikintisi ilə bağlı müvafiq sənədlər imzalanıb. İtaliya şirkətlərini də bu sahəyə dəvət edirik. Bizim bərpa olunan enerji ilə bağlı çox böyük potensialımız vardır. Azərbaycanda İtaliyadakı kimi, günəşli günlər kifayət qədər çoxdur. Amma İtaliyadan fərqli olaraq, küləkli günlər də çoxdur. Bəzən bu, problem yaradır. Ancaq bərpa olunan enerjinin istehsalı üçün, hesab edirəm ki, bu, əlverişli amildir. Ona görə bu sahəyə də İtaliya şirkətlərini dəvət edirik.

O ki qaldı Azərbaycanın ümumi iqtisadi inkişafına, ölkəmizin iqtisadi vəziyyəti çox sabitdir. Bizim çox

aşağı səviyyəli xarici dövlət borcumuz var, ümumi daxili məhsulun cəmi 17 faizini təşkil edir. Mənim tərəfimdən təsdiq edilmiş strategiyaya görə, bir neçə il ərzində bu göstərici 10 faizə düşməlidir. Bizim valyuta ehtiyatlarımız xarici dövlət borcumuzdan 6 dəfə çoxdur. Ona görə biz istənilən vaxtda xarici borcu sıfırlaya bilərik. Yəni bu, imkan verir ki, biz önəmli layihələrə beynəlxalq maliyyə bazarlarından da vəsait cəlb edək, baxmayaraq ki, Beynəlxalq Maliyyə Korporasiyasının hesabatında Azərbaycan artıq donor ölkə kimi tanınır və bu imkanlar gələcəkdə artacaqdır.

Onu da bildirməliyəm ki, Azərbaycan ölkədən kənarda da böyük investisiyalar qoyur, böyük layihələr icra edir. Bu günə qədər ölkəmizin hüdudlarından kənarda təqribən 17 milyard dollar həcmində sərmayə qoyulubdur. İtaliya şirkətləri də bu layihələrdə iştirak edir. Dünən biz bu barədə söhbət etdik. Biz gələcəkdə Azərbaycanın maliyyə təminatı ilə xarici ölkələrdə reallaşan layihələrə İtaliya şirkətlərini də dəvət edirik.

Bütövlükdə son 16 il ərzində Azərbaycan iqtisadiyyatı 3,4 dəfə artıb. Bu, dünya miqyasında rekord göstəricidir. Eyni zamanda, əldə edilmiş gəlirlər ədalətli şəkildə bölünüb. Bunu deməyə əsas verən mühüm amil odur ki, 16 il bundan əvvəl Azərbaycan əhalisinin təxminən 50 faizi yoxsulluq şəraitində yaşayırdı. Bu gün isə yoxsulluq şəraitində yaşayanların sayı 4,8 faizdir. Bir sözlə, ölkə qarşısında ciddi iqtisadi problemlər yoxdur. Əsas məsələ biznes iqliminin yaxşılaşdırılmasıdır. Bu sahədə də islahatlar aparılıb və bu gün yəqin ki, bu barədə danışılacaqdır. Bir məsələni də qeyd etmək istəyirəm ki, Dünya Bankının «Doing Business» hesabatında Azərbaycan biznes mühitinin

sağlamlaşdırılması istiqamətində atılmış addımlara görə 20 ən islahatçı ölkə sırasındadır.

Mən vaxtınızı çox almaq istəmirəm. Bilirəm ki, biznes-forumun çox böyük gündəliyi var və İtaliya şirkətlərini maraqlandıran bütün suallara cavablar veriləcək. Çıxışımın sonunda bir məsələni qeyd etməliyəm. Artıq hökumət üzvlərinə bu barədə mənim tərəfimdən müvafiq göstəriş verilib ki, Azərbaycan və İtaliya dünəndən strateji tərəfdaşlar kimi, əlaqələrimizin tarixində yeni səhifə açıbdır. Avropa məkanında İtaliya bizim üçün bir nömrəli tərəfdaş ölkədir və tam əminəm ki, eyni tərəfdaşlıq biznes sahəsində də olmalıdır. İtaliya şirkətləri Azərbaycanda dövlət xətti ilə həyata keçirilən və keçiriləcək layihələrdə ön sıralarda olmalıdır. Biz bunu arzulayırıq. Əminəm ki, İtaliya şirkətlərinin də marağı bizim marağımızla üst-üstə düşür. İnanıram ki, biznes-forum bu istiqamətdə önəmli addım olacaqdır.

Göstərilən qonaqpərvərliyə görə bir daha Prezident Mattarellaya, Baş Nazir Konteyə, nazir Di Mayoya dərin təşəkkürümü bildirirəm. İtaliya xalqına daimi firavanlıq və xoşbəxtlik arzulayıram. Sağ olun.

ROMA ŞƏHƏRİNİN MERİ XANIM VİRCİNİA RAGGI İLƏ GÖRÜŞ

Roma

21 fevral 2020-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev fevralın 21-də Roma şəhərinin meri xanım Virginia Raggi ilə görüşmüşdür.

Görüşdə Prezident İlham Əliyev İtaliyaya dövlət səfərinin nəticələrindən çox məmnun olduğunu bildirdi. Səfər çərçivəsində 25-dən çox sənədin imzalandığını vurğulayan dövlət başçısı qeyd etdi ki, Azərbaycan və İtaliya strateji tərəfdaşlardır. Bu strateji tərəfdaşlıq münasibətləri əlaqələrimizin bütün sahələrini əhatə edəcəkdir.

Prezident İlham Əliyev səfər çərçivəsində keçirilən görüşlərin çox səmərəli olduğunu vurğuladı. Dövlət başçısı bildirdi ki, Azərbaycan ilə İtaliya arasında əlaqələr çox yüksək səviyyədədir. O cümlədən Azərbaycan ilə İtaliya arasında mədəni sahədə əməkdaşlıq və şəhərlərarası əlaqələr də inkişaf edir. 1972-ci ildə Bakı və Neapol qarşılaşmış şəhərlər elan edilib. 2012-ci ildə Romanın Villa Borghese parkında dahi Azərbaycan şairi Nizami Gəncəvinin abidəsinin açılışı olub.

Bundan başqa, Roma şəhərində Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzi fəaliyyətə başlayacaq.

Azərbaycan Prezidenti vurğuladı ki, Bakı və Roma arasında imzalanacaq Bəyannamə şəhərlərimiz arasında əlaqələrin inkişafı üçün geniş imkan yaradacaq. Eyni zamanda, digər şəhərlərimiz arasında da belə əməkdaşlıq əlaqələri vardır.

Xanım mer Virginia Raggi Romada arxeoloji qazıntılara verdiyi dəstəyə görə Azərbaycana təşəkkürünü bildirdi və bunu yüksək qiymətləndirdiklərini dedi. O, Bakı və Roma şəhərləri arasında əməkdaşlığı bundan sonra da davam etdirmək niyyətində və əzmində olduqlarını vurğuladı. Mer, həmçinin vurğuladı ki, 2020-ci ilin İtaliyada mədəniyyət baxımından «Azərbaycan ili» elan edilməsi ilə əlaqədar Roma şəhərində də çoxsaylı tədbirlər keçiriləcəkdir.

Görüşdən sonra dövlət başçımız və Roma meri şəhərin qədim ərazisinin qalıqlarına baxdılar.

Dövlət başçısı Roma meriyasının Xatirə kitabına ürək sözlərini yazdı.

Qeyd edək ki, 2014-cü ilin iyulunda Prezident İlham Əliyevin İtaliyaya rəsmi səfəri zamanı Azərbaycanın Mədəniyyət Nazirliyi ilə Roma şəhər meriyası arasında saziş imzalanıb. Bu saziş «Mercati di Traiano» Muzeyinin yerləşdiyi ərazidə arxeoloji qazıntı işlərinin aparılmasına maliyyə vəsaitinin ayrılmasını nəzərdə tuturdu.

Dövlət başçımıza görülmüş işlər barədə məlumat verildi. Diqqətə çatdırıldı ki, qazıntı işləri zamanı tarixi, arxeoloji dəyər kəsb edən çox əhəmiyyətli tapıntılar əldə ediləndir və bu tapıntılar Prezident İlham Əliyevə təqdim olundu.

Bildirildi ki, Roma şəhərinin sakinləri sazişə əsasən, görülmüş işləri və əldə edilmiş tapıntıları çox yüksək qiymətləndirir və buna görə minnətdarlıq edirlər.

Sonra Prezident İlham Əliyevin iştirakı ilə İçərişəhər Dövlət Tarix-Memarlıq Qoruğu İdarəsi ilə Roma şəhər meriyası arasında əməkdaşlıq haqqında Bəyannamə imzalandı.

Bəyannaməni Azərbaycanın Xarici İşlər naziri Elmar Məmmədyanov və Roma şəhərinin meri xanım Virginia Raggi imzaladılar.

**AZƏRBAYCAN MƏDƏNİYYƏT
MƏRKƏZİ ÜÇÜN NƏZƏRDƏ
TUTULMUŞ BİNA İLƏ TANIŞLIQ**

Roma

21 fevral 2020-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və xanımı Mehriban Əliyeva fevralın 21-də Romada Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzi üçün nəzərdə tutulmuş bina ilə tanış olmuşlar.

Bina ilə tanışlıq zamanı dövlət başçısına və xanımına məlumat verildi ki, burada Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzinin, həmçinin səfirliyimizin fəaliyyəti üçün hərtərəfli şəraitin yaradılması nəzərdə tutulur.

Binada yüksək səviyyədə təmir-bərpa işlərinin aparılması planlaşdırılır.

Prezident İlham Əliyev binanın əsaslı təmir layihəsi və görülməli işlərlə bağlı tapşırıq və tövsiyələrini verdi.

ROMADAN VATİKANA RƏSMİ YOLASALMA MƏRASİMİ

Roma

21 fevral 2020-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin fevralın 21-də Romada rəsmi yolasalma mərasimi olmuşdur.

Romanın Kuirinale sarayında dövlət başçısının şərəfinə Fəxri qarovul dəstəsi düzülmüşdü.

Azərbaycanın və İtaliyanın Dövlət himnləri səsləndirildi.

Fəxri qarovul dəstəsinin rəisi dövlət başçımıza rəport verdi.

Azərbaycan və İtaliya prezidentləri Fəxri qarovul dəstəsinin qarşısından keçdilər.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevə dövlət səfərindən çəkilmiş fotolardan ibarət albom təqdim olundu.

İtaliya Respublikasının Prezidenti Sercio Mattarella və qızı Laura Mattarella Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevi və xanımı Mehriban Əliyevanı yola saldılar.

KATOLİK KİLSƏSİNİN RƏHBƏRİ PAPA FRANSİSK İLƏ GÖRÜŞ

Vatikan

22 fevral 2020-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və xanımı Mehriban Əliyeva fevralın 22-də Vatikanda Katolik kilsəsinin rəhbəri Papa Fransisk ilə görüşmüşlər.

Prezident İlham Əliyevin şərəfinə Fəxri qarovul dəstəsi düzülmüşdü.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevi və xanımı Mehriban Əliyevanı salamlayan Roma Papası onların Vatikana səfərlərini və özünün 2016-cı ildə Azərbaycana səfərini xatırladaraq, bu səfərdən məmnun qaldığını bildirdi.

Azərbaycanda ictimai-siyasi sabitliyin hökm sürdüyünü, xalqımızın rifah içərisində yaşadığını qeyd edən Papa Fransisk ölkəmizdə dini icmalar arasındakı tolerant münasibətlərə toxundu. Bildirdi ki, dünyanın bir çox yerlərində gərginlik və münaqişələrin artdığı, bəzi dairələrin dini amildən istifadə edərək, ədavəti və nifaqı daha da yaymağa çalışdığı bir vaxtda Azərbaycan əsl tolerantlıq nümunəsidir.

Roma Papası Heydər Əliyev Fondu tərəfindən Vatikanda həyata keçirilən təmir-bərpa işlərini qeyd etdi, Azərbaycan hökumətinə, xüsusilə də Fondun prezidenti Mehriban Əliyevaya minnətdarlığını bildirdi. Vurğuladı ki, Vatikan Heydər Əliyev Fondu tərəfindən burada aparılmış bərpa işlərini heç vaxt yaddan çıxarmayacaq. Çünki məhz Heydər Əliyev Fondunun layihələri sayəsində Vatikanda bir çox tarixi abidələrin, o cümlədən katakombaların bərpasına nail olunubdur.

Prezident İlham Əliyev dedi ki, Papa Fransiskın Azərbaycana səfəri dünyada sivilizasiyalar və dinlər arasında münasibətlərin daha da inkişaf etdirilməsində xüsusi rol oynayan ölkəmiz üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Dövlət başçımız bildirdi ki, Azərbaycan bu baxımdan bir çox mühüm beynəlxalq tədbirlərə ev sahibliyi edib. Ölkəmiz bütün dünyada dinlərin nümayəndələri arasında qarşılıqlı anlaşmanın, qardaşlıq və həmrəylik hisslərinin bərqərar olmasına çalışır və bu baxımdan dünyaya nümunədir. Azərbaycanın təqdim etdiyi tolerantlıq və birgəyaşayış nümunəsi dünyada münaqişələrin və toqquşmaların aradan qaldırılmasına xidmət edən əsas meyarlardan biridir.

Prezident İlham Əliyev Müqəddəs Taxt-tac ilə Azərbaycan arasında qurulmuş münasibətlər əsasında aparılan əməkdaşlığın daha da genişləndiriləcəyini vurğuladı.

**MÜQƏDDƏS TAXT-TACIN DÖVLƏT
KATİBİ KARDİNAL PAROLİN İLƏ GÖRÜŞ**

Vatikan

22 fevral 2020-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və xanımı Mehriban Əliyeva fevralın 22-də Vatikanda Müqəddəs Taxt-tacın Dövlət katibi kardinal Pietro Parolin ilə görüşmüşlər.

**BİRİNCİ VİTSE-PREZİDENT MEHRİBAN
ƏLİYEVAYA PAPA CƏNGAVƏR ORDENİNİN ƏN
ALİ DƏRƏCƏSİ – IX PIY ORDENİNİN BÖYÜK
XAÇININ TƏQDİM OLUNMASI MƏRASİMİ**

Vatikan

22 fevral 2020-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev fevralın 22-də Vatikanda Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti Mehriban Əliyevaya Papa Cəngavər Ordeninin ən ali dərəcəsi – IX Piy Ordeninin Böyük Xaçının təqdim olunması (Dama di Gran Croce dell'ordine Piano) mərasimində iştirak etmişdir.

Birinci vitse-prezident Mehriban Əliyeva bu ordenə mədəniyyətin, o cümlədən Müqəddəs Taxt-tac təsisatları ilə qarşılıqlı əlaqələrin inkişafına verdiyi töhfələrə görə layiq görülüb.

Ordeni Mehriban xanım Əliyevaya Müqəddəs Taxt-tacın Dövlət katibi kardinal Pietro Parolin təqdim etdi.

Qeyd edək ki, IX Piy ordeni 1847-ci ildə təsis edilib. Bu ordenlə kilsə və cəmiyyət qarşısında xidmətlərə görə təltif olunurlar. Böyük Xaç – dövlət başçılarına və yüksək vəzifəli dövlət xadimlərinə təqdim olunan xüsusi dərəcədir.

İtaliya Respublikasının hazırkı Prezidenti Sercio Mattarella, İtaliya dövlətinin bir sıra sabiq rəhbərləri, o cümlədən Corcio Napolitano, həmçinin tac qoyulmuş şəxslər – İsveç Kralı XVI Qustav, Lüksemburqun Böyük hersoqu Anri, İspaniya Kralı Xuan Karlos və Belçika Kralı II Albert bu ordenə layiq görülənlər sırasındadırlar.

SİKSTİN KAPELLASI VƏ MÜQƏDDƏS PYOTR KİLSƏSİ İLƏ TANIŞLIQ

Vatikan

22 fevral 2020-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev, xanımı Mehriban Əliyeva və qızı Leyla Əliyeva fevralın 22-də Vatikanda Sikstin kapellası və Müqəddəs Pyotr kilsəsi ilə tanış olmuşlar.

Heydər Əliyev Fondu tərəfindən hazırda Vatikan-da bir neçə layihə həyata keçirilir. 2019-cu ilin fevral ayında Heydər Əliyev Fondu ilə Müqəddəs Pyotr kilsəsi arasında imzalanmış müqaviləyə əsasən, Müqəddəs Pyotr kilsəsinin bazilikasındakı «Roma Papası I Leon ilə Hun imperatoru Atillanın görüşü» baryefi və Vatikan bazilikasındakı katakombalarda yerləşən «Tullius Zethus» məqbərəsi Heydər Əliyev Fondunun maliyyə dəstəyi ilə bərpa edilir və artıq işlər başa çatmaq üzrədir. İşlərin bu ilin may ayında başa çatması planlaşdırılır. 2019-cu ilin fevral ayında Heydər Əliyev Fondu ilə Müqəddəs Taxt-tacın Arxeologiya Şurası arasında imzalanmış müqaviləyə əsasən, hazırda «Müqəddəs Komodilya» katakombalarındakı mavzoleyin bərpası işləri aparılır

və layihənin 2020-ci ildə başa çatması nəzərdə tutulur. 2016-cı ildə icrasına başlanılan və 2018-ci ildə Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti Mehriban Əliyeva və Müqəddəs Taxt-tacın Mədəniyyət üzrə Pontifik Şurasının sədri kardinal Canfranko Ravazinin iştirakı ilə açılışı olan «Müqəddəs San Sebastian kilsə-muzey kompleksində katakombaların bərpası» layihəsi çərçivəsində son tamamlama işləri yekunlaşıbdır.

Heydər Əliyev Fondu tərəfindən həyata keçirilən layihələr müqəddəs Taxt-tacda çox yüksək qiymətləndirilir. Bu işlər Fondun ümumbəşəri dəyərlərə verdiyi töhfələri bütün dünyaya nümayiş etdirir. Bununla yanaşı, bu layihələr həm də ölkəmizin müxtəlif dinlərin abidələrinə və müqəddəs yerlərinə verdiyi önəmı göstərir. Bütün bunlar isə multikultural dəyərlərə sadıq və bu dəyərləri təşviq edən ölkə kimi, Azərbaycanın dünyadakı mövqeyini və yerini, həmçinin dinlərarası dialoqun qurulmasındakı rolunu möhkəmləndirir.

Qeyd edək ki, Sikstin kapellasının yerləşdiyi bina Vatikanda Renessans dövrü italyan incəsənətinin ən görkəmli abidələrindən biridir. Qeyd olundu ki, 1481–83-cü illərdə kapellanın divarlarına Musanın və İsanın həyatlarından səhnələr təsvir olunmuş freskalar çəkilib. XV əsrdə dünya şöhrətli italyalı heykəltəraş Mikelancelo kapellanın tavanının və mehrab divarının rəsmlərini yaradıb. Bura həm də muzey kimi fəaliyyət göstərir.

Vatikandakı Müqəddəs Pyotr kilsəsi italyan intibah memarlığının ən məşhur nümunələrindən və dünyanın ən böyük kilsələrindən biridir. Kilsədə ilk Roma Papası hesab edilən Müqəddəs Pyotr dəfn edilib. Bura həm də məşhur ziyarətgah və dini mərasimlər yeridir. Buna görə də erkən xristianlıq dövründən etibarən əksər Roma papaları burada dəfn olunublar.

Diqqətə çatdırıldı ki, Müqəddəs Pyotr bazilikası həm də məşhur ziyarətgah və mərasim yeridir. Roma Papası il ərzində bazilika və ya onun qarşısındakı Müqəddəs Pyotr meydanında bir neçə dini mərasim keçirir.

Səfər başa çatdı

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin İtaliya Respublikasına dövlət səfəri fevralın 22-də başa çatdı.

Romanın Fiumicino Beynəlxalq Aeroportunda dövlət başçımızın şərəfinə Fəxri qarovul dəstəsi düzülmüşdü.

Prezident İlham Əliyevi və xanımı Mehriban Əliyevanı İtaliya Respublikası Nazirlər Şurasının Dövlət katibi Mario Turko və digər rəsmi şəxslər yola saldılar.

**ESTONİYA RESPUBLİKASININ
PREZİDENTİ
XANIM KERSTİ KALYULAYDA**

Hörmətli xanım Prezident!

Milli bayramınız – Müstəqillik Günü münasibətilə Sizə və bütün Estoniya xalqına ən səmimi təbriklərimi yetirirəm.

Belə bir əlamətdar gündə Sizə möhkəm cansağlığı, işlərinizdə uğurlar, dost Estoniya xalqına əmin-amanlıq və firavanlıq diləyirəm.

Hörmətlə,

İLHAM ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının
Prezidenti

Bakı, 22 fevral 2020-ci il

**YAPONİYA İMPERATORU
ƏLAHƏZRƏT NARUHİTOYA**

Əlahəzrət!

Ölkənizin milli bayramı – Təvəllüd Gününüz münasibətilə Sizi və dost Yaponiya xalqını şəxsən öz adımdan və Azərbaycan xalqı adından səmimi-qəlbədən təbrik edirəm.

İnanıram ki, ölkələrimiz arasındakı dostluq və əməkdaşlıq münasibətləri xalqlarımızın mənafelərinə uyğun olaraq bundan sonra da inkişaf edəcək və genişlənəcəkdir.

60 illik yubileyinizin qeyd olunduğu belə bir əlamətdar gündə Sizə möhkəm cansağlığı və xoşbəxtlik, xalqınıza daim sülh və firavanlıq arzulayıram.

Hörmətlə,

İLHAM ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının
Prezidenti

Bakı, 22 fevral 2020-ci il

**BRUNEY-DARÜSSALAM DÖVLƏTİNİN
SULTANI ƏLAHƏZRƏT HACI
HƏSSƏNAL BOLKİAHA**

Əlahəzrət!

Ölkənizin milli bayramı münasibətilə Sizi və Sizin simanızda dost Bruney xalqını Azərbaycan xalqı adından və şəxsən öz adımdan səmimi-qəlb-dən təbrik edirəm.

İnanıram ki, Azərbaycan–Bruney dostluq və əməkdaşlıq əlaqələri həm ikitərəfli qaydada, həm də beynəlxalq təşkilatlar, xüsusən İƏT və «Qoşul-mama Hərəkəti» çərçivəsində bundan sonra da xalqlarımızın mənafelərinə uyğun inkişaf edəcək və dərinləşəcəkdir.

Bu xoş fürsətdən istifadə edərək, Sizə möhkəm cansağlığı, işlərinizdə uğurlar, xalqınıza sülh və rifah diləyirəm.

Hörmətlə,

İLHAM ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının
Prezidenti

Bakı, 23 fevral 2020-ci il

**TÜRKİYƏ RESPUBLİKASININ
PREZİDENTİ ZATİ-ALİLƏRİ
CƏNAB RƏCƏB TAYYİB ƏRDOĞANA**

Hörmətli cənab Prezident!

Əziz qardaşım!

Bu gün baş vermiş zəlzələnin Vanda insan tələfatına və dağıntılara səbəb olmasından çox kədərləndim.

Bu faciə ilə əlaqədar Sizə, həlak olanların ailələrinə və yaxınlarına öz adımdan və Azərbaycan xalqı adından dərin hüznə başsağlığı verir, yaralananlara və xəsarət alanlara şəfa diləyirəm.

Allah rəhmət eləsin.

İLHAM ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının
Prezidenti

Bakı, 23 fevral 2020-ci il

**KÜVEYT DÖVLƏTİNİN ƏMİRİ
ƏLAHƏZRƏT ŞEYX SABAHA
ƏL-ƏHMƏD ƏL-CABİR ƏL-SABAHA**

Əlahəzrət!

Ölkənizin milli bayramı münasibətilə Sizə və Sizin simanızda dost Küveyt xalqına ən səmimi təbriklərimi və xoş arzularımı yetirirəm.

Əminəm ki, Azərbaycan–Küveyt münasibətlərinin inkişafı bundan sonra da xalqlarımız arasındakı dostluq və əməkdaşlığın möhkəmlənməsinə xidmət edəcəkdir.

Belə bir əlamətdar gündə Sizə möhkəm cansağlığı və xoşbəxtlik, xalqınıza daim sülh və rifah diləyirəm.

Hörmətlə,

İLHAM ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının
Prezidenti

Bakı, 24 fevral 2020-ci il

TÜRKİYƏ RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ RƏCƏB TAYYİB ƏRDOĞANIN QARŞILANMA MƏRASİMİ

25 fevral 2020-ci il

Azərbaycana səfərə gələn Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanın fevralın 25-də rəsmi qarşılama mərasimi olmuşdur.

Hər iki ölkənin Dövlət bayraqlarının dalğalandığı meydanda ali qonağın şərəfinə Fəxri qarovul dəstəsi düzülmüşdü.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanı qarşıladı.

Fəxri qarovul dəstəsinin rəisi Türkiyə Prezidentinə raport verdi.

Prezident İlham Əliyev və Rəcəb Tayyib Ərdoğan Fəxri qarovul dəstəsinin qarşısından keçdilər.

Türkiyə Prezidenti Azərbaycan əsgərlərini salamladı. Türkiyənin və Azərbaycanın Dövlət himnləri səsləndirildi. Azərbaycan nümayəndə heyətinin üzvləri Prezident Rəcəb Tayyib Ərdoğanı, Türkiyə nümayəndə heyətinin üzvləri Prezident İlham Əliyevə təqdim olundu.

Fəxri qarovul dəstəsi hərbi marşın sədaları altında dövlət başçılarının qarşısından keçdi.

Dövlət başçıları rəsmi foto çəkirdilər.

**TÜRKİYƏ RESPUBLİKASININ
PREZİDENTİ RƏCƏB TAYYİB
ƏRDOĞAN İLƏ TƏKBƏTƏK GÖRÜŞ**

25 fevral 2020-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin fevralın 25-də Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan ilə rəsmi qarşılama mərasimindən sonra təkbətək görüşü olmuşdur.

Görüşdə ikitərəfli dostluq və qardaşlıq münasibətlərinin bütün sahələrdə uğurla inkişaf etdiyi qeyd olundu. Ölkələrimizin həyata keçirdikləri birgə global layihələrin əhəmiyyəti vurğulandı.

Türkiyə Prezidentinin Azərbaycana səfərinin iki ölkə arasında əməkdaşlıq əlaqələrinin daha da genişləndirilməsi işinə töhfə verəcəyinə əminlik ifadə edildi.

Görüşdə ikitərəfli münasibətlər, həmçinin qarşılıqlı maraq doğuran məsələlər barədə fikir mübadiləsi aparıldı.

**AZƏRBAYCAN-TÜRKİYƏ YÜKSƏK
SƏVIYYƏLİ STRATEJİ ƏMƏKDAŞLIQ
ŞURASININ SƏKKİZİNCİ İCLASINDA İŞTİRAK**

25 fevral 2020-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin və Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanın iştirakı ilə fevralın 25-də Bakıda Azərbaycan-Türkiyə Yüksək Səviyyəli Strateji Əməkdaşlıq Şurasının səkkizinci iclası keçirilmişdir. Dövlət başçıları iclasda çıxış etdilər.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin çıxışı

Hörmətli cənab Prezident, əziz qardaşım!

Sizi Azərbaycanda bir daha səmimiyyətlə salamlayıram. Azərbaycana, doğma vətəninizə xoş gəlmisiniz! Sizin səfəriniz çox böyük önəm daşıyır. Bu gün təkbətək görüş əsnasında Türkiyə-Azərbaycan dostluq və qardaşlıq əlaqələrinin bir çox istiqamətlərini müzakirə etdik. Bir daha əmin olduq ki, aramızdakı əlaqələr strateji xarakter daşıyır, dostluq və qardaşlıq üzərində qurulubdur.

Keçən il əlaqələrimiz üçün çox uğurlu olubdur. Biz Sizinlə bir neçə dəfə görüşmüşük. Siyasi, iqtisadi, enerji, nəqliyyat – bütün sahələrdə çox böyük

nailiyyətlər əldə edilib. Onların arasında, əlbəttə ki, TANAP layihəsinin Avropa sərhadinə çatdırılmasını və digər layihələri qeyd etmək olar.

Bir sözlə, bu gün keçirilən Azərbaycan–Türkiyə Strateji Əməkdaşlıq Şurasının növbəti toplantısı əminəm ki, əlaqələrimizin gələcək inkişafı üçün çox önəmli olacaq. Gündəlikdə bir çox məsələlər vardır. Bu məsələlərin müzakirəsi və qəbul ediləcək qərarlar, eyni zamanda, imzalanacaq ikitərəfli sənədlər əlaqələrimizi böyük dərəcədə gücləndirəcək.

Bir daha xoş gəlmisiniz, Sizə və nümayəndə heyətinə, qardaş Türkiyə xalqına müvəffəqiyyətlər, uğurlar və cansağlığı arzulayıram.

Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanın ÇIXIŞI

Mən də hörmətli cənab Prezidentə, əziz qardaşıma gəldiyimiz andan etibarən istər şəxsən mənə, istərsə də nümayəndə heyətinə göstərilən qonaqpərvərliyə görə çox təşəkkür edirəm. Təkbətək görüşümüzdə Türkiyə–Azərbaycan əlaqələrini dərin təfərrüatı ilə müzakirə etmək imkanımız oldu. Siyasi, hərbi, iqtisadi, ticari, mədəni – bütün sahələrdə nələr edə biləcəyimizi və indiyə qədər nələr etdiyimizi ətraflı müzakirə etdik. Belə bir toplantıya – Şuranın səkkizinci iclasına sədrlik etməkdən duyduğumuz məmnunluğu da xüsusi vurğulamaq istəyirəm.

Dünən şəhid olan azərbaycanlı qardaşımıza – İbrahim qardaşımıza Allahdan rəhmət diləyirəm. Bundan

qısa müddət əvvəl bir qardaşımız da şəhid olub, ona da Allahdan rəhmət diləyirəm. Bütün Azərbaycan xalqına da şəxsən öz adımdan, nümayəndə heyəti və bütün xalqım adından başsağlığı diləklərimi də burada ifadə etmək istəyirəm.

Bu gün keçirəcəyimiz görüşlərdə nazir yoldaşlarımız qarşılıqlı olaraq, bir-biriləri ilə lazımı müzakirələr aparacaqlar.

Keçən il qardaşım Əliyev «Dağlıq Qarabağ Azərbaycandır və nida!» – deyərək, fikrini açıq şəkildə ifadə etmişdir. Türkiyə olaraq bu ifadənin altına biz də imzamızı qoyuruq. Fevralın 9-da Milli Məclisə keçirilmiş seçkilərdə əldə etdiyiniz nəticənin də xüsusilə Azərbaycanımız üçün xeyirli olmasını Allahdan diləyirəm. Bu seçkilərin əmin-amanlıq və sabitlik şəraitində başa çatdırılmasından böyük məmnunluq və xoşbəxtlik duyduq.

Hörmətli qardaşım cənab Əliyevin liderliyi ilə reallaşdırılan islahatlar prosesini də təqdirlə izləyir, müşahidə edirik. İslahatlar prosesini dəstəkləmək məqsədilə bütün sahələrdə təcrübələrimizi Sizinlə bölüşməyə hazır olduğumuzu ifadə etmək istəyirəm. Təbii ki, xüsusilə Bakı–Tbilisi–Qars dəmir yolu, TANAP, «Star» Neft Emalı zavodu kimi nəhəng layihələrə birlikdə imza atdıq. İndi əsas hədəf təxminən 4,5 milyard dollar olan ticarət dövriyyəyimizi 2019-cu ildə müəyyənləşdirdiyimiz kimi, 15 milyard dollara çatdırmaqdır. Bu məsələdə də qardaşımın razılıq əldə etdik.

SƏNƏDLƏRİN İMZALANMASI MƏRASİMİ

25 fevral 2020-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin və Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanın iştirakı ilə fevralın 25-də Azərbaycan–Türkiyə Yüksək Səviyyəli Strateji Əməkdaşlıq Şurasının səkkizinci iclası başa çatdıqdan sonra Azərbaycan–Türkiyə sənədlərinin imzalanması mərasimi olmuşdur.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan «Azərbaycan Respublikası ilə Türkiyə Respublikası arasında Yüksək Səviyyəli Strateji Əməkdaşlıq Şurasının səkkizinci iclasının Protokolu»nu imzaladılar.

«Azərbaycanda İxracın və Investisiyaların Təşviqi Fondu (AZPROMO) ilə Türkiyənin Xarici İqtisadi Əlaqələr Qurumu (DEİK) arasında əməkdaşlığa dair 2020–2021-ci illəri əhatə edən Fəaliyyət Planı»nı Azərbaycanın İxracın və Investisiyaların Təşviqi Fondunun rəhbəri vəzifəsini icra edən Yusif Abdullayev və Türkiyənin Xarici İqtisadi Əlaqələr Qurumununun rəhbəri Nail Olpak imzaladılar.

«Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Vətəndaşlara Xidmət və Sosial İnnovasiyalar üzrə Dövlət Agentliyi ilə Türkiyə Respublikası Prezidenti Administrasiyasının Rəqəmsal Transformasiya Ofisi arasında inteqrasiya olunmuş xidmətlər mərkəzinin və dövlət xidmətlərinin rəqəmsallaşdırılması üçün texniki infrastrukturun yaradılması haqqında Anlaşma Memorandumu»nu Prezident yanında Vətəndaşlara Xidmət və Sosial İnnovasiyalar üzrə Dövlət Agentliyinin sədri Ülvi Mehdiyev və Türkiyə Respublikası Prezidenti Administrasiyasının Rəqəmsal Transformasiya Ofisinin sədri Ali Taha Koç imzaladılar.

«Azərbaycan Televiziya və Radio Verilişləri» Qapalı Səhmdar Cəmiyyəti ilə Türkiyə Radio Televiziya Qurumu arasında əməkdaşlıq Protokolu»nu «Azərbaycan Televiziya və Radio Verilişləri» Qapalı Səhmdar Cəmiyyətinin sədri Rövşən Məmmədov və Türkiyə Radio-Televiziya Qurumunun baş direktoru İbrahim Erən imzaladılar.

«2013-cü il noyabrın 13-də Ankara şəhərində imzalanmış «Azərbaycan Respublikası Hökuməti ilə Türkiyə Respublikası Hökuməti arasında təhlükəsizlik üzrə əməkdaşlıq haqqında Saziş»ə Əlavə Protokol»u Azərbaycan Respublikası Dövlət Təhlükəsizliyi Xidmətinin rəisi Əli Nağıyev və Türkiyə Respublikası Daxili İşlər Nazirliyi Təhlükəsizlik Baş İdarəsinin rəisi Məhmət Aktaş imzaladılar.

«Azərbaycan Respublikasının Hökuməti və Türkiyə Respublikasının Hökuməti arasında Qars-İğdır-Aralık-Dilucu-Sədarək-Naxçıvan-Culfa dəmir yolu xətti layihəsi ilə bağlı Anlaşma Memorandumu»nu Azərbaycan Respublikasının Nəqliyyat, Rabitə və Yüksək Texnologiyalar naziri Ramin Quluzadə və Türkiyə Respublikasının Nəqliyyat və İnfrastruktur nazirinin müavini Adil Karaismailoğlu imzaladılar.

«Azərbaycan Respublikası Hökuməti ilə Türkiyə Respublikası Hökuməti arasında Preferensial Ticarət Sazişi»ni Azərbaycan Respublikasının İqtisadiyyat naziri Mikayıl Cabbarov və Türkiyə Respublikasının Ticarət naziri Ruhsar Pekcan imzaladılar.

«2012-ci il sentyabrın 11-də imzalanmış «Azərbaycan Respublikası Hökuməti ilə Türkiyə Respublikası Hökuməti arasında texniki tənzimləmə, standartlaşdırma, uyğunluğun qiymətləndirilməsi, akkreditasiya və metrologiya sahələrində əməkdaşlıq haqqında Anlaşma Memorandumu»nun icrasına dair 2020–2022-ci illər üzrə Fəaliyyət Planı»ni Azərbaycan Respublikasının İqtisadiyyat naziri Mikayıl Cabbarov və Türkiyə Respublikasının Ticarət naziri Ruhsar Pekcan imzaladılar.

«Azərbaycan Respublikasının İqtisadiyyat Nazirliyi yanında Antiinhisar və İstehlak Bazarına Nəzarət Dövlət Xidməti ilə Türkiyə Rəqabət Qurumu arasında rəqabət siyasəti sahəsində əməkdaşlıq Protokolu»nu Azərbaycan Respublikasının İqtisadiyyat

naziri Mikayıl Cabbarov və Türkiyə Respublikasının Ticarət naziri Ruhsar Pekcan imzaladılar.

«Azərbaycan Respublikası Hökuməti ilə Türkiyə Respublikası Hökuməti arasında gənclər və idman sahələrində əməkdaşlıq haqqında Saziş»i Azərbaycan Respublikasının Gənclər və İdman naziri Azad Rəhimov və Türkiyə Respublikasının Gənclər və İdman naziri Məhmət Muharrəm Kasapoğlu imzaladılar.

«Azərbaycan Respublikası Hökuməti ilə Türkiyə Respublikası Hökuməti arasında energetika və mədəncilik sahələrində əməkdaşlıq haqqında Saziş»i Azərbaycan Respublikasının Energetika naziri Pərviz Şahbazov və Türkiyə Respublikasının Enerji və Təbii Sərvətlər naziri Fatih Dönməz imzaladılar.

«Azərbaycan Respublikası Hökuməti ilə Türkiyə Respublikası Hökuməti arasında hərbi-maliyyə əməkdaşlığı haqqında Saziş»i Azərbaycan Respublikasının Müdafiə naziri Zakir Həsənov və Türkiyə Respublikasının Milli Müdafiə naziri Hulusi Akar imzaladılar.

«Azərbaycan Respublikası Hökuməti ilə Türkiyə Respublikası Hökuməti arasında maliyyə yardımının tətbiqi haqqında Protokol»u Azərbaycan Respublikasının Müdafiə naziri Zakir Həsənov və Türkiyə Respublikasının Milli Müdafiə naziri Hulusi Akar imzaladılar.

«Azərbaycan Respublikası Hökuməti ilə Türkiyə Respublikası Hökuməti arasında qarşılıqlı vizadan azad etmə haqqında Saziş»i Azərbaycan Respublikasının Xarici İşlər naziri Elmar Məmmədyarov və Türkiyə Respublikasının Xarici İşlər naziri Mövlud Çavuşoğlu imzaladılar.

**TÜRKİYƏ RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ
RƏCƏB TAYYİB ƏRDOĞAN İLƏ BİRGƏ
MƏTBUATA BƏYANATLARLA ÇIXIŞLAR**

25 fevral 2020-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan fevralın 25-də sənədlərin imzalanması mərasimindən sonra mətbuata bəyanatlarla çıxış etmişlər.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin bəyanatı

Hörmətli cənab Prezident, əziz qardaşım!

Hörmətli qonaqlar, xanımlar və cənablar!

Hörmətli mətbuat nümayəndələri!

Cənab Prezident, Sizi Azərbaycanda bir daha səmimiyyətlə salamlayıram. Azərbaycana xoş gəlmisiniz! Sizin səfəriniz çox böyük önəm daşıyır. Bizim səfərlərimiz müntəzəm olaraq keçirilir və hər bir görüşümüz böyük məna daşıyır. Hər bir görüşdən sonra Türkiyə–Azərbaycan əlaqələrinə yeni təkan verilir və bu əlaqələr bu gün ən yüksək zirvədədir. Bu gün keçirilmiş Azərbaycan–Türkiyə Yüksək Səviyyəli Strateji Əməkdaşlıq Şurasının səkkizinci toplantısı bir daha göstərdi ki, bizim fikirlərimiz də bütün məsələlərdə birdir, niyyətimiz, amalımız da

birdir. Bu da ondan ibarətdir ki, Türkiyə–Azərbaycan dostluq-qardaşlıq əlaqələri bundan sonra da uğurla inkişaf etsin və bütün sahələri əhatə etsin.

Bu gün bir çox məsələlər geniş müzakirə olundu. Bir çox önəmli qərarlar qəbul edildi, önəmli sənədlər imzalandı. Biz siyasi əlaqələrimiz haqqında geniş fikir mübadiləsi apardıq və bir daha gördük ki, bu əlaqələr iki xalqın iradəsini əks etdirir. Biz bütün beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində vahid mövqedən çıxış edirik. Bir-birimizə arxaylıq, dayağıq. BMT, ATƏT, İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı, Avropa Şurası və digər təşkilatlarda biz fəal işbirliyi apararaq, bir-birimizin gücünü artırırıq.

Keçən il Azərbaycan «Qoşulmama Hərəkatı»na sədrlik etməyə başlayıb. Bu, Birləşmiş Millətlər Təşkilatından sonra dünya miqyasında ikinci böyük təsisatdır. Bu gün bu təsisatla Türkiyə arasındakı gələcək əlaqələr haqqında geniş fikir mübadiləsi apardıq.

Təbii ki, Ermənistan–Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli yolları müzakirə edildi. Mən bir daha əziz qardaşıma Türkiyənin Azərbaycanın haqq işinə daim dəstək göstərdiyinə görə təşəkkürümü bildirdim. Bütün beynəlxalq arenalarda Türkiyə hər zaman Azərbaycanın, Azərbaycan xalqının yanındadır. Ancaq Ermənistanın qeyri-konstruktiv mövqeyi münaqişənin həlli üçün əsas maneədir. Ermənistan rəhbərliyinin çox ziddiyyətli

və bir-birini inkar edən bəyanatları danışıqlar prosesinə böyük zərbədir. Onlar gah deyirlər ki, Dağlıq Qarabağ Ermənistandır, gah da deyirlər ki, Dağlıq Qarabağ müstəqil dövlətdir. Belə çıxır ki, onlar özləri də bilmirlər Dağlıq Qarabağ nədir? Bilmirlərsə, biz deyə bilərik: Dağlıq Qarabağ Azərbaycandır! Bunu biz deyirik, bunu bütün dünya deyir. Bütün dünya ölkələri Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü tanıyır, dəstəkləyir və heç bir ölkə Dağlıq Qarabağ adlı qanunsuz qurumu tanımır. Əlbəttə ki, münaqişə ölkəmizin ərazi bütövlüyü, suverenliyi, sərhədlərimizin toxunulmazlığı çərçivəsində öz həllini tapmalıdır.

Türkiyə dünya miqyasında Azərbaycana ən böyük dəstək verən ölkədir. Buna görə bir daha təşəkkürümü bildirirəm. Öz növbəmdə bildirməliyəm ki, bütün məsələlərdə, beynəlxalq arenalarda Azərbaycan daim Türkiyənin haqq işini dəstəkləyir. Elə bir məsələ olmayıb və əminəm olmayacaq ki, Azərbaycan öz dəstəyini Türkiyəyə göstərməsin. Hazırda bölgədə gedən bütün proseslərdə birmənalı şəkildə Azərbaycan dövləti və Azərbaycan xalqı Türkiyə dövlətinin və xalqının yanındadır. Bizim birliyimiz əbədidir və təbii ki, biz öz gələcəyimizi bu möhkəm təməl üzərində qururuq. Ona görə Strateji Əməkdaşlıq Şurasının bugünkü toplantısı xüsusi əhəmiyyətə malik olan bir məsələdir. Çünki dünya miqyasında bir-birinə ən yaxın olan ölkələr bu gün öz gələcək işbirliyi,

əməkdaşlığı haqqında çox ciddi qərarlar qəbul ediblər.

İqtisadi sahəyə gəldikdə, əziz qardaşım, hörmətli Prezident bir müddət bundan öncə qarşıya hədəf qoymuşdur ki, ticarət dövriyyəsi 15 milyard dollara çatsın. Hesab edirəm ki, bu mümkündür. Çünki keçən il ticarət dövriyyəmiz 33 faiz artıb və 4,5 milyard dollara çatıbdır. Bu gün imzalanmış sənədlər, o cümlədən preferensial ticarət anlaşması əminəm ki, ticarət dövriyyəmizin artırılmasına böyük təkan verəcəkdir.

Hazırda Azərbaycanda 4000-ə yaxın Türkiyə şirkəti fəaliyyət göstərir. Türkiyə şirkətləri 300-dən çox layihədə 16 milyard dollar həcmində iş görmüş və bu parametrlərə görə Türkiyə birinci yerdədir. Hesab edirəm ki, qarşılıqlı sərmayə qoyuluşu da çox yüksək səviyyədədir. Bu günə qədər Azərbaycan Türkiyə iqtisadiyyatına 18 milyard, Türkiyə isə Azərbaycan iqtisadiyyatına 12,5 milyard dollar sərmayə qoyub. Belə böyük ölçüdə sərmayənin qoyuluşu bir daha bizim qardaşlığımızı təsdiqləyir. Çünki ancaq qardaş ölkəyə bu qədər vəsait, bu qədər yatırım qoyula bilər.

Təbii ki, bu gün biz gələcək işbirliyi haqqında geniş fikir mübadiləsi apardıq. Keçən ilin noyabr ayında Türkiyədə TANAP-ın tam başa çatmasını birlikdə qeyd etmişik. TANAP «Cənub Qaz Dəhlizi»nin əsas hissəsidir və əminəm ki, bu ilin sonuna qədər «Cənub Qaz Dəhlizi» tam istismara veriləcək. Çünki

bunun son layihəsi – TAP-ın icrası 92 faizə çatıbdir. Enerji ilə bağlı digər məsələlər də müzakirə edildi.

Müdafiə sahəsində birgə gələcək işbirliyi haqqında fikir mübadiləsi aparıldı. Təkcə keçən il 13 birgə hərbi təlim keçirilibdir. Bu il isə hərbi təlimlərin sayı daha da çox olacaqdır. Azərbaycan Türkiyədən müasir silahların alınmasını davam etdirəcək və bu gün biz birgə istehsalın təşkili haqqında da danışdıq.

Nəqliyyat sahəsində də böyük nailiyyətlərimiz vardır. Birlikdə həyata keçirdiyimiz Bakı–Tbilisi–Qars dəmir yolu uğurla fəaliyyət göstərir. Bu yolun gələcək fəaliyyəti haqqında bu gün danışıldı və bir önəmli sənəd də imzalandı, o da Qars–Naxçıvan dəmir yolunun tikintisinə dair Anlaşma Memorandumudur. Bu, xüsusi əhəmiyyət daşıyan məsələdir. Çünki Ermənistanın işğalçı siyasətinə görə, Naxçıvan uzun illərdir, demək olar ki, blokada, yəni mühasirə şəraitində yaşayır. Naxçıvanda istehsal olunan məhsulların xarici bazarlara çıxarılması böyük problemdir. Qars–İğdır–Naxçıvan dəmir yolunun tikintisi bu problemi aradan qaldıracaq və beləliklə, Azərbaycanla Türkiyə arasında yeganə quru sərhədi olan Naxçıvan Muxtar Respublikasının inkişafı, rifah halı daha da yaxşılaşacaqdır. Bu anlaşmaya görə minnətdaram. Eyni zamanda, Naxçıvanın gələcək fəaliyyəti, uğurlu inkişafı haqqında da fikir mübadiləsi aparıldı. Üç il bundan əvvəl Naxçıvandan Türkiyəyə ixrac edilə biləcək

malların siyahısı da tutuldu. Buna görə də biz minnətdarlıq və əminəm ki, gələcəkdə Naxçıvandan Türkiyəyə ixrac əməliyyatlarının sayı artacaqdır.

Bu gün biz kənd təsərrüfatı və təhsillə bağlı bir çox məsələləri müzakirə etdik. Burada da çox böyük potensial vardır. Yəni gündəlik kifayət qədər geniş olmuşdur və heç bir məsələ ilə bağlı heç bir fikir ayrılığı yoxdur. Əksinə, fikrimiz birdir, niyyətimiz birdir, amalımız birdir – Türkiyəni və Azərbaycanı daha da gücləndirmək!

Fürsətdən istifadə edərək, hörmətli Prezident, əziz qardaşım Rəcəb Tayyib Ərdoğanın türk xalqı qarşısında göstərdiyi xidmətlər haqqında demək istərdim. Onun yorulmaz fəaliyyəti nəticəsində Türkiyə bu gün dünya miqyasında güc mərkəzidir. Nəinki yerləşdiyi bölgədə, dünyada Türkiyənin iştirakı olmadan heç bir məsələ öz həllini tapa bilmir və yaxın tarix bunu göstərdi. Biz buna çox sevinirik, çünki Türkiyənin gücü bizim gücümüzü artırır. Bizim gücümüzün birləşdirilməsi bizi daha da güclü edir. Əminəm ki, biz bundan sonra da hər zaman bir-birimizin yanında olacağıq, bir-birimizin uğurlarına sevinəcəyik. Ağır günlərdə, Allah eləməsin, amma əgər olarsa, hər zaman bir-birimizin yanında olacağıq.

Bir daha əziz qardaşım, Sizi səmimiyyətlə salamlayıram, Sizə və qardaş Türkiyə xalqına daimi rifah və xoşbəxtlik arzulayıram. Sağ olun.

Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanın

bəyanatı

Hörmətli cənab Prezident, əziz qardaşım!

Dəyərli heyət üzvləri!

Əvvəla, sizi ən səmimi hisslərlə şəxsən öz adımdan və millətim adından salamlayıram.

Həqiqətən, bu gün istər ikitərəfli, istərsə də nümayəndə heyətlərinin iştirakı ilə keçirdiyimiz görüşlərdə gələcəklə bağlı çox önəmli addımlar atdıq. Həqiqətən də bu gün Yüksək Səviyyəli Strateji Əməkdaşlıq Şurasının səkkizinci toplantısını keçirmək üçün irəliyə doğru bir addım da atmanın xoşbəxtliyini, məmnunluğunu yaşadığ.

Nazirlərimiz öz aralarında görüşlər keçirdilər. Biz isə təkbətək görüşümüzdə ətraflı müzakirə apardıq. Onsuz da Türkiyə ilə Azərbaycan arasında siyasi, hərbi, iqtisadi, ticari, mədəni – bütün bu sahələrdə həmişə həmrəylik nümayiş etdirmişik və etdiririk. Aramızda bu istiqamətlərdə hər hansı bir sıxıntı müzakirə mövzusu ola bilməz. Amma bunları bu Yüksək Əməkdaşlıq Şurasında bir daha müzakirə edərək, harada çatışmazlığımız var, gələcəkdə necə hərəkət edəcəyik – bunları müzakirə etmək imkanımız oldu. Siyasi sahədə həmrəylik ən yüksək səviyyədə davam edir. Nazirlərimiz bu məsələdə həmrəy olduqlarını bu günə qədər davamlı surətdə göstəriblər, beynəlxalq qurumlarda və təşkilatlarda bu həmrəyliyi davam etdirirlər. Bununla əlaqədar aidiyyəti nazirlərimizi

təbrik edirəm. Bundan başqa, digər sahələrdə də nazirlərimiz bir-biriləri ilə həmrəylik nümayiş etdirirlər. Bu həmrəyliyi daha da inkişaf etdirəcəyik.

Həqiqətən də Prezident İlham Əliyevin uzaqgörən liderliyi ilə xüsusilə Azərbaycanın, bölgəmizin rifahı və sabitliyi göz önündədir. Bu özünü çox aydın şəkildə göstərməkdədir. Bunun davamını görəcəyimizə inanıram. Fevralın 9-da Milli Məclisə keçirilən seçkilərin qardaş Azərbaycan üçün xeyirli olmasını Allahdan diləyirəm.

Biz Azərbaycanın uğurları ilə fəxr edirik. Bundan sonra bu uğurlara yeni nailiyyətlərin əlavə olunacağına da heç bir şübhəmiz yoxdur. Düşünürəm ki, 20 il əvvəlki Azərbaycan ilə bugünkü Azərbaycanı müqayisə etmək mümkün deyil. Bu gün tamamilə başqa bir Azərbaycan göz önündədir. İnfrastruktur, quruculuğu ilə daim inkişaf edən, dəyişən bir Azərbaycan vardır. Təbii ki, burada Azərbaycan iqtisadiyyatının keçən il əldə etdiyi inkişaf islahatlar prosesinin nə qədər doğru olduğunu da ortaya qoymaqladır. Bu inkişaf bundan sonra da artmaqda davam edəcəkdir. Bunu da görəcəyik.

Qeyri-neft sektorunun 3 faiz, bu sahədə ixracın 14 faiz artması təsadüfi deyildir. Bunu da görməyə şadiq. Bu da təqdirəlayiqdir. Azərbaycanın bu sürətli inkişafı davam etdirəcəyinə inanıram.

Şuranın iclasında əlaqələrimizi hər bir sahədə daha necə inkişaf etdirə biləcəyimizi də müzakirə etmək imkanımız oldu. Bir az əvvəl 14 sənəd – memorandum, saziş və protokol imzaladıq. Bu, təbii ki, çox önəmlidir. Aidiyyəti nazirlərimiz bu sahədə işi davam etdirəcəklər. Amma bunların arasında ən önəmlisi,

əlbəttə, preferensial ticarət sazişidir ki, bu da işin iqtisadi tərəfini təşkil edir. Amma bundan başqa, siyasi sahədə xüsusilə önəmli bir addım Naxçıvan və Türkiyə arasındakı dəmir yolu məsələsidir. Bu, Naxçıvanın inkişafı baxımından çox önəmlidir. Digər bir önəmli addım isə Naxçıvanda sərhədə qədər, eyni qaydada İğdırdan da sərhədə qədər təbii qaz kəmərinin çəkilməsidir. Beləliklə, təxminən 160 kilometrlik kəmərin çəkilməsi ilə Naxçıvan təbii qazla bağlı daha əlverişli imkan əldə edəcək. Yəni həm İrandan, həm də Türkiyədən dəstək almaqla, daha güclü bir vəziyyətə gələcək. Bu baxımdan enerji sahəsində atdığımız addımları həqiqətən, çox önəmli hesab edirəm. Bunun da xeyirli olmasını diləyirik. Biz bu gün nazirlərimizə tapşırıqlar verdik. Sabahdan infrastruktur işlərinə başlayacaqlar və bunu sürətlə başa çatdıraraq, qısa müddətdə burada təbii qaz nəqlinə başlanılacaq. Bu çox önəmlidir.

Nəqliyyat sahəsində də eyni şəkildə – dəmir yolu ilə bağlı infrastruktur işlərinə başlanılacaq və təbii ki, qısa müddətdə tamamlanacaqdır. Bu sahədə daha bir önəmli addım qardaşım İlham Əliyev ilə TANAP-ın Avropaya birləşən hissəsinin açılışını etməyimiz oldu. 2019-cu ildə ticarət dövriyyəyimiz təxminən 4,5 milyard dollar oldu. Bu rəqəmi 2023-cü ildə, inşallah, 15 milyard dollara çatdıracağıq. Hədəfimiz budur. Buna da nail olmalıyıq.

Bu gün imzalanmış preferensial ticarət sazişimiz bu sahədə bizim üçün böyük önəm kəsb edir. Gömrükdən kənd təsərrüfatına, enerjidən nəqliyyata, texnologiyadan turizmə qədər hər sahədə əməkdaşlığımızı dərinləşdirəcəyik. Bundan başqa, rəqəmsal dövlət

---

xidmətləri sahəsində, sərmayə bazarında, maliyyə sektorunda da yeni əməkdaşlıq imkanlarını araşdıracağıq.

Həmrəyliyimiz terrorla mübarizədə də çiyin-çiyinə davam edir. 251 insanımızı şəhid edən FETÖ təşkilatı ilə mübarizədə bizə ən çox dəstək verən ölkə Azərbaycan olubdur. Yanvarın 24-də Elazığda yaşamış zəlzələ fəlakətindən sonra da Azərbaycanın dəstəyini hiss etdik. Kədərimizi bölüşdükləri və həmrəylik göstərdikləri üçün azərbaycanlı qardaşlarıma ölkəm və millətim adından təşəkkür edirəm.

Hər tərəfimizdə münaqişələr, terror və asayiş problemləri yaşandığı bir vaxtda Türkiyə və Azərbaycan bir sabitlik abidəsi olaraq yüksəlir. Şübhəsiz ki, buna görə sarsılmaz əlaqələrimiz qədər, güclü ordularımıza da borcluyuq. Bu mənada istər ordularımızın həmrəyliyi, istərsə də müdafiə sənayesi sahəsində atdığımız addımlar da gələcəkdə müstəqilliyimizin ən böyük təminatı olacaqdır. Müdafiə sənayesi sahəsindəki əməkdaşlığımızı inkişaf etdirməyimiz bu baxımdan böyük önəm daşıyır. «Sülh çeşməsi» əməliyyatında Azərbaycan hökuməti və xalqı ilə «bir millət – iki dövlət» olduğumuzu bir daha dünyaya göstərdik.

Hörmətli media nümayəndələri, mərhum Bəxtiyar Vahabzadənin «Anam» dediyi Qarabağ Azərbaycan qədər bizim də məsələmizdir. Dağlıq Qarabağ probleminin Azərbaycanın suverenliyi və ərazi bütövlüyü çərçivəsində həll edilməsi ən böyük arzumuzdur. Azərbaycana bu haqlı mübarizəsində verdiyimiz dəstəyi bundan sonra da davam etdirəcəyik. Minsk qrupunun bu məsələdə təəssüf ki, səmimi davranmadığını da açıq şəkildə ifadə edirəm. Çünki

təxminən 25 il vaxt itirilib. Nə üçün və nəyə görə heç bir nəticəyə nail olunmur?! Təbii ki, bunun üzərində də dayanmaq lazımdır.

Sabah Xocalı qətliamının 28-ci ildönümüdür. Xocalıda insanlığın gözləri önündə məsum, yaşlı, qadın, uşaq demədən XX əsrin ən böyük vəhşətlərindən biri törədilmişdir. 106-sı qadın, 63-ü uşaq olmaqla, 613 soydaşımız xüsusi amansızlıqla qətlə yetirilmişdir. Tarixə «qara gecə» olaraq düşən Xocalı qətliamını unutmadıq, unutmayacağıq!

Azərbaycanlı qardaşlarımın, qarabağlı köçkünlərin də Xocalını közərən od kimi, ürəklərində daşdığını bilirəm. 28-ci ildönümündə Xocalı qətliamını törədənləri bir daha şəxsən öz adımdan və millətim adından lənətləyirəm. Dünən erməni tərəfindən açılan atəş nəticəsində şəhid olan İbrahim qardaşımıza Allahdan rəhmət diləyir, Azərbaycan xalqına başsağlığı verirəm.

Bu düşüncələrlə Əliyev qardaşıma şəxsən mənə və nümayəndə heyətimə göstərilən qonaqpərvərliyə görə təşəkkürlərimi bildirirəm. Toplantının nəticələrinin və imzaladığımız sənədlərin xeyirli olmasını Allahdan arzu edirəm. İyunda futbol üzrə milli komandamızın 2020-ci il Avropa çempionatı çərçivəsində Bakıda keçirəcəyi qarşılaşmaları birlikdə izləmək arzusu ilə hamınızı ehtiramla salamlayıram. Sağ olun.

**TÜRKİYƏ RESPUBLİKASININ
PREZİDENTİ RƏCƏB TAYYİB
ƏRDOĞANIN ŞƏRƏFİNƏ TƏŞKİL OLUNMUŞ
ZİYAFƏTDƏ İŞTİRAK**

25 fevral 2020-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev tərəfindən fevralın 25-də Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanın şərəfinə ziyafət verilmişdir.

Ziyafətdən sonra Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanı vətəninə yola saldı.

XOCALI SOYQIRIMI QURBANLARININ XATİRƏSİNƏ EHTİRAM YÜRÜŞÜNDƏ İŞTİRAK

26 fevral 2020-ci il

1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecə erməni təcavüzkarları Azərbaycanın Xocalı şəhərində bəşəriyyət tarixində ən qanlı faciələrlə bir sırada duran soyqırımı törətmişlər. Bu faciədən 28 il ötür. Həmin kütləvi qırğın nəticəsində 106-sı qadın, 63-ü uşaq, 70-i qoca olmaqla, 613 nəfər amansızlıqla qətlə yetirildi, 487 nəfər şikəst oldu, 1275 dinc sakin girov götürüldü, 155 nəfərin taleyi isə hələ də məlum deyil. Bu soyqırımı aktı nəticəsində 8 ailə tamamilə məhv edildi, 25 uşaq hər iki valideynini, 132 uşaq isə valideynlərindən birini itirdi. Hər il dünya azərbaycanlıları və ədaləti uca tutanlar Xocalı soyqırımı qurbanlarının xatirəsini anırlar.

Azərbaycan paytaxtının minlərlə sakini Xocalı soyqırımının 28-ci ildönümü ilə əlaqədar anım mərasimində iştirak etmək üçün fevralın 26-da səhər tezdən Xətai rayonunda faciə qurbanlarının xatirəsinə ucaldılmış abidənin önünə toplaşdı.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və xanımı Mehriban Əliyeva anım mərasimində iştirak etdilər.

*Abidənin yanında Fəxri qarovul dəstəsi düzül-
müşdü.*

*Prezident İlham Əliyev abidənin önünə əklil
qoydu, soyqırımı qurbanlarının xatirəsinə
ehtiramını bildirdi.*

*Mehriban xanım Əliyeva, dövlət və hökumət nü-
mayəndələri, ölkəmizdəki dini konfessiyaların rəh-
bərləri abidənin önünə gül dəstələri qoydular.*

*Xocalı faciəsi 200 ilə yaxın bir müddətdə erməni
millətçilərinin və onların havadarlarının
Azərbaycan xalqına qarşı apardığı etnik təmizləmə
və soyqırımı siyasətinin davamı və qanlı səhifəsidir.
Soyqırımı zamanı 56 nəfər xüsusi qəddarlıqla
öldürülüb, 3 nəfər diri-diri yandırılıb, başlarının
dərisi soyulub, bədən əzaları kəsilib, gözləri çıxarılıb,
hamilə qadınların qarnı süngü ilə deşik-deşik edilib.
Bu əməllərin qabaqcadan düşünülmüş qaydada,
milli əlamətinə görə insanların tamamilə və qismən
məhv edilməsi niyyəti ilə törədilməsi Xocalı
faciəsinin beynəlxalq hüquqa əsasən, məhz soyqırımı
olduğunu təsdiq edir.*

*Dünya bu acı həqiqəti bilməli və insanlığa qarşı
törədilmiş bu fakt öz hüquqi qiymətini almalıdır.
Azərbaycan dövləti erməni millətçilərinin xalqımıza
qarşı törətdiyi cinayətlər, o cümlədən Xocalı soyqırımı
haqqında həqiqətlərin dünya ictimaiyyətinə çat-
dırılması, onun soyqırımı kimi tanınması üçün
məqsədyönlü və ardıcıl fəaliyyət göstərir. Prezident
İlham Əliyev Xocalı faciəsini təcavüzkar erməni mil-*

lətçilərinin yüzilliklər boyu Azərbaycan xalqına qarşı apardığı soyqırımı və etnik təmizləmə siyasətinin qanlı səhifəsi kimi qiymətləndirib. Çünki XX əsrin sonunda dünyanın gözü qarşısında baş vermiş bu kütləvi qırğın hadisəsi öz amansızlığına və qəddarlığına görə təkə Azərbaycan xalqına qarşı deyil, bütövlükdə bəşəriyyətə və insanlığa qarşı törədilmiş cinayət idi.

Ümummilli lider Heydər Əliyevin hakimiyyətə qayıdışından sonra Xocalı faciəsi əsl siyasi və hüquqi qiymətini aldı. 1994-cü ildə ulu öndər Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə Azərbaycan parlamenti 26 fevralı Xocalı Soyqırımı Günü kimi qəbul etdi. O dövrdən başlayaraq, dünya azərbaycanlıları soyqırımının bütün dünyada tanıtılması istiqamətində fəallığa çağırıldı, bununla əlaqədar onlara müraciət edildi. Həmin vaxtdan Azərbaycan diasporu Xocalı həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması istiqamətində fəal iş görməyə başladı. Xocalı soyqırımı qurbanlarının xatirəsi bu gün dünyanın yüzlərlə şəhərində anılır. Qanlı qırğınla bağlı faktlar növbəti ildönümündə də beynəlxalq təşkilatlar qarşısında bir daha nümayiş etdirilir.

Faciə ilə bağlı həqiqətlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasında Heydər Əliyev Fondunun da xüsusi xidmətləri vardır. Fond Xocalı soyqırımı ilə əlaqədar xarici ölkələrdə layihələr həyata keçirir. Məqsəd bu soyqırımının dünya ictimaiyyətinə çatdırılması və erməni vəhşiliklərini əks etdirən materialların bey-

nəlxalq təşkilatlar qarşısında nümayiş etdirilməsidir. Fondun həyata keçirdiyi «Qarabağ həqiqətləri» silsiləsi və işğal olunmuş ərazilərdə mədəni-tarixi abidələrin dağıdılması ilə bağlı ingilis dilində nəşr olunmuş kitab və bukletlər xaricdə yayılır. Fondun vitse-prezidenti Leyla Əliyevanın təşəbbüsü ilə başlanan «Xocalıya ədalət!» kampaniyası çərçivəsində dünya ölkələrində mitinqlər, yürüşlər və tədbirlər təşkil olunur.

Yalan və saxtakarlıq üzərində qurulmuş erməni təbliğat maşınının iç üzünü artıq ifşa olunub və dünya ictimai fikri Xocalı həqiqətlərini qəbul etməyə başlayıb. Xocalı faciəsinin soyqırımı olması faktı dünyanın bir çox ölkələrinin və beynəlxalq təşkilatların qərar və qətnamələrində əks olunur. Dünyanın 56 ölkəsinin üzv olduğu İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı Xocalı faciəsini insanlığa qarşı cinayət kimi qiymətləndirib və onu soyqırımı kimi tanıyıb. Təşkilat üzv dövlətləri həmin faciəyə müvafiq siyasi-hüquqi qiymət verməyə çağırıb. İndiyə qədər 10-dan çox ölkə Xocalı qətliamını soyqırımı kimi tanıyıb.

Xocalı soyqırımını törətməkdə düşmənin məqsədi Azərbaycan xalqını sarsıtmaq, suverenlik və ərazi bütövlüyü uğrunda mübarizədən çəkəndirmək, torpaqlarımızı zorla ələ keçirmək olsa da, bu ağır faciə xalqımızı daha da mətinləşdirdi, qəhrəman oğul və qızlarımızı müqəddəs Vətən və milli dövlətçiliyimiz naminə qətiyyətli və mütəşəkkil mübarizəyə səfərbər etdi. Hər il soyqırımı qurbanlarının əziz xatirəsinin

ümumxalq səviyyəsində yad edilməsi onu göstərir ki, Xocalıda ermənilərin həyata keçirdiyi dəhşətli qətləliam xalqımızın yaddaşından heç vaxt silinməyəcək, gələcək nəsillər Xocalı soyqırımının dəhşətlərini heç zaman unutmayacaq, bu soyqırımını həyata keçirənlər gec-tez ədalət məhkəməsi qarşısında cavab verərək, layiqli cəzalarını alacaq, şəhidlərimizin qanı yerdə qalmayacaqdır.

Ermənilər Xocalı soyqırımını törətməklə, xalqımızın mübarizə əzmini qırmaq istədilər. Amma faciələrımız bizi daha da möhkəmləndirdi. Biz bir xalq olaraq, daha güclü və əzmlı olduq. Biz güclü dövlət yaratdıq. O dövlət ki, bu gün dünyada söz və nüfuz sahibidir. Azərbaycan dostluq və tərəfdaşlığın nümunəsini dünyada yayan və təbliğ edən ölkələr sırasındadır. İqtisadi və siyasi gücünü durmadan artıran, regionda sülhün və təhlükəsizliyin təmin olunmasına töhfələr verən ölkəmiz Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin sülh yolu ilə, ərazi bütövlüyü çərçivəsində həllinə də nail olacaqdır. Bunu şərtləndirən ən böyük amillər xalqımızın vətənpərvərliyi, döyüşkən ruhu, torpağa məhəbbəti, həmçinin dövlət başçısının uğurlu siyasəti və qətiyyətli mövqeyidir.

«Ermənilərin fikri özlərinə getməsin. Onlar bəlkə də öz tarixi vətəninini unuda bilərlər. Azərbaycan xalqı heç vaxt öz tarixi vətəninini unuda bilməz. Bu gün qaçqın şəhərciklərində, Bakıda, başqa yerlərdə Dağlıq Qarabağdan, işğal edilmiş bölgələrdən olan ailə-

---

lərdə doğulan uşaqlar bir amalla, bir arzu ilə yaşayırlar ki, doğma torpaqlarına qayıtsınlar» – deyən Prezident İlham Əliyevin bu fikrinin təməlinə çox güclü ideya dayanır: biz öz tarixi torpaqlarımıza qayıdacağıq! Bu, bütün əzmini, dəyanətini canilərin məsuliyyətə cəlb olunmasına, belə kütləvi vəhşilik və soyqırımlarının bir daha təkrarlanmamasına yönəldən Azərbaycan dövlətinin zəfər yürüşü olacaqdır.

* * *

Gün ərzində Xocalı soyqırımı qurbanlarının abidəsi önünə insan axını davam etdi. On minlərlə insan soyqırımı abidəsini ziyarət etdi. Abidənin önünə tər çiçəklər qoyuldu, şəhidlərin ruhuna dualar oxundu.

**ABŞ DÖVLƏT KATİBİNİN ENERJİ
DİPLOMATİYASI ÜZRƏ MÜAVİNİNİN
MÜŞAVİRİ KURT DONNELLİNİN BAŞÇILIQ
ETDİYİ NÜMAYƏNDƏ HEYƏTİ İLƏ GÖRÜŞ**

26 fevral 2020-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev fevralın 26-da ABŞ Dövlət katibinin enerji diplomatiyası üzrə müavininin müşaviri Kurt Donnellinin başçılıq etdiyi nümayəndə heyətini qəbul etmişdir.

İlham Əliyev: Xoş gəlmisiniz! Sizi görməyə çox şadam.

Kurt Donnelli: Biz də Sizi görməyə şadıq.

İlham Əliyev: «Cənub Qaz Dəhlizi» Məşvərət Şurası çərçivəsində nazirlərin toplantısında iştirakınıza görə sizə təşəkkür edirəm. Bu həqiqətən də yaxşı ənənəyə çevrilib. Biz hər il nəticələri nəzərdən keçirir və gələcək işləri planlaşdırırıq. Biz artıq yekun mərhələyə yaxınlaşan «Cənub Qaz Dəhlizi» layihəsinin ildən-ilə çox mühüm icrasını müşahidə edirik. Ümidvaram ki, bu ilin sonunadək bütün işlər tam yekunlaşacaq. Bildiyiniz kimi, biz layihənin açılışını mərhələli şəkildə etmişik. 2018-ci ildə Bakıda təntənəli mərasim təşkil etdik və «Cənub Qaz Dəhlizi»nin istismara verildiyini rəsmi

olaraq elan etdik. Sonra, əlbəttə ki, TANAP-la bağlı çox mühüm tədbir oldu. Ötən ilin noyabrında TANAP artıq Avropa sərhədinə çatdı. Bu bizə «Şahdəniz» və digər qaz yataqlarından daha çox təbii qaz ixrac etməyə imkan verəcək. Çünki bizim planımız fəaliyyətimizi genişləndirmək və hələ ki, kəşfiyyat mərhələsində və ya yekun hazırlıq mərhələsində olan digər yataqlardan hasilat səviyyəsini artırmaqdır.

Beləliklə, bütün işlər qrafikə uyğun gedir. Mən bu mühüm layihənin icrasında göstərdiyi davamlı dəstəyə görə ABŞ Hökumətinə minnətdarlığımı bildirmək istərdim. Bilirəm ki, Prezident Tramp şəxsən prosesdə iştirak edir. Onun fəal təmasları və iştirakı bizim əvvəllər üzləşdiyimiz müəyyən çətinliklərin öhdəsindən gəlməkdə çox yardımçı oldu. Hazırda biz heç bir başqa maneə görmürük. Qarşıdakı yol çox aydındır. Əminəm ki, səmərəli əməkdaşlığımız gələcəkdə davam edəcək, çünki ABŞ Hökuməti bizim istər neft və qaz kəmərləri, istərsə də enerji potensialımızın inkişafı ilə bağlı layihələrimizi hər zaman çox dəstəkləyib. Bir daha xoş gəlmisiniz!

* * *

ABŞ Dövlət katibinin enerji diplomatiyası üzrə müavininin müşaviri Kurt Donnelli ilk dəfə Bakıya 2004-cü ildə gəldiyini, ötən dövr ərzində paytax-

tımızda həyata keçirilən böyük inkişaf proseslərinin şahidi olduğunu vurğuladı. «Cənub Qaz Dəhlizi»nin əhəmiyyətinə toxunan Kurt Donnelly bu layihənin tamamlanma mərhələsinə daxil olması münasibətilə Prezident İlham Əliyevə təbriklərini çatdırdı. Kurt Donnelly «Cənub Qaz Dəhlizi» Məşvərət Şurası çərçivəsində Bakıda keçiriləcək nazirlərin altıncı toplantısının əhəmiyyətinə toxundu və bu formatda aparılan müzakirələrin önəmini qeyd etdi.

Görüşdə son dövrlərdə Azərbaycanda alternativ enerji mənbələrinin inkişafına dair fikir mübadiləsi aparıldı.

**BÖYÜK BRİTANİYA BAŞ NAZİRİNİN
AZƏRBAYCAN ÜZRƏ TİCARƏT ELÇİSİ
BARONESSA EMMA NİKOLSONUN RƏHBƏRLİK
ETDİYİ NÜMAYƏNDƏ
HEYƏTİ İLƏ GÖRÜŞ**

27 fevral 2020-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev fevralın 27-də Böyük Britaniya Baş Nazirinin Azərbaycan üzrə ticarət elçisi baronessa Emma Nikolsonun rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyətini qəbul etmişdir.

Görüşdə baronessa Emma Nikolson bu il futbol üzrə Avropa çempionatının Bakıda keçiriləcək oyunlarında iştirak edəcək Uels milli komandası tərəfindən göndərilən xatirə hədiyyəsini Prezident İlham Əliyevə təqdim etdi.

İlham Əliyev: Çox maraqlı xatirə hədiyyələrinizə görə sizə təşəkkür edirəm. «Cənub Qaz Dəhlizi» Məşvərət Şurası çərçivəsində mütəmadi keçirilən nazirlərin toplantısında bizimlə birlikdə olduğunuza görə təşəkkür edirəm. Sizin şəxsən iştirakınız çox mühümdür. Bu, Böyük Britaniya hökumətinin bu mühüm layihənin icrasına davamlı dəstəyini nümayiş etdirir. Bu həmçinin ölkələrimiz arasındakı uzunmüddətli tərəfdaşlığı nümayiş etdirir.

Bildirmək istərdim ki, ötən görüşümüzdən bəri layihənin gedişatı ilə bağlı mühüm irəliləyiş qeydə alınıb. Biz TANAP-ı Türkiyə–Yunanıstan sərhədinə çatdırdıq. Bu, «Cənub Qaz Dəhlizi»nin icrasında mühüm mərhələ idi. Düşünürəm və ümidvaram ki, növbəti dəfə – gələn ilin fevralında Bakıda görüşəndə biz layihənin tamamlanması barədə məlumat verəcəyik və gələcək addımlarımızı planlaşdıracağıq. Çünki zənnimcə, tikintinin yekunlaşması, əlbəttə ki, mühüm mərhələ olmaqla yanaşı, eyni zamanda, yeni imkanlar açacaqdır.

Mən həmçinin sizin şəxsən verdiyiniz töhfəyə görə təşəkkürümü bildirmək istəyirəm. Şadam ki, neft-qaz sektorunda böyük şirkətlərin bir qismi indi kiçik və orta sahibkarlıq müəssisələri ilə çox mühüm əməkdaşlıq mərhələsinə qədəm qoyur. Bu da bizim hökumətimiz üçün prioritet təşkil edir. Çünki biz Azərbaycan üçün dayanıqlı inkişafı təmin etmək istəyirik və bizim iqtisadiyyatımızın gələcəyi əhəmiyyətli dərəcədə sahibkarlıqdan, kiçik və orta sahibkarlıq müəssisələrinin fəaliyyətindən və islahatların davam etdirilməsindən asılı olacaqdır. Ona görə də neft-qaz sektoru yalnız bizim islahatlarımızı lazımi vəsaitlə dəstəkləyən sektor olacaq və biz bu vəsaiti insan kapitalına yönəltməyə, həmçinin özəl sektoru dəstəkləməyə davam edəcəyik. Bir daha xoş gəlmisiniz!

Böyük Britaniya Baş Nazirinin Azərbaycan üzrə ticarət elçisi baronessa Emma Nikolson «Cənub Qaz Dəhlizi» Məşvərət Şurası çərçivəsində Bakıda keçiriləcək nazirlərin altıncı toplantısının əhəmiyyətini vurğuladı.

Görüşdə Azərbaycan ilə Böyük Britaniya arasında əlaqələrin müxtəlif sahələrdə, o cümlədən enerji sahəsində uğurla inkişaf etdiyi bildirildi və bu istiqamətdə əlaqələrimizin inkişafında bp-nin rolu xüsusi vurğulandı, əməkdaşlığın bundan sonra daha da genişlənəcəyinə əminlik ifadə olundu.

Söhbət zamanı Azərbaycanda aparılan islahatların iki ölkə arasında əməkdaşlıq üçün yeni imkanlar yaratdığı bildirildi.

Görüşdə kiçik və orta sahibkarlığın inkişafı, alternativ enerji, innovasiyalar, təhsil, səhiyyə, mədəniyyət və digər sahələrdə əməkdaşlığa dair fikir mübadiləsi aparıldı.

ARTUR RASI-ZADƏ İLƏ GÖRÜŞ

27 fevral 2020-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev fevralın 27-də Artur Rasi-zadəyə 1-ci dərəcəli «Vətənə xidmətə görə» ordenini təqdim etmişdir.

İ l h a m Ə l i y e v: Hörmətli Artur müəllim, ilk növbədə, sizi yubileyiniz münasibətilə ürəkdən təbrik edirəm, sizə cansağlığı, uzun ömür arzulayıram. Siz uzun illər ərzində – həm sovet dövründə, həm də müstəqillik illərində Azərbaycanın inkişafı naminə fəal işləmişiniz.

Ulu öndər Heydər Əliyevin rəhbərliyi altında uzun illər fəaliyyət göstərmişiniz. Heydər Əliyev hələ keçən əsrin 70-ci illərinin sonlarında sizi çox məsul bir vəzifəyə təyin etmişdi – Dövlət Plan Komitəsi sədrinin müavini vəzifəsinə. O vaxt – sovet dövründə Azərbaycan Respublikasında iqtisadiyyatın inkişafı üçün bu komitənin xüsusi rolu var idi və hələ gənc yaşlarında ikən bu böyük vəzifə sizə həvalə edilmişdi.

Ondan sonra həm Mərkəzi Komitədə, həm Nazirlər Kabinetində yüksək vəzifələrdə işləmişiniz. Müstəqillik dövründə ulu öndər Heydər Əliyev hakimiyyətə qayıdıandan 3 il sonra sizi Baş Nazir və-

zifəsinə təyin etdi. Siz 22 il bu vəzifədə fəal işlədiniz və ölkəmizin inkişafına böyük töhfələr verdiniz. Bu 22 ilin 15 ilini biz sizinlə bərabər işləmişik və bu illər ölkəmizin iqtisadi inkişafı üçün çox önəmli illər olubdur. Azərbaycan bu illər ərzində çox sürətlə inkişaf edib və iqtisadi inkişafın tempələrinə görə dünya miqyasında lider dövlətdir. Bütün bu müsbət nailiyyətlərdə sizin də böyük əməyiniz, payınız vardır. Hesab edirəm ki, bu 15 il ərzində qarşıda duran bütün vəzifələr uğurla icra edilib, ölkəmizin sənaye potensialı yüksək dərəcədə artıbdir. Ölkəmizdə çox böyük infrastruktur layihələri icra edilib, vətəndaşların rifah halı yaxşılaşdırılıbdır. Maaşların, pensiyaların orta hesabla təqribən 8–10 dəfə artması bunun əyani sübutudur.

Bu gün Azərbaycan möhkəm ayaqda duran güclü dövlətlər sırasındadır və istənilən sınaqdan şərəflə çıxıb bilər. O cümlədən, bir neçə il bundan əvvəl dünyada baş vermiş iqtisadi, maliyyə böhranı bizə təsir etsə də, hesab edirəm ki, biz bu vəziyyətdən ən az itkilərlə çıxıb bildik. Həmin müddətdə təbii ki, biz daim təmasda idik və hesab edirəm ki, vaxtında atılmış addımlar bizi böyük problemlərdən sığortalaya bildi.

Azərbaycan dövləti sizin fəaliyyətinizi yüksək qiymətləndirir. 2005-ci, 2010-cu, 2015-ci illərdə siz mənim tərəfimdən «İstiqlal», «Şərəf» və «Şöhrət» ordenləri ilə təltif olunmusunuz. Hesab

edirəm ki, bu da dövlət tərəfindən sizin fəaliyyətinizə verilmiş ədalətli qiymətdir.

Yubileyniz ərəfəsində mənim sərəncamımla siz 1-ci dərəcəli «Vətənə xidmətə görə» ordeni ilə təltif edilmisiniz. Baxmayaraq ki, siz artıq təqaüddəsiniz, ancaq həm keçmiş xidmətləriniz, həm də bu gün fəal və birmənalı mövqeniz nəzərə alınaraq, bu yüksək ordenlə təltif edilmisiniz. İcazə verin, bu ordeni sizə təqdim edirəm.

* * *

Prezident İlham Əliyev 1-ci dərəcəli «Vətənə xidmətə görə» ordeni Artur Rasizadəyə təqdim etdi.

Artur Rasi-zadə: Möhtərəm cənab Prezident, mənim əməyimə verdiyiniz qiymətə görə Sizə dərin təşəkkürümü bildirirəm. Mən fəxr edirəm ki, uzun illər ərzində ulu öndərin şagirdi və silahdaşı olmuşam. Mən fəxr edirəm ki, Siz 2003-cü ildən başlayaraq, gərgin fəaliyyətiniz nəticəsində Azərbaycanı bütün istiqamətlərdə tərəqqi və inkişaf yoluna çıxardınız. Mən tam əminəm ki, gələcək illərdə də bu tendensiya davamlı olacaq. Bu barədə mənim heç bir şübhəm yoxdur.

Cənab Prezident, mən Sizə cansağlığı, uzun ömür, uğurlar arzulayıram. Tam əminəm ki, respublikamızın mövqeyi gələcək illərdə həm daxildə, həm də xaricdə indikindən də yüksək olacaqdır. Mənə göstərdiyiniz diqqətə görə Sizə bir daha dərin təşəkkürümü bildirirəm. Arzu edirəm ki, Sizinlə növbəti

---

görüşümüz Dağlıq Qarabağda olsun. Mən buna tam inanıram. Hamı bilir və istəyirəm ki, bu haqda mənim dilimdən bir daha eşitsinlər: Sizin Silahlı Qüvvələrə həmişə birinci növbədə diqqətiniz təbii ki, bizim döyüş qabiliyyətimizi dəfələrlə artırdı, dəfələrlə. Ümumiyyətlə, inkişafdan danışısaq, mən səhərə kimi danışa bilərəm. Siz özünüz çıxışınızda əsas məsələlərə toxundunuz. Düşünürəm ki, «Vətənə xidmət»dən yüksək söz ola bilməz. Ona görə xahiş edirəm bir daha dərin təşəkkürümü qəbul edəsiniz. Arzu edirəm ki, nə qədər qismət olsa, həmişə Sizin fəaliyyətinizdən və işlərinizdən şadlanaq. Mən tam əminəm ki, belə də olacaqdır. Bir daha çox sağ olun.

**TÜRKİYƏ RESPUBLİKASININ
PREZİDENTİ ZATİ-ALİLƏRİ
CƏNAB RƏCƏB TAYYİB ƏRDOĞANA**

Hörmətli cənab Prezident!

Əziz qardaşım!

Türk əsgərlərinin şəhid olması xəbərini dərin kədər hissi ilə qarşıladım.

Baş vermiş bu hadisə ilə əlaqədar Sizə, həlak olanların ailələrinə və yaxınlarına, qardaş Türkiyə xalqına öz adımdan və Azərbaycan xalqı adından dərin hüznə başsağlığı verirəm.

Allah rəhmət eləsin.

İLHAM ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının
Prezidenti

Bakı, 28 fevral 2020-ci il

**HEYDƏR ƏLİYEV PROSPEKTİ İLƏ
ZƏKİ MƏMMƏDOV KÜÇƏSİNİN
KƏSİŞMƏSİNDƏ YERALTI PİYADA KEÇİDİN
AÇILIŞI MƏRASİMİ**

28 fevral 2020-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev fevralın 28-də Bakıda Heydər Əliyev prospekti ilə Zəki Məmmədov küçəsinin kəsişməsində yeraltı piyada keçidin açılış mərasimində iştirak etmişdir.

Azərbaycan Avtomobil Yolları Dövlət Agentliyinin İdarə Heyətinin sədri Saleh Məmmədov görülmüş işlər barədə dövlət başçısına məlumat verdi.

Bildirildi ki, Heydər Əliyev prospekti ilə Zəki Məmmədov küçəsinin kəsişməsi avtomobillərin və piyadaların daha sıx olduğu ərazilərdən biridir. Məhz bu baxımdan keçidin inşası böyük önəm daşıyır. Yeraltı piyada keçidin tikintisinə 2018-ci ilin noyabr ayında başlanılıb. Keçidin tikintisi qapalı qazma üsulu ilə aparılıb. Bu səbəbdən tikinti işləri Heydər Əliyev prospektində nəqliyyat vasitələrinin hərəkətinə heç bir maneə yaratmayıb. Qapalı qazma üsulu ilə yeraltı piyada keçidin tikintisi Bakıda ilk dəfə burada tətbiq olunub. Keçidin ümumi uzunluğu 98, eni isə 5 metrdir. Burada müasir işıqlandırma və videomüşahidə sistemi qurulub. Keçid Heydər Əliyev prospektinin bu hissə-

sində nəqliyyatın hərəkətinin tənzimlənməsi, avtomobil tıxaclarının qarşısının alınması, qəza hallarının aradan qaldırılması və piyadaların hərəkətinin təhlükəsizliyinin təmin edilməsi baxımından xüsusi əhəmiyyət daşıyır. Keçiddən istifadə hərəkətin intensiv olduğu ərazidə yol hərəkəti qaydalarının pozulması hallarını aradan qaldıracaqdır.

Prezident İlham Əliyev yeraltı piyada keçidin rəmzi açılışını bildirən lenti kəsdi.

Qeyd edək ki, son illərdə paytaxtda və regionlarda avtomobil yollarında hərəkətin təhlükəsizliyini və vətəndaşların avtomobil yollarını rahat və təhlükəsiz şəkildə keçməsinə təmin etmək məqsədilə Prezident İlham Əliyevin tapşırığı və sərəncamları ilə Azərbaycan Avtomobil Yolları Dövlət Agentliyi tərəfindən kompleks tədbirlər, o cümlədən yerüstü və yeraltı piyada keçidlərin tikintisi işləri davam etdirilir. Bu çərçivədə həyata keçirilən məqsədyönlü tədbirlərin məntiqi nəticəsi olaraq, yol-nəqliyyat kompleksinin ayrı-ayrı qurğuları yüksək keyfiyyətlə istismara buraxılır. Yeni yol qovşaqlarının, körpülərin, yeraltı və yerüstü keçidlərin inşası Bakıda tıxac probleminin aradan qaldırılmasına və əhəlinin təhlükəsizliyinin təmin edilməsinə yönəldilibdir. Bu həm də onu deməyə əsas verir ki, vətəndaşların rahatlığının təmin edilməsi, insanların sosial həyat şəraitinin daha da yaxşılaşdırılması, ölkəmizdə yol-nəqliyyat infrastrukturu

---

runun yüksək standartlara uyğun şəkildə yenidən qurulması Prezident İlham Əliyevin daim diqqət mərkəzindədir. Bu baxımdan, paytaxtda və ayrı-ayrı regionlarda genişmiqyaslı infrastruktur layihələri həyata keçirilir, şəhər və qəsəbələrdə abadlıq və quruculuq tədbirləri davamlı şəkildə icra olunur. Bu çərçivədə 2018–2019-cu illərdə Bakı və şəhəratrafi yollarda, həmçinin magistrallarda 7 yerüstü və yeraltı piyada keçidi inşa edilərək, istifadəyə verilibdir.

Hazırda 8 ərazidə yerüstü və yeraltı piyada keçidinin inşası aparılır ki, bunlardan bir neçəsində işlər bitmək üzrədir. Qısa müddətdə daha 6 yerdə yeni keçidlərin inşasına başlanılması nəzərdə tutulubdur.

**«CƏNUB QAZ DƏHLİZİ» MƏŞVƏRƏT
ŞURASI ÇƏRÇİVƏSİNDƏ NAZİRLƏRİN
ALTINCI TOPLANTISINDA İŞTİRAK**

Heydər Əliyev Mərkəzi

28 fevral 2020-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev fevralın 28-də Bakıda Heydər Əliyev Mərkəzində «Cənub Qaz Dəhlizi» Məşvərət Şurası çərçivəsində keçirilmiş nazirlərin altıncı toplantısında iştirak etmişdir.

«Cənub Qaz Dəhlizi» Məşvərət Şurası çərçivəsində nazirlərin toplantısına hər dəfə Azərbaycan ev sahibliyi edir, bu isə ölkəmizin layihədə aparıcı rolunu təsdiqləyən mühüm amillərdən biridir. Dörd seqmentdən – «Şahdəniz Mərhələ-2», «Cənubi Qafqaz» boru kəməri, TANAP və TAP qaz boru kəmərlərindən ibarət olan layihə çərçivəsində 2018-ci ilin mayında Səngəçal terminalında «Cənub Qaz Dəhlizi»nin rəsmi açılışı olub. Həmin ilin iyununda TANAP qaz boru kəməri istifadəyə verilib, ötən il isə TANAP Avropa sərhədinə çatdırılıbdır. Beynəlxalq maliyyə qurumlarının, ABŞ, Böyük Britaniya və Avropa İttifaqının dəstək verdiyi bu layihənin sonuncu seqmenti

olan TAP-ın inşası isə davam edir. Yeddi ölkənin – Azərbaycan, Gürcüstan, Türkiyə, Albaniya, Yunanıstan, Bolqarıstan və İtaliyanın iştirak etdiyi, uzunluğu 3500 kilometr, ümumi dəyəri isə təxminən 40 milyard dollar olan «Cənub Qaz Dəhlizi» Avropanın enerji təhlükəsizliyində strateji amildir.

Əvvəlcə toplantının iştirakçıları birgə foto çəkdirilər.

P ə r v i z Ş a h b a z o v (Azərbaycanın Energetika naziri): Zati-aliləri cənab Prezident!

İcazə verin, biz – «Cənub Qaz Dəhlizi» Məşvərət Şurası çərçivəsində nazirlərin altıncı toplantısının iştirakçıları «Cənub Qaz Dəhlizi» layihəsinə göstərdiyiniz davamlı dəstəyə görə Sizə dərin minnətdarlığımızı bildirək. Sizin təşəbbüsünüz sayəsində təsis edilmiş Məşvərət Şurası rəhbərliyiniz və tövsiyələriniz əsasında səmərəli və çoxtərəfli əməkdaşlıq formatı kimi illər ötdükcə «Cənub Qaz Dəhlizi» layihəsinin icrasına mühüm töhfələr veribdir. Məşvərət Şurasının toplantılarında tərəfinizdən qaldırılan məsələlər, Sizin aydın strateji baxışınız və qətiyyətli mövqeniz 2020-ci ilin sonunadək «Cənub Qaz Dəhlizi»ni tamamlamaq üçün bizim əlaqələndirilmiş işimizdə əsas amillər olaraq qalmağa davam edir.

Cənab Prezident, «Cənub Qaz Dəhlizi» Məşvərət Şurası çərçivəsində nazirlərin altıncı toplantısında açılış nitqi ilə çıxış etmək üçün Sizə söz vermək bizə böyük şərəfdir. Buyurun, söz Sizindir.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin nitqi

Təşəkkür edirəm. Hörmətli xanımlar və cənablar, hörmətli qonaqlar, Azərbaycana xoş gəlmisiniz! Mən «Cənub Qaz Dəhlizi» Məşvərət Şurası çərçivəsində nazirlərin altıncı toplantısında iştirak etmək üçün buraya təşrif buyurmuş bütün qonaqları görməyimə çox şadam. Əvvəla, mən bu gün bizimlə birlikdə bu toplantıda iştirak edən nümayəndələrin hökumətlərinə illik altıncı toplantıda iştirak etmək məqsədilə yüksək səviyyəli nümayəndələrini göndərdiyi üçün təşəkkürümü bildirmək istəyirəm.

Bu əməkdaşlıq formatının təşəbbüskarı olaraq, Azərbaycan böyük qürur hissi keçirir ki, illər ərzində Məşvərət Şurası nəhəng «Cənub Qaz Dəhlizi» layihəsinin icrasında bizim söylərimizi gücləndirən çox səmərəli işçi mexanizmə çevrilibdir. Biz bütün tərəfdaşlarımıza, ilk növbədə, «Cənub Qaz Dəhlizi»nin üzvləri olan tərəfdaş ölkələrə – Gürcüstan, Türkiyə, Yunanıstan, Bolqarıstan, Albaniya və İtaliyaya minnətdarıq. Bu ölkələr Azərbaycana çox yaxındırlar və mən bu ölkələrin dövlət və hökumət başçıları ilə çoxsaylı görüşlərimi xatırlayıram. Yalnız bu ilin iki ayında Türkiyə, İtaliya və Gürcüstanın dövlət və hökumət başçıları ilə görüşlərim bizim yaxın əməkdaşlığımızı nümayiş etdirir. Üç gün bundan əvvəl Türkiyə Prezidenti bizim qonağımız

idi. Biz bu baxımdan nələrə nail olduğumuzu və gələcək planları müzakirə etdik. Bir həftə bundan əvvəl İtaliyaya dövlət səfəri çərçivəsində bu ölkənin Prezidenti və Baş Naziri ilə görüşlərim zamanı biz bu mühüm layihəni müzakirə etdik. Yanvar ayının sonunda Gürcüstanın Baş Naziri ilə keçirdiyim görüş bizə nailiyyətləri nəzərdən keçirməyə və gələcək addımlarımızı planlaşdırmağa imkan yaratdı. Hesab edirəm, «Cənub Qaz Dəhlizi» layihəsinin üzv ölkələrindən ibarət bu nadir tərkib onu nümayiş etdirir ki, ümumi amal ölkələri birləşdirə bilər. Əminəm ki, «Cənub Qaz Dəhlizi» layihəsi tamamlanandan sonra bizim çoxtərəfli əməkdaşlığımız digər sahələrdə davam edəcəkdir.

Mən həmçinin Birləşmiş Krallıq və Amerika Birləşmiş Ştatları hökumətlərinə Azərbaycanın təşəbbüskarlığı olduğu layihələrə davamlı dəstək göstərdiklərinə görə təşəkkürümü bildirmək istəyirəm. Bu proses ötən əsrin 90-cı illərinin ortasından başlanıb. O zaman Azərbaycan öz neft və qaz potensialını xarici investorlar üçün açıq elan etmişdi. Azərbaycan Xəzər regionunda xarici şirkətlərə sərmayə yatırmaq və Xəzər dənizində neft əməliyyatlarını aparmaq imkanını verən ilk ölkə idi. Ötən 25 ildən artıq müddət ərzində Amerika Birləşmiş Ştatları və Birləşmiş Krallığın hökumətləri Azərbaycanla sıx tərəfdaşlıq edərək, Bakı-Tbilisi-Ceyhan neft kəməri, Bakı-Tbilisi-Ərzurum qaz xətti və

«Cənub Qaz Dəhlizi» kimi nəhəng layihələrin icrasına böyük töhfələr vermişdir.

Mən tərəfdaş ölkələrimizin yüksək səviyyəli nümayəndələrini görməyə çox şadam. Mən həmçinin Avropa Komissiyasına minnətdarlığımı bildirmək istəyirəm. 2011-ci ildə Avropa Komissiyası və Azərbaycan burada – Bakıda «Cənub Qaz Dəhlizi» layihəsi üzrə Birgə Bəyannamə imzaladılar və bu, faktiki olaraq, həmin layihənin icrasının başlanğıc mərhələsi oldu. Həmin Bəyannamədə biz açıq-aydın bəyan etdik ki, bu, strateji layihədir və layihənin icrası üçün səylərimizi əsirgəməyəcəyik. Mən 2011-ci ildə Bakıda bu sənədi birgə imzaladığımız Avropa Komissiyasının sabiq Prezidenti cənab Barrozuya şəxsi minnətdarlığımı bildirmək istəyirəm. O, Azərbaycana iki dəfə səfər edibdir. Həmçinin Azərbaycana iki dəfə səfər etmiş və sonuncu dəfə keçən ilin iyulunda təşrif buyurmuş, Avropa İttifaqı ilə Azərbaycan arasında enerji sahəsində əməkdaşlığın gücləndirilməsində çox önəmli rol oynamış Avropa İttifaqı Şurasının sabiq Prezidenti cənab Tuska da təşəkkürümü bildirmək istəyirəm. Həmçinin Avropa Komissiyasının sabiq komissarı cənab Ottingerə də çox minnətdar olduğumuzu qeyd etmək istəyirəm. O bu layihənin icrasına yaxından cəlb edilmiş Avropa İttifaqının ilk komissarı olmuşdur. Həmçinin vitse-prezident Şevçoviçi qeyd etmək istəyirəm, o, indi vitse-prezident vəzifəsində işini davam etdirir, lakin digər sektor-

lara da cəlb olunubdur. Amma «Cənub Qaz Dəhlizi» üzərində işləyərkən o həmişə illik toplantılarda bizimlə birlikdə olub və əməkdaşlığımız konkret nəticələrə gətirib çıxarıbdır. Əlbəttə ki, mən bizə bu layihəni icra etməyə kömək göstərmiş beynəlxalq maliyyə institutlarını da qeyd etmək istəyirəm. Dünya Bankı, Avropa Yenidənqurma və İnkişaf Bankı, Asiya İnkişaf Bankı, Avropa İnvestisiya Bankı və digər banklar, həmçinin özəl banklar – onların dəstəyi olmadan layihənin icrası mümkünsüz olardı. Başqa sözlə, biz çox nadir əməkdaşlıq formatını müəyyən etdik. Əlbəttə, Azərbaycan layihənin təşəbbüskarı, investoru və ev sahibi olaraq, bu təşəbbüsə start verdi. Bu təşəbbüs bizim qonşularımız Türkiyə və Gürcüstan tərəfindən də dəstəkləndi. Bu ölkələrlə biz əvvəllər də enerji resurslarının nəqli və infrastrukturu üzrə mühüm layihələr icra etmişik. Sonra bu təşəbbüs yeni tərəfdaşlar – onlardan üçü Avropa İttifaqının üzvü olan İtaliya, Yunanıstan və Bolqarıstan, həmçinin Albaniya tərəfindən dəstəkləndi. Sonra isə yeni və potensial tərəfdaşlar – Anlaşma memorandumlarını imzaladığımız ölkələr olan Bosniya və Herseqovina, Xorvatiya və Monteneqro bu təşəbbüsə qoşuldu. Həmçinin bu gün bu masada biz Macarıstan, Rumıniya, Serbiya və Türkmənistanın nümayəndələrini görürük və onların burada iştirakı bu layihəyə maraqlarının olduğunu nümayiş etdirir. Hesab edirəm ki, qarşıdan gələn illərdə biz əməkdaş-

lığımızı gücləndirəcəyik və ola bilsin, bütün ölkələr arasında daha geniş əməkdaşlıq formatını yaradacağıq və hətta, ola bilsin ki, burada iştirak etməyən ölkələr gələn ilin fevral ayında bizə qoşulacaq.

Fürsətdən istifadə edərək, hamınızı gələn ilin fevralında qonağımız olaraq, buraya dəvət etmək istəyirəm. Çünki hesab edirəm ki, TAP-ın tikintisinin tamamlanması bizim komanda işimizin sonu demək deyil. Düşünürəm ki, gələn ilin fevral ayında burada – Bakıda bir çox məsələləri nəzərdən keçirmək lazımdır. Sonra da biz gələcək üçün strategiyamızı hazırlayacağıq. Keçən ilin fevral ayında biz 2018-ci ilin iyununda TANAP-ın Türkiyə bazarına çatan hissəsinin uğurla tamamlanması barədə məlumat verdik. Bu dəfə isə biz qürur hissi ilə artıq Türkiyə–Yunanıstan sərhədinə çatmış TANAP-ın tamamlandığını bildiririk. Bu bizim meqalayihəmizin icrasında çox mühüm mərhələdir. Bu gün «Cənub Qaz Dəhlizi» layihəsinin tamamlanması vəziyyətinin çox yüksək olduğu və sizə də yaxşı məlum olduğu kimi, TAP layihəsinin təqribən 92 faiz tamamlandığı bir vaxtda ümid edirəm ki, bu ilin sonuna kimi biz «Cənub Qaz Dəhlizi» layihəsinin açılışını qeyd edəcəyik.

Əlbəttə, bütün səylərimiz çox konkret nəticələr verdikdən sonra geriye baxdıqda bizim qarşımızda – Azərbaycanın qarşısında müstəqillik illərimizin əvvəllərində hansı çağırışların olduğunu hətta təsəv-

vürümüzə gətirmək belə, çətindir və bir gün, 30 ildən daha az müddətdə ölkənin beynəlxalq tərəfdaşları ilə birlikdə belə böyük uğura nail olacağını və dünya ölkələrini maraqlandıran, dünya miqyasında layihələrin təşəbbüskarı olacağını, tərəfdaşları ilə birlikdə onları uğurla icra edəcəyini təsəvvür etmək mümkün deyildi. Bu layihələrin hər biri – Bakı–Tbilisi–Ceyhan, Bakı–Tbilisi–Ərzurum, «Azəri–Çıraq–Günəşli», «Şahdəniz», digər kəşfiyyat və hasilat layihələri, «Cənub Qaz Dəhlizi» – mən həmçinin Bakı–Tbilisi–Qars kimi nəqliyyat layihəsini də buraya əlavə edərdim – onların hər biri strateji əhəmiyyətə malikdir. Onların hər biri ölkəmiz və xalqımız, bu layihədə iştirak edən bütün ölkələr üçün dayanıqlı, uğurlu və əminəm ki, çiçəklənən inkişafı təmin edəcəkdir.

Lakin 1991-ci ildə vəziyyət tamamilə fərqli idi. Sovet İttifaqının dağılması nəticəsində Azərbaycan müstəqilliyini bərpa etmişdi. Lakin əfsuslar olsun ki, ölkə öz xalqı üçün normal həyat şəraitini təmin edə bilməmişdi. Tam yoxsulluq var idi, iqtisadiyyat durğunluq vəziyyətində idi. Bir çox mürəkkəbliklərə və böyük itkilərə gətirib çıxaran xaotik bir vəziyyət var idi. 1992-ci ildə vəziyyət daha da pisləşdi. O zaman hərbi çevriliş nəticəsində Xalq Cəbhəsi hakimiyyətə gəldi. Deyərdim ki, o zaman fəlakət vaxtı idi. Çünki birillik hakimiyyət Azərbaycanı uçuruma gətirdi. İqtisadiyyat tamamilə məhv edildi, geniş vüsət almış korrupsiya faktiki olaraq, bizim yeni

əldə etdiyimiz dövlətçiliyimizi pozan amil idi. İnflyasiyanın səviyyəsi 1000 faizdən artıq idi. Ermənistanın işğalı, 1 milyondan çox qaçqın və məcburi köçkün – hesab edirəm ki, o zaman biz adambaşına düşən qaçqınların sayına görə dünyada birinci yerdə idik. Ermənistan qüvvələrinin bizim ərazilərimizin bir hissəsini işğal etdiyi zaman Xalq Cəbhəsi hökuməti vətəndaş müharibəsinə, bu korrupsioner rejim azərbaycanlılar arasında müharibəyə başladı. Əldə edilmiş dövlətçilik yenidən risk altında idi. Azərbaycan xalqı bu antimillə rejimi məhv edəndə və Heydər Əliyevi Bakıya dəvət edəndə müdriklik və cəsarət nümayiş etdirdi. 1993-cü ilin oktyabrından, Heydər Əliyev Prezident seçiləndən sonra Azərbaycan sabitlik, inkişaf və tərəqqi yoluna qədəm qoymağa başladı. Beləliklə, həmin vaxtdan bəri ölkəmiz siyasi, iqtisadi və sosial sabitlik vəziyyətində yaşayır. Regionumuzda və dünyadakı vəziyyətə nəzər yetirərkən, biz yeni münaqişələr, yeni qarşıdurmalar görürük. Əfsuslar olsun ki, münaqişələrin sayı artmaqdadır. Hesab edirəm ki, sabit və təhlükəsiz mühitdə yaşayış bizim siyasətimizin əsas nailiyyətlərindən biridir.

Əlbəttə, dövləti qurmaq üçün əsas yollardan biri güclü iqtisadiyyatın yaradılması idi və xarici investisiyalar olmadan bu, mümkün deyildi. Ona görə də investisiya yatırmaq üçün xarici şirkətləri cəlb etməyimiz çox aydın idi, lakin haraya investisiya ya-

tırılmalı idi? Xarici şirkətlərin marağ göstərə biləcəyi yeganə sahə neft sahəsi idi. Lakin Azərbaycan çox riskli ölkə hesab olunurdu, burada xarici şirkətlərin nümayəndələri özlərini çox narahat hiss edirdilər, onlar üçün hətta qala biləcəkləri normal hotellər belə, mövcud deyildi. Əlbəttə, bu vəziyyətdə investisiyaları cəlb etmək asan vəzifə deyildi. Lakin biz bunu edə bildik və 1994-cü ilin sentyabr ayında «Azəri-Çıraq-Günəşli» yataqları üzrə müqavilə Azərbaycan və xarici şirkətlərdən ibarət konsorsium tərəfindən imzalandı. Bu bizim tərəqqiyə, çiçəklənməyə və inkişafa doğru yolumuzun əvvəli idi. Ona görə də Azərbaycanın müasir tarixində neft amili həlledici rol oynayıb. Keçmişdə – Azərbaycan müstəqil olmadığı zaman, bildiyiniz kimi, ilk dəfə neft Bakıda çıxarılıb və dünyadakı ilk quyu bəlkə də buradan 10 kilometr məsafədə yerləşir. Lakin xalqımız bundan faydalana bilmirdi. Çünki Azərbaycanın müstəqil olmadığı zamanlarda 1 milyard tondan çox neft hasil edilmişdir. Əgər həmin vaxt Azərbaycan müstəqil olsa idi, biz bu gün dünyada ən varlı və çiçəklənən ölkələrdən biri ola bilərdik. Lakin həmin təbii sərvətlər Azərbaycan xalqının maraqlarına xidmət etmirdi. Bu, yalnız biz müstəqil olduqdan sonra baş verdi. Bu günün Azərbaycanı bunun aydın nümunəsidir. Ona görə də 1994-cü ildə «Əsrin müqaviləsi»nin imzalanması təkcə kommersion layihəsi deyildi. Bu bizim üçün həyatda qalmaq layihəsi idi. Bu bizim

üçün dövlətçiliyimizi, iqtisadiyyatımızı gücləndirmək, insanlarımızın daha yaxşı həyatını təmin etmək layihəsi idi. Bunlar hamısı baş verdi. Bizim nümunəmizdə neft «lənət» deyildi. Neft uğur qazanmaq, güclü ölkə qurmaq, insanlara normal həyat şəraiti vermək, sabitlik, təhlükəsizlik, qonşularımızla harmoniyada yaşamaq üçün vasitələrdən, ən vacib vasitələrdən biri idi. Bundan sonra Azərbaycana maraq artdı və 1996-cı ildə «Şahdəniz» sazişi imzalandı. Həmin vaxt qaz ölkələrin enerji təhlükəsizliyində o qədər də vacib amil deyildi. Ona görə də «Şahdəniz» sazişinin imzalanması 1994-cü ildə «Azəri-Çıraq-Günəşli» kontraktının imzalanması qədər vacib hesab olunmurdu. Lakin bu günün reallıqları göstərir ki, vaxtında bunu etmək necə də müdrik addım olub. Daha sonra 1997-ci ildə müqavilədə müəyyən edilmiş ərazidən ilk neft çıxarıldı. Bu baxımdan, düşünürəm ki, bu da rekord idi. Çünki, adətən, xarici investorlarla müqavilənin imzalanması ilə ilk karbohidrogen ehtiyatlarının çıxarılması arasında vaxt 3 ildən çox olur. Bizdə isə bu, 3 il oldu və bu bizə imkan verdi ki, iqtisadiyyatın digər sektorlarına investisiya yatırmağa başla-yaq. 2002-ci ildə əsas neft boru kəmərinin tikintisi ilə bağlı qərar artıq həyata keçirilmişdi. Çünki Bakı-Tbilisi-Ceyhan kəmərinin praktiki tikintisi başlanmışdı. Bundan əvvəl bizim neftimizi Rusiya, Gürcüstan və Qara dəniz limanlarına çatdıran iki boru kəməri Bakı-Novorossiysk və Bakı-Supsa ar-

tıq istifadəyə verilmişdi. Ona görə də Bakı–Tbilisi–Ceyhanın 2006-cı ildə açılışı ölkəmizin inkişafında digər bir mərhələ oldu. Çünki ondan sonra biz gəlirlər əldə etməyə, infrastruktura və insan kapitalına investisiya yatırmağa başladıq. 2007-ci ildə isə Azərbaycan ilk dəfə beynəlxalq qaz ixracatçısına çevrildi, Bakı–Tbilisi–Ərzurum qaz boru xətti açıldı. Biz hesab edirik ki, planlaşdır-dıqlarımızın əksəriyyəti uğurla yerinə yetirildi. Lakin qarşımızda yeni çağırışlar var idi. Biz «Şahdəniz»in, «Şahdəniz-2» layihəsinin tam miqyasda işlənilməsinə başlamalı idik. Əsas qaz boru xətti sistemi olmadan bu, imkansız idi. Ona görə də konsorsium tərəfdaşlarla razılığa gəlmək, yekun investisiya qərarı vermək üçün bizi gözləyirdi və biz buna nail olduq. 2012-ci ildə Azərbaycan və Türkiyə Trans–Anadolu boru kəmərinin – TANAP–ın tikintisi ilə bağlı müqavilə imzaladı. Bundan əvvəl qeyd etdiyim kimi, biz 2011-ci ildə Avropa Komissiyası ilə Birgə Bəyannamə imzaladıq. Bundan sonra beynəlxalq konsorsium «Şahdəniz-2» ilə bağlı yekun investisiya qərarını verdi və uğurla aparılmış tikintiyə praktiki olaraq start verildi. 2018-ci ildə biz artıq Bakıda – Səngəçal terminalında «Cənub Qaz Dəhlizi»nin rəsmi açılışını etdik və iyunda TANAP-la qaz Türkiyə bazarına çatdırıldı. Artıq dediyim kimi, ötən ilin noyabrında TANAP Avropa sərhədlərinə çatdı. TANAP–ın icrası artıq 92 faiz tamamlanıb. Beləliklə, bu bizim hamımızın uğur hekayəsidir.

Düşünürəm ki, Məşvərət Şurası bu layihənin həyata keçirilməsində çox vacib rol oynayıb. Çünki biz hər il təkcə Bakıda görüşürük. İl ərzində çoxsaylı görüşlər, məsləhətləşmələr keçirilir və layihəni irəliyə aparmaq üçün vacib qərarlar verilir. Azərbaycan bu müddət

ərzində həm də etibarlı tranzit ölkəyə çevrilib. Təkcə təchizatçı deyil, həm də tranzit ölkəyə çevrilib. Xəzərin şərq sahillərində yerləşən ölkələr beynəlxalq bazarlara öz karbohidrogen ehtiyatlarını Azərbaycan ərazisindən nəql edir. Həmçinin Rusiya şirkətləri tərəfindən bu ölkənin Xəzər dənizi sektorundan çıxarılan neft bizim sistemimiz – Bakı–Tbilisi–Ceyhan vasitəsilə beynəlxalq bazarlara nəql edilir. Beləliklə, biz artıq tranzit ölkəyik. Tranzit ölkə kimi rolumuz əminəm ki, artacaqdır. Bu həmçinin Azərbaycanın nəqliyyat sektorunun sürətli inkişafını stimullaşdırıbdır. Bu gün bu sektor çox müasir və səmərəlidir, Avrasiya nəqliyyat qovşağı kimi mövqelərimizi gücləndirməyə kömək edəcəkdir. Xəzərdəki ən böyük donanma bizə məxsusdur, 200-dən çox gəmimiz vardır. Hazırda həm bizim, həm də konsorsium üçün zəruri gəmilər istehsal edən çox müasir Gəmiqayırma zavodumuz vardır. Biz 6 beynəlxalq aeroport tikmişik. Onlardan biri – Heydər Əliyev Beynəlxalq Aeroportu 5 ulduza layiq görülmüş hava limanıdır. Bu, dünyadakı beşulduzlu 10 hava limanından biridir. Biz dəmir yolu sistemimizi müasirləşdirmişik və bu proses davam etməkdədir. Davos Dünya İqtisadi Forumunun qiymətləndirilməsinə əsasən, Azərbaycan dəmir yollarının səmərəliliyinə görə dünyada 12-ci yerdə, hava yollarının səmərəliliyinə görə isə dünyada 11-ci yerdədir. Yolların keyfiyyətinə görə biz dünyada 27-ci yerdəyik. İnfrastrukturun keyfiyyətinə görə isə 34-cü yerdəyik. Beləliklə, nəqliyyat sektorunun inkişafı çox sürətli olubdur.

Hazırda Azərbaycan Şərq–Qərb, Şimal–Cənub nəqliyyat dəhlizlərinin yaradılmasında iştirak edən və fəal

investisiya yatıran yeganə ölkədir. Əslində bu gün biz artıq ölkəmizdən keçən Şimal–Qərb nəqliyyat dəhlizi və hələ ki, istismara verilməyən, lakin potensialı olan Cənub–Qərb nəqliyyat dəhlizi barədə danışıq. Həmçinin demək istərdim ki, «Azəri–Çıraq–Günəşli» və «Şahdəniz» Azərbaycanın yeganə böyük sərvəti deyil. Baxmayaraq ki, onlar həqiqətən də böyük sərvətdir. Çünki Azərbaycanın və *bp*-nin müqavilə müddətinin 2024-cü ildən 2050-ci ilə qədər uzadılması ilə bağlı müqaviləni imzalaması faktı onu göstərir ki, «Azəri–Çıraq–Günəşli»nin potensialı həqiqətən də böyükdür. Əgər əvvəllər yatağın neft potensialını 500 milyon ton ehtimal edirdiksə, hazırda bu, 1 milyard tondan qat-qat çoxdur. Əminəm, yeni texnologiyalar imkan verəcək ki, daha çox neft hasil edək.

Bizim təsdiqlənmiş qaz ehtiyatlarımız 2,6 trilyon kubmetrdir. Proqnozlaşdırılan ehtiyatlar 3 trilyon kubmetr civarındadır. Ona görə də Azərbaycan 100 ildən çox müddət üçün karbohidrogen ehtiyatlarının etibarlı təchizatçısı olacaqdır. Bu gün ənənəvi tərəfdaşlarımızla – «Şahdəniz», «Azəri–Çıraq–Günəşli» konsorsiumlarına rəhbərlik edən və strateji tərəfdaşımız olan *bp* ilə «D–2030» adlandırılan layihə üzərində çalışırıq. Bu, 2018-ci ildə qüvvəyə minib. *bp* ilə birlikdə biz «Şəfəq–Asiman» qaz yatağı üzərində çalışırıq və ilk quyuyu çox tezliklə qazılmalıdır. Biz *bp* ilə, həmçinin «Dayazsulu» adlandırılan layihə üzərində çalışırıq. Bu layihənin aşkar edilməyən yataqlar baxımından böyük potensialı var, çünki o, sahilə çox yaxın yerləşir. Gələn il biz Totalla 300 milyard kubmetr qaz potensialı olan «Abşeron» yatağından qaz hasilatına başlayacağıq. SOCAR fəal şəkildə «Ümid–Babək» yatağının işlənilməsi ilə

məşğuldur. Hazırda «Ümid» yatağının gündəlik hasilatı 3 milyon kubmetr qazdır. Bu yatağın potensialı 200 milyard kubmetrdən çoxdur. «Equinor»la birlikdə biz «Qarabağ» yatağı üzərində çalışırıq. Mənə verilən məlumata görə, kəşfiyyat quyusu çox tezliklə qazılmalıdır. Beləliklə, bunların hamısı Azərbaycanın gələcək potensialının göstəricisidir. Üstəgəl, «Azəri-Çıraq-Günəşli»də böyük həcmdə dərin qaz yataqları var və SOCAR ilə *bp* arasında bu istiqamətdə danışıqlar çox uğurla gedir. Ümid edirəm ki, tezliklə biz razılığa gələ biləcəyik. Beləliklə, bunların hamısı beynəlxalq bazarlarda iştirakımızın genişləndirilməsinə şaxələnmiş üsullarla karbohidrogen ehtiyatlarımızın ixracına və xalqımız üçün daha yaxşı şəraitin yaradılmasından ibarət olan strateji məqsədlərimizin həyata keçirilməsinə töhfə verəcəkdir. Bu bizim məqsədimizdir və dövlətçiliyimizin gücləndirilməsidir. Biz həmçinin sərvətlərin ədalətli bölgüsü üzərində fəal işləyirdik. Çünki neft hasil edən bir sıra ölkələrdə varlı və yoxsullar arasındakı fərq çox yüksəkdir. Ona görə də bizim əsas məqsədimiz, dediyimiz kimi, nefti – «qara qızıl»ı insan kapitalına çevirmək olub. Son 16 ildə Azərbaycanda yoxsulluq səviyyəsinin təxminən 50 faizdən 4,8 faizə düşməsi faktı onu göstərir ki, iqtisadi inkişaf və neft-qaz layihələri insanlara daha yaxşı həyat sürməyə kömək edibdir. Bu müddət ərzində bizim iqtisadiyyatımız 3,4 dəfə artıb. Bu, dünya rekordudur. Son 16 ildə xarici ticarətimiz 6,4 dəfə artıb. Bizim birbaşa xarici borcumuz ümumi daxili məhsulun yalnız 17 faizini təşkil edir. Sərbəst konvertasiya olunan valyuta ehtiyatlarımız xarici borcdan 6 dəfə çoxdur.

Başqa sözlə, biz xarici borcu istədiyimiz vaxt bağlaya bilərik.

Beləliklə, bunlar əsas iqtisadi məlumatlardır. Sonda onu əlavə etmək istərdim ki, Dünya Bankı «Doing Business» hesabatında Azərbaycanı ən islahatçı 20 ölkədən biri hesab edir. Bu ilin yanvarında Azərbaycan ilə Davos Dünya İqtisadi Forumu arasında Bakıda «Davos Dördüncü Sənaye İnqilabı Mərkəzinin yaradılması haqqında Niyyyət Protokolu» imzalandı. Bu, Qafqaz və Mərkəzi Asiyanı əhatə edəcək regional mərkəzdir. Azərbaycan ona görə seçildi ki, çünki bizim sənayemiz, qeyri-neft sənayemiz sürətlə inkişaf edir. Təkcə ötən il qeyri-neft sənayesində inkişaf təxminən 14-15 faiz olub. Bu il ümid edirik ki, artım daha çox və ya eyni səviyyədə olacaqdır.

Əlbəttə, neft və qaz layihələrindən danışarkən biz həmişə enerji təhlükəsizliyindən də danışırıq. Azərbaycan özü və qonşuları üçün enerji təhlükəsizliyini təmin edən ölkədir. Enerji resurslarının şaxələndirilməsi ən vacib məsələlərdən biridir. Burada, əlbəttə, mənbələrin şaxələndirilməsi ən vacib məsələdir. Bizim nümunəmizdə isə mənbələrin və marşrutların şaxələndirilməsindən söhbət gedir. Həmçinin düşünürəm ki, bizim uğurumuzun əsas səbəblərindən biri maraqların balansıdır – hasilatçılar, tranzit ölkələr və istehlakçılar arasındakı balans. Əminəm ki, aramızdakı bu müsbət əməkdaşlıq formatı davam edəcək. Məşvərət Şurasına uğurlar arzu edirəm. Çox sağ olun.

Pərviz Şahbazov: Cənab Prezident, icazə verin, Məşvərət Şurasının üzvləri adından ətraflı və məzmunlu nitqinizə görə bir daha Sizə dərin minnətdarlığımı bildirim. İndi isə çıxış üçün sözü Avropa Ko-

missiyasının nümayəndəsi, Avropa Komissiyasının Enerji Məsələləri üzrə Baş Direktorluğunun baş direktor müavini doktor Klaus-Diter Borhardtta vermək istərdim.

Avropa Komissiyasının nümayəndəsi Klaus-Diter Borhardtın çıxışı

Hörmətli Prezident Əliyev, nazir Şahbazov, nazir Petkova, nazir Tunova, nazir Ançiq, nazir müavinləri, zati-aliləri, xanımlar və cənablar!

Bu çox mühüm toplantıda – Məşvərət Şurası çərçivəsində nazirlərin altıncı iclasında Avropa İttifaqı adından çıxış etmək mənim üçün şərəf və böyük məmnuniyyətdir. Bilirəm ki, hamınız burada enerji məsələləri üzrə yeni komissar xanım Simsonu görəcəyinizi gözləyirdiniz. Təəssüf ki, o, Avropa Komissiyası və Afrika İttifaqı arasında keçirilən kollegiyalararası görüşə görə Əddis-Əbəbədə qalmağa məcbur oldu və bura gələ bilmədi. Lakin o sizin hamınıza ən səmimi salamlarını göndərir, həmçinin məndən xahiş etdi sizə çatdırım ki, onun «Cənub Qaz Dəhlizi»nə sadıqlıyı sələflərininki qədər güclüdür. Mənim fikrimcə, Məşvərət Şurasının bu altıncı toplantısı tamamilə özəl bir iclasdır. Çünki bir tərəfdən, bizim qeyd ediləsi işlərimiz var və Prezident Əliyevin «Cənub Qaz Dəhlizi»nin böyük mərhələləri ilə bağlı bizə verdiyi məlumatdan görə bilərsiniz ki, bütün bunlara 2011-ci ildə start verilib. Biz indi 2020-ci ildəyik və buna nail olunması özlüyündə tamamilə inanılmazdır. Düşünürəm ki, «Şahdəniz-2» yatağından hasil edilən qazın ilin sonunadək Avropa İttifaqına – İtaliyaya qədər nəqli ilə bağlı sadə fakt bizim hamımız

üçün fantastik nailiyyət olacaqdır. Prezident Əliyevin indicə qeyd etdiyi kimi, Avropa İttifaqı üçün bu layihə həyati əhəmiyyət kəsb edir. Çünki bu bizim enerji təhlükəsizliyimizi gücləndirir, həmçinin bizim şaxələndirmə strategiyamızın bir hissəsi, yeni mənbə və daha mühüm olan Avropa bazarına yeni marşrutdur. Burada mən bütün illər ərzində bu layihələrə göstərdiyi idarəçiliyə və rəhbərliyə görə Prezident Əliyevə və onun hökumətinə təşəkkürümü bildirmək istərdim. Əlbəttə, mən eynilə tərəfdaş ölkələri – Türkiyə, Gürcüstan, Albaniya, Yunanıstan, İtaliya və Bolqarıstanı qeyd etmək istərdim. Mən həmçinin Amerika Birləşmiş Ştatlarını da unutmamaq istəmirəm. Prezidentin qeyd etdiyi kimi, siz hər zaman çox dəstək vermişiniz. Hər bir tərəfin bu layihə ilə bağlı baxışları və konkret söyləri olmasaydı, bu layihə heç vaxt həyata keçməzdi. Sonuncu, lakin heç də az əhəmiyyət kəsb etməyən məsələ ondan ibarətdir ki, şirkətlər, kreditorlar olmasaydı, bu, mümkün ola bilməzdi. Ona görə də mən bunun baş verməsi üçün çox sıx, mükəmməl şəkildə birgə çalışdığımız şirkətlərə də böyük təşəkkür edirəm.

Beləliklə, bizim bu toplantıda nailiyyətlərimizi qeyd etmək üçün bütün səbəblərimiz vardır. Lakin biz həm də fürsətdən istifadə edib bir qədər gələcəyə baxmalıyıq, mən toplantımızın bir məqsədini də bunda görürəm. Bundan sonra nə olacaq? Bu məqamda mən ilk növbədə, istərdim «Cənub Qaz Dəhlizi»ni necə genişləndirə biləcəyimizə nəzər salaq. Çünki bu elə gözəl layihədir ki, siz onu sadəcə, 10 milyard kubmetr üçün istifadə edə bilməzsiz. Beləliklə, ilk sual belədir: bizim yeni istiqamətlərimiz varmı? Bəli, bizim yeni istiqamətlərimiz vardır – Qərbi Balkan ölkələri Onlardan

bəzilərinin nümayəndələri buradadır. Digər Avropa ölkələrinin – Macarıstanın, Rumıniyanın marağı var və başqaları da olacaqdır. Beləliklə, istiqamət aydındır və imkan vardır. Sual yaranır: qazı haradan əldə edək? Bu məqamda, Prezident Əliyev, Sizin son kəşfiyyatlarla bağlı dedikləriniz çox ümidvericidir. Əgər bütün bunlar həyata keçsə, onda düşünürəm ki, bizim «Cənub Qaz Dəhlizi»ni 10 milyard kubmetrdən 20 milyard kubmetrədək və daha çox genişləndirmək üçün artıq çox yaxşı imkanımız var, çünki bu dəhlizin texniki imkanı artıq mövcuddur.

İkincisi, mən bunu da qeyd etmək istəyirəm, yəqin eşitmisiniz ki – mən onu leytmotiv adlandırırdım – yeni komissiya Avropa üçün yeni «yaşıl pakt» işləyib hazırlayıb. İcazə verin, ondan başlayım ki, Avropa «yaşıl paktı» «Cənub Qaz Dəhlizi»nin inkişafı və hətta genişləndirilməsinə zidd deyil. Avropa «yaşıl paktı» qazı bizim gələcək enerji sistemimizin əsas komponentlərindən biri kimi ehtiva edir. Siz neytral emissiyalı iqtisadiyyatı yalnız o halda inkişaf etdirə bilərsiniz ki, onu keçidin iqtisadi səmərəliliyini təmin etmək üçün təsirin ciddi qiymətləndirilməsinə əsaslandırırsınız. Bizim indiyədək apardığımız müşahidələr və təhlillər tamamilə aydın şəkildə göstərir ki, bu keçid qazı ehtiva etməklə həyata keçirilməlidir. Hələ bir müddət bu bizim ən yaxşı tanıdığımız qaz – təbii qaz olacaqdır. Lakin daha uzunmüddətli perspektivdə bu təbii qaz da neytral emissiyalı qaza çevrilməlidir. O, karbohidrogensiz olmalıdır. Bu bizim hamımızın – qazı bizim gələcək enerji sistemimizin komponentlərindən biri kimi saxlamaqda maraqlı olanların və Avropa İttifaqının Paris Sazişi

---

çərçivəsində üzərinə götürdüyü öhdəliklərə həqiqətən, əməl etməsini istəyənlərin qarşılaşa biləcəyi bir çağırışdır. Avropa İttifaqı bu mənada əməkdaşlıq üçün açıqdır. Biz Avropa «yaşıl paktı»nı qonşu ölkələrdən təcrid olunmuş şəkildə həyata keçirmək istəmirik. Biz uzunmüddətli perspektivdə təbii qazı dekarbonlaşdırmaq və iqlim dəyişikliyi ilə mübarizədən ibarət olan həllin bir hissəsinə çevirmək üçün tələb olunan texnologiyaların inkişafı sahəsində gələcək əməkdaşlığı səbirsizliklə gözləyirik. Beləliklə, ümumilikdə əməkdaşlıq, eləcə də «Cənub Qaz Dəhlizi» ilə bağlı gələcək əməkdaşlıq «Cənub Qaz Dəhlizi»nin bizim hamımızın qürur duyduğu layihə olaraq qalmasını təmin etmək baxımından həyati əhəmiyyət kəsb edir. Təşəkkür edirəm.

P ə r v i z Ş a h b a z o v: Doktor Borhardt, çıxışınıza görə Sizə təşəkkür edirik. Mən bir daha bu səhər bizimlə birlikdə olduğuna görə Prezident Əliyevə minnətdarlığımızı bildirmək istədim.

Toplantı işini panel sessiyalarla davam etdirdi.

ŞAH İSMAYIL XƏTAINİN HEYKƏLİNİN KÖÇÜRÜLDÜYÜ YENİ SALINMIŞ PARKLA TANIŞLIQ

2 mart 2020-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 2-də Şah İsmayıl Xətəinin heykəlinin köçürüldüyü yeni salınmış parkda olmuşdur.

Prezident İlham Əliyev Mərkəzi Neftçilər Xəstəxanasının yanında Şah İsmayıl Xətəinin heykəlinin köçürüldüyü yeni salınmış parka gəldi.

Dövlət başçısı heykəlin önünə gül dəstələri qoydu.

Bakı Şəhər İcra Hakimiyyətinin başçısı Eldar Əzizov burada görülmüş işlər barədə dövlət başçısına məlumat verdi.

Qeyd edək ki, tarixi şəxsiyyət olan Şah İsmayıl Xətəinin heykəli iki magistral yolun ortasında yerləşirdi. Bu iş insanların ziyarət etmək üçün heykələ yaxınlaşmasını çətinləşdirirdi, eyni zamanda, yolda tıxacın yaranmasına səbəb olurdu. Bununla bağlı əhali tərəfindən Bakı Şəhər İcra Hakimiyyətinə müraciətlər edilmişdir. Bütün bunlar və Şah İsmayıl Xətəinin tarixi şəxsiyyət olduğu nəzərə alınaraq, dövlət başçısının tapşırığına əsasən, onun heykəli uyğun yerə köçürülüb və burada yeni park salınıb. Parkda əhəlinin istirahəti üçün lazımı

şərait yaradılıb, o cümlədən oturmaqalar qoyulub və ətraf abadlaşdırılıb. Bu addım şəhər sakinləri və paytaxtımızın qonaqlarına heykəli rahat ziyarət etməyə şərait yaradır. Heykəlin postamenti də yenilənib. Heykəlin köçürülməsi prosesi abidəyə heç bir xələl gətirilmədən həyata keçirilib.

Paytaxt Bakının abadlaşdırılması, yeni istirahət məkanlarının salınması, tarixi irsimizin qorunması Prezident İlham Əliyevin daim diqqət mərkəzindədir. Şah İsmayıl Xətəinin heykəlinin uyğun yerə köçürülməsi və burada parkın yaradılması bu istiqamətdə atılmış növbəti addımdır. Bu layihə sakinlərin istirahətinin təmin olunması üçün böyük rol oynayır. Abidəni ziyarət edənlərin rahatlığı üçün yaxınlıqda 36 yerlik avtomobil dayanacağı da tikilib.

Bakı Nəqliyyat Agentliyinin İdarə Heyətinin sədri Vüsal Kərimli dövlət başçısına bu ərazidə yol-nəqliyyat infrastrukturunu barədə məruzə etdi.

Prezident İlham Əliyev yeni yol-nəqliyyat infrastrukturunun təkmilləşdirilməsi ilə bağlı tapşırıq və göstərişlərini verdi.

Qeyd edək ki, Xətəinin heykəlinin yerinin dəyişdirilməsi paytaxtımızda yol-nəqliyyat infrastrukturuna mühüm töhfə olacaq. Belə ki, bu, Nizami küçəsi ilə Sabit Orucov, Mehdi Mehdizadə küçəsi ilə 28 May küçəsi istiqamətində yolları birləşdirən nəqliyyat qovşağının yaradılmasına şərait yaradır. Bu isə öz növbəsində, bu ərazidə yarana biləcək tıxacların qarşısının alınmasına və nəqliyyat vasitələrinin hərəkətinin intensivliyinin təmin edilməsinə imkan verəcəkdir.

**POLŞA RESPUBLİKASININ
ÖLKƏMİZDƏKİ FÖVQƏLADƏ VƏ
SƏLAHIYYƏTLİ SƏFİRİ RAFAL
POBORSKI İLƏ GÖRÜŞ**

2 mart 2020-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 2-də Polşa Respublikasının ölkəmizdə yeni təyin olunmuş Fövqəladə və Səlahiyyətli səfiri Rafal Poborskinin etimadnaməsini qəbul etmişdir.

Səfir Rafal Poborski Fəxri qarovul dəstəsinin qarsısından keçdi.

Rafal Poborski: Cənab Prezident, mənə Azərbaycan Respublikasına Fövqəladə və Səlahiyyətli səfir olaraq, akkreditə edən etimadnaməni və sələfimin geri çağırılması ilə bağlı məktubu Sizə təqdim etməkdən şərəf duyuram. Zati-aliləri, ümid edirəm ki, mənə missiyam Azərbaycan və Polşa xalqları arasındakı dostluq münasibətlərini gücləndirəcəkdir.

Rafal Poborski etimadnaməsini Prezident İlham Əliyevə təqdim etdi.

İlham Əliyev: Xoş gəlmisiniz, cənab səfir, sizi görməyə çox şadam. Azərbaycandakı fəaliyyətinizdə sizə uğurlar arzulayıram. Əminəm ki, sizin görəcəyiniz çox işlər vardır. Çünki ölkələrimiz arasında

münasibətlər inkişaf edir və biz çox güclü siyasi əlaqələr yaratmışıq. Mən məmnunluqla ölkənizə rəsmi səfərimi və Prezident Dudanın Azərbaycana səfərini xatırlayıram. Biz ikitərəfli əməkdaşlığımızla bağlı çoxşaxəli məsələləri müzakirə etmişik. Bu ilin yanvarında Davosda görüşümüz zamanı biz tərəfdaşlığımızın strateji əhəmiyyətini bir daha təsdiqlədik. Bizim üçün Polşa çox vacib tərəfdaş və dost ölkədir. Uzun illər ərzində ölkələrimiz arasında sıx dostluq münasibətləri inkişaf edibdir. Ötən illər ərzində çoxsaylı təmaslarımız olub. Şadam ki, hazırda biz tək-cə siyasi sahədə deyil, iqtisadi sahədə də inkişafı görürük. Bildiyiniz kimi, bizim Mərkəzi Avropa üzrə regional ticarət nümayəndəliyimiz Polşada yerləşir. Bu fakt onu göstərir ki, dünyanın bu regionunda sizin ölkənizi əsas ticarət tərəfdaşımız hesab edirik. Əminəm ki, qarşıdakı illərdə bizim əlaqələrimiz daha da inkişaf edəcək. Prezident Duda ilə birlikdə bu ilin yanvarında gələcək planlarımızı müzakirə etmişik. Mən Sizə uğurlar arzulayıram.

Rafal Poborski: Təşəkkür edirəm, zati-aliləri. İkitərəfli münasibətlərimiz barədə ətraflı sözlədiklərinizdən sonra nəyisə əlavə etmək çətindir. İcazə verin deyim ki, mən dostluq münasibətlərimizi gücləndirmək üçün Prezidentimiz tərəfindən buraya göndərilmişəm. Bilirəm ki, hər iki zati-alilərinin bir-biri ilə çox yaxşı təmasları vardır. Siz tez-tez görüşürsünüz. Bizim ikitərəfli münasibətlərimizin təməl

aspektlərini çox yaxşı vurğulayırsınız. Mən Polşadakı həmkarlarımla köməyi ilə həm ikitərəfli siyasi dialoqumuzun inkişafına töhfə vermək, həm də iqtisadi münasibətləri inkişaf etdirmək üçün əlimdən gələnləni və mümkün olan hər şeyi etməyə çalışacağam. Hər iki ölkə region üçün çox əhəmiyyətlidir. Biz nəqliyyat qovşaqlarından faydalanmaq üçün çox yaxşı mövqedəyik. Biz çox böyük məmnuniyyətlə Sizin enerji siyasətinizdəki nailiyyətlərin şahidi olmuşuq. Bilirəm ki, bununla bağlı şirkətlərimiz arasında dialoq aparılır. Ümid edirik ki, bu, uğurlu layihələrlə nəticələnəcək və hər iki tərəf bundan faydalana biləcək. Əlbəttə, mədəni əlaqələrin və xalqlar arasında təmasların yaradılması sahəsində çox yaxşı perspektivlər mövcuddur. Ümid edirik ki, paytaxtlarımız arasında birbaşa uçuşlar açılacaq. Bu layihənin həyata keçməsi üçün də əlimdən gələnləni edəcəyəm.

Görüşdə enerji, nəqliyyat, kənd təsərrüfatı, mədəniyyət, turizm və digər sahələrdə əməkdaşlığın perspektivlərinə dair fikir mübadiləsi aparıldı.

**BOLQARISTAN RESPUBLİKASININ
PREZİDENTİ ZATİ-ALİLƏRİ
CƏNAB RUMEN RADEVƏ**

Hörmətli cənab Prezident!

Ölkənizin milli bayramı münasibətilə Sizi və dost Bolqarıstan xalqını öz adımdan və Azərbaycan xalqı adından ürəkdən təbrik edirəm.

Azərbaycan–Bolqarıstan ikitərəfli münasibətlərinin bugünkü səviyyəsi məmnunluq doğurur. İnanıram ki, strateji tərəfdaşlıq əlaqələrimiz birgə söylərimizlə xalqlarımızın rifahı naminə daha da güclənəcəkdir.

Sizə möhkəm cansağlığı, işlərinizdə müvəffəqiyyətlər, xalqınıza daim sülh və rifah arzulayıram.

Hörmətlə,

İLHAM ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının
Prezidenti

Bakı, 3 mart 2020-ci il

**AVROPA YENİDƏNQRUMA VƏ İNKİŞAF
BANKININ BİRİNCİ VİTSE-PREZİDENTİ
YURGEN RİQTERİNKİN BAŞÇILIQ ETDİYİ
NÜMAYƏNDƏ HEYƏTİ İLƏ GÖRÜŞ**

3 mart 2020-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 3-də Avropa Yenidənqurma və İnkişaf Bankının birinci vitse-prezidenti Yurgen Riqterinkin başçılıq etdiyi nümayəndə heyətini qəbul etmişdir.

İlham Əliyev: Xoş gəlmisiniz! Sizi görməyə çox şadam. Ümidvaram ki, səfəriniz çox məhsuldar keçəcək. Bildiyiniz kimi, Davos Forumu zamanı cənab Çakrabarti ilə görüşmək, gələcək planlarımızı müzakirə etmək və görülən işləri bir qədər nəzərdən keçirmək imkanımız oldu. Əməkdaşlığın səviyyəsi bizi çox qane edir. Azərbaycan üçün portfolio 3,5 milyard dolları ötür. Mənə verilən məlumata görə bu, 170-dən çox layihədir. Yaxşı məqam ondadır ki, bunun yarısı özəl sektorun payına düşür. Düşünürəm ki, bu həm də Azərbaycan iqtisadiyyatının şaxələndirilməsinin çox yaxşı göstəricisidir. Çünki Azərbaycanda özəl sektor bu sahədə cəmləşib. Biz onların rəqabətqabiliyyətli olmasına kömək etmək üçün işləyirik. Şadım ki, qeyri-enerji ixracatımız artır. Bu, şaxələndirilmənin göstəricisidir. Əl-

bəttə, biz daha çox iş görməliyik. Biz həmçinin lazım olan zaman infrastruktur layihələrimizə verdiyi güclü dəstəyə görə Avropa Yenidənqurma və İnkişaf Bankına minnətdarıq. Lakin indi onların əksəriyyəti uğurla tamamlanıb. «Cənub Qaz Dəhlizi»nə dəstəyə görə sizə xüsusi təşəkkürümü bildirmək istəyirəm. Biz bu yaxınlarda Məşvərət Şurasının altıncı toplantısı çərçivəsində il ərzində görülən işləri və gələcək planları nəzərdən keçirdik. Beləliklə, tərəfdaşlıq hər zaman çox müsbət olub və müxtəlif vaxtlarda biz diqqəti Azərbaycan iqtisadiyyatının praktiki ehtiyacları üzərində cəmləyirik. Düşünürəm ki, bu həmçinin çox çevik və yekun nəticəyə istiqamətlənmiş yanaşmanın yaxşı göstəricisidir. Sözsüz ki, əməkdaşlığımız ərzində Azərbaycan bütün sahələrdə, o cümlədən, iqtisadi sahədə çox dəyişib. Ona görə də indi qarşımızda duran çağırışlar və məsələlər 10 il bundan əvvəl üzləşdiklərimizdən fərqlidir. Beləliklə, bizim əsas istiqamətimiz özəl sektor, qeyri-enerji iqtisadiyyatı, yaşıl iqtisadiyyat, sənaye istehsalının artırılmasıdır. Biz qeyri-enerji sektorunda sənaye istehsalında bəlkə də ən yüksək səviyyəyə nail olmuşuq. Ötən il bu, 15 faizə yaxın olub. Bu ilin yanvarında rəqəmlər təxminən eynidir. Beləliklə, bu onu göstərir ki, infrastruktur layihələri, eləcə də sahibkarlığa olan dövlət dəstəyi çox müsbət investisiya mühiti yaradıb. Siz «Doing Business» hesabatından bizim islahatlarımız

barədə bilirsiniz. Biz 20-yə yaxın ən islahatçı ölkə sırasında yer almışıq. Lakin yenə də çox iş görülməlidir. Ona görə də mən düşünürəm ki, qarşıdan gələn dövrdə – biz 2020-ni yaxşı nəticələrlə başlayırıq – əvvəllər olduğu kimi, yenə də Avropa Yenidənqurma və İnkişaf Bankından eyni dəstəyi almaq üçün qısa və uzunmüddətli addımlarımızı və strategiyamızı müvafiq şəkildə planlaşdırmalıyıq. Əminəm ki, sizin bütün əlaqələriniz bizə bu məqsədə çatmağa imkan verəcək. Bir daha xoş gəlmisiniz!

* * *

Avropa Yenidənqurma və İnkişaf Bankının birinci vitse-prezidenti Yurgen Riqterink təmsil etdiyi bankla Azərbaycan arasında uzun illərdir mövcud olan münasibətlərdən razılığını ifadə etdi. İndiyə kimi bankın ölkəmizə 3,3 milyard dollardan çox investisiya yatırdığını bildirən Yurgen Riqterink hazırda 1,1 milyard dollar dəyərində investisiya portfelinin olduğunu da söylədi.

Avropa Yenidənqurma və İnkişaf Bankının icraçı direktoru ilə birlikdə Davosda Prezident İlham Əliyev ilə görüşünü xatırladan qonaq Azərbaycan dövlət başçısının iqlim dəyişikliyi məsələləri və ölkədə xarici borcun azalması ilə bağlı görülən işlər barədə söylədiklərinin maraqlı olduğunu vurğuladı. Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Azərbaycan-

---

da aparılan iqtisadi islahatları yüksək qiymətləndirən Yurgen Riqtterink ölkəmizdə həyata keçiriləcək birgə layihələrin icrası və əməkdaşlığın genişləndirilməsi üçün yaxşı imkanların olduğunu bildirdi.

Söhbət zamanı bərpa olunan enerji, nəqliyyat, özəl sektorun inkişafı, meliorasiya və su təchizatı, eləcə də digər sahələrdə əməkdaşlığın konkret istiqamətləri ilə bağlı müzakirələrin aparılmasının zəruriliyi qeyd edildi.

Görüşdə Azərbaycan ilə Avropa Yenidənqurma və İnkişaf Bankı arasında əməkdaşlığın genişləndirilməsi və perspektivləri ətrafında fikir mübadiləsi aparıldı.

**RUSİYA FEDERASIYASI ROSTOV VİLAYƏTİNİN
QUBERNATORU
VASİLİ QOLUBEVİN BAŞÇILIQ
ETDİYİ NÜMAYƏNDƏ HEYƏTİ
İLƏ GÖRÜŞ**

3 mart 2020-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 3-də Rusiya Federasiyasının Rostov vilayətinin qubernatoru Vasili Qolubevin başçılıq etdiyi nümayəndə heyətini qəbul etmişdir.

İlham Əliyev: Xoş gəlmisiniz, sizi görməyə çox şadam. Əminəm ki, səfəriniz məhsuldar və xoş olacaq. Bizi qədim dostluq telləri bağlayır. Əlbəttə, sizin səfərinizin gündəliyi yetərincə zəngindir. Bildiyimə görə, çoxlu görüşləriniz olacaq. Mənim fikrimcə, bu görüşlərin hamısı çox konstruktiv olacaq və onların nəticələrinə əsasən, gələcək əməkdaşlıq yollarını planlaşdıracağıq. Ona görə ki, həm əmtəə dövriyyəsinin artırılması, həm də investisiya layihələrinin, mədəni layihələrin həyata keçirilməsi sahəsində böyük potensial vardır. Biz qonşuyuq, demək olar ki, eyni regionda yaşayırıq. Buna görə də kənd təsərrüfatı istiqamətləri, ümumiyyətlə, oxşardır. Odur ki, kooperasiya üzrə istiqamətlər çoxdur. Bildiyiniz kimi, biz sizin kənd təsərrüfatı

texnikalarından fəal istifadə edirik və bizim fermerlər bundan razıdırlar. Beləliklə, görüləsi işlər çoxdur, gündəlik zəngindir. Ümidvaram ki, səfəriniz çox səmərəli olacaq. Bir daha xoş gəlmisiniz!

Vasili Qolubev: Sağ olun, İlham Heydər oğlu. Əvvələn, səmimi qəbul üçün Sizə təşəkkür edirik. Biz artıq işə başlamışıq və xeyli görüşlər olub. Biznes nümayəndələri işləyirlər. Bilirəm ki, bu layihələr çox konkretidir, hər iki tərəfin marağına uyğundur. Bu Sizin dediyiniz kimi, maşınqayırma sahəsinə də, «Vaterfall PRO» şirkətinə də aiddir. Polimerlər istehsal edən bu şirkət xammal Azərbaycanndan alır. Potensial böyükdür, təqribən 60 min ton məhsuldan söhbət gedir. Ümidvaram ki, həmin şirkətlərlə əldə edilmiş razılaşmalar reallaşacaq. Onlar praktiki olaraq, artıq reallaşmağa başlayıb. Rostov vilayəti geniş şaxələndirilmiş regiondur. Son illərdə bizdə sənaye, o cümlədən aqrar sənaye sektorunun inkişaf dinamikası yaxşıdır. Turizm potensialının inkişaf etdirilməsi üçün gözəl imkanlarımız vardır. Bir neçə şirkət elə bu gün əlaqələrin inkişafı barədə sazişlər imzalamağa hazırdır, sabah bu sazişlər imzalanacaqdır.

Mən humanitar əməkdaşlıq mövzusunun ayrıca qeyd etmək istərdim. Ali məktəblərimiz arasında əməkdaşlıq haqqında bu gün də müqavilələr vardır. Bilirəm ki, bizim Rostov Dövlət Texniki Universitetinin, Cənub Federal Universitetinin və bir sıra başqa ali məktəblərin konkret əlaqələri reallaşmışdır. Çox xoşagələndir ki, bu tərəfdaşlıq münasibətləri qədim tarixə malikdir.

Rostov vilayətinin qubernatoru Vasili Qolubev Prezident İlham Əliyevə videoyazı olan Xatirə albomunu təqdim etdi.

Videoalbom 1980-ci ildə o vaxt Azərbaycana rəhbərlik edən ulu öndər Heydər Əliyevin Rostov vilayətinə səfərinə həsr olunub. Səfər zamanı ulu öndər İkinci dünya müharibəsi illərində misilsiz şücaət göstərmiş Azərbaycan əsgərlərinin qəhrəmanlığına həsr edilmiş və Rostov vilayətinin azad olunmasının rəmzi olan «Sambek yüksəklikləri» xatirə abidəsinin açılışında iştirak etmişdir. O zaman alman faşistləri ilə döyüşlərdə böyük hünərlə vuruşan həmvətənlərimizdən ibarət 130-cu və 416-cı atıcı diviziyalar «Taqanroq» fəxri adına layiq görülmüşdü.

İlham Əliyev: Bizim ortaq tariximizi xatırladığınıza görə çox təşəkkür edirəm. Əlbəttə, 40 il bundan əvvəl Heydər Əlirza oğlu Əliyev Rostov vilayətində bu memorialın açılışında iştirak edib. Bu tarix bizə çox əzizdir. Sağ olun ki, bu xatirəni qoruyursunuz. Rıqqət hissi doğuran belə videoçarxa görə sağ olun. Əlbəttə, bu il bizim ümumi Qələbəmizin böyük bayram ilidir. Azərbaycanda İkinci dünya müharibəsi veteranları dövlət tərəfindən həm mənəvi, həm də maddi baxımdan dəstəklənirlər. Biz onların fədakarlığını, qəhrəmanlığını həmişə xatırlayırıq. Mən hər il mayın 9-nu, adətən, Bakıda veteranlarla birgə keçirirəm. Lakin bu il Vladimir Vladimiroviç Putindən dəvət almışam və mayın 9-da Moskvada olmağı planlaşdırıram. Qeyd edim ki, bizim ümumi Qələbəmiz şərəfinə Azərbaycan Ordusunun zabitləri Qızıl Meydanda paradda iştirak edəcəklər.

Fürsətdən istifadə edib onu da demək istərdim ki, bu məsələ barədə Rusiyanın və Azərbaycanın möv-

qeləri tamamilə eynidir. İkinci dünya müharibəsi haqqında həqiqətin təhrif edilməsi, tarixi yenidən yazmaq, faşizmi və faşistləri qəhrəmanlaşdırmaq cəhdlərinə qarşı biz də qətiyyətlə mübarizə aparırıq. Buna görə də bu məsələdə bizim mövqelərimiz tamamilə üst-üstə düşür. Bu mövqelər həm tarixi həqiqətə, ədalətə, həm də ona əsaslanır ki, gələcək nəsillər kimin təcavüzkar, kimin təcavüz qurbanı olmasına, kimin qalib gəlməsinə və bu Qələbənin nəyin bahasına qazanılmasına heç vaxt şübhə etməsinlər.

Biz həlak olmuş bütün sovet vətəndaşlarının xatirəsini, əlbəttə, bizim nümayəndələrin də xatirəsini Azərbaycanda ehtiramla yad edirik. Müharibədə Azərbaycanın iştirak edənlərin yarısı, 300 min nəfərdən çoxu həlak olub. Müharibə illərində sovet ordusunun sürtkü yağlarına tələbatının 90 faizini, benzinin və tanklar üçün yanacağın 80 faizini Azərbaycan təmin edirdi. Bu bizim ümumi Qələbəmizdə mühüm rol oynayıb. Bizim zavodlarda zəruri silahlar, o cümlədən məşhur «Katyuşa» raketləri istehsal edilirdi. Ona görə də biz həmin günü ehtiramla yad edirik və bu xatirə hədiyyəsinə görə bir daha təşəkkürümü bildirmək istəyirəm. Sağ olun.

GORANBOY RAYONUNA SƏFƏR

3 mart 2020-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 3-də Goranboy rayonuna səfərə gəlmişdir.

Dövlət başçısı Goranboy şəhərində ulu öndər Heydər Əliyevin abidəsini ziyarət edərək, önünə gül dəstəsi qoydu.

Goranboy Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Məhərrəm Quliyev Prezident İlham Əliyevə rayonda görülmüş işlər barədə məlumat verdi.

Qızılhacılı–Goranboy–Goran–Rəhimli–Veyisli–Qazanbulaq–Borsunlu avtomobil yolunun yenidən qurulma və bərpadan sonra açılışı mərasimi

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 3-də Qızılhacılı–Goranboy–Goran–Rəhimli–Veyisli–Qazanbulaq–Borsunlu avtomobil yolunun yenidən qurulma və bərpadan sonra açılışında iştirak etmişdir.

Azərbaycan Avtomobil Yolları Dövlət Agentliyinin İdarə Heyətinin sədri Saleh Məmmədov görülmüş işlər barədə dövlət başçısına məlumat verdi.

Bildirildi ki, uzunluğu 40 kilometr olan yol 3-cü və 4-cü texniki dərəcəlidir. Hərəkət hissəsinin eni 7-8 metr arasında dəyişən yolda iki hərəkət zolağı vardır. Bu yolun tikintisi dövlət başçısının ötən ilin fevralında imzaladığı sərəncama əsasən həyata keçirilib. Ümumilikdə 32 min əhalini əhatə edən 15 yaşayış məntəqəsini birləşdirən Qızılhacılı–Goranboy–Goran–Rəhimli–Veyisli–Qazanbulaq–Borsunlu avtomobil yolunun tikintisinə dövlət büdcəsinin investisiya xərclərindən 21 milyon manatdan çox vəsait ayrılıb. Bu yol həmin yaşayış məntəqələrinin rayon mərkəzi ilə nəqliyyat əlaqəsinin yaxşılaşdırılmasında mühüm əhəmiyyət kəsb edəcəkdir.

Qeyd edək ki, regionların inkişafı dövlət proqramlarına uyğun olaraq, son illərdə yol infrastrukturunun inkişafı istiqamətində məqsədyönlü tədbirlər həyata keçirilir. Avtomobil yollarının tikintisi və yenidən qurulması işlərinin həcmi ildən-ilə artır. Hazırda respublikanın yol-nəqliyyat infrastrukturunun yenidən qurulması və təkmilləşdirilməsi ilə bağlı dövlət büdcəsi vəsaiti hesabına irimiqyaslı layihələr uğurla icra olunur.

Prezident İlham Əliyevin sərəncam və göstərişlərinə uyğun olaraq, indi əsas diqqət regionlarda kənd və qəsəbələri birləşdirən yolların, həmçinin yaşayış məntəqələrinin daxili yollarının təmirinə və yenidən qurulmasına yönəldilib. Bu tədbirlər ilk növbədə, vətəndaşların həyatının yaxşılaşdırılmasına yönələn layihələrin davamlı olmasını nümayiş etdirir. Belə

layihələrdən biri də Qızılhacılı–Goranboy–Goran–Rəhimli–Veyisli–Qazanbulaq–Borsunlu avtomobil yolunun tikintisidir.

Prezident İlham Əliyev yolun rəmzi açılışını bildirən lenti kəsdi.

Goranboy Rayon Mərkəzi Xəstəxanasının açılışı mərasimi

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 3-də Goranboy Rayon Mərkəzi Xəstəxanasının açılışında iştirak etmişdir.

Dövlət başçısı xəstəxananın rəmzi açılışını bildirən lenti kəsdi.

Prezident İlham Əliyev xəstəxanada yaradılmış şəraitlə tanış oldu.

Məlumat verildi ki, 130 çarpayılıq Goranboy Rayon Mərkəzi Xəstəxanasının ərazisi 4 hektardır. Tikintinin ümumi sahəsi isə 21 min kvadratmetrdən çoxdur. Cərrahiyyə, terapiya, pediatriya, fizioterapiya, funksional diaqnostika, poliklinika, hemodializ şöbələrinin fəaliyyət göstərdiyi xəstəxanada xaricdə istehsal olunmuş ən müasir tibbi avadanlıqlar quraşdırılıbdır. Bu tibb müəssisəsində şüa diaqnostika, reanimasiya, qəbul, laboratoriya, təcili tibbi yardım və digər şöbələr də fəaliyyət göstərir. Xəstəxanada əsas korpusla yanaşı, yoluxucu xəstəliklər korpusu, Məhkəmə Tibbi Ekspertiza və Patoloji Anatomiya Birliyinin Goranboy rayon şöbəsi yerləşir.

Sonra Prezident İlham Əliyev xəstəxananın kollektivi ilə görüşdü.

Dövlət başçısı görüşdə çıxış etdi.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin çıxışı

Goranboy Rayon Mərkəzi Xəstəxanasının açılışı münasibətilə sizi təbrik edirəm. Çox şadam ki, qısa müddət ərzində Goranboy şəhərində gözəl tibbi mərkəz yaradılıb. Mənim sərəncamımla 2 il yarım bundan əvvəl tikinti başlanılmışdı və bu gün biz birlikdə bu xəstəxananı açırıq. Özünüz görürsünüz ki, burada bütün şərait ən yüksək standartlara cavab verir. Həm binanın özü çox müasirdir, yaraşıqlıdır, həm də burada quraşdırılmış avadanlıqlar aparıcı şirkətlərin məhsuludur. Bu avadanlıqlar dünyanın aparıcı xəstəxanalarında olan avadanlıqlardan fərqlənmir. Belə də olmalıdır. Çünki mən demişəm ki, Azərbaycanda səhiyyə sahəsinin maddi-texniki bazası ən yüksək səviyyədə olmalıdır və biz buna nail oluruq.

Son 16 ildə Azərbaycanın ancaq bölgələrində 22 yeni xəstəxana, 15 Diaqnostika Müalicə Mərkəzi inşa edilib, 28 Rayon Mərkəzi Xəstəxanası əsaslı təmir olunubdur. 5 xəstəxananın tikintisi isə davam edir. Beləliklə, ancaq bölgələrdə 70 müasir tibb ocağı istifadəyə verilib. Əlbəttə, bu tibb ocaqları insanların sağlamlığına xidmət göstərir. Bakı şə-

hərində də bir çox xəstəxanaların tikintisi, təmiri artıq yekunlaşıb. Bütövlükdə, son 16 ildə ölkəmizdə 700-dən çox tibb müəssisəsi tikilib və ya əsaslı təmir olunubdur.

Əlbəttə, buna böyük vəsait lazımdır və dövlət büdcəsinin xətti ilə bu vəsait ayrılır. O cümlədən bu xəstəxana da dövlət investisiya proqramı çərçivəsində, regionların sosial-iqtisadi inkişafı dövlət proqramlarının əsasında inşa edilib. Bunun əsas məqsədi vətəndaşlara keyfiyyətli tibbi xidmətin göstərilməsidir.

Bu gün, demək olar ki, bütün şəhərlərimizdə müasir tibb müəssisələri fəaliyyət göstərir. Bu tibb müəssisələrində həm müalicə, həm də diaqnostika üçün bütün imkanlar vardır. Təsadüfi deyil ki, ildən-ilə müayinədən keçən vətəndaşların sayı artır və keçən il bu göstərici 5 milyona çatıb. 5 milyondan çox insan tibbi müayinədən keçib. Mən 10 il bundan əvvəl vətəndaşlara belə bir tövsiyə etmişdim ki, ildə bir dəfə hər bir vətəndaş müayinədən keçsin, öz sağlamlığı haqqında onda da, həkimlərdə də məlumat olsun, lazım olan halda müalicə alsın, cərrahiyyə əməliyyatından keçsin. Ancaq o vaxt lazımı şərait yox idi, bu gün isə bu şərait vardır. Belə gözəl tibb mərkəzinin yaradılması bizim siyasətimizin göstəricisidir. Baxmayaraq ki, buradan o qədər də uzaqda olmayan Naftalan şəhərinin müasir tibb ocağı var və kiməsə belə gələ bilərdi ki, o xəstəxana Goranboy sakinləri üçün də xidmət göstərə

bilər. Ancaq mən dedim ki, yox, Goranboyda xüsusi olaraq, Rayon Mərkəzi Xəstəxanası tikilməlidir. Çünki əvvəlki xəstəxana binası artıq heç bir standartda cavab vermirdi.

Bu bir daha onu göstərir ki, bu istiqamətdə məqsədyönlü dövlət siyasəti aparılır. Belə gözəl şəraitdə həkimlər, əlbəttə, xəstələrə keyfiyyətli tibbi xidmət göstərməlidirlər. Xəstəxana eyni zamanda, həkimlərin iş yeridir. Mənə verilən məlumata görə, burada 125 həkim və çox sayda tibb işçisi fəaliyyət göstərir. Belə gözəl şəraitin yaradılması həkimlərin məsuliyyətini daha da artırmalıdır. Xəstələrə həm diqqət və qayğı, həm də keyfiyyətli tibbi xidmət göstərilməlidir. Əminəm ki, bu xəstəxananın həkimləri vətəndaşlara keyfiyyətli tibbi xidmət göstərəcəklər.

Hazırda dünya gündəliyini zəbt edən koronavirus məsələsidir və demək olar ki, bütün ölkələrdə bu məsələ müzakirə olunur. Azərbaycana gəldikdə, deyə bilərəm ki, vəziyyət nəzarət altındadır və mənim göstərişimlə Nazirlər Kabinetinin yanında xüsusi operativ qərargah yaradılıb. Eyni zamanda, göstəriş vermişəm, əlavə 10 milyon manat vəsait ayrılısın ki, lazımı tədbirlərin görülməsi daha sürətlə aparılsın. İranda qalan Azərbaycan vətəndaşlarının təxliyə edilməsi üçün xüsusi tədbirlər həyata keçirilir. Onların həm quru sərhəddən, həm də hava nəqliyyatı vasitəsilə Azərbaycana gətirilməsi təmin ediləcək. Ancaq hər kəs anlamalıdır, onlar lazım olan müddət ərzində karantində qalmalıdırlar ki, Azərbaycanda xəstəlik yayılmasın.

Eyni zamanda, məktəblərin, ali məktəblərin, uşaq bağçalarının müvəqqəti olaraq bağlanması haqqında

müvafiq göstərişlər veriləndir. Bunun da məqsədi uşaqları, yeniyetmələri o xəstəlikdən qorumaqdır. Yəni bütün lazımi tədbirlər görülür. Azərbaycanda bu xəstəliyin bu günə olan məlumata görə, yayılma ehtimalı o qədər də yüksək deyil. Ancaq deyə bilərəm ki, gündə bir neçə dəfə bu məsələ ilə bağlı ölkə ərazisində monitorinqlər aparılır, bütün sərhəd-keçid məntəqələrində xüsusi cihazlar quraşdırılıb.

Onu da deyim ki, heç bir ölkə bu günə qədər yükdaşımaqlarının həyata keçirilməsinə məhdudiyyət qoymayıb, o cümlədən də Azərbaycan. Bildiyiniz kimi, Azərbaycan tranzit ölkədir və biz uzun illər çalışdıq ki, öz tranzit potensialımızı genişləndirək, buna nail ola bilmişik. Heç bir tranzit yüklər üçün məhdudiyyət qoyulmur. Ancaq bu sahəyə də xüsusi diqqət göstərərək, tranzit yüklərin, xüsusilə cənub istiqamətindən ölkəmizə daxil olan, həm Azərbaycan istehlakçıları, həm də qonşu ölkələrin istehlakçıları üçün lazımi yüklərin çatdırılması ilə bağlı mütəşəkkil qaydada işlər aparılır, müvafiq yük maşınlarından ibarət xüsusi kolonlar formalaşdırılır, polis müşayiəti təmin edilir. Eyni zamanda, göstəriş vermişəm, xarici sürücülərə yemək təqdim edilsin ki, onlar idarə etdikləri maşınlardan tez-tez çıxıb ictimai yerlərə getməsinlər. Yəni hər bir xırdalığa qədər düşünülmüş addımlar atılır, bunun da məqsədi Azərbaycan vətəndaşlarını bu xəstəlikdən qorumaqdır. Bu günə qədər bizim bütün addımlarımız uğurla nəticələnib. Biz daim Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı ilə təmasdayıq və xəstəliyi aşkar etmək üçün testlərin ölkəmizə gətirilməsi ilə bağlı işlər aparılır, bu məsələ də öz həllini tapır.

Mənə verilən məlumata görə, son vaxtlar apteklərdə tibbi maska çatışmazlığı müşahidə olunur. Buna heç cür izahat tapmaq mümkün deyil. Çünki bizim kifayət qədər maska ehtiyatımız vardır. Görünür ki, hansısa möhtəkirlər bu vəziyyətdən istifadə edərək, öz qanunsuz gəlirlərini artırmaq istəyirlər. Bütün hüquq-mühafizə orqanlarına tapşırıq verilib ki, əgər belə hallar aşkar olunarsa, bu hallara yol verən vətəndaşlara qarşı ən ciddi cəza tədbirləri tətbiq ediləcəkdir. Çünki indiki şəraitdən istifadə edərək, öz tamahını təmin etmək üçün bəd əməllərə üz tutan ünsürlərə qarşı ancaq çox ciddi cəza tədbirləri tətbiq edilməlidir.

Bir daha Azərbaycan ictimaiyyətini əmin etmək istəyirəm ki, Azərbaycan hökuməti bütün lazımi tədbirləri görür. Bu günə olan mənzərəyə görə, narahatlığa heç bir ciddi əsas yoxdur. Karantində qalan vətəndaşların mütləq əksəriyyətində hələ ki, heç bir xəstəlik əlaməti aşkarlanmayıb. Əgər onların sağlamlığı normal olarsa, lazımi müddətdən sonra evlərinə buraxılacaqlar. Hesab edirəm ki, bu günə qədər bu məlumat kifayətdir. Eyni zamanda, göstəriş verilib ki, bu məsələ ilə bilavasitə məşğul olan bütün səhiyyə orqanlarının nümayəndələri – Səhiyyə Nazirliyi və İcbari Tibbi Sığorta Agentliyi müntəzəm olaraq vətəndaşları məlumatlandırсынlar.

Bir daha demək istəyirəm ki, bizim səhiyyə sisteminin maddi-texniki bazasının möhkəmləndirilməsi eyni zamanda, gözlənilməz hadisələrə də hesablanıb. Əlbəttə, biz belə gözəl xəstəxanaları ona görə inşa edirik ki, vətəndaşlar bundan istifadə etsinlər. Həmçinin hansısa bir fors-major vəziyyətdə, əlbəttə, belə

tibb ocaqlarının mövcudluğu bizim imkanlarımızı genişləndirir. Şadam ki, Goranboy rayonunda belə gözəl tibb müəssisəsi artıq fəaliyyət göstərir.

Goranboy rayonunda dövlət xətti ilə bir çox infrastruktur layihələri icra edilib. Mənim göstərişimlə burada qazlaşdırılmanın səviyyəsi 96 faizə çatıb. İndi qalan kəndlərin qazlaşdırılması nəzərdə tutulur. Bir neçə önəmli yol layihəsi icra edilib. Onlardan birini biz bu gün açdıq. Yenə də vətəndaşların təklifləri var ki, yeni yolların, kənd yollarının çəkilişi təmin edilsin. Müvafiq göstərişlər veriləcək, sərəncam imzalanacaq. Təmirli yollar 65 faizə çatıb. Şəhərin içməli su ilə bağlı problemi 2014-cü ildə öz həllini tapıb. Mənim iştirakımla burada bu böyük layihənin açılışı həyata keçirilmişdir. Müasir Olimpiya İdman Kompleksi tikilir. Bu da idmançılar və ümumiyyətlə, vətəndaşlar üçün çox lazımlı bir obyektidir. Çünki mən demişəm və bir daha demək istəyirəm ki, hər bir insan müntəzəm surətdə idmanla məşğul olmalıdır. Vaxtilə demişdim ki, hər bir insan müayinədən keçməlidir və biz buna, demək olar ki, nail oluruq, əminəm ki, buna da nail olacağıq. Əgər hər bir insan müntəzəm olaraq idmanla məşğul olsa, onun sağlamlığı da yerində olacaq, immuniteti də yüksək olacaq və o çox keyfiyyətli həyat tərzini sürərək, həm çox yaşayacaq, həm də ki, həyatdan zövq alacaqdır.

Bundan sonra da Goranboy rayonunun inkişafı, iş yerlərinin yaradılması ilə bağlı əlavə tədbirlər görülməkdir. Goranboyda Xalça fabriki açılıb. Bir sözlə, həm infrastruktur layihələri, həm sosial obyektlər, həm iş yerlərinin yaradılması ilə bağlı olan layihələr icra edilir və ediləcəkdir. Bir daha sizi bu gözəl xəstəxananın açılışı

münasibətilə təbrik edirəm, sizə uğurlar arzulayıram, qarşıdan gələn bayramlar münasibətilə, Novruz bayramı münasibətilə sizi təbrik edirəm.

Gülnarə Aslanova (*xəstəxananın həkimi*): Möhtə-rəm cənab Prezident, icazə verin, Sizi Goranboy sakinləri adından salamlayım və rayonumuza «Xoş gəlmisiniz!» – deyim. Bu gün bizim üçün əlamətdar bir gündür. 2017-ci ildə Sizin sərəncamınızla Goranboy Rayon Mərkəzi Xəstəxanasının tikintisinə start verilmişdi. Heç ağılımıza gəlməzdi ki, bir neçə ildən sonra Goranboyda belə bir möhtəşəm xəstəxananın açılışı mərasiminə yığısacağıq. Ona görə bu gün Sizə Goranboy sakinləri adından dərin minnətdarlığımı bildirirəm. Tibb kollektivi olaraq, Azərbaycan səhiyyəsinin qarşımıza qoyduğu vəzifələri layiqincə yerinə yetirəcəyimizə söz verirəm.

İlham Əliyev: Təşəkkür edirəm, sağ olun.

İlqar Musayev (*xəstəxananın həkimi*): Cənab Prezident, Goranboy camaatı, respublikamızın əhalisi, bütün dünya azərbaycanlıları bayram əhval-ruhiyyəsindədirlər. Milli bayramımız Novruz gəlir. Bu bayram bizim üçün əzizdir. Eyni zamanda, Sizin Goranboy rayonuna səfəriniz bu bayram əhval-ruhiyyəsini ikiqat artırır. Artıq neçə ildir ki, Goranboy əhalisi belə bir möhtəşəm binanın tikilib istifadəyə verilməsini arzulayırdı. Hər dəfə Sizin gəlişinizi gözləyirdik, Siz gələsiniz, bu xəstəxana açılsın. Allaha çox şükür, gəldiniz, bu xəstəxananın açılışında iştirak etdiniz, mübarək qədəmlərinizlə xeyir-dua verdiniz. Allah Sizə cansağlığı versin. Goranboy camaatı adından Sizə təşəkkür edirəm.

* * *

Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə səhiyyə sisteminin təkmilləşdirilməsi, onun maddi-texniki bazasının möhkəmləndirilməsi istiqamətində mühüm işlər görülüb. Son illərdə ölkəmizdə yüzlərlə tibb müəssisəsi tikilib və ya əsaslı təmir edilibdir. Bu sahədə aparılan ardıcıl islahatlar səhiyyə sisteminin yeni, müasir mərhələyə qədəm qoymasına hərtərəfli zəmin yaradıb. Təqdirəlayiq haldır ki, səhiyyə sahəsinin inkişafı ilə bağlı icra olunan layihələr respublikanın bütün bölgələrini əhatə edib. Goranboy Rayon Mərkəzi Xəstəxanasının inşası da bu qəbildən olan tədbirlərdəndir. Belə müasir xəstəxana və tibb ocaqlarının inşası ilk növbədə, vətəndaşların sağlamlığının qorunması, onların müayinə-müalicə işini yüksək səviyyədə qurmaq üçün atılan addımlardandır. Bu xəstəxanaların müasir, son texnoloji yeniliklərə əsaslanmış avadanlıq və qurğularla təchiz olunması ölkəmizin ümumi inkişafının göstəricisidir. Bütün bunlar sübut edir ki, səhiyyə sisteminin təkmilləşdirilməsi Azərbaycanda həyata keçirilən dövlət siyasətində prioritet məsələ kimi, daim diqqət mərkəzindədir və sosial siyasətdə mühüm yer tutan səhiyyə islahatları uğurla, həm də məqsədyönlü şəkildə davam etdirilir.

«Azərbayca» Açıq Səhmdar Cəmiyyətinin Goranboy filialının fəaliyyəti ilə tanışlıq

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 3-də «Azərbayca» Açıq Səhmdar Cəmiyyətinin Goranboy filialının fəaliyyəti ilə tanış olmuşdur.

«Azərbayalça» ASC İdarə Heyətinin sədri Vidadi Muradov Prezident İlham Əliyevə müəssisədə yaradılmış şərait barədə məlumat verdi.

Bildirildi ki, ümumi sahəsi 1200 kvadratmetrdən çox olan filialın binasının tikintisi dövlət başçısının 2018-ci ilin mayında imzaladığı sərəncama əsasən həyata keçirilib. Bina toxuculuq emalatxanası, anbar, yeməxana, tibb otağı, xalça-satış salonu, konfrans zalı və digər bölmələrdən ibarətdir. Emalatxanada müxtəlifölçülü 43 dəzgahda Azərbaycan xalçaları toxunulacaq. Əsasən Gəncə şəhərində, Daşkəsən, Goranboy, Gədəbəy, Samux və Şəmkir rayonlarının kəndlərində toxunmuş orijinal xalça çeşnilərinə üstünlük veriləcək. Bu çeşnilər dünya muzeylərində, şəxsi kolleksiyalarda mühafizə olunan, həmçinin respublikanın bölgələrindən toplanılan qədim və orijinal xalçalar əsasında «Azərbayalça»nın rəssamları tərəfindən hazırlanıb. Emalatxana zəruri xammal və ləvazimatlarla – müxtəlifrəngli yun iplərlə, həvə, qayçı və bıçaqla təmin edilib. Burada 150 nəfər toxucunun və 14 nəfər inzibati-təsərrüfat işçisinin çalışması nəzərdə tutulub. Toxucular Goranboy yaşayış məntəqələrinin sakinləridir. Onlar bir neçə ay ərzində «Azərbayalça»nın burada təşkil olunmuş hazırlıq-tədris kurslarında iştirak edib, xalçaçılıq üzrə bacarıq və vərdişlərini təkmilləşdiriblər.

Qeyd edək ki, Azərbaycan xalçaları bütün dövrlərdə dünyanı heyran qoyub, milli naxışlarımızın şöhrəti dünyanı qarış-qarış gəzib, böyük diqqətə səbəb olubdur. Azərbaycan xalçalarının qədim zamanlardan başlayan şöhrəti bu gün yeni layihələrlə zənginləşir. Prezident İlham Əliyevin sərəncamı ilə «Azərbayalça» Açıq Səhmdar Cəmiyyətinin yaradılması da məhz bu amildən

qaynaqlanıb. Cəmiyyətin əsas məqsədi xalça və xalça məmulatlarının istehsalı, ixracı, onların ölkə daxilində və xaricdə satışının təşkili, xalça istehsalında yeni texnologiyaların tətbiqi, maddi-texniki bazanın müasirləşdirilməsi və ondan səmərəli istifadədir. «Azər-xalça» Açıq Səhmdar Cəmiyyəti fəaliyyətə başlayandan onun bir çox regionlarda filialları yaradılıb. Goranboy filialı da xalçaçılığın bu regionda inkişafına ciddi töhfə verəcəkdir.

ŞƏMKİR RAYONUNA SƏFƏR

3 mart 2020-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 3-də Şəmkir rayonuna səfərə gəlmişdir.

Dövlət başçısı əvvəlcə Şəmkir şəhərində ümum-milli lider Heydər Əliyevin abidəsini ziyarət etdi, önünə gül dəstəsi qoydu.

Şəmkir Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Alim-paşa Məmmədov rayonda görülmüş işlər barədə Prezident İlham Əliyevə məlumat verdi.

Şəmkir-Abbaslı-Nərimanlı avtomobil yolunun yenidən qurulmadan sonra açılış mərasimi

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 3-də Şəmkir-Abbaslı-Nərimanlı avtomobil yolunun yenidən qurulmadan sonra açılışında iştirak etmişdir.

Azərbaycan Avtomobil Yolları Dövlət Agentliyinin İdarə Heyətinin sədri Saleh Məmmədov dövlət başçısına görülmüş işlərlə bağlı məlumat verdi.

Bildirildi ki, ümumi uzunluğu 15 kilometr olan bu yol 2018-ci ilin investisiya xərclərindən ayrılmış vəsait hesabına inşa olunub. Yolun tikintisi 71000 nəfər əhalinin yaşadığı 8 yaşayış məntəqəsini rayon

mərkəzi ilə birləşdirməklə yanaşı, sakinlərin respublika əhəmiyyətli Bakı-Ələt-Qazax-Gürcüstan ilə dövlət sərhədi avtomobil yoluna çıxışını təmin edir.

Saleh Məmmədov Goranboy və Şəmkir rayonlarının ərazisindəki yolların yenidən qurulması ilə bağlı görülmüş işlər barədə də dövlət başçısına məlumat verdi.

Prezident İlham Əliyev işlərin keyfiyyətlə görülməsi barədə tapşırıq və tövsiyələrini verdi.

Dövlət başçısı yolun rəmzi açılışını bildirən lenti kəsdi.

«Şəmkirçay» Sutəmizləyici Qurğular Kompleksinin istifadəyə verilməsi mərasimi

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 3-də «Şəmkirçay» Sutəmizləyici Qurğular Kompleksinin istifadəyə verilməsi mərasimində iştirak etmişdir.

Şəmkirçay su anbarının ehtiyatlarının daxili mənbələr hesabına formalaşması ölkəmizin su təhlükəsizliyi baxımından strateji əhəmiyyət daşıyır. 2014-cü ildə istismara verilmiş və ümumi tutumu 164 milyon kubmetr olan anbar əkin sahələrinin suvarılması ilə yanaşı, respublikanın qərb bölgəsində yaşayan əhalinin içməli su ilə təminatına da töhfələr verməkdədir. Burada toplanan suyun içməli su standartlarına uyğun olması, eyni zamanda, təbii durulmadan keçməsi nəzərə alınaraq, anbardan həm də

İçməli su mənbəyi kimi istifadəyə qərar verilibdir. Anbarın relyef baxımından Gəncə, Şəmkir, Samux səhərlərindən yüksəklikdə yerləşməsi yaşayış məntəqələrinin özünəməxsus rejimdə dayanıqlı su təchizatına imkan yaradır. Bütün bunlar nəzərə alınaraq, «Azərsu» Açıq Səhmdar Cəmiyyətinin sifarişi ilə su anbarının yaxınlığında məhsuldarlığı gündə 140 min kubmetr və ya saniyədə 1,6 kubmetr olan sutəmizləyici qurğular kompleksi inşa edilib. Bu kompleks məhsuldarlığına görə Azərbaycanın regionlarında tikilmiş ən böyük içməli sutəmizləyici qurğudur.

Şəmkir Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Alimpaşa Məmmədov rayonun aqrar sənaye kompleksində görülmüş işlər barədə dövlət başçısına məlumat verdi.

Sonra Prezident İlham Əliyev Şəmkirçay Sutəmizləyici Qurğular Kompleksinin açılışında iştirak etdi.

«Azərsu» ASC-nin sədri Qorxmaz Hüseynov kompleksin texniki-iqtisadi göstəriciləri barədə dövlət başçısına məlumat verdi.

Bildirildi ki, kompleksin tikintisinə 2016-cı ildə başlanılıb. Bu məqsədlə Şəmkir rayonunun Aşağı Seyfəli kəndinin cənub hissəsində, Şəmkirçay su anbarının yaxınlığında 3,3 hektar ərazi ayrılıb. Ərazidə qazıntı və kipləşdirmə işləri aparıldıqdan sonra bina və qurğuların tikintisinə başlanılıb. Kompleksin əsas hissəsini təşkil edən süzgəclər binası, ümumi tutumu 7500 kubmetr olan 3 su anbarı, 2 idarəetmə

və 6 siyirtmə kamerası, inzibati və yardımçı binalar inşa edilibdir.

Sutka ərzində qurğuda emal olunacaq 140 min kubmetr suyun 100 min kubmetri Gəncə, 16 min kubmetri Şəmkir, 8000 kubmetri Samux şəhərinin, qalan hissəsi isə magistral kəmərlərin marşrutu boyu yerləşən kəndlərin tələbatının ödənilməsinə yönəldiləcəkdir. Ümumilikdə kompleksin imkanlarından istifadə olunmaqla, perspektivdə 450 mindən artıq insan keyfiyyətli və fasiləsiz içməli su ilə təmin ediləcəkdir.

Qeyd olundu ki, Şəmkirdə su layihələri tam başa çatıb, ilin sonunadək kanalizasiya xətlərinin inşası da yekunlaşacaqdır. Ağstafa, Göygöl, Goranboy və Tovuz şəhərləri tamamilə layihələndirilib, Daşkəsən və Gədəbəydə isə şəbəkə işləri bitib, hazırda təmizləyici qurğuların inşası gedir.

Dövlət başçısı kompleksi işə saldı.

Sonra Prezident İlham Əliyev kompleksin kollektiv ilə görüşdə çıxış etdi.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin çıxışı

Bu gün açılışını etdiyimiz Şəmkirçay Sutəmizləyici Qurğular Kompleksinin ərsəyə gəlməsində Şəmkirçay su anbarının müstəsna rolu vardır. Əgər vaxtilə biz böyük vəsait sərf edərək, bu nəhəng layihəni icra etməsəydik, bu gün bu bölgənin insanların su ilə təchizatı işində və suvarma işlərinin

yüksək səviyyədə təşkilində böyük problemlər olardı. Çünki keçən il quraqlıq geniş vüsət almışdı. Əfsuslar olsun ki, bu ilin proqnozları da o qədər ürəkəkaçan deyil. Ona görə bu böyük layihələrin həyata keçirilməsi bizi böyük problemlərdən sığortaladı.

Eyni zamanda, Şəmkirçay su anbarı ilə bərabər, Taxtakörpü su anbarı da tikilib. Əgər Taxtakörpü su anbarı bir neçə il bundan əvvəl tikilməsəydi, keçən ilin yay aylarında Bakı şəhərində su qıtlığı yaranacaqdı. Çünki bizim əsas içməli su mənbəyimiz olan Ceyranbatan su anbarını qidalandıran Taxtakörpü su anbarıdır. Orada sular yığılır və eyni zamanda, təbii yollarla təmizlənir, sonra Ceyranbatana axıdılır. Ona görə bu böyük infrastruktur layihələrin çox böyük əhəmiyyəti, faydası vardır. Bu gün biz əkin sahələrimizi genişləndiririk, insanları içməli su ilə təmin edirik. Şəmkirçay su anbarından götürülən və burada təmizlənən su Gəncə, Samux və Şəmkir şəhərlərinin böyük hissəsini təmin edəcək. Bu gün Gəncə şəhərinin su təminatı əsasən, Göygöl gölündən təmin edilir. Ancaq 2022-ci ildə Gəncə şəhərinin böyük su təchizatı layihəsi başa çatandan sonra bu şəhər Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının standartlarına uyğun sutkaboyu fasiləsiz təmiz içməli su ilə məhz Şəmkirçay anbarından götürülən su ilə təmin ediləcəkdir.

Bu layihələr bir daha göstərir ki, bizim bütün addımlarımız nəticəyə hesablanıb. Bütün addımlarımız vaxtında atılır. Hər iki böyük su anbarı

Azərbaycanda tarixi layihələrdir. Çünki böyük maliyyə və əməktutumlu layihələrdir. Texniki cəhətdən də çox mürəkkəb layihələrdir. Hər iki layihənin təşəbbüskarı mən olmuşam, layihələrin icrası müddətində dəfələrlə bu işlərlə maraqlanmışam, müvafiq göstərişlər vermişəm, hər iki böyük layihənin açılışında şəxsən iştirak etmişəm.

Biz bu gün insanları içməli su ilə təmin edirik və edəcəyik. Ölkəmizin əksər şəhərlərinin içməli su problemləri həll olunub, o cümlədən Şəmkir şəhərinin. Verilən məlumata görə, şəhərin kanalizasiya məsələsi də bu ilin sonuna qədər başa çatdırılacaqdır. Samux şəhərinin də su problemi bu il həll olunacaqdır. Beləliklə, hələ də təmiz içməli su ilə təmin edilməyən şəhərlərin sayı təqribən 3–5 ətrafındadır. Onlar da maksimum 2 il ərzində içməli su ilə təmin ediləcəklər.

Eyni zamanda, müxtəlif qurumlarla kəndlərin su təminatı təşkil edilir – həm «Azərsu», həm də Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyinin xətti ilə təmizləyici qurğular hesabına. Bakı şəhərinin su problemi həllini tapır. Mənə verilən məlumata görə, Bakı əhalisinin 80 faizi bu gün təmiz içməli su ilə davamlı təmin edilir. Bu proses hələ davam etdiriləcək. Ona görə bu layihələrin çox böyük tarixi əhəmiyyəti vardır. Su həyatdır, təmizlikdir, sağlamlıqdır, inkişafdır. Eyni zamanda, kənd təsərrüfatının inkişafı üçün əsas rol oynayır.

Şəmkir maşın su kanalının ikinci növbəsi tamamlanır və bundan sonra təkçə Goranboy rayonunda bu günə qədər suvarılmayan 40 min hektar torpağa su veriləcəkdir. Bu özlüyündə yeni iş yerlərinin yaradılmasına gətirib çıxaracaq, insanlar daha yaxşı yaşayacaqlar, kənd təsərrüfatı inkişaf edəcək, məhsuldarlıq artacaq, ixrac imkanlarımız genişlənəcəkdir. Bütün bunlar regionların sosial-iqtisadi inkişafı dövlət proqramlarında nəzərdə tutulmuş layihələrdir. Onların da hər biri uğurla icra edilir.

Şəmkir rayonunun inkişafı ilə bağlı müvafiq addımlar atılır. Mənim tərəfimdən bir çox göstərişlər verilib, sərəncamlar imzalanıbdır. Şəmkir rayonunun infrastruktur layihələri uğurla icra edilir, qazlaşdırılma 98 faizdir. İçməli su məsələsi həll olunub. Yolların çəkilişi davam etdirilir. Bu gün mənə məruzə edilən yeni layihələr həyata keçiriləndən sonra əsaslı təmirli, keyfiyyətli yolların faiz dərəcəsi təqribən 80-ə çatacaqdır. Bu gün hələ ki, 40 faiz səviyyəsindədir. Ona görə hələ bir çox layihələr icra edilməlidir.

Bu yaxınlarda Mərkəzi Rayon Xəstəxanası açılıbdır. Çox gözəl, yeni binadır. Bütün lazımi avadanlıqlarla təchiz edilib, 190 çarpayılıq gözəl tibb müəssisəsidir. Digər sosial obyektlər inşa edilir, 37 məktəb tikilib və təmir edilibdir. Yəni biz buna kompleks şəkildə yanaşıırıq. O cümlədən yeni iş yerlərinin yaradılması ilə bağlı addımlar da atılır. Böyük

aqroparklar salınıbdır. Minlərlə hektar torpağı əhatə edən bu aqroparklar Şəmkir rayonunun kənd təsərrüfatı və ixrac potensialını xeyli gücləndirir. Təsadüfi deyil ki, Şəmkir rayonundan xarici ölkələrə ixrac on milyonlarla dollar həcmindədir və bu daha da artacaqdır. Potensial böyükdür, torpaq münbitdir, su var, insanlar zəhmətkeşdir, infrastruktur təmin edilir. İlyarımdan sonra Gürcüstan sərhədinə qədər dördzolaqlı yol çəkiləcək. Bundan sonra həm rayon, həm də ölkəmiz ancaq inkişaf yolu ilə gedəcək. Belə maliyyə tutumlu sosial layihələrə çox böyük vəsait tələb olunur. Əlbəttə, aşağı səviyyədə olan su tarifləri ilə biz bu vəsaiti heç vaxt dövlətə qaytara bilməyəcəyik. Qarşıya belə məqsəd də qoyulmayıb. Məqsəd insanları təmiz su ilə təmin etməkdir ki, onlar sağlam olsunlar, kənd təsərrüfatını isə meliorativ tədbirlərlə dəstəkləməkdir. Biz bu məqsədə də çatırıq. Əminəm ki, həm rayon, həm ölkəmiz bundan sonra da uğurla inkişaf edəcək. «Azər-su» əməkdaşlarına isə gördükləri işlərə görə təşəkkürümü bildirirəm və yeni uğurlar arzulayıram.

QAZAX RAYONUNA SƏFƏR

3 mart 2020-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 3-də Qazax rayonuna səfərə gəlmişdir.

Dövlət başçısı Qazax şəhərində ulu öndər Heydər Əliyevin abidəsini ziyarət etdi, önünə gül dəstəsi qoydu.

Qazax Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Rəcəb Babasov rayonda görülmüş işlər barədə Prezident İlham Əliyevə məlumat verdi.

Daş Salahlı–Ürkməzli–Dəmirçilər avtomobil yolunun yenidən qurulmadan sonra açılışı mərasimi

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 3-də Daş Salahlı–Ürkməzli–Dəmirçilər avtomobil yolunun yenidən qurulmadan sonra açılışında iştirak etmişdir.

Azərbaycan Avtomobil Yolları Dövlət Agentliyinin İdarə Heyətinin sədri Saleh Məmmədov dövlət başçısına yolun texniki-iqtisadi göstəriciləri barədə məlumat verdi.

Bildirildi ki, yolun uzunluğu 16 kilometrdir. İki hərəkət zolaqlı yolun tikintisi dövlət başçısının ötən

ilin aprelində imzaladığı sərəncama əsasən həyata keçirilib və onun inşası üçün investisiya xərclərindən 6,8 milyon manat vəsait ayrılıbdır. Avtomobil yolunun tikintisi 3 yaşayış məntəqəsinin və orada yaşayan 13 mindən çox əhalinin rayon mərkəzi ilə nəqliyyat əlaqəsinin yaxşılaşdırılmasında mühüm rol oynayacaqdır.

Ölkəmizdə yol infrastrukturunun yenilənməsi və müasirləşdirilməsi istiqamətində aparılan işlərin ardıcıl və keyfiyyətlə davam etdirilməsi Azərbaycanın iqtisadi inkişafının əsas göstəricilərindən biridir. Bu işlər eyni zamanda, davamlı tərəqqinin əsas amillərindən hesab olunur. Son illərdə respublika əhəmiyyətli yolların müasir səviyyədə yenilənməsinə xüsusi diqqət göstərilir. Mühüm məqamlardan biri də odur ki, bu layihələr qısa müddətə və yüksək keyfiyyətlə icra olunur. Qazaxın Daş Salahlı-Ürkməzli-Dəmirçilər avtomobil yolunun əsaslı təmiri də bunu bir daha təsdiqləyir.

Regionların sosial-iqtisadi inkişafı ilə bağlı qəbul olunmuş dövlət proqramlarında bu sahəyə xüsusi yerin ayrılması dövlətin yeni yolların salınması məsələsinə nə qədər əhəmiyyət verdiyini aydın şəkildə göstərir. Çünki belə layihələrin icrası yolboyu yerləşən yaşayış məntəqələrinin sosial-iqtisadi tərəqqisinə böyük töhfə verir, turizmin, kənd təsərrüfatının inkişafında mühüm rol oynayır.

Prezident İlham Əliyev yolun rəmzi açılışını bildirən lenti kəsdi.

Əhəng zavodunun açılışı mərasimi

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 3-də Qazax rayonunda Əhəng zavodunun açılışında iştirak etmişdir.

Qazax rayonunda yeni fəaliyyətə başlayan və «Mətanət A» şirkətinə məxsus «Azerlime» Əhəng zavodu regionda yerləşən tikinti-quruculuq işlərində mühüm rol oynayacaq. Rayonun Daş Salahlı kəndində yaradılmış bu müəssisə yeni iş yerlərinin açılması, əhəlinin məşğulluğunun təmin edilməsi baxımından da xüsusi əhəmiyyətə malikdir.

«Mətanət A» şirkətinin rəhbəri Elxan Bəşirov dövlət başçısına görülmüş işlər barədə məlumat verdi.

Bildirildi ki, 2000-ci ildə əsas qoyulmuş şirkət inşaat materiallarının istehsalı sektorunda 20 ildir uğurla fəaliyyət göstərir. Şirkətin tərkibinə quru inşaat qarışıqları, gips əsaslı məhsulların buraxılışı, boya, beton qatqıları, avadanlıq və dəzgahların istehsalı, açar təhvilə sahəsində ixtisaslaşmış zavodlar daxildir.

Prezident İlham Əliyevə şirkətin hazırda icra edilməkdə olan və perspektiv layihələri barədə məlumat verildi. Bildirildi ki, Daş Yunu zavodu və Gips Lövə zavodu artıq icra olunma mərhələsindədir. Perspektiv layihələrdə isə illik istehsal gücü 300 min ton olan zənginləşdirilmiş Kvars Qum zavodunun və illik istehsal gücü 200 min kubmetr olan Yüngül Bloklar

zavodunun tikilməsi nəzərdə tutulur. Bu zavodların yaradılmasına ümumilikdə 90 milyon manat investisiya qoyulacaq və dövlətin güzəştli kreditlərindən də istifadə olunacaqdır. Zavodların yaradılması nəticəsində 1000-ə yaxın daimi iş yeri açılacaqdır.

Dövlət başçısı «Azerlime» Əhəng zavodunu işə saldı.

Prezident İlham Əliyev «Azerlime» Əhəng zavodunda istehsal edilən məhsullara baxdı. Bu məhsullar müasir standartlara cavab verməklə yanaşı, həm də Azərbaycan brendi kimi, ölkəmizin iqtisadi potensialını dünyaya nümayiş etdirəcək. Müəssisədə quraşdırılan müasir avadanlıqlar hesabına məhsullar yüksək keyfiyyəti ilə seçiləcək. Zavodda əsasən yerli xammaldan istifadə olunacaq. Hazırlanan məhsulların 60 faizi daxili bazarın tələbatının ödənilməsi, 40 faizi isə ixracat üçün nəzərdə tutulur. Bu zavodda istehsal olunan keyfiyyətli əhəng məhsulundan metallurgiya, qida, ərzaçılıq, su təmizlənməsi, kənd təsərrüfatı, səhiyyə, kimya, plastik məmulat, şüşə və mədən sənayeləri kimi vacib sektorlarda istifadə edilir.

Zavodda istehsal olunan yeni növ «Azerlime» suvaq üçün əhəng məhsulu inşaat sektorunda inqilabi yenilikdir. Müəssisənin istehsal prosesində ekoloji təmiz məhsul əldə etməyə və enerjiyə qənaətə xüsusi diqqət yetirilir. Bu isə öz növbəsində, məhsulun maya dəyərini aşağı salır.

Sonra Prezident İlham Əliyev rayon ictimaiyyətinin bir qrupu və zavodun kollektivi ilə görüşdü.

Dövlət başçısı görüşdə çıxış etdi.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin çıxışı

İlk növbədə, sizi zavodun açılışı münasibətilə təbrik edirəm. Çox şadam ki, şirkətiniz yeni zavodun ərsəyə gəlməsində fəallıq göstərib və beləliklə, ölkəmiz, xalqımız üçün çox önəmli bir töhfə veribdir.

Artıq bir neçə zavod fəaliyyətdədir. Mənim də tövsiyəm o idi ki, bütün sərmayələr Azərbaycana qoyulsun, sizin başqa planlarınız var idi. Mən sizin fəaliyyətinizlə mütəmadi surətdə tanış oluram. Çünki yeni açılan sənaye müəssisələrinin hər biri çox önəmlidir, xüsusilə o müəssisələr ki, daxili tələbatı ödəyir və eyni zamanda, ixrac yönümlü məhsullar buraxır. Ona görə mən eşidəndə ki, sizin xarici ölkələrə investisiya planlarınız var, dedim ki, buna etiraz etmirəm. Çünki indi Azərbaycanın həm özəl, həm dövlət şirkətləri xaricə də sərmayə qoyur. Ancaq ilk növbədə, Azərbaycanda müəssisələrin yaradılması məqsədəuyğundur ki, iş yerləri açılsın, yerli istehsal inkişaf etsin, idxaldan asılılıq azalsın, ixrac yönümlü məhsullar ortaya çıxsın və bu da ölkəmizə valyuta gətirsin. Bu gün burada stendlərdə göstərilən təqdimatda görürəm ki, doğrudan da şirkətin fəaliyyəti çox genişmiqyaslıdır və yüzlərlə iş yerinin yaradılmasına gətirib çıxarıb, xüsusilə bölgələrdə.

Təkcə bu yeni Əhəng zavodunda 150, ondan sonrakı mərhələdə 250 nəfərin işlərə cəlb edilməsi nəzərdə tutulur və beləliklə, vətəndaşları işlə təmin etmək üçün yaxşı imkanlar vardır.

O ki qaldı sizin gələcək planlarınıza, əminəm ki, dövlətin dəstəyi ilə bu planlar həyata keçəcək. Çünki bu zavodların və sizin səmərəli fəaliyyətiniz üçün dövlət öz tərəfindən maliyyə dəstəyi göstərib, güzəştli şərtlərlə kreditlər ayırıbdır. Amma, əlbəttə ki, əsas yükü siz öz üzərinizə götürmüsünüz və bu da təbiidir. Dövlət isə hər zaman sahibkarların yanında olacaq, sahibkarlığın inkişafına bundan sonra da böyük təkan verəcəkdir.

Bu gün ölkəmizdə sərmayə iqlimi çox müsbətdir. Təsadüfi deyil ki, keçən il ölkə iqtisadiyyatına 13,5 milyard dollar sərmayə qoyulub. Bu il də bu proses davam etdirilir və sərmayənin böyük hissəsi yerli sərmayədir. Bu onu göstərir ki, yerli şirkətlər artıq ayaqda möhkəm dayana bilir və dövlətin dəstəyi ilə bu işlər davam etdiriləcək. Təkcə Sahibkarlığın İnkişafı Fondunun xətti ilə sahibkarlara 2 milyard manat məbləğində güzəştli kreditlər verilib və bu kreditlərin hesabına on minlərlə yeni iş yeri yaradılıb-dır.

Bizim investisiya iqlimimizin müsbət olmasını Dünya Bankı da qeyd edir və biz bu reytinglərdə 20 ən islahatçı ölkə sırasındayıq. Əlbəttə, buna nail olmaq üçün çox düşünülmüş siyasət aparılmalıdır. Əminəm ki, təkcə Dünya Bankı yox, eyni zamanda,

yerli sahibkarlar da aparılan islahatları görürlər və bəyənilirlər. Çünki sahibkarlar üçün əsas məsələ düzgün qaydaların tətbiq edilməsidir. Bu istiqamətdə dövlət siyasəti birmənalıdır, bütün sahələrdə, o cümlədən maliyyə və iqtisadi sahədə tam şəffaflıq təmin edilməlidir. Bu şəffaflıq hesabına təkcə keçən il vergi və gömrük orqanları proqnozdan əlavə, büdcəyə 1 milyard manat daxil edibdir.

Baxmayaraq ki, bu ilin büdcəsi rekord həddə çatıb, Azərbaycan tarixində bu ölçüdə, bu böyüklükdə büdcə xərcləri olmayıb. Büdcə hazırlanarkən çox geniş təhlil işləri aparılıb ki, proqnozlar nədən ibarət olacaqdır. Proqnozlar keçən ilə görə artırılıb. Buna baxmayaraq, yanvar-fevral aylarında vergi orqanları büdcəyə proqnozdan əlavə, 180 milyon, gömrük orqanları isə 70 milyon manat vəsait daxil edibdir. Bütövlükdə 250 milyon manat, cəmi 2 ay ərzində. Nəyin hesabına? Şəffaflıq, dürüstlük, təmizlik və vergi bazasının genişləndirilməsi hesabına. Ona görə sahibkarlar da bu işlərə tam dəstək verərək, həm öz maliyyə imkanlarını genişləndirəcəklər, həm də onlarda əlavə vəsait toplanacaq. Bu vəsaiti də ilk növbədə, Azərbaycana yatırmaq lazımdır. Eyni zamanda, bu müsbət tendensiyalar «kölgə iqtisadiyyatı»na da böyük zərbədir. «Kölgə iqtisadiyyatı»nın həcmi kəskin daralır, daha da daralmalıdır və proqnozdan əlavə yığılan vəsait bunun bariz nümunəsidir.

Qeyri-rəsmi məşğulluq olmamalıdır. Əminəm ki, sizin müəssisədə bu yoxdur. Bütün işçilərlə əmək müqavilələri bağlanmalıdır. Yenə də bütün işçilərə üz tutub deyirəm ki, əgər hansısa sahibkar sizi qanunsuz işə cəlb etmək istəyirsə, buna razı olmayın. Çünki siz pensiya almayacaqsınız və icbari tibbi sığorta ilə təmin olunmayacaqsınız. İcbari tibbi sığorta isə bu ildən başlayaraq, mərhələli şəkildə ölkəmizi tam əhatə edəcək. Ancaq qeyri-rəsmi işləyən hər bir vətəndaş bundan məhrum olacaq və tibbi xidmət üçün pul verməli olacaq. İcbari tibbi sığorta artıq pul vermə praktikasına da tamamilə son qoyacaq. Çünki əfsuslar olsun ki, bu gün bizim hələ də bu sahədə ciddi problemlərimiz var, pozuntular var. İcbari tibbi sığorta bunun qarşısını alacaq. Eyni zamanda, qeyri-formal məşğulluğa qarşı da ciddi mübarizə üsulu olacaqdır.

Bu gün bu zavodun açılışı bir daha onu göstərir ki, ölkəmizdə düzgün iqtisadi siyasət aparılır. Biz sahibkarlıqla bağlı görülən tədbirlərin real nəticəsini görürük. Çünki bizim iqtisadiyyatımız özəl sektor hesabına inkişaf etməlidir. Dövlət sadəcə olaraq, şərait yaratmalıdır, infrastruktur layihələri həyata keçirməlidir ki, sahibkarlar da bu işlə həvəslə məşğul olsunlar.

Qazax rayonunda elektrik enerjisi ilə bağlı problem yoxdur, 100 faiz təmin olunub. Qazlaşdırılma ilə bağlı da problem yoxdur. Qazax rayonu qazla 100 faiz təmin edilib. Bu gün Qazaxda yolların 85 faizi təmir-

lidir. Əgər bu sahələrdə problem olsaydı, heç bir sahibkar buraya gəlib pul qoymazdı, o cümlədən də siz. Başqa yer tapardınız, gedərdiniz başqa ölkələrə, harada ki, bu infrastruktur vardır. Biz ona görə bunu yaratmışıq ki, insanlar yaxşı, rahat yaşasınlar və sahibkarlar bura vəsait qoysunlar. İcra başçısı mənə deyir ki, Daş Salahlı kəndində 3 böyük müəssisə vardır. Bu müəssisələrdə 1300 adam işləyir. Kəndin əhalisinin sayı 10000-dir, 1300-ü burada işləyir. Bax, budur bizim gördüyümüz işlər və sahibkarların gördüyü işlər. Ona görə sahibkarlara mərkəzi dövlət orqanları, yerli icra orqanları daim dəstək göstərməlidir. Onların problemləri həll olunmalıdır. Mənə indi məlumat verilir ki, biz yeni yol çəkmişik, amma bu yük maşınları o yolu dağda bilər. Yük maşınları üçün alternativ yol çəkməlidir. İndi mən Azərbaycan Avtomobil Yolları Dövlət Agentliyinə tapşırıq verəcəyəm, məni eşidirlər. İki kilometr uzunluğunda yeni yolun çəkilişi təmin edilməlidir ki, kənd yolu normal qalsın və deformasiyaya uğramasın.

Sizi bir daha təbrik edirəm, sizə yeni uğurlar arzulayıram. Belə müəssisələri yaradın ki, mən də gəlim sizinlə birlikdə bunların açılışında iştirak edim.

* * *

Fuad Bəşirov («Azerlime» Əhəng zavodunun icraçı direktoru): Təşəkkür edirəm, cənab Prezident. Qazax rayonuna və zavodumuza xoş gəlmisiniz! İcazə verin, kənd camaatının və kollektivimizin səmimi salamlarını Sizə çatdırım. Bu çox sevindirici bir haldır ki, Siz artıq üçüncü dəfədir Daş Salahlı kəndində böyük bir müəssisənin açılışında iştirak edirsiniz. Bu gün

ölkəmizin bütün regionlarının, bölgələrinin siması dəyişir. Bunu hər birimiz öz gündəlik güzəranımızda da hiss edirik.

Cənab Prezident, bu gün təkcə şəhər mərkəzlərində, rayon mərkəzlərində deyil, hətta ucqar kəndlərdə belə, hər bir problem Sizin diqqət mərkəzinizdə və daim nəzarətinizdədir. Təsadüfi deyil ki, düşmənlə üz-üzə olan bir yerdə, dağ kəndi olan Daş Salahlıda biz belə bir açılışı həyata keçiririk. Onu da qeyd edim ki, bu zavoda 15 milyon dollar sərmayə qoyulub. Bunun 9 milyonunu dövlətimizin dəstəyi hesabına başa gəlib. Eyni zamanda, İqtisadiyyat Nazirliyinin dəstəyi ilə biz bu layihə üçün təşviq sənədi almışıq. Bu gün 250 iş yerinin açılmasını nəzərdə tuturuq. Orta aylıq əməkhaqqı da 500 manat olacaq. Mütəxəssislər arasında isə 1000 manat, 800 manat əməkhaqqı alanlar da vardır. Bu işçilərin əksəriyyəti Daş Salahlı kəndindəndir. Burada maraqlı bir məqam var, bu gün elə ailələr var ki, hər iki valideyn müasir zavodda işləyir, övladını da bağçaya qoymaq imkanı yaranıb. Bu nədən irəli gəlir? Bu, yüksək infrastrukturun, müasir bağça və məktəblərin yaradılmasından irəli gəlir. Bu eyni zamanda, mədəni bir inqilabdır. Bu gün artıq mədəni yanaşma da dəyişir. Bütün bunlar Sizin gecə-gündüz bilmədən böyük əzmlə hər bir vətəndaşınızı düşünməyinizin nəticəsidir.

Bir məsələni də qeyd edim ki, bu gün bu zavodun tikilməsində biz Almaniya, İsveçrə mütəxəssislərinin biliklərindən də istifadə etmişik. Ancaq bu gün əminliklə deyə bilərik ki, o mütəxəssislər gedib və onların dəstəyi olmadan yetişən yerli kadrlar bu işi öz gücləri ilə həyata keçirirlər. Bundan əlavə, onların da əksəriyyətini gənclər təşkil edir. Mən özüm döv-

lətimizin dəstəyi ilə Almaniyada və İngiltərədə təhsil almışam. İqtisad üzrə fəlsəfə doktoruyam və bu gün idarəetmədə iştirak edirəm. Tək nümunə mən deyiləm. Mənim kimi, bu gün bu müəssisədə fəhləlikdən başlayıb mütəxəssis səviyyəsinə qalxan çoxsaylı insanlar vardır. Gənclərlə bağlı dövlət siyasətinə və gənclərə göstərilən bu qayğıya görə Sizə dərin minnətdarlığımızı bildiririk. Bir daha bütün kollektivin adından Sizə cansağlığı arzulayıram və təşəkkürümü bildirirəm. Sizi əmin edirəm ki, öz uğurlarımızla Sizin siyasətinizə dəstək verəcəyik və etimadınızı doğruldacağıq. Allah Sizi qorusun, çox sağ olun.

İ l h a m Ə l i y e v: Çox sağ ol. Sizə də cansağlığı arzulayıram.

Qazax Rayon Mərkəzi Xəstəxanasının açılışı mərasimi

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 3-də Qazax Rayon Mərkəzi Xəstəxanasının açılışında iştirak etmişdir.

Dövlət başçısı xəstəxananın rəmzi açılışını bildirən lenti kəsdi. Səhiyyə islahatlarının mühüm istiqaməti olan tibb müəssisələri şəbəkəsinin və strukturunun təkmilləşdirilməsi sahəsində son illərdə görülmüş işlər göz qabağındadır. Əhalinin sağlamlığının qorunmasında və tibbi xidmətin keyfiyyətinin yaxşılaşdırılmasında səhiyyənin prioritet sahələri üzrə qəbul olunmuş dövlət proqramları müstəsna rol oynayıb. Bu proqramlar dövlət tərəfindən maliyyələşdirilib və ölkə üzrə bütün tibb müəssisələrinin yenidən qurulmasını əhatə edibdir. Prezident İlham Əliyevin təşəbbüsü ilə reallaşdırılan

sosial yönümlü siyasətin mühüm tərkib hissəsi kimi, ölkədəki tibb ocaqlarında xidmətin pulsuz həyata keçirilməsi, əhəlinin icbari tibbi sığortasının təşkil olunması və icrası uğurla davam edir. Ölkədəki səhiyyə islahatlarının əsas qayəsi həm də aztəminatlı və ağır xəstəliklərdən əziyyət çəkən insanların pulsuz dərmanlarla təmin olunmasına və müalicəsinə yönəldilibdir.

Dövlət başçısına məlumat verildi ki, Qazax Rayon Mərkəzi Xəstəxanasının binası 1969-cu ildə yataqxana kimi istifadəyə verilmişdi və uzun illər təmir işlərinin aparılmaması səbəbindən bina yararsız vəziyyətə düşmüşdü. Yeni xəstəxana binası üçün 2013-cü ildən başlayan tikinti işləri ötən ilin sentyabrında yekunlaşıbdir. Üç hektarlıq ərazidə 145 çarpayılıq müasir tibb müəssisəsi inşa olunub. Xaricdə istehsal olunmuş avadanlıqlarla təchiz edilmiş xəstəxana binasının ümumi sahəsi 22000 kvadratmetrdir. Burada doğum, terapiya, cərrahiyyə, uşaq xəstəlikləri, anesteziologiya-reanimasiya, poliklinika, şüa-diaqnostika, hemodializ və digər şöbələr fəaliyyət göstərəcəkdir. Xəstəxana binasında qəbul, laboratoriya, təcili tibbi yardım şöbələri və Məhkəmə Tibbi Ekspertiza və Patoloji Anatomiya Birliyi ilə yanaşı, yoluxucu xəstəliklər korpusu, Gigiyena və Epidemiologiya Mərkəzi də fəaliyyət göstərəcəkdir.

Prezident İlham Əliyevə icbari tibbi sığortanın tətbiqi ilə bağlı dövlət xəstəxanalarında tibbi fəaliyyətin təşkilindəki əsas dəyişikliklər barədə məlumat verildi. Bildirildi ki, təcili və təxirəsalınmaz tibbi yardım bölməsi həftənin 7 günü 24 saat fəaliyyət göstərərək, müraciət edən xəstələrin çeşidlənməsini, stasionar şöbələrə yerləşdirilmədən əvvəl həkim nəzarəti altında müayinə və müalicələrinin həyata keçirilməsini təmin edir.

Xəstələr bu bölmənin fəaliyyəti nəticəsində müşahidə altında saxlanılır, hər şey qaydasında olarsa, ambulator müalicə üçün evə yazılır, nəticədə stasionar şöbələrə düşən yükün həcmi kəskin azalır. Steril şəraitin təmin edilməsi üçün laboratoriya şöbələri xəstələrin birbaşa daxil ola biləcəyi ərazilərdən kənarında yerləşdirilib, qan və digər nümunələrin alınması üçün xüsusi otaqlar yaradılıb, zəruri avadanlıqlarla təmin edilibdir. Ambulator tibbi xidmətin göstərilməsi üçün xəstəxana binalarının birinci mərtəbələrində poliklinikalar yaradılıb. Bütün həkimlər ambulator xəstə qəbulunu poliklinikalarda həyata keçirirlər.

«Azərbaycan» Açıq Səhmdar Cəmiyyətinin Qazax filialının fəaliyyəti ilə tanışlıq

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 3-də «Azərbaycan» Açıq Səhmdar Cəmiyyətinin Qazax filialının fəaliyyəti ilə tanış olmuşdur.

«Azərbaycan» ASC-nin İdarə Heyətinin sədri Vidadi Muradov dövlət başçısına müəssisədə yaradılmış şərait barədə məlumat verdi.

Bildirildi ki, ümumi sahəsi 1200 kvadratmetrdən çox olan filialın binasında 150 toxucu işləyəcək və onların hamısı yerli sakinlərdir. Onlar bir neçə ay ərzində «Azərbaycan»-nin burada təşkil olunmuş tədris-hazırlıq kurslarında iştirak edib, bacarıq və vərdişlərini təkmilləşdiriblər. Tədris-hazırlıq kursu filial fəaliyyətə başladıqdan sonra da öz işini davam etdirəcək və bu kursun məzunları «Azərbaycan» ASC-nin sertifikatını alacaqlar.

Bina toxuculuq emalatxanası, rəssam otağı, anbar, yeməxana, tibb otağı, xalça-satış salonu və digər bölmələrdən ibarətdir. Emalatxanada müxtəlifölçülü 40-dan çox dəzgahda Azərbaycan xalçaları toxunacaqdır. Emalatxana zəruri xammal və ləvazimatlarla təmin edilib. Xalça-satış salonunda «Azərxalça» ASC-də toxunmuş xalça və xalça məmulatlarının sərğilənməsi və satışı həyata keçiriləcəkdir.

Qeyd edək ki, qədim el sənətlərindən olan xalçaçılığın inkişafı ilə bağlı Qazax rayonunda icra olunmuş layihə də öz əhəmiyyəti ilə fərqlənir. Bu sahənin inkişafına xüsusi önəm verən Prezident İlham Əliyevin diqqət və qayğısı sayəsində artıq bir çox bölgələrdə xalça fabrikləri istifadəyə verilib və bəzi regionlarda yeni fabriklərin açılması istiqamətində işlər gedir. Hazırda dövlət səviyyəsində bu fabriklərin yerli istehsal hesabına xammalla təmin olunması diqqət mərkəzindədir. Prezident İlham Əliyev həmişə vurğulayır ki, bu fabriklərin açılması xüsusilə qadınların işlə təmin olunmasında müstəsna əhəmiyyətə malikdir. Bu baxımdan Qazaxdakı Xalça fabriki də fərqlənir. Müəssisədə əsasən, Ağstafa, Qazax və Tovuz rayonlarının yaşayış məntəqələrindəki orijinal xalça çeşnilərinin toxunulmasına üstünlük veriləcək. Bu çeşnilər dünya muzeylərində, şəxsi kolleksiyalarda mühafizə olunan, həmçinin respublikamızın ayrı-ayrı bölgələrindən toplanılan qədim xalçalar əsasında «Azərxalça»nın rəssamları tərəfindən hazırlanıbdır.

AĞSTAFRA RAYONUNA SƏFƏR

4 mart 2020-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 4-də Ağstafa rayonuna səfərə gəlmişdir

Dövlət başçısı Ağstafa şəhərində ümummilli lider Heydər Əliyevin abidəsini ziyarət etdi, önünə gül dəstəsi qoydu.

Hazırda dünyada böyük narahatlıq yaradan koronavirus infeksiyasına yoluxmaq təhlükəsi olsa da, Azərbaycan Prezidenti bölgələrə səfərini təxirə salmadı. Baxmayaraq ki, koronavirusun yayıldığı ölkələrin heç birində dövlət başçıları regionlara səfər etmir, insanlarla görüşmür, amma Azərbaycan Prezidenti bu addımı ilə bir daha göstərdi ki, ölkənin regionlarında vəziyyət, insanların problemlərinin həlli dövlət başçısı üçün prioritet məsələdir.

«Azərxałça» Açıq Səhmdar Cəmiyyətinin Ağstafa filialının fəaliyyəti ilə tanışlıq

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 4-də «Azərxałça» Açıq Səhmdar Cəmiyyətinin Ağstafa filialının fəaliyyəti ilə tanış olmuşdur.

«Azərxałça» ASC-nin İdarə Heyətinin sədri Vidadi Muradov dövlət başçısına müəssisədə yaradılmış şərait barədə məlumat verdi.

Bildirildi ki, ümumi sahəsi 1200 kvadratmetrdən çox olan filial binasında 150 toxucunun çalışması nəzərdə tutulub. Bina toxuculuq emalatxanası, rəssam otağı, anbar, yeməxana, tibb otağı, xalça-satış salonu və digər bölmələrdən ibarətdir. Emalatxanadakı 43 dəzgahda Azərbaycan xalçaları toxunulacaq. Əsasən Ağstafa, Qazax və Tovuz rayonlarının yaşayış məntəqələrindəki orijinal xalça çeşnilərinin toxunulmasına üstünlük veriləcəkdir. Emalatxana zəruri xammal və ləvazimatlarla təmin edilib. Toxucular Ağstafa şəhərinin və rayonun digər yaşayış məntəqələrinin sakinləridir. Onlar bir neçə ay ərzində «Azərxałça»nın burada təşkil olunmuş hazırlıq-tədris kurslarında iştirak edib, xalçaçılıq üzrə bacarıq və vərdişlərini təkmilləşdiriblər. Hazırlıq-tədris kursu filial fəaliyyətə başladıqdan sonra da öz işini davam etdirəcək və bu kursun məzunları «Azərxałça» ASC-nin tədris sertifikatını alacaqlar. Xalça-satış salonunda «Azərxałça» ASC-də toxunmuş xalça və xalça məmulatlarının sərğilənməsi və satışı həyata keçiriləcəkdir.

Qeyd edək ki, Azərbaycan xalçaları, milli naxışlarımızın şöhrəti bütün dövrlərdə dünyanı heyran qoyub. Milli xalçalarımızın qədim dövrlərdən başlayan şöhrəti bu gün yeni layihələrlə zənginləşir. Prezident İlham Əliyevin sərəncamı ilə «Azərxałça» Açıq Səhmdar Cəmiyyətinin yaradılması da məhz bu amildən

qaynaqlanır. Cəmiyyətin əsas məqsədi xalça və xalça məmulatlarının istehsalı, ixracı, onların ölkə daxilində və xaricdə satışının təşkili, xalça istehsalında yeni texnologiyaların tətbiqi, maddi-texniki bazanın müasirləşdirilməsi və ondan səmərəli istifadədir. Amma bu layihənin icrasında əsas məqsədlərdən biri də yeni iş yerlərinin yaradılması, ən çox da qadınların işlə təmin olunması idi və artıq bu məqsədə də nail olunubdur. «Azərxalça» Açıq Səhmdar Cəmiyyəti fəaliyyətə başladıqdan sonra artıq onun bir çox regionlarda filialları yaradılıbdır. Ağstafa filialı da bu regionda xalçaçılığın inkişafına böyük töhfə verəcəkdir.

Daxili İşlər Nazirliyinin Daxili Qoşunlarının inşa olunmuş «N» saylı hərbi hissəsinin açılışı mərasimi

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Silahlı Qüvvələrin Ali Baş Komandanı İlham Əliyev martın 4-də Daxili İşlər Nazirliyinin Daxili Qoşunlarının inşa olunmuş «N» saylı hərbi hissəsinin açılışında iştirak etmişdir.

Daxili İşlər naziri general-polkovnik Vilayət Eyvazov Prezident, Ali Baş Komandan İlham Əliyevə rəport verdi.

Dövlət başçısı hərbi hissədə yaradılmış şəraitlə tanış oldu. Daxili İşlər naziri general-polkovnik Vilayət Eyvazov bildirdi ki, bu hərbi hissənin inşasına 2018-ci ilin iyun ayında başlanılıb, ötən il isə tikinti işləri

başə çatdırılıbdır. Hərbi hissənin ümumi ərazisi 5 hektardır. Burada əsgər yataqxanası, qərargah-kazarma binası, 150 yerlik yeməxana inşa olunubdur.

Son illərdə Daxili Qoşunların maddi-texniki bazasının gücləndirilməsi prosesində şəxsi heyətin xidmət şəraitinin yaxşılaşdırılması diqqət mərkəzində saxlanılır. Bu məqsədlə həyata keçirilən tədbirlər nəticəsində bütün hərbi hissələrdə yüksək şəraitin yaradılması istiqamətində xeyli iş görülmüş və bu proses indi də davam etdirilir.

Hərbi hissədə yaradılmış şərait bir daha göstərir ki, Azərbaycanda ordu quruculuğu sahəsində həyata keçirilən mühüm işlər çərçivəsində Daxili İşlər Nazirliyinin Daxili Qoşunlarının maddi-texniki bazası, o cümlədən kadr potensialı da əhəmiyyətli dərəcədə möhkəmlənibdir.

Prezident İlham Əliyev Daxili Qoşunların hərbi silah, sursat və texnikasına baxdı.

Bu gün əminliklə demək olar ki, Daxili Qoşunlar qarşıya qoyulmuş vəzifəni yüksək peşəkarlıqla yerinə yetiriblər. Ali Baş Komandanın diqqəti sayəsində Daxili Qoşunların maddi-texniki bazası, kazarma-yaşayış fondunun yaxşılaşdırılması istiqamətində ardıcıl tədbirlər həyata keçirilib, hərbi hissələr ən yüksək beynəlxalq standartlara uyğun olan texnika, xüsusi vasitələr və rabitə sistemləri ilə təchiz edilibdir. Daxili Qoşunlara göstərilən dövlət qayğısı özünü istər peşəkar kadr hazırlığının və döyüş qabiliyyətinin yüksəldilməsində, istər maddi-

texniki bazanın möhkəmləndirilməsində, istərsə də yeni hərbi hissələrin açılışında daha qabarıq şəkildə göstərir.

Qeyd edək ki, Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə həyata keçirilən məqsədyönlü siyasət nəticəsində ölkənin ictimai-siyasi, iqtisadi həyatında, ordu quruculuğunda böyük uğurlar qazanılıb, daxili işlər orqanlarının maddi-texniki bazası daha da möhkəmlənib, hərbi qulluqçuların sosial-məişət şəraiti yaxşılaşıbdır. Son illərdə Daxili Qoşunlar üçün də müxtəlif təyinatlı onlarla obyekt, hərbi şəhərcik, o cümlədən hərbi qulluqçular üçün yeni yaşayış kompleksləri, əsgər kazarmaları, müasir avadanlıqlarla təchiz edilmiş tibb məntəqələri tikilərək, istifadəyə verilibdir. Ümumiyyətlə, ölkəmizdə müstəqilliyin və daxili sabitliyin qorunmasında xüsusi xidmətləri olan Daxili Qoşunların şəxsi heyəti ictimai asayişin və ictimai təhlükəsizliyin təmin olunmasında, cinayətkarlığa qarşı mübarizədə, xüsusi əməliyyatların keçirilməsində fəal iştirakı ilə seçilir, yüksək peşəkarlıq, döyüş və mənəvi-psixoloji hazırlığa malik olduğunu nümayiş etdirir. Ölkəmizə qarşı elan olunmamış müharibənin ilk günlərindən Daxili Qoşunlar cəbhə xəttində şərəfli döyüş yolu keçib, bu yolda yüzlərlə şəhid veribdir. Qüdrətli Azərbaycan Ordusu ilə yanaşı, Daxili Qoşunların şəxsi heyəti də öz üzərinə düşən xidməti vəzifələri ilə bərabər, torpaqlarımızın azadlığı və ərazi bütövlüyümüzün bərpası üçün Ali Baş Komandanın verəcəyi əmrin icrasına hər an hazırdır və döyüş hazırlığını hər zaman yüksək səviyyədə saxlayır.

**Ağstafa-Yenigün-Xətai-Qaçaq Kərəm-Poylu-
Xılxına avtomobil yolunun yenidən qurulma və
bərpadan
sonra açılışı mərasimi**

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 4-də Ağstafa-Yenigün-Xətai-Qaçaq Kərəm-Poylu-Xılxına avtomobil yolunun yenidən qurulma və bərpadan sonra açılışında iştirak etmişdir.

Azərbaycan Avtomobil Yolları Dövlət Agentliyinin İdarə Heyətinin sədri Saleh Məmmədov görülmüş işlərlə bağlı dövlət başçısına məlumat verdi.

Bildirildi ki, uzunluğu 9,3 kilometr olan yol 4-cü, 5-ci texniki dərəcəlidir, hərəkət hissəsinin eni 5-6 metr, hərəkət zolaqlarının sayı isə 2-dir.

Dövlət başçısının ötən ilin mayında imzaladığı sərəncama əsasən, yenidən qurulmuş bu yol 19000 nəfərin yaşadığı 4 yaşayış məntəqəsini birləşdirir. Avtomobil yolunun tikintisi 7 yaşayış məntəqəsinin rayon mərkəzi ilə nəqliyyat əlaqəsinin yaxşılaşdırılmasında mühüm əhəmiyyət kəsb edəcəkdir.

Prezident İlham Əliyevə Ağstafa rayonunun Kola-yır-Düzqışlaq-Mollacəfərli-Xılxına-Qarahəsənli avtomobil yolunun tikintisi layihəsi barədə də məlumat verildi. 4000 nəfər əhalinin yaşadığı 5 yaşayış məntəqəsini birləşdirən bu yolun uzunluğu 10 kilometrdir. Dövlət başçısının 2018-ci ildə imzaladığı sərəncama əsasən, bu yolun əsaslı təmiri həmin ərazidə yaşayan sakinlərin rayon mərkəzi ilə gediş-gə-

lişini asanlaşdıracaq, yük və sərnişin daşınmasına töhfə verəcəkdir.

Qeyd edək ki, regionların sosial-iqtisadi inkişafı dövlət proqramlarına uyğun olaraq, son illərdə yol infrastrukturunun inkişafı istiqamətində məqsədyönlü tədbirlər həyata keçirilir. Avtomobil yollarının tikintisi və yenidən qurulması işlərinin həcmi ildən-ilə artır. Hazırda respublikanın yolluq nəqliyyat infrastrukturunun yenidən qurulması və təkmilləşdirilməsi ilə bağlı dövlət büdcəsi vəsaiti hesabına irimiqyaslı layihələr uğurla icra olunur. Prezident İlham Əliyevin sərəncam və göstərişlərinə əsasən, indi əsas diqqət regionlarda kənd və qəsəbələri birləşdirən, həmçinin yaşayış məntəqələrinin daxili yollarının təmirinə və yenidən qurulmasına yönəldilib. Bu tədbirlər ilk növbədə, vətəndaşların həyatının yaxşılaşdırılmasına yönəlmiş layihələrin davamlı olmasını nümayiş etdirir. Belə layihələrdən biri də Ağstafa–Yeniqün–Xətai–Poylu–Xılına avtomobil yolunun tikintisidir.

Prezident İlham Əliyev yolun rəmzi açılışını bildirən lenti kəsdi.

**Yenidən qurulmuş 110/35/10 kilovoltluq
«Ağstafa» elektrik yarımstansiyasının
istismara verilməsi mərasimi**

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 4-də yenidən qurulmuş 110/35/10 ki-

lovoltluq «Ağstafa» elektrik yarımstansiyasının istismara verilməsi mərasimində iştirak etmişdir.

«Azərişiq» Açıq Səhmdar Cəmiyyətinin sədri Vüqar Əhmədov dövlət başçısına yarımstansiya haqqında məlumat verdi.

Bildirildi ki, Ağstafa və Qazax rayonlarının böyük bir hissəsinin, xüsusən də Qazax rayonunun cəbhəyanı ərazilərinin elektrik təchizatında olan problemlərin aradan qaldırılması və hər iki rayonda elektrik enerjisinə artan tələbatın qarşılınması məqsədilə 1967-ci ildə istismara verilmiş, köhnələrək öz texniki parametrlərini itirmiş 110/35/10 kilovoltluq «Ağstafa» yarımstansiyasında 25 meqavatamper gücündə 2 yeni transformator quraşdırılıb. Nəticədə yarımstansiyanın gücü 10 meqavatamper artırılaraq, 50 meqavatamperə çatdırılıb. Yarımstansiyada 110, 35 və 10 kilovoltluq yeni paylayıcı qurğular inşa olunub, müasir standartlara cavab verən elektrik avadanlıqları, elektron tipli rele mühafizəsi və avtomatika sistemləri, məsafədən dispetçer idarəetmə SCADA sistemi quraşdırılıbdır. Ağstafa və Qazax rayonlarında yerləşən 110 kilovoltluq 3 yarımstansiya arasında yaradılmış 35 kilovoltluq dairəvi elektrik təchizat sxeminin dayanıqlılığının artırılması 110 kilovoltluq «Ağstafa» yarımstansiyasının yenidən qurulması ilə tamamlanıbdır. Bu da həmin rayonların elektrik təchizatının fasiləsizliyini və etibarlılığını təmin edəcəkdir.

Diqqətə çatdırıldı ki, Ağstafa rayonu üzrə istehlakçıların hamısı, Qazax rayonu üzrə isə 61,9 faizi, ümumilikdə hər iki rayon üzrə 34590 abonent bu yarımstansiyadan elektrik enerjisi alır.

Prezident İlham Əliyev yarımstansiyayı işə saldı.

Dövlət başçısının tapşırığı ilə son illərdə elektroenergetika sahəsində mühüm işlər görüldü, bu sahədə mövcud çatışmazlıqların aradan qaldırılması, yeni yarımstansiyaların tikintisi diqqət mərkəzində saxlanılıb. Bu sırada Ağstafa rayonunda energetika sisteminin yenidən qurulması, əhalinin fasiləsiz elektrik enerjisi ilə təchiz olunması prioritet məsələlərdən olub. Bu ərazidə son illərdə aparılan geniş tikinti, yenidən qurulma və bərpa işləri nəticəsində rayonun kəndlərinin və ətraf ərazilərin elektrik təchizatının yaxşılaşdırılması, həmçinin kənd təsərrüfatı obyektlərinin artan elektrik tələbatının qarşılınması üçün geniş imkanlar yaradılıb. Son illərdə rayonda xeyli hava xətləri çəkilib, kəndlərin elektrik şəbəkəsi özünüdaşıyan izolyasiyalı naqillərlə əvəzlənib və hazırda bu işlər digər kəndlərdə davam etdirilir. Bunların sayəsində mövcud elektrik şəbəkəsinin qoyuluş gücü artıb, texniki itkilər kəskin şəkildə azalıbdır.

Ağstafa Aqrar Sənaye Kompleksinin açılışı mərasimi

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 4-də Ağstafa Aqrar Sənaye Kompleksinin açılışında iştirak etmişdir.

«Ağstafa Aqrar Sənaye Kompleksi» Məhdud Məsuliyyətli Cəmiyyətin Müşahidə Şurasının sədri Rəsul Orucov dövlət başçısına burada həyata keçirilmiş işlər və yaradılmış şərait barədə məlumat verdi.

Bildirildi ki, layihənin ikinci mərhələsində kompleksdə saatda 5 ton emal gücü olan Paxlalı Bitkilərin Toxumu İstehsalı zavodu, saatda 25 ton emal gücü olan Dənli Bitkilərin Toxumu İstehsalı zavodu, saatda 200 ton təmizləmə və 50 ton qurutma avadanlığı ilə təchiz olunmuş, ümumi həcmi 36 min ton saxlama gücü olan rezervuarlar quraşdırılıb. Bundan başqa, kompleksdə sutkada 120 ton emal gücü olan Dəyirman, Çörək və Yarımfabrikatlar İstehsalı zavodu, müasir avadanlıqlarla təchiz edilmiş «fast-food» iaşə xidmətləri obyektı, aqro-market, yeraltı avtomobil dayanacağı inşa edilərək, istifadəyə verilibdir.

Dövlət başçısı müəssisəni işə saldı.

Məlumat verildi ki, müəssisə toxum istehsalından başlayaraq, taxılın becərilməsini, emalını son istehlak məhsuluna gətirərək, əhaliyə təqdim edir. Məhsullar həm keyfiyyət göstəricilərinə, həm də beynəlxalq biostandartlara tam cavab verir. İstehsal sahələrində istifadə olunan bütün texnoloji xətlər Almaniya və İsveçrə avadanlıqlarıdır. Müəssisə beynəlxalq biosertifikat alınması məqsədilə müvafiq serti-

fikatlaşma proseslərini həyata keçirərək, istehsal edəcəyi toxum və digər yarımfabrikat məhsulları ixrac etmək istiqamətində müvafiq iş aparır.

Kompleksdə eyni zamanda, 300 yerlik multifunksional Mədəniyyət Mərkəzi də yaradılıb. Burada müxtəlif səpkili tədbirləri yüksək səviyyədə keçirmək mümkündür.

Prezident İlham Əliyev müəssisədə istehsal olunan məhsullara baxdı.

Layihənin 3-cü mərhələsi çərçivəsində Qazax rayonunda Logistika-Nəqliyyat Mərkəzinin tikintisi və Ağstafa Aqroparkının nəzdində 25 min kubmetrlik meyvə-tərəvəz saxlanması üçün soyuducu anbarın inşası, həmçinin regionda aqrar turizm sahəsinin inkişafı məqsədilə hotel kompleksinin inşasına start verilibdir.

Ağstafa Aqroparkının ümumi ərazisi 20 hektar təşkil edir ki, onun da 10 hektarında artıq inşaat işləri başa çatdırılıb, növbəti 6 hektarda isə tikintiyə başlanılıbdır. Ağstafa Aqroparkının Qazax rayonunun Çaylı kəndində inşa etdiyi Logistika-Nəqliyyat Mərkəzi 4,2 hektar ərazini əhatə edir. Belə layihələrin inşası ölkədə iş yerlərinin yaradılması istiqamətində həyata keçirilən tədbirlərə də böyük töhfə verir. Ümumilikdə Ağstafa Aqroparkında və onun törəmə müəssisələrində çalışanların ümumi sayı 360 nəfər təşkil edir ki, bu da regionda məşğulluğun təmin olunması sahəsində önəmli yer tutur. Layihənin əsas

konsepsiyalarından biri də «tarladan süfrəyə» prinsipinin həyata keçirilməsidir.

Sonra Prezident İlham Əliyev müəssisənin kollektivi ilə görüşdü.

Dövlət başçısı görüşdə çıxış etdi.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin çıxışı

Sizi salamlayıram, mən artıq üçüncü dəfədir ki, Ağstafa Aqroparkının işi ilə tanış oluram. Hər dəfə burada olanda yeniliklər görürəm, inkişaf görürəm. Şadam ki, aqroparkın bu illər ərzində inkişafı çox sürətlidir və o cümlədən mənim də tövsiyələrim nəzərə alınmışdır. Beləliklə, Ağstafa rayonunda çox müasir istehsal, kommersiya, ticarət kompleksi yaradılmışdır.

Mən birinci dəfə burada 2012-ci ildə olmuşam. O vaxt biz aqroparkın yaradılmasının birinci mərhələsini qeyd edirdik. Ondan sonra 2016-cı ildə bu gün burada tanış olduğum müəssisənin təməl daşı qoyuldu və bu gün – 2020-ci ildə yenə də buradayam. Şadam ki, bu aqropark bu gün Azərbaycanın kənd təsərrüfatı və emal sahəsində çox önəmli rol oynayan böyük bir müəssisədir. Bu da təbiidir. Çünki Azərbaycanda sahibkarlar, investorlar üçün çox gözəl şərait yaradılıb. Onlar bilirlər ki, dövlət onların arxasındadır. Bilirlər ki, Azərbaycan bundan sonra da sabitlik yolu ilə gedəcək. Investorlar üçün də əsas məsələlər bunlardır. Hər bir investor

- istər xarici olsun, istər daxili olsun, öz investisiyalarını planlaşdıranda mütləq bu amilləri nəzərə alır. Bir çox xarici investorlarla görüşlər əsnasında onların mənə bildirdikləri əsas fikir o idi ki, Azərbaycanda sabitlik vardır. Bu sabitliyin artıq 27 yaşı var və bundan sonra da ölkənin uğurlu inkişafı heç kimdə şübhə doğurmur.

Bundan əlavə, mövcud olan infrastruktur. Əgər indiyədək dövlət tərəfindən bölgələrdə infrastruktur layihələri icra edilməsəydi, yəqin ki, investorlar da investisiyaları üçün başqa yerlər axtaracaqdılar. Ağstafa rayonunda bu sahədə çox böyük işlər görülüb. Bu gün yeni yarımstansiyanın açılışında mənə məlumat verildi ki, indi Ağstafa rayonunun enerji təchizatı 20 meqavat ətrafındadır, ancaq potensial bundan 2 dəfə böyükdür. Yəni 2 dəfə bundan artıq sənaye müəssisələrinin, digər obyektlərin yaradılması artıq mövcud enerji gücləri ilə təmin ediləcəkdir. Əlbəttə, enerji təminatının yaxşı səviyyədə olması biznes üçün vacib şərtlərdən biridir. Bildirməliyəm ki, Davos Dünya İqtisadi Forumun hesabatında elektrik enerjisinin əlçatanlıq əmsalına görə Azərbaycan dünyada ikinci yerdədir. Qazlaşdırılma səviyyəsi Ağstafa rayonunda 90 faizdir. Təmirlı yolların səviyyəsi 90 faizə yaxındır. İcməli su layihəsi 2013-cü ildə başa çatıb, istismara verilibdir. Yəni investorlar üçün bütün şərait yaradılıb. Şadam ki, Ağstafa Aqroparkının investorları bütün bu imkanlardan istifadə edib, böyük vəsait qoyublar. Mənə verilən məlumata görə, 80 milyon manat civarında vəsait qoyulub və qoyulan vəsait göz qabağındadır. Çünki bir daha demək istəyirəm, üçüncü

dəfədir ki, buradayam və bu aqroparkın inkişaf tarixçəsi də mənim gözümün önündə olubdur.

Bu aqroparkın kənd təsərrüfatının inkişafına da çox böyük dəstəyi olacaq. Mən maraqlandım, məhsuldarlıq orta məhsuldarlıqdan çoxdur. Ölkə üzrə taxılçılıqda orta məhsuldarlıq 32 sentnerdir, sizdə isə 40–50 sentner məhsul əldə edilir. Bu da çox vacibdir. Çünki bizim əkin sahələrimiz bir qədər məhdud olduğu üçün məhsuldarlığın artırılmasına xüsusi diqqət göstərməlidir.

Sahibkarlar dövlət tərəfindən qayğı ilə əhatə olunub, dövlət öz dəstəyini göstərir. Bu aqroparkın yaradılmasına da dövlət öz maliyyə dəstəyini göstərüb, ancaq investorların qoyduğu vəsait ondan qat-qat artıqdır. Amma dövlət öz dəstəyini göstərməklə, eyni zamanda, öz siyasi dəstəyini də göstərir. Sahibkarlığın inkişafı bundan sonra ölkəmizin inkişafının əsas şərti olacaqdır. Çünki dövlət xətti ilə icra edilən əsas infrastruktur layihələri başa çatmaq üzrədir. Ona görə biznes mühitinin yaxşılaşdırılması, sahibkarlığın inkişafı, yeni iş yerlərinin yaradılması – bütün bunlar dövlət siyasətimizin tərkib hissəsidir. İntestorlar belə gözəl müəssisələrin yaradılması ilə digər sahibkarlara da yol göstərirlər ki, gəlin siz də vəsait qoyun. Azərbaycanlı investolar ilk növbədə, Azərbaycana vəsait qoymalıdırlar ki, bizdə işlər daha yaxşı getsin. Çünki bizim əhalimiz artır. Biz hər il 100 min artan əhalini gələcəkdə iş yerləri ilə təmin etməliyik. Ona görə iqtisadi inkişaf, sərmayə qoyuluşu demoqrafik inkişafı üstələməlidir. Bu, əsas vəzifədir. Əlbəttə ki, işlə təmin edilən vətəndaşlar yaxşı maaşla təmin olunmalıdırlar, onların iş şəraiti yaxşı olmalıdır. Mən demişəm ki, 8

saatlıq iş günü vardır və heç bir işçini ondan artıq işlətmək olmaz. Eyni zamanda, bütün işçilər gərək rəsmi qaydada maaş alsınlar, «kölgə iqtisadiyyatı»na yol vermək olmaz. Qeyri-rəsmi məşğulluğa yol vermək olmaz. Sizin kimi müəssisələrdə bu faktlar yoxdur və ümumiyyətlə, ola da bilməz. Çünki sizin yanaşmanız beynəlxalq yanaşmadır və mən istəyirəm ki, bütün Azərbaycan müəssisələri bu prinsiplər əsasında işləsin.

Mən bunu artıq bir neçə dəfə demişəm, bir daha işçilərə demək istəyirəm. Xüsusilə nəzərə alsaq ki, bu bölgədə aprelin əvvəlindən səhiyyə sistemimiz icbari tibbi sığorta sisteminə keçir, pulsuz tibbi xidmət almaq üçün vətəndaşlar gərək mütləq rəsmi qaydada işləsinlər. Ona görə qeyri-rəsmi məşğulluğa qarşı mübarizə üsullarından biri də icbari tibbi sığorta olacaq. Əlbəttə ki, əgər kimsə qeyri-rəsmi işləyirsə, gələcəkdə pensiyadan da məhrum olacaqdır.

Bir sözlə, belə gözəl müəssisələrin yaradılması və inkişafı mənə çox sevindirir. Xüsusilə mən bu aqroparkın timsalında ardıcıl siyasət görürəm. Çünki bəzi hallarda müəssisə yaradılır, hətta elə hallar olub ki, mən o müəssisələrin açılışında iştirak etmişəm, amma bir müddət sonra bağlanır. Deməli, iş prosesi düzgün qurulmayıb. Amma sizdə nəinki bağlanmayıb, hətta mənim bura gəldiyim bu 8 il ərzində hər dəfə inkişaf, yenilik görürəm. Görürəm ki, burada insanlara yüksək qayğı göstərilir. Bu şərait böyük zövqlə yaradılıb, eyni zamanda, market, kafe. Hər şey insanlar üçündür ki, Azərbaycan vətəndaşları daha yaxşı, rahat yaşasınlar. Bunları təmin etmək üçün Azərbaycan dövlətinin kifayət qədər iradəsi, imkanları var və Ağstafa rayonunda görülən işlər buna əyani sübutdur.

Sizi bir daha təbrik edirəm, sizə yeni uğurlar arzulayıram. Mənə məlumat verildi ki, bu üçüncü mərhələ sonuncu mərhələdir. Amma sizin başqa planlarınız da var və ümid edirəm ki, növbəti dəfə sizinlə burada görüşəndə yeni layihələr haqqında mənə məruzə edəcəksiniz. Sağ olun.

* * *

Şahlar Məhərrəmov (*Kompleksin əməkdaşı*): Cənab Prezident, Ağstafaya gəlməyiniz münasibətilə Sizə «Çox sağ olun!» – deyirəm.

Cənab Prezident, inanın səmimiyyətimizə, əvvəllər Bakı şəhərində o cür gözəl şəraitin yaradıldığını görəndə bizə yuxu kimi gəlirdi ki, görəsən, bizim Ağstafamızda da belə şərait yaradıla bilərmi? Çox şükür bugünkü günə. Bu gün açılışında iştirak etdiyimiz bu gözəl şəraiti bizə bəxş etdiyinizə görə, cənab Prezident, Sizə bütün ağstafalılar adından «Çox sağ olun!» – deyirəm. Allah Sizi var eləsin Allah Sizi qorusun, cənab Prezident!

İlham Əliyev: Çox sağ olun.

Rəsul Orucov (*Kompleksin Müşahidə Şurasının sədri*): Cənab Prezident, bizim Mədəniyyət Mərkəzinin özünün musiqi kollektivi də vardır. Bizim Sahil adlı bir işçimiz var, əlildir, gözləri tamamilə görmür. Onun üçün xüsusi olaraq Almaniyadan İtaliya istehsalı olan zərb aləti gətirmişəm. Zərb alətində çox gözəl ifa edir. Biz bayram tədbirlərinə hazırlaşırıq.

Skripkaçı Ceyhun: Cənab Prezident, bölgələrdə o qədər gözəl şərait yaratmışınız ki, böyük məm-

nuniyyətlə gəlirəm, burada bu cavanlarla kollektiv yaratmışıq, silsilə tədbirlər keçiririk.

İ l h a m Ə l i y e v: Keçirin, vətəndaşlar da, sənət adamları da razı olsunlar. Belə müasir, gözəl konsert zalı harada var?! Belə də davam edin.

* * *

Qeyd edək ki, dövlət başçısının rəhbərliyi ilə ölkədə qeyri-neft sektorunun inkişafı, ixrac yönümlü məhsullar istehsal edən müəssisələrin yaradılması və ümumilikdə iqtisadiyyatın şaxələndirilməsi istiqamətində çox mühüm layihələr icra olunub. Bu baxımdan həyata keçirilən işlər sırasında aqrar sənaye komplekslərinin yaradılması müstəsna əhəmiyyət kəsb edir. Aqrar sektorun inkişafında, regionlarda iqtisadi potensialın artırılmasında, ərzaq təhlükəsizliyinin təmin olunmasında yeni metod və üsulların tətbiqi, qabaqcıl texnologiyalara əsaslanan aqroparkların və iri fermer təsərrüfatlarının yaradılması bir neçə mühüm amili özündə birləşdirir. Ağstafa Aqrar Sənaye Kompleksi ölkədə belə layihələrin icrası ilə bağlı görülən işlərin ardıcıl xarakter aldığını göstərir. Bu kompleks 2010-cu ildə dövlət qeydiyyatından keçərək, 2010–2012-ci illər ərzində bitkiçilik bölməsinin yaradılması məqsədilə qurulub. O zaman bu aqroservis 15 min hektar sahədə xidmət göstərmək üçün lazım olan bütün texnika və avadanlıqlarla təchiz edilib. 2012-ci ildə Prezident İlham Əliyevin iştirakı ilə layihənin birinci mərhələsinin açılışı olub. 2016-cı ildə isə müəssisə öz inkişaf planına uyğun olaraq bitkiçilik bölməsini, anbar sahələrini inşa edərək, layihənin ikinci mərhələsində nəzərdə tutulmuş işlərə start verib. Belə

komplekslər aqrar sahədə sahibkarlığın inkişafını daha geniş şəkildə təşviq edərək, sosial-iqtisadi inkişafın sürətləndirilməsində, rəqabətqabliyyətli kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalında, ixrac potensialının və məşğulluğun artırılmasında böyük əhəmiyyətə malikdir. Aqroparkların, belə komplekslərin yaradılması ölkənin ixrac coğrafiyasının genişləndirilməsində, milli brendlərin yaradılmasında, kənd təsərrüfatı sahəsində əlaqələndirilmiş vahid sistemin, eləcə də istehsalçı–emalçı–istehlakçı münasibətlərinin formalaşmasında, aqrar sahədə ixtisaslı kadrların hazırlanmasında və yeni iş yerlərinin açılmasında mühüm rol oynayacaqdır.

Müdafiə Nazirliyinin Ağstafada yeni inşa olunmuş «N» saylı hərbi hissəsinin açılışı mərasimi

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Silahlı Qüvvələrin Ali Baş Komandanı İlham Əliyev martın 4-də Müdafiə Nazirliyinin Ağstafada yeni inşa olunmuş «N» saylı hərbi hissəsinin açılışında iştirak etmişdir.

Müdafiə naziri general-polkovnik Zakir Həsənov Prezident, Ali Baş Komandan İlham Əliyevə raport verdi.

Dövlət başçısı hərbi hissədə yaradılmış şəraitlə tanış oldu.

Hərbi hissənin tikintisinə 2017-ci ilin noyabr ayında başlanılıb və 2019-cu ilin sentyabrında inşaat işləri başa çatdırılıbdır. Ümumi sahəsi 10 hektar olan hərbi hissənin ərazisində bütün zəruri sosial infrastruktur yaradılıb. Hərbi hissənin İdarə Heyəti üçün burada qərargah binası – ideoloji otaq, brifinq, akt zalları və digər xidməti iş otaqları vardır.

Hərbi hissədə Prezident, Ali Baş Komandan İlham Əliyevin, Müdafiə naziri, Baş Qərargah rəisi və birlik komandirinin iştirakı ilə operativ müşavirə keçirildi.

Qeyd edək ki, yeni hərbi hissənin ərazisində yataqxana binaları, stomatoloq, fizioterapiya, funksional diaqnostika bölmələrinin olduğu tibb məntəqəsi vardır. Burada döyüş hazırlığı qabiliyyətini təkmilləşdirmək məqsədilə daxilində döyüş hazırlığı üçün təlim meydançaları olan qarovul şəhərciyi də inşa edilib. Ərazidə geniş abadlıq və yaşıllıq işləri görülüb.

Bu hərbi hissədə yaradılmış şərait bir daha sübut edir ki, Prezident, Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə son illərdə maddi-texniki bazası daha da gücləndirilən Azərbaycan Silahlı Qüvvələri haqlı olaraq, dünyanın ən qüdrətli ordularından biri kimi tanınır. Ordumuzun son dövrlərdə qazandığı qələbələr aydın şəkildə göstərir ki, Azərbaycan Silahlı Qüvvələri Ali Baş Komandanın əmri ilə istənilən anda düşməyə sarsıdıcı zərbə vurmaqla, torpaqlarımızı işğaldan azad etməyə qadirdir. Yenilməz və güclü ordumuzda xidmətləri ilə fəxr edən Azərbaycan əsgəri vətənpərvər, mübariz, qorxmaz, cəsarətli, yüksək hazırlıqlıdır. Azərbaycan əsgəri Vətəninə, xalqına, dövlətinə, Ali Baş Komandanına həmişə sadıqdır. Hərbi qulluqçular üçün belə müasir şəraitin yaradılması Azərbaycan dövlətinin əsgər və zabitlərə diqqətini aydın şəkildə göstərir. Belə hərbi hissələrin yaradılması xidməti yüksək səviyyədə aparmağa və hərbin sirlərinə daha dərindən yiyələnməyə geniş imkanlar açır.

Sonra Prezident, Ali Baş Komandan İlham Əliyevə ən müasir yeni hərbi texnika təqdim olundu.

Bildirildi ki, tank əleyhinə idarəolunan raket kompleksi «Spike-ER» qurğusu döyüş maşını üzərində quraşdırılan,

müxtəlif relyef şəraitinə uyğunlaşdırılan, 400 metrədən 8000 metrə qədər gündüz, gecə və məhdud görmə şəraitində düşmən tanklarını, piyadaların döyüş maşınlarını və zirehli texnikasını məhv etmək üçün təyin olunmuş raketburaxıcı sistemdir. 122 millimetrlik «Haubitsa 2A18 D-30», 122 millimetrlik ÖAQ 2S1 və 122 millimetrlik YARS BM-21V qurğuları düşmənin açıq və qapalı yerlərdə yerləşən canlı qüvvəsini, atəş vasitələrini, uzunmüddətli örtülü və açıqtipli müdafiə qurğularını məhv etmək, minalanmış sahələrdən keçid açmaq, düşmənin artilleriyasını və tank bölmələrini atəşə tutmaq üçün təyin olunub. RM-70 döyüş maşını, M-210F qəlpələnen fuqas mərmisi ilə atış apararkən toplanma rayonlarında düşmənin canlı qüvvəsini və döyüş texnikasını, artilleriya və minaatan batareyalarını məhv etmək və susdurmaq, düşmənin istehkam, dayaq məntəqəsi və müqavimət mərkəzlərini dağıtmaq tapşırıqlarını yerinə yetirir. Özüyəriyən top, haubitsa qurğusu 152 millimetrlik «Dana M1M» avtomatik doldurmaya malik olan yeni artilleriya qurğusu düşmənin artilleriya qurğularını, atəş vasitələrini, komanda və idarəetmə məntəqələrini, istehkam qurğularını, tank və zirehli texnikasını məhv etmək üçün təyin olunub. 306 millimetrlik «Ekstra» taktiki raket sistemidir. İqlim şəraitindən asılı olmayaraq, 30–150 kilometr məsafəyə raket buraxmaqla, cəmləşmə rayonlarında, marşda və döyüş düzülüşündə raket bölmələrini, ordu komanda məntəqələrini, mövqelərdə hava raket hücumundan müdafiə bölmələrini məhv etmək üçün təyin olunub. Əməliyyat-taktiki raket kompleksləri «Polonez» və «Lora» düşmənin əməliyyat düzülüşünün bütün dərinliyində onun nüvə və kimyəvi hücum vasitələrinə, kəşfiyyat-zər-

bə sistemlərinin yerüstü elementlərinə, qoşunlarının əsas qruplaşmalarına, bazalarda yerləşən aviasiyasına, hava hücumundan müdafiə vasitələrinə və obyektlərinə, idarəetmə məntəqələrinə, radioelektron vasitələrinə, arxa cəbhə və digər obyektlərinə zərbə vurmaq, dənizsahili istiqamətlərdə isə bundan əlavə, düşmən donanmasının yerləşmə məntəqələrini dağıtmaq və onun döyüş gəmilərini məhv etmək üçün təyin olunub. MKAP-19 səhra komanda və idarəetmə məntəqələrinin daxilində və bir-biriləri arasında, həmçinin stasionar idarəetmə məntəqələri ilə İP texnologiyaları əsasında səs, data və video məlumat mübadiləsini təmin edən kompleksdir.

Dövlət başçısına hərəkətli mobil kommunikasiya avadanlıqları barədə də məlumat verildi.

Azərbaycan Ordusunun ən müasir silah, döyüş texnikası və avadanlıqlarla təchizatı və təminatı davam edir.

Ali Baş Komandan qoşunların strateji və əməliyyat idarəetmə orqanlarının istifadəsinə yeni verilmiş informasiya və kommunikasiya texnologiyaları ilə tanış olaraq, operativ, gizli və yüksək səviyyəli qorunan idarəetmə sistemli videobağlantıda iştirak etdi.

Ali Baş Komandan mərkəzi, ehtiyat, səhra şəraitində yaradılmış Ön, Hərbi Hava, Hərbi Dəniz və Xüsusi Təyinatlı Qüvvələrin, eləcə də digər qoşun növlərinin idarəetmə məntəqələri ilə birbaşa əlaqə saxlayaraq, məruzələri qəbul etdi və irimiqyaslı komanda-qərargah təlimlərində iştirak edən qoşunlara müvafiq tapşırıqlar verdi.

Qeyd edək ki, ölkəmizdə yeni hərbi hissələrin yaradılması və mövcud hərbi hissələrdə infrastrukturun müasirləşdirilməsi istiqamətində mühüm işlər görülür.

Məqsədyönlü tədbirlər nəticəsində bu gün hərbi hissələrin komplektləşdirilmə faizi və keyfiyyəti yüksək səviyyədədir, əsas komanda-qərargah vəzifələrinin peşəkar, ali hərbi təhsili olan, mənəvi, fiziki və psixoloji cəhətdən hazırlıqlı, döyüş təcrübəsi toplamış zabitlərlə təmin edilməsi ardıcıl şəkildə həyata keçirilir. Bununla yanaşı, birinci əməliyyat eşelonu birliklərində dayanıqlı müdafiənin təmin olunması istiqamətində əməli tədbirlər görülüb, müdafiə sistemi təkmilləşdirilib, qoşunların döyüş qabiliyyəti yüksək səviyyədə saxlanılıb. Ordunun döyüş qabiliyyətinin daha da artırılması, əməliyyat işləri üzrə hazırlığın gücləndirilməsi ilə bağlı birlik və birləşmələrin xeyli sayda komanda-qərargah təlimi keçirilib. Bu təlimlərə Silahlı Qüvvələrin müxtəlif qoşun birləşmələri cəlb olunub və həmin təlimlərdə ən müasir tələblərə cavab verən simulyator və kompüter şəbəkələrindən istifadə ediləndir. Son illərdə ordunun müasir silah və texnika ilə təchiz olunması istiqamətində də əməli tədbirlər görülüb.

Dövlət başçısının təşəbbüsü ilə 2005-ci ildən fəaliyyət göstərən Müdafiə Sənayesi Nazirliyinin yenidən qurulan müəssisələrində istehsal olunan silah və texnika hazırda ordumuzun maddi-texniki təchizatında aparıcı rol oynayır.

TOVUZ RAYONUNA SƏFƏR

4 mart 2020-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 4-də Tovuz rayonuna səfərə gəlmişdir.

Dövlət başçısı Tovuz şəhərində ulu öndər Heydər Əliyevin abidəsini ziyarət etdi, önünə gül dəstəsi qoydu.

Tovuz Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Məmməd Məmmədov rayonda görülmüş işlər barədə dövlət başçısına məlumat verdi.

Qovlar-Əyyublu-Alakol-İbrahimhacılı-Yanıxlı-Ağacqala-Qoçdərə-Çobansığnaq-Yoğunbulaq-Sarıtala avtomobil yolunun yenidən qurulmadan sonra açılışı mərasimi

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 4-də Tovuzda Qovlar-Əyyublu-Alakol-İbrahimhacılı-Yanıxlı-Ağacqala-Qoçdərə-Çobansığnaq-Yoğunbulaq-Sarıtala avtomobil yolunun yenidən qurulmadan sonra açılışı mərasimində iştirak etmişdir.

Saleh Məmmədov (Azərbaycan Avtomobil Yolları Dövlət Agentliyinin İdarə Heyətinin sədri):

Cənab Prezident, bu yol 16 yaşayış məntəqəsini əhatə etməklə, 50000 əhaliyə xidmət edir. Siz bu yolu çəkdirməklə təkcə Tovuz camaatı üçün deyil, çox insan üçün savab iş görmüsünüz. Belə ki, burada – Haçaqaya deyilən yerdə bu zonada yaşayan insanların bir inanc yeri, piri vardır. Buraya heç vaxt yol olmayıb. Siz buraya yol çəkdirmisiniz, artıq Balakəndən, Azərbaycanın bir çox yerindən sakinlər, eləcə də Gürcüstan azərbaycanlıları buraya gəlirlər.

İlham Əliyev: Orada yaşayış məntəqəsi var, ya ancaq pirdir?

Saleh Məmmədov: Yaxınlıqda yoxdur, ancaq pirdir. Cənab Prezident, onu qeyd edim ki, Ağacqala kəndinin 400 sakini yüz illər idi Tovuz rayonunun mərkəzinə Gədəbəy və Şəmkir ərazilərindən keçib gəlirdilər, çünki yol olmayıb. Bu yolun çəkilməsi ilə həmin 400 sakin Tovuz rayonunun mərkəzinə bir-başə gedə biləcək. Bu çox əhəmiyyətli yoldur.

İlham Əliyev: Qovlardan Haçaqayaya qədər məsafə nə qədərdir?

Saleh Məmmədov: 24 kilometrdir. Bu yolun çəkilməsi nəticəsində insanlar maşınlarla Haçaqayaya qalxa bilirlər. Biz yolun 2 kilometrlik hissəsini dağı partlatmaq üsulu ilə çəkdik.

İlham Əliyev: Mənzərəli yerlərdir. Orada turizm inkişaf etdirilməlidir.

Saleh Məmmədov: Bəli, həmin hissə Tovuzun ən dağlıq ərazisidir. Əvvəllər torpaq və çınqıl

əsaslı yol olub, indi isə asfalt-beton örtüklü yoldur. Cənab Prezident, Siz sərəncamlarınızla kənd yollarını şəhər yollarına çevirmisiniz.

İ l h a m Ə l i y e v: İndi kənd yolları elə bil magistral yollardır.

S a l e h M ə m m ə d o v: Bəli, əhali də bunu görür və alqışlayır.

İ l h a m Ə l i y e v: Burada yolların böyük əksəriyyəti təmirlidir.

S a l e h M ə m m ə d o v: 2020-ci il üçün Əyyublu yolu ilə bağlı sərəncamınız var, cənab Prezident. Sizin sayənizdə bu ərazilərdə çox gözəl yollar çəkilib. 2018-ci ildə imzaladığınız sərəncama əsasən, çəkilmiş 32 kilometrlik yol da tam təhvil verilib. Bu yol boyunca 8000 insan yaşayır. Baqqallı deyilən bir kənd var, orada şəfali bulaq suları vardır. Bundan başqa, bizim qızıl mədəninə də yollar çəkilib, bu yollarla oraya xammal daşınır.

İ l h a m Ə l i y e v: Qızıl mədənləri indi istismar olunur?

M ə m m ə d M ə m m ə d o v: Bəli işləyir, orada çalışan insanlar çox yaxşı əməkhaqqı alırlar.

İ l h a m Ə l i y e v: Kənd camaatı işləyir? Hansı kəndlərdən?

M ə m m ə d M ə m m ə d o v: Qoşa kəndi. Ətraf kəndlərdən də gəlib işləyirlər. Bu da bizə çox böyük gəlir gətirir.

S a l e h M ə m m ə d o v: Cənab Prezident, bu yollar çəkilənə qədər insanlar yüz illər torpaq yol-

larla hərəkət ediblər. Bu gün isə Sizin sayənizdə belə abad yollar çəkilibdir.

Sonra Prezident İlham Əliyev Qovlar–Əyyublu–Alakol–İbrahimhacılı–Yanıxlı–Ağacqala–Qoçdərə–Çobansığnaq–Yoğunbulaq–Sarıtala yolunun rəmzi açılışını bildirən lenti kəsdi.

Tarix-Diyarşünaslıq Muzeyinin açılışı mərasimi

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 4-də Tovuzda Tarix-Diyarşünaslıq Muzeyinin açılışında iştirak etmişdir.

Dövlət başçısı muzeyin rəmzi açılışını bildirən lenti kəsdi.

Prezident İlham Əliyev muzeyin eksponatları ilə tanış oldu.

İlham Əliyev: Bu neçənci əsrin xəritəsidir? Gərək yazılsın. Hər bir xəritədə yazılmalıdır neçənci əsrə aiddir, çünki dövlətlər dəyişib, sərhədlər dəyişib. Bu xəritəni siz haradan götürmüsünüz?

M ə m m ə d M ə m m ə d o v: Mədəniyyət Nazirliyindən.

İlham Əliyev: Mədəniyyət Nazirliyindən? Qədim adlar, məsələn, Sisian yazılıbdır. O vaxt Sisian adı yox idi, sonra kimsə bunu uydurub. Xəritədə indiki Azərbaycan ərazisində Mingəçevirdən başqa, heç bir tarixi ad yazılmayıb. Halbuki Bərdə, Qəbələ, Naxçıvan – bütün bunlar qədim şəhərlərimiz olub. Ona görə soruşuram, bu hansı əsrə aiddir? Çünki bu

xəritədən heç nə başa düşmək mümkün deyil. Qafqaz Albaniyası dövləti də burada göstərilmişdir. Amma baxın, bu Urartu hansı hərflərlə yazılıb. Buna baxmaq lazımdır. Mədəniyyət Nazirliyi ilə əlaqə saxlayın, xəritələr həm dəqiq olmalıdır, həm də bunun tarixi göstərilməlidir.

Bu xəritə də bilinmir hansı tarixə aiddir. İndiki Azərbaycan ərazisində heç bir şəhərin adı yoxdur. Var buna cavab? Xəritə asmısınız, hesab edirsiniz ki, bununla iş düzəlir? Bu xəritə bizim tariximizdir. Uşaqlar gəlib bu xəritədən bu tarix haqqında nə başa düşəcəklər? Heç bilinmir nədir bu. Özü də haradan götürmüsünüz Allah bilir. Buna belə yanaşmaq olmaz. Ekspozatları doldurursunuz, hesab edirsiniz ki, bununla iş bitir? Özü də uşaq otağıdır. Uşaq gəlib soruşacaq ki, bu nədir, mənim məmləkətim haradır? Haradadır mənim qədim şəhərlərim? Onun əvəzinə orada Urartu görürük.

Prezident İlham Əliyev muzeyin digər bölmələrindəki ekspozatlarla da tanış oldu.

Dövlət Rəmzləri Muzeyinin yeni binasının açılışı mərasimi

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 4-də Tovuzda Dövlət Rəmzləri Muzeyinin yeni binasının açılışında iştirak etmişdir.

Dövlət başçısı muzeyin rəmzi açılışını bildirən lenti kəsdi.

Prezident İlham Əliyevə muzeydə nümayiş etdirilən eksponatlar barədə məlumat verildi.

Bildirildi ki, muzey binası 1 sərgi və 22 yerlik konfrans zallarından, inzibati və yardımçı otaqlardan ibarətdir. Muzeyin sərgi zalında 3 bölmə yaradılıb. Bölmələrdə Azərbaycan xanlıqlar dövrünün xəritəsi, xanlıqların bayraqları, orta əsrlərə aid döyüşçüləri əks etdirən manekenlər, XIX əsr Azərbaycan şəhərlərinin gerbləri, qədim metal sikkələr, kağız pullar, Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti dövrünü, Azərbaycan SSR dövrünü və Azərbaycanın müstəqillik dövrünü əks etdirən eksponatlar nümayiş olunur.

Aşıq Sənəti Dövlət Muzeyinin açılışı mərasimi

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 4-də Tovuz rayonunda Azərbaycan Aşıq Sənəti Dövlət Muzeyinin açılışında iştirak etmişdir.

Dövlət başçısı muzeyin rəmzi açılışını bildirən lenti kəsdi.

Muzeyin eksponatları ilə tanışlıq zamanı Prezident İlham Əliyev aşıq sənətinin yayılma arealını əks etdirən xəritədəki toponimlərlə bağlı iradlarını bildirdi.

Azadə Hüseynova (Mədəniyyət Nazirliyinin əməkdaşı): Bunlar işğal edilmiş ərazilərdə aşıq sənətinin geniş yayılmış sahələridir.

İlham Əliyev: Bunlar Ermənistan ərazisində yerləşir. Bu ərazilər tarixi, qədim Azərbaycan tor-

pağdır. Ona görə siz burada düzəliş edin. Onları Azərbaycan dilində olduğu kimi yazın. Məsələn, «Dilizhan» yox, «Dilican». «Dilican» yazılmalıdır. Sevan Göyçə gölüdür, yazmısınız «Goycha lake», amma burada da yazılıb «Sevan». Razdan çayının da əsil adı Zəngidir. Siz tamamilə bu sözlərdən, toponimlərdən istifadə edin. Çünki bunlar hamısı bizim qədim torpağımızdır. «Ekhegnadzor» sonrakı addır, bunun da qədim Azərbaycan adı vardır. Ona görə onları düzəltmək lazımdır.

«ASAN həyat» Kompleksinin açılışı mərasimi

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 4-də Tovuzda «ASAN həyat» Kompleksinin açılışında iştirak etmişdir.

Dövlət başçısı kompleksin rəmzi açılışını bildirən lenti kəsdi.

Prezident köməkçisi – Prezident Administrasiyasının Hüquq-mühafizə orqanları ilə iş şöbəsinin müdiri Fuad Ələsgərov və Prezident yanında Vətəndaşlara Xidmət və Sosial İnnovasiyalar üzrə Dövlət Agentliyinin sədri Ülvi Mehdiyev kompleks barədə dövlət başçısına ətraflı məlumat verdilər.

Bildirildi ki, bu kompleks Prezident yanında Vətəndaşlara Xidmət və Sosial İnnovasiyalar üzrə Dövlət Agentliyinin sayca 18-ci mərkəzidir. Kompleksin tikintisinə 2018-ci ilin aprel ayında başlanılıb. Tovuz rayonunun Aşağı Quşçu kəndinin ərazisində

yerləşən, öz möhtəşəmliyi ilə seçilən kompleksin inşaat işləri bu ilin martında başa çatdırılıbdir.

Dövlət başçısı kompleksi işə saldı.

Məlumat verildi ki, bu kompleks Tovuz, Qazax, Ağstafa, Şamkir, Gədəbəy və Samux rayonlarında qeydiyyatda olan 737 minə yaxın vətəndaşla yanaşı, ölkə üzrə ərazi məhdudiyəti olmadan bütün vətəndaşlara xidmət göstərəcəkdir. «ASAN xidmət» Mərkəzində müxtəlif dövlət orqanları, həmçinin özəl şirkət və müəssisələr tərəfindən ümumilikdə 320-dən çox xidmət həyata keçiriləcəkdir. Kompleksdə çalışacaq əməkdaşların sayı 205, könüllülərin sayı isə 50 nəfərdir.

Tovuz «ASAN həyat» Kompleksində «ASAN xidmət» Mərkəzi ilə yanaşı, ictimai iaşə obyektlərinin istifadəyə verilməsi də nəzərdə tutulur. Belə ki, vətəndaşlar operativ və gülərüz xidmətlə yanaşı, bu konseptin istirahət və əyləncə imkanlarından da istifadə edə biləcəklər. Kompleks vətəndaş rahatlığı üçün həyat standartlarının yaxşılaşdırılmasına xidmət edən müxtəlif həlləri əhatə edir.

Prezident İlham Əliyev kompleksdə təqdim edilən innovativ yeniliklərlə tanış oldu.

Qeyd edildi ki, «ASAN müraciət» ictimai-nəzarət platforması kommunal məsələlər, yol-nəqliyyat problemləri, infrastrukturun təmiri, abadlaşdırılması, təmizliyi və digər məsələlər ilə bağlı şikayətlərin elektron xəritə üzərində qeyd edilməklə, aidiyyəti dövlət qurumlarına təqdim olunması üçün elektron sis-

temdir. Sistem vətəndaşlara problem barədə foto-video görüntülər qeyd edilməklə, məlumat göndərilməsi və problemin həlli ilə bağlı görülən işlər barədə məlumat əldə edilməsi üçün imkan yaradacaqdır.

Dövlət başçısına məlumat verildi ki, vətəndaş mobil tətbiq üzərindən problemi bildirir, müraciət Situasija Mərkəzinə daxil olur və sistem üzərindən aidiyyəti quruma ötürülür. Qurum tərəfindən müraciət araşdırılır, problem həll edildikdən sonra nəticəsi barədə vətəndaşa tətbiq üzərindən bildiriş göndərilir və vətəndaş nəticəni sistem üzərindən qiymətləndirir. Sistem problemlərin həllində vaxta və resurslara qənaət etməklə yanaşı, problemlə sahələrlə bağlı məlumatların toplanması və təhlili üçün də imkanlar yaradır.

Elektron Kənd Təsərrüfatı İnformasiya Sistemi – «eAqro» isə şəffaf və səmərəli idarəetmə, innovasiyaların tətbiqi, daxili və xarici sistemlərlə inteqrasiya imkanlarını əhatə etməklə, ölkədə kənd təsərrüfatı sahəsində fəaliyyət göstərən çoxsaylı subyektlərin həm xidmət göstərdiyi, həm də xidmət aldığı vahid platformadır. Sistem aqrar sektorun dövlət tərəfindən dəstəklənməsində şəffaflığı və hesabatlılığı təmin etmək üçün müxtəlif analizlərin aparılmasına, müasir texniki həllərin tətbiqinə, peyk yoxlamalarına, dəqiq məlumatlara əsaslanan proqnozların verilməsinə imkan yaradır. Aqrar sahənin iştirakçıları Elektron Kənd Təsərrüfatı İnformasiya Sistemi vasitəsilə heyvan və bitki sağlamlığına,

subsidiyaların verilməsinə dair müraciətlərin qəbulu, kənd təsərrüfatı istehsal vasitələrinin – torpaq, gübrə, toxum, pestisid, texnika və sair, həmçinin kənd təsərrüfatı məhsullarının qeydiyyatı, tanındılması və onlayn satışı kimi xidmətlərlə təmin edilirlər.

Prezident İlham Əliyevə məlumat verildi ki, hazırda sistem üzərindən 473 mindən çox fermer, 400-dən çox təchizatçı və tədarükçü, 1000-dən çox baytar mütəxəssis qeydiyyatdan keçib, sənədləşmənin tam elektronlaşması nəticəsində fermerlərdən bir neçə dəfə toplanan 1 milyondan çox kağız sənəd aradan qaldırılıb, 2 222 101 hektar ərazi üzrə 596 479 torpaq sənədi sistemdə yerləşdirilib. Sistem kənd təsərrüfatı ilə bağlı bütün proseslərin məntiqi əlaqəliliyinin qurulmasına və tamamlanmasına, analizlərin aparılmasına, müasir texniki həllərin tətbiqinə, peyk yoxlamalarına, dəqiq məlumatlara əsaslanan proqnozların verilməsinə imkan yaradır.

Digər bir innovativ yenilik isə ekspertizasının keçirilməsi tələb olunmayan tikinti obyektlərinin inşasına və istismarına icazələrin verilməsi sistemidir. Bu sistem «bir pəncərə» prinsipi əsasında bəzi tikinti obyektlərinin inşasına və istismarına icazələrin verilməsinə, eləcə də tikinti prosedurlarının sürətləndirilməsinə şərait yaradan elektron müraciət sistemidir. Belə ki, sifarişçi qeyd olunan sistemə elektron qaydada müraciət edərək, 15 iş

günü müddətində tikintiyə icazəni, 10 gün müddətində isə istismara icazəni əldə edə bilər.

Bildirildi ki, sistem bütün iştirakçı tərəflərin və müvafiq dövlət qurumlarının informasiya sistemləri ilə inteqrasiya edilib, nəticədə tikintiyə icazə alınması prosedurlarının sayı 18-dən 7-yə, prosesin müddəti isə 118 gündən 38 günə qədər azalıbdır.

Prezident İlham Əliyevə virtual reallıq texnologiyası və onun tətbiqi ilə bağlı da məlumat verildi.

Bildirildi ki, bu texnologiya xüsusi avadanlıqlar və proqram təminatı vasitəsilə istifadəçini real olmayan mühitin içərisində hiss etdirən vizual görüntülərdən və səs effektlərindən ibarətdir. Virtual reallıq eynəkləri və onlara qoşulmuş idarəetmə qurğuları vasitəsilə istifadəçi virtual aləmdə səyahət edərək, oradakı cisimlərə toxuna və onlar barədə məlumat ala, eyni zamanda, baş verən hadisələrə müdaxilə edə bilər. Virtual reallıq texnologiyası səhiyyə, təhsil, tikinti, turizm, psixologiya, elmi-tədqiqat, oyun sənayesi və digər sahələrdə tətbiq edilməklə, istifadəçi üçün daha rahat öyrənmə və tətbiqetmə imkanları yaradır.

Hazırda ölkəmizdə 17 «ASAN xidmət» Mərkəzi fəaliyyət göstərir. Onlardan 5-i paytaxtda, digərləri Sumqayıt, Gəncə, Sabirabad, Bərdə, Qəbələ, Masallı, Quba, Mingəçevir, İmişli, Şəki, Şamaxı və Kürdəmirdədir. Həmçinin Bakıda əhaliyə kommunal sahədə xidmətlər göstərən 2 «ASAN kommunal» Mərkəzi fəaliyyətdədir. Bu il Ağcabədi və Balakəndə «ASAN xidmət» mərkəzlərinin istifadəyə verilməsi nəzərdə

tutulub. Onların hər biri regional xarakter daşıyır. Bununla yanaşı, Bakıda «ASAN xidmət» və «ASAN kommunal» mərkəzlərinin açılışı da planlaşdırılır. Həmçinin Bakı, Gəncə və Sumqayıtda növbəti, Lənkəran, Salyan və Naxçıvanda isə ilk «ASAN xidmət» mərkəzləri tikiləcək. Bu günədək «ASAN xidmət» mərkəzlərinə daxil olan müraciətlərin sayı 37 milyona yaxındır. Keçirilən rəy sorğularına əsasən, vətəndaşların xidmətlərdən məmnunluq əmsalı 100 faizə yaxındır.

Tovuz «ASAN həyat» Kompleksinə daxil olan infrastruktur obyektlərindən biri də ABAD publik hüquqi şəxsin növbəti, sayca 6-cı ABAD Mərkəzidir. Digər mərkəzlərdə olduğu kimi, bu mərkəzin də əsas təyinatı region üzrə vətəndaşların ölkəmizin sosial-iqtisadi fəaliyyətində fəal iştirakını təmin etmək və rəqabətədavamlı ailə bizneslərinin, mikro və kiçik sahibkarların formalaşdırılmasına əlavə töhfə verməkdir.

İlk dəfə olaraq bu «ASAN həyat» Kompleksində «ABAD Factory» Bitkilərin Emalı və Qurudulması fabriki inşa olunubdur.

Dövlət başçısı fabriki işə saldı.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin fərmanı ilə yaradılmış ABAD publik hüquqi şəxsin Tovuz «ABAD Factory» fabriki 2019-cu ildə inşa edilib. Müasir standartlara cavab verən və Azərbaycanda ilk dəfə tətbiq ediləcək avadanlıqlarla təchiz olunmuş bu fabrikin fəaliyyəti ölkəmizə həm sosial, həm də iq-

tisadi faydalar gətirəcək. Belə ki, fabrikdə rəqabət-qabliyyətli, ixrac yönümlü 80 adda məhsulun istehsalı nəzərdə tutulur. Mövsümdən asılı olaraq, fabrikdə 30–100 yerli vətəndaş çalışacaq ki, bu da öz növbəsində, regionda məşğulluğun təmin edilməsinə əlavə töhfə verəcəkdir.

Kompleksdəki Hərbi Vətənpərvərlik Mərkəzi isə gənclərin hərbi vətənpərvərlik ruhunda böyümələrinə imkan verəcəkdir. Burada gənclər hərbi tariximiz, ordu quruculuğu barədə geniş məlumatlar almaqla yanaşı, ibtidai hərbi hazırlıq təlimlərində iştirak edə biləcəklər. Bu mərkəzin «ASAN xidmət»də yerləşdirilməsi isə yeniyetmələrin və gənclərin günün istənilən vaxtı rahat və maneəsiz buraya gəlmələrinə əlverişli imkan yaradacaqdır.

Tovuz «ASAN həyat» Kompleksinə daxil olan infrastruktur obyektlərindən biri də ABAD publik hüquqi şəxsin növbəti, sayca 4-cü ABAD məktəbidir. Bu məkanda region gənclərinin tikiş, rəssamlıq, turizm, saz musiqi alətinin hazırlanması, informasiya texnologiyaları və aqrar-texniki peşələrə yiyələnmələri üçün lazımi şəraitə malik sinif otaqları mövcuddur.

Komplekslə tanışlıqdan sonra dövlət başçısı «ASAN xidmət» əməkdaşları və könüllüləri ilə görüşdü.

Prezident İlham Əliyev onun üçün qoyulmuş xüsusi kresloya görə iradəni bildirərək dedi: «Mənim üçün belə xüsusi kreslo qoymusunuz, adi stul yoxdur? Götürün. Belə şeylərə yol vermək olmaz. Qətiyyə».

Dövlət başçısı görüşdə çıxış etdi.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin çıxışı

Əziz gənclər, mən sizi ürəkdən salamlayıram. Bu gün Tovuzda «ASAN həyat» Kompleksinin açılışıdır. Bu münasibətlə sizi təbrik edirəm. Bu mərkəzlə tanış olarkən çox sevinirəm. Çünki bu mərkəzdə bizim siyasətimizin bir çox əlaməti öz əksini tapır. «ASAN xidmət» bizim intellektual məhsulumuzdur. Artıq 18-ci mərkəz işə düşür və mən bütün mərkəzlərin açılışında şəxsən iştirak etmişəm. Hər dəfə yeni planlar, yeni proqramlar, yeni layihələr haqqında mənə məruzə edilir, o cümlədən bu gün.

«ASAN xidmət» öz fəaliyyətini genişləndirir, həm coğrafi əhatə, həm də xidmətlərin sayı artır. Biz birinci mərkəzi açarkən o vaxt xidmətlərin sayı, demək olar ki, məhdud idi. Ancaq bu gün burada, Tovuz «ASAN həyat» Kompleksində 320 xidmət göstərilir və müraciətlərin sayı getdikcə artır. Mən fevral ayında Kürdəmirdə «ASAN həyat» Kompleksinin açılışında idim və o vaxt 36 milyon müraciət olunmuşdu. Amma bu gün martın əvvəlidir və müraciətlərin sayı 37 milyona çatıb. Yəni heç bir ay da keçməyib, amma müraciətlər artıq 1 milyon artıb. Siz də yaxşı bilirsiniz ki, məmnunluq əmsalı 99,4 faizdir. Hesab edirəm ki, bu, maksimum nəticədir və heç bir başqa xidmət

bu qədər məmnunluq doğurmur. Nəyə görə? Çünki yenə də deyirəm, «ASAN xidmət»də bizim siyasətimiz öz əksini tapır. Vaxtilə mənim tərəfimdən verilmiş göstərişlər dəqiqliklə icra edilir.

«ASAN xidmət»də işləyənlərin mütləq əksəriyyəti gənclərdir, yeni nəslin nümayəndələridir. Burada onlar yeni baxışlarla, yeni təfəkkürlə, yeni mədəniyyətlə xidmət göstərirlər. «ASAN xidmət» çox uğurlu layihədir və bu uğurun təməlində həm düşünülmüş siyasət, həm də bu işi təşkil edənlərin səmərəli fəaliyyəti dayanır. Biz qısa müddət ərzində ictimai xidmətlər sahəsində inqilab edə bildik. İctimai xidmətlər sahəsi çox problemli sahədir. Hələ sovet dövründə bu sahə ilə bağlı çoxlu şikayətlər var idi. O cümlədən müstəqillik illərində də ictimai xidmət sahəsində bürokratiya, korrupsiya, rüşvətxorluq adi hal kimi qəbul olunurdu və əfsuslar olsun ki, vətəndaşların bir çoxu buna öyrəşmişdi. Ona görə «ASAN xidmət»in fəaliyyətə başlaması həm böyük ümidlər yaratdı, həm də müəyyən dərəcədə təəccüb doğurdu. Çünki bu doğrudan da yenilik idi. Amma bu gün artıq 18-ci mərkəz işə düşəndə hesab edirəm, hər kəs görür ki, bu hansısa bir fərdi layihə deyil. Bu, yanaşma tərzidir, bu, düşüncə tərzidir, bu bizim siyasətimizdir. «ASAN xidmət»də olan şəffaflıq, mədəniyyət hər yerdə tətbiq edilməlidir. Yəni «ASAN xidmət» bir çox sahələr üçün nümunə olub.

Təsadüfi deyil ki, indi sosial təminat sahəsində də buna oxşar layihə həyata keçirilir – DOST mərkəzləri fəaliyyətə başlayır və «ASAN xidmət» kimi, DOST mərkəzləri də bütün ölkəmizi əhatə edəcəkdir.

«ASAN xidmət» mərkəzlərinin yaradılması ilə bağlı kifayət qədər geniş proqramımız vardır. Dediym kimi, bu, sayca 18-ci mərkəzdir, ancaq yaxın gələcəkdə mərkəzlərin sayı 27-yə çatacaqdır. Ağcabədi, Balakən, Naxçıvan, Sumqayıt, Gəncə, Lənkəran və Salyan şəhərlərində mərkəzlər, Bakıda isə daha 2 mərkəz tikiləcəkdir. Əlbəttə ki, bu proses sonra da davam etdiriləcək. Beləliklə, insanlara daha da keyfiyyətli xidmətin göstərilməsi təmin olunacaq. Bu mərkəz bir neçə rayonu əhatə edir. Bu rayonlarda 700 min əhali yaşayır. Bu, qərb zonasında sayca ikinci mərkəzdir, birincisi dediyim kimi, Gəncə şəhərində açılıb. Üçüncü mərkəz də Gəncə şəhərində açılacaq. Çünki buna tələbat vardır. «ASAN xidmət»in üstünlüklərinin biri də odur ki, burada növbələr müşahidə olunmur. Ancaq Bakıda tələbat o qədər böyükdür ki, biz iki yeni mərkəzin açılışına qərar verdik. O cümlədən Gəncə və Sumqayıt şəhərlərində də ikinci mərkəzin fəaliyyətinə ehtiyac vardır.

Onu da bildirməliyəm ki, bizim təcrübəmiz digər ölkələrdə də öyrənilir. Artıq «ASAN xidmət» ASAN adı altında başqa ölkələrdə də fəaliyyət göstərməyə başlayıb. Bu bizim şərtimiz idi, çünki bu bizim bren-

dimiz, bizim intellektual məhsulumuzdur. Əlbəttə, biz öz təcrübəmizi istənilən ölkə ilə bölüşməyə hazırıq, bunu edirik və sevinirik ki, digər ölkələr də bizim təcrübəmizdən istifadə edir.

Beynəlxalq təşkilatlar ASAN-ın fəaliyyətini yüksək qiymətləndirirlər. BMT ASAN-ı fərqləndirib, mükafat verib. Bu da görülən işlərin nəticəsidir.

Bu mərkəzdə təkcə «ASAN xidmət» sahəsində 200-dən çox, könüllülər üçün isə 50 iş yeri yaradılıb. Eyni zamanda, ABAD fabrikində birinci mərhələdə 50 iş yeri yaradılıb. ASAN fəaliyyətini genişləndirdikcə öz funksiyalarını da genişləndirir. Bu mərkəzlər bölgələrdə artıq ictimai mərkəzlər kimi fəaliyyət göstərirlər – kafelər, diskotekalar, açıq səhnələr, kinoteatr. Məsələn, Tovuz şəhərində bu günə qədər, yəni müasir dövrdə kinoteatr olmayıb. Amma indi 2 kinoteatr vardır. Gənclərin asudə vaxtlarını səmərəli keçirmələri üçün bütün imkanlar vardır.

Əlbəttə, Azərbaycanda könüllülər hərəkatı «ASAN xidmət»dən başlanıb. İndi könüllülər hərəkatı digər sahələri də əhatə edir. Mən göstəriş vermişəm ki, dövlət qurumlarında könüllülər dəstələri, qrupları yaradılsın. Artıq bəzi nazirliklərdə könüllülər qrupu yaradılıb. Bizim beynəlxalq tədbirlərdə – Avropa və İslam oyunlarının keçirilməsində könüllülər çox böyük xidmət göstərmişlər. Amma başlanğıc ASAN-dan start alıb. Bu gün minlərlə könüllü artıq bu təlimdən keçib və həyatda öz layiqli yerini tu-

tub. Əminəm ki, «ASAN xidmət»də çalışan, eyni zamanda, könüllülər kimi fəaliyyət göstərən gənclərin çox parlaq gələcəyi olacaq. Çünki onlar artıq çox xeyirxah bir işlə təmin olunublar. Bu iş çoxşaxəlidir, insanlarla birbaşa ünsiyyətdir, insanlara göstərilən yardımdır, xidmətdir, köməkdir. Eyni zamanda, mərkəzlər innovasiya baxımından çox mütərəqqi təcrübəyə malikdir. Ona görə gənclərin gələcəkdə həyatlarını daha da yüksək səviyyədə təmin etmələri üçün bu təcrübə, hesab edirəm ki, əvəzolunmazdır.

«ASAN xidmət» eyni zamanda, bizim xalqımıza xas olan xüsusiyyətləri də özündə ehtiva edir. Çünki xalqımız həmişə qonaqpərvər olub. Buraya müraciət edən vətəndaş da buranın qonağıdır. Biz həmişə qonaqlara böyük hörmət göstərmişik. Gənc nəsil də bu milli dəyərlər əsasında tərbiyə almalıdır. Mədəni davranış, mədəni rəftar qaydaları, mədəni xidmət – bütün bunların Azərbaycanda dərin kökləri vardır. Sadəcə olaraq, bu gün bu, mütəşəkkil formada «ASAN xidmət»də öz əksini tapır. Bu, ümumiyyətlə, ictimai münasibətlərə də müsbət təsir göstərir. Mən tam əminəm ki, bu mərkəzə qədəm qoyan hər bir insan buradan məmnunluqla ayrılacaq. Çünki birincisi, binanın gözəlliyi, ikincisi, mövcud olan şərait, işçilərin təbəssümü, göstərilən xidmətlər, operativlik, vaxtın itirilməməsi, «ASAN xidmət»də korrupsiya və rüşvətxorluğa sıfır dözümlülük

vardır. Hər yerdə belə olmalıdır. Azərbaycanda rüşvətxorluğa, korrupsiyaya qarşı mübarizədə «ASAN xidmət»in xüsusi rolu vardır. Çünki bu mərkəzlərdə göstərilən xidmətlər artıq korrupsiya, rüşvətxorluq üçün yer qoymur. Biz bu bəla ilə bir çox alətlərlə mübarizə aparmalıyıq – əlbəttə ki, inzibati tədbirlər, cəza tədbirləri.

Son vaxtlar bütün vətəndaşların diqqətinə çatdırılan operativ tədbirlər, rüşvətxor məmurların ifşa olunması, onların bədnam əməllərinin ifşa edilməsi – bütün bunlar onu göstərir ki, korrupsiya və rüşvətxorluqla bağlı tədbirlər sistem xarakteri daşıyır. Əgər kimsə bunu bu günə qədər başa düşməyibsə, o, gərək başa düşsün ki, bu mübarizə davam etdiriləcəkdir. Cəza tədbirləri cinayətkarlara qarşı tətbiq olunmalıdır. Eyni zamanda, sistem xarakterli tədbirlər də olmalıdır. Onlardan biri və bəlkə də birincisi «ASAN xidmət»də yaradılmış qaydalardır. Çünki burada imkan da yoxdur. Gənclər artıq bu ruhda tərbiyə olunur. Dürüst olmaq, xeyirxah olmaq, həmişə kömək etməyə hazır olmaq – bütün bunlar insanların formalaşması üçün çox önəmli amillərdir. Ona görə «ASAN xidmət» haqqında danışanda biz sadəcə olaraq, vətəndaşlara göstərilən xidmətlərlə məhdudlaşmamalıyıq. Bu daha dərin, daha geniş mənə daşıyan çox ciddi bir hərəkətdir və bizim siyasətimizi əks etdirən hərəkətdir.

Mən bir dəfə demişəm, bir daha demək istəyirəm, ilk mərkəzlər açılan zaman kimsə düşünə bilirdi ki, bu sadəcə olaraq, ictimai xidmət mərkəzləridir. Elə deyil. Bizim niyyətimiz tam başqa idi. Bu, cəmiyyətimizə müsbət yenilik gətirən təşəbbüs idi və artıq həyatda öz əksini tapıb. Azərbaycan bu sahədə də liderdir.

İntellektual məhsulun yaradılması və bu gün ixracı artıq reallıqdır.

Əlbəttə, bir daha demək istəyirəm, gənclər burada çox gözəl məktəb keçərək, həyatda layiqli yer tutacaqlar ki, gələcəkdə ölkəmizin inkişafı üçün səylərini əsirgəməsinlər. Buna nail olmaq üçün ilk növbədə, bilikli, savadlı və vətənpərvər olmalısınız. Hesab edirəm ki, bu üç əsas amil gələcəkdə də Azərbaycanı bütün bəlalardan qoruyacaq, necə ki, bu gün qoruyur. Bu gün dünyada gedən proseslər gözümüzün qabağında baş verir. Yeni münaqişə ocaqları, yeni müharibə ocaqları, yeni köçkün dalğası, ziddiyyətlər, kütləvi etirazlar, polis zorakılığı, dinc nümayişçilərə qarşı amansız zorakılıq göstərilməsi, minlərlə nümayişçinin həbs edilməsi, onların öldürülməsi – bunlar bizim gözümüzün qabağında inkişaf etmiş ölkələrdə baş verir, hansısa geridə qalmış ölkədə deyil. Bunun səbəbləri vardır. Səbəblər də kütləvi narazılıqdır. Bunun da səbəbləri vardır. Bu, təkcə maddi amillərlə məhdudlaşmır. Ədalətsizlik, hakimiyyətlə xalq arasındakı uçurum, təbəqələşmə, sosial problemlərin həll edilməməsi, bir çox amillər var, mən hamısını sadalamaq istəməzdim. Ancaq fakt budur ki, bu, bu gün reallıqdır. Belə bir mənzərə fonunda Azərbaycanda mövcud olan əmin-amanlıq, sabitlik, inkişaf, əlbəttə, bizim böyük sərvətimizdir və bunu biz özümüz qazanmışıq, heç kim bizə kömək etməyib. Ən ağır günlərdə belə, heç kim bizə kömək etməyib. Mən istəyirəm ki, gənclər bunu bilsinlər. Nəyi əldə etmişiksə, öz gücümüz, cəsarətimiz, istedadımız hesabına əldə etmişik. Bizim elə günlərimiz var idi ki, pulumuz yox idi. O vaxt – ötən əsrin 90-cı illərinin əvvəllərində

Azərbaycanın əhalisi 8 milyon idi, bunlardan da 1 milyonu qaçqın və köçkün. Pul yox, iqtisadiyyat dağılmış, sənaye iflic vəziyyətdə. Çadır şəhərcikləri, köçkünlər vaqonların içində, vaqonların altında yaşayırdılar. Bütün bunları biz yaşamışıq. Amma görün bu gün düşünülmüş siyasət, sabitlik nəticəsində Azərbaycan dünya miqyasında inkişaf baxımından aparıcı yerlərdədir. Sabitlik, əmin-amanlıq, cəmiyyətdəki müsbət ovqat – bütün bunlar Azərbaycan reallıqlarıdır. Bölgələrin inkişafı – Tovuz şəhəri Bakıdan uzaqda yerləşir. Amma Tovuz şəhərinin timsalında biz bu inkişafı görürük. Baxın, indi qazlaşdırılmanın səviyyəsi 90 faizdir. Təmirlə yolların səviyyəsi 90 faizdir. İcməli su həmişə böyük problem olub. Artıq bir neçə ildir ki, Tovuz şəhərinin icməli su problemi öz həllini tapıb. Müasir xəstəxana, müasir Dializ və Diaqnostika mərkəzləri, idman kompleksi, parklar, sənaye müəssisələri. Bu gün mən Aşıq Sənəti Dövlət Muzeyinin və Xalça fabrikinin açılışlarında iştirak etmişəm. Bütün bunlar onu göstərir ki, ölkəmizin hər bir bölgəsi inkişaf edir. Gənclər gələcəkdə elə işləməlidirlər ki, bu inkişaf dayanıqlı olsun, müstəqilliyimiz əbədi olsun. Ona görə bir daha demək istəyirəm – bunu nə qədər çox təkrarlasaq ziyanı yoxdur – bilik, savad, vətənpərvərlik, Vətənə bağlılıq və milli dəyərlər hər şeydən üstün olmalıdır. Bizi xalq kimi, millət kimi əsrlərboyu qoruyan, assimilyasiyadan qoruyan bizim dəyərlərimiz olub. Ana dilimiz, ədəbiyyatımız, incəsənətimiz və milli şüurumuz. Bunu biz heç vaxt itirə bilmərik, heç vaxt! Nə qədər ki, mən Prezidentəm, var gücümlə çalışacağam ki, bu dəyərlər tam bərqərar olsun, o cümlədən gənclər arasında. Çünki indi gənclər yaşlı nəsildən təbii ki,

fərqlənir. Onların maraqları da fərqlidir. Onların informasiya əldə etmək üsulları da fərqlidir. Gənclərin bir çoxu televiziya baxır. Onların əlində telefon var, bütün informasiyanı oradan alırlar. Gənclər bəzi hallarda virtual məkanda yaşayırlar, real həyatdan bir qədər kənar qalırlar. Bütün bunlar təbiidir, bu dövrənin, necə deyirlər, mənzərəsidir. Amma bütün bunlara baxmayaraq, bizim gənclər milli ruhda tərbiyə almalıdırlar. Bilməlidirlər ki, Azərbaycanın bundan sonra da müstəqil ölkə kimi yaşaması üçün onların hər biri vətənpərvər olmalıdır. Hər biri öz bayrağını həmişə uca tutmalıdır, öz milli atributlarına hörmətlə yanaşmalıdır və heç kimin təsiri altına düşməməlidir.

Xalqımız əsrlərboyu başqa ölkələrin, imperiyaların tərkibində yaşayıb. Müstəqillikdən, azadlıqdan məhrum olub, başqalarının diktəsi ilə yaşayıb. Biz artıq 30 ilə yaxındır ki, müstəqil ölkə kimi yaşayırıq və əbədi yaşamalıyıq. Bundan sonra heç vaxt müstəmləkə olmamalıyıq. Buna nail olmaq üçün iqtisadi, hərbi, mənəvi gücümüz, dəyərlərimiz hər şeydən üstün olmalıdır. Müxtəlif yollarla, müxtəlif adlar altında – gah qloballaşma deyirdilər, indi bu söz də artıq lüğətdən silinib. Bəlkə də 10 il bundan əvvəl qloballaşma deyilən bir meyil var idi və belə bir fikir aşılırdı ki, qloballaşma sərhədləri aşacaq, sərhədləri, millətləri aradan götürəcək, hamı bir dildə danışacaq, hamı bir təfəkkürdə olacaq. Milli xüsusiyyətlərin sarsıtılması və məhvi üçün ziyanlı bir siyasət aparılırdı, bu gün də aparılır, amma bu gün başqa adlarla. Bu gün bəzi hallarda demokratiya adı ilə ölkələri öz təsirləri altına almaq istəyirlər. O ölkələr ki, özləri demokratiyanı kobudcasına pozurlar, insan haqlarını pozurlar, jurnalistlə-

ri əsassız ittihamlarla həbs edirlər, nümayişçiləri əzirlər, öldürürlər, itləri, atları onların üstünə salırlar, rezin güllələrlə vururlar, gözlərini çıxarırlar, qazlardan istifadə edirlər – hamısı göz qabağındadır. Bizə demokratiyadan dərs vermək istəyənlərin özləri bunu edirlər. Demokratiyanı şüar edib xalqları, dövlətləri özlərinə tabe etmək istəyirlər, o cümlədən bizi. Ona görə də təzyiqlərlə, iftivalarla, çirkin kampaniyalarla üzləşirik, çünki heç kimin qabağında baş əymirik və heç vaxt əyməyəcəyik. Bizim milli qürurumuz, ləyaqətimiz hər şeydən üstündür. Ona görə müxtəlif vasitələrlə gəncləri yoldan çıxarmaq istəyirlər. Çünki bilirlər ki, gənclər hələ formalaşmayıblar, onlar daha çox tələbkardırlar, pozuntulara daha çox dözümsüzdürlər. Bu da təbiidir, bu da olmalıdır, amma xalq naminə, dövlət naminə, hansısa başqa paytaxtda oturanın maraqlarını təmin etmək üçün yox. Bütün bunları gənclər bilməlidirlər və düzgün təhlil aparmalıdırlar. Bilməlidirlər ki, bizim hamımızın birinci vəzifəsi müstəqilliyimizi möhkəmləndirmək, Azərbaycan dövlətinin qüdrətini artırmaq və öz milli xüsusiyyətlərimizi qorumaqdır. «ASAN xidmət» mərkəzlərində, o cümlədən burada işləyənlər və könüllülər, bax, bu ruhda tərbiyə alırlar. Mən sizi mərkəzin açılışı münasibətilə bir daha təbrik edirəm, sizə uğurlar arzulayıram. Sağ olun.

* * *

Ummaxanım Abdullayeva (*ASAN könüllüsü*):
Möhtərəm cənab Prezident, Sizi salamlayıram. Mən Beyləqanda keçirilmiş «Hərbiyyə» hərbi vətənpərvərlik düşərgəsinin iştirakçısı olmuşam. Mən bir

hərbçi qızı olaraq, demək istəyirəm ki, atam mənə həmişə hərbçi həyatı barədə danışanda mən bunu sadəcə, onun dedikləri və televizorda gördüklərim qədər təsəvvür edirdim. Layihəyə müraciət barədə elanı gördükdən sonra isə qərara gəldim ki, mən də bu layihədə iştirak edim. Layihə sayəsində mən əsgərlərimizlə çiyin-çiyinə olarkən onların bizim rahat və təhlükəsiz yaşamağımız üçün necə çalışdıqlarını və hansı çətinliklərin öhdəsindən gəldiklərini gördüm. Atamın danışdıqlarının həqiqətən də canlı şahidi oldum. Xanım olsaq da, biz layihə iştirakçıları bütün gücümüzlə hərbi təlimlərdə, taktiki hazırlıq, topoqrafiya, atəş və digər hərbi hazırlıqlarda iştirak etdik. Bir həftə boyunca özümüzü əsl əsgər olaraq hiss etdik.

Ölkəmiz tarixboyu öz qəhrəman oğulları ilə yanaşı, mərd xanımları ilə də tanınıb. Biz Sara xatunun, Həcərin, Nigarın yetirmələriyik. Vətənpərvərlik hissi, mərdlik damarlarımızdan axan qanımızda vardır.

Cənab Prezident, Siz sərəncamınızla elan etdiyiniz «Könüllülər ili»ndə hərbi vətənpərvərlik düşərgəsində sevərək iştirak edəcəyəm. Demək istəyirəm ki, Azərbaycan xanımları olaraq, biz də Sizin göstərişinizlə bir an belə, düşünmədən torpaqlarımızı işğaldan azad etməyə hazırıq.

İ l h a m Ə l i y e v: Sağ olun.

B ə x t i y a r R z a y e v (ASAN könüllüsü): Möhtərəm Prezident, cənab Ali Baş Komandan, mən də Sizi salamlayıram. Mən də «ASAN xidmət» tərəfindən Gədəbəydə və Beyləqanda təşkil edilmiş «Hərbiyyə» vətənpərvərlik düşərgəsinin iştirakçısı olmuşam. Onu da qeyd edim ki, bu layihə 5 dəfə həyata keçirilib və

500 gənc bu düşərgənin iştirakçısı olub. Baxmayaraq ki, hərbi xidmətə yollanmağıma azı 2 il var, mən yenə də hərbi düşərgəyə qatılmağı və o mühiti vaxtından əvvəl görməyi özümə borc bildim. Hər iki düşərgədə yaşadığımız əsgər həyatı bizə sabit bir dövlətin mövcudluğu üçün möhkəm sütunların olduğunu göstərdi. Biz əsgərlərimizlə, komandirlərimizlə və qazilərimizlə eyni mühitdə peşəkar orduya sahib olduğumuzu gördük. Mən və komanda yoldaşlarım orada olarkən bizə sual verdilər: əmr gəlsə, kimlər düşmən qarşısına çıxmağa, şəhid olmağa hazırdır? İştirakçıların hər biri «mən» deyərək, cavab verdi. Bu, ani bir refleks deyildi, çünki bizim hər birimiz bu ruhda yetişmişik və bu ruhda da tərbiyə alırıq.

Cənab Prezident, Sizin Münhendəki paneldə aşkar üstünlüyünüz, düşməni əminliklə susdurmağınız bizi daha da ruhlandırdı. Həmin çıxışla bir daha sübut olundu ki, Azərbaycan öz torpaqlarını işğaldan azad etmək üçün tək-cə hərbi gücə malik deyil. O öz həqiqətlərini sülh və danışıqlar yolu ilə də hər kəsə sübut edir. Demək istəyirəm ki, istər sülh yolu ilə, istərsə də müharibə yolu ilə Vətənimiz uğrunda hər şeyə hazırıq. Cənab Ali Baş Komandan, biz hər birimiz Sizin sadıq əsgərinizik.

İ l h a m Ə l i y e v: Sağ ol.

Leyla Sarıyeva (*ASAN könüllüsü*): Möhtərəm cənab Prezident, Sizi Tovuz elində xoş gördük. Bu an mənim və könüllü yoldaşlarım üçün həqiqətən də unudulmaz tarixi bir andır. Sizin sərəncamlarınızla regionlarda «ASAN xidmət» mərkəzlərinin yaradılmasına dair xəbərləri eşitdikcə, rayonumuzla bağlı da bu xəbəri eşidəcəyimiz günü səbirsizliklə gözləyirdik. Bu

gün iqiqat xoşbəxtəm. Bu xəbəri eşitməklə, arzuma çatmaqla yanaşı, eyni zamanda, mən burada həm də region gənclərini təmsil edirəm.

Cənab Prezident, Kürdəmir «ASAN xidmət» Mərkəzinin açılışında da qeyd etdiyiniz kimi, ASAN təkcə bir layihə deyil, bu bir siyasətdir, hərəkətdir, niyyətdir. Biz də bu siyasətin davamçıları olaraq, çox xoşbəxtik və bundan qürur duyuruq. Bura mən və mənim kimi gənclər üçün yeni ideyalar, təşəbbüslər və təcrübə mərkəzidir. Biz burada faydalı işlər görə biləcəyimiz peşəkar kadrlarla zəngin bir mühit əldə etmişik. Bununla da insanların, cəmiyyətin, dövlətin həyatında iştirak hüququ qazanmışıq. Biz bu gün şadıq ki, sülh və sabitliyin mövcud olduğu ölkədə yaşayırıq. Bu sabitliyi qorumaq üçün əlimizdən gələni edəcəyik. Mən də bu il təşkil olunacaq «Hərbiyyə» hərbi vətənpərvərlik düşərgəsində iştirak edəcəyəm.

Cənab Ali Baş Komandan, əminik ki, Sizin rəhbərliyinizlə tezliklə Qarabağ problemi həll olunacaq. Hər zaman bizi dinlədiyiniz, bizə dəstək olduğunuz və yaratdığınız bu imkanlar üçün Sizə təşəkkür edirik.

İ l h a m Ə l i y e v: Çox sağ olun.

A y g ü n C a b b a r l ı («ASAN xidmət» Mərkəzinin əməkdaşı): Möhtərəm cənab Prezident, rayonumuza xoş gəlmisiniz! Sizi doğma yurduumuzda görməyə çox şadıq. Mənim üçün bu gün çox qürurvericidir. Çünki mən ASAN könüllüsü kimi başladığım bu yolda Tovuz regional «ASAN xidmət» Mərkəzinin əməkdaşı kimi, qarşınızda çıxış edirəm. Sizin təşəbbüsünüzlə yaradılmış bu mərkəz rayonumuzu daha da gözəlləşdirib. Gözəlləşdirməklə yanaşı, burada olan istər əyləncə sahələri, istərsə də sakinlərin inkişafına dəstək olan mərkəzlər Sizin so-

sial-iqtisadi siyasətinizin bütün komponentlərini özündə birləşdirir. Belə ki, «ASAN xidmət» Mərkəzi sayəsində həm vətəndaşlarımız rahat xidmət alacaqlar, həm də Tovuz və ətraf rayonlardan 200-dən çox gənc işlə təmin olunacaqdır. Bu gənclər elə biz könüllülərik. Mərkəzimizə daxil olan ABAD Məktəb Təlim Mərkəzi 6 sahə üzrə – saz musiqi alətlərinin hazırlanmasından tutmuş, turizmə kimi müxtəlif peşələri özündə birləşdirir. Bu da yeni peşələrə yiyələnmək üçün əvəzolunmaz fürsətdir.

Cənab Prezident, bildiyiniz kimi, burada əhalinin çox hissəsi kənd təsərrüfatı ilə məşğul olur. Düşünürəm ki, ABAD fabrikin açılması həm onların əməyini dəyərləndirəcək, həm də rayonumuzda məşğulluq səviyyəsini daha da artıracaqdır. Ən əsası isə ASAN hərbi vətənpərvərlik mərkəzidir. Çünki bu mərkəz təkcə biz gənclərin deyil, həm də uşaqdan böyüyə hər kəsin vətənpərvər dəyərlərə sadıq, milli ruhda yetişməsinə təkan verəcəkdir.

Sonda qeyd etmək istəyirəm, biz gənclər inanırıq və əminik ki, bu gün doğma Tovuzda açılan bu mərkəz sabah Qarabağ torpaqlarında açılacaq və bizim şanlı Azərbaycan bayrağımız orada yüksələcək. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

* * *

8 il bundan əvvəl – 2012-ci il iyulun 13-də Azərbaycan Prezidenti yanında Vətəndaşlara Xidmət və Sosial İnnovasiyalar üzrə Dövlət Agentliyi yaradıldı və onun tabeliyində «ASAN xidmət» mərkəzləri fəaliyyətə başladı. Bu qurumun yaradılmasında məqsəd vətəndaşlara

birbaşa xidmət göstərəcək «ASAN xidmət» mərkəzlərinin vahid şəkildə idarə edilməsi idi. Həmin ildən başlayaraq, Bakının bir neçə rayonunda «ASAN xidmət» mərkəzləri sakinlərin istifadəsinə verildi. Sonra bu proses regionları da əhatə etməyə başladı. Hazırda bu mərkəzlərə daxil olan müraciətlər arasında şəxsiyyət vəsiqələrinin alınması və dəyişdirilməsi, sürücülük vəsiqələrinin dəyişdirilməsi, notariat fəaliyyəti, eləcə də miqrasiya və əmlak məsələləri ilə bağlı olanlar üstünlük təşkil edir. Bütün bunlar dövlət qulluqçusu-vətəndaş münasibətlərində yeni yanaşmanın formalaşmasında Azərbaycan dövlətinin həyata keçirdiyi siyasətin mühüm tərkib hissəsidir. Dövlət Agentliyi beynəlxalq əlaqələrə də üstünlük verir. Bu gün «ASAN xidmət»in fəaliyyəti Avropa İttifaqında, Avropa Parlamentində, Böyük Britaniya parlamentində, Fransa, Almaniya və digər ölkələrdə yüksək qiymətləndirilir. Özünəməxsus hüquqi strukturu olan bu model bir çox beynəlxalq qurumlar və ekspertlər tərəfindən təqdirəlayiq hesab olunur. Artıq Azərbaycanın «ASAN xidmət» modeli əsasında Əfqanıstanda dövlət xidmətlərinin göstərilməsi sahəsində eyniadlı qurum təsis edilib. Bundan başqa, İtaliya, Koreya Respublikası, Fransa, İndoneziya, Monteneqro və İSESKO təşkilatı ilə əməkdaşlığa dair Anlaşma memorandumları imzalanıbdir.

Bu illər ərzində xidmət bir neçə beynəlxalq dərəcəli sertifikatla layiq görülüb, həmçinin Britaniya Əməyin Mühafizəsi Şurası tərəfindən beynəlxalq müsabiqənin qalibi olubdur. «ASAN xidmət» 2015-ci il BMT-nin «Dövlət xidmətlərinin göstərilməsinin təkmilləşdirilməsi» kateqoriyasında birinci yerə layiq görülərək, xüsusi mükafat və diplomla təltif edilibdir. Bundan başqa, ötən il

oktyabrın 25-də Dövlət Agentliyi ilə İSESKO arasında imzalanmış Birgə Əməkdaşlıq Proqramına əsasən, qabaqcıl idarəetmə üzrə «İSESKO-nun ASAN mükafatı» təsis olunub. Həmçinin «ASAN xidmət» və İSESKO tərəfdaşlığını əks etdirən İnkişaf Naminə İdarəetmə beynəlxalq təşəbbüsünün irəli sürülməsi, şirkətlərin biznes inkişafının və idarə edilməsinin yüksəldilməsi məqsədilə xüsusi «ASAN xidmət» məhsullarının formalaşdırılması əməkdaşlıq proqramında nəzərdə tutulur. Bundan başqa, İSESKO-nun 2019–2021-ci illər üzrə üçillik Fəaliyyət Planında üzv ölkələrdə sektoral idarəçilik mexanizminin inkişaf etdirilməsi məqsədilə «ASAN xidmət» modelindən faydalanmaq tövsiyə olunubdur.

2019-cu il iyunun 24–26-da Bakıda Prezident yanında Vətəndaşlara Xidmət və Sosial İnnovasiyalar üzrə Dövlət Agentliyi Birləşmiş Millətlər Təşkilatı ilə birgə BMT-nin Dövlət Xidmətləri Forumunu keçirib. Foruma dünyanın 100-dən çox ölkəsindən 800-dən çox nümayəndə qatılıb. Forum çərçivəsində ölkəmiz rəqəmsal idarəetmənin tətbiqi ilə dövlət xidmətlərinin inkişafı sahəsində BMT-nin xüsusi mükafatına layiq görüldü. Forumun Azərbaycanı keçirilməsinə zəmin yaradan ən önəmli amillər ölkəmizdə dövlət xidmətləri sahəsində qazanılmış nailiyyətlər, «ASAN xidmət»in uğurlu fəaliyyəti və 2015-ci ildə BMT-nin Dövlət Xidmətləri mükafatına layiq görülməsidir. Bütün bunlar bir daha təsdiqləyir ki, Azərbaycan brendi olan «ASAN xidmət»ə dünyada böyük maraq vardır.

İSMAYILLI VƏ NEFTÇALA RAYONLARINA YENİ TƏYİN OLUNMUŞ İCRA BAŞÇILARI İLƏ GÖRÜŞ

5 mart 2020-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 5-də Nahid Bağırovu İsmayilli Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı, Mirhəsən Seyidovu Neftçala Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı vəzifələrinə təyin olunmaları ilə əlaqədar qəbul etmişdir.

İ l h a m Ə l i y e v: Mən sizi – birinizi Neftçala, birinizi də İsmayilli rayonuna icra başçısı vəzifəsinə təyin edirəm. Əminəm ki, siz bu yüksək etimadımı doğruldacaqsınız və elə işləyəcəksiniz ki, həm vətəndaşlar sizdən razı olsunlar, həm də mən sizin işinizdən razı olum. Buna nail olmaq üçün sadəcə olaraq, mənim tapşırıqlarımı yerinə yetirmək lazımdır. Bu tapşırıqlar da çox sadədir – vətəndaşlarla bir yerdə olmaq, daim xalq arasında olmaq, xalqın qaygıları ilə yaşamaq, rüşvətxorluğa, korrupsiyaya qarşı ciddi mübarizə aparmaq, rayonların sosial-iqtisadi inkişafına töhfə vermək. Əgər siz bu tapşırıqlarımı layiqincə yerinə yetirsəniz, həm dövlət sizin işinizdən razı olacaq, həm də vətəndaşlar.

İsmayılı və Neftçala rayonlarının sosial-iqtisadi inkişafı üçün bir çox layihələr icra edilibdir. Regionların sosial-iqtisadi inkişafı dövlət proqramlarında nəzərdə tutulmuş bütün məsələlər öz həllini tapıbdir. Hazırda dördüncü proqram icra olunmaqdadır və əminəm ki, 2023-cü ilə qədər rayonların infrastruktur və sosial problemləri tamamilə öz həllini tapacaqdır. Həm qazlaşdırılma, həm elektrik enerjisinin təchizatı, həm kənd yollarının çəkilişi, həm də içməli su layihələrinin həyata keçirilməsi ilə bağlı müvafiq göstərişlər verilib və bir çox layihələr icra edilibdir. Bildiyiniz kimi, bu layihələr mərkəzi icra orqanları tərəfindən dövlət investisiya proqramı çərçivəsində icra edilir. Eyni zamanda, sosial obyektlərin tikintisi və təmiri mərkəzi icra orqanları tərəfindən həyata keçirilən layihələrdir.

Sizin isə işiniz əsasən rayonda mövcud olan potensialı səfərbər edib, həm iqtisadi artımı təmin etmək, həm iş yerlərinin yaradılması ilə bağlı əməli addımlar atmaq, həm də rəhbərlik edəcəyiniz rayonlara sərmayənin gətirilməsinə nail olmaqdır. Həm xarici investorları, həm də yerli investorları cəlb etmək üçün hər bir rayonun başçısı fəal işləməlidir. Bu tapşırıqları mən əvvəllər də vermişəm. Bəzi rayonlarda bu sahədə yaxşı nəticələr var, bəzi rayonlarda isə investisiya qoyuluşu zəifdir. Bunun obyektiv səbəbləri də ola bilər. Rayonların potensialı eyni deyil, amma buna

baxmayaraq, hesab edirəm ki, Azərbaycanın müasir infrastruktur potensialını nəzərə alaraq, hər bir rayon investorlar üçün cəlbedici ola bilər. Sadəcə olaraq, yerli icra orqanlarının rəhbərləri oturub bu investisiyaları gözləməməlidir. Özləri fəal olmalı, özləri investorları tapmalı, onları inandırmalı və cəlb etməlidirlər. Bəzi hallarda bəzi rayonlarda investor vəsait qoymaq istəyir, amma əfsuslar olsun ki, onun qarşısında süni əngəllər törədilir. Yaxud da ki, yerli icra orqanları ona qarşı əsassız və qanunsuz tələblər irəli sürür. Bu hallara qarşı çox ciddi mübarizə aparılmalıdır. Rayonlarda həm ictimai-siyasi ab-hava sağlam olmalıdır, ictimai münasibətlər sağlam zəmində qurulmalıdır, həm də xalqı narahat edən problemlər həll edilməlidir. O problemləri ki, müəyyən səbəblərə görə siz özünüz həll edə bilmirsiniz, onda gərək mərkəzi icra orqanlarına, Prezident Administrasiyasına, Nazirlər Kabinetinə, müvafiq nazirliklərə təkliflər verəsiniz və fəal olasınız.

Korrupsiya və rüşvətخورluğa qarşı mübarizə Azərbaycanda ən ciddi formada aparılır və bunun təzahürləri göz qabağındadır. Bu siyasət şüurlu siyasətdir və bundan sonra da davam etdiriləcəkdir. Qanun qarşısında hamı bərabərdir, heç kim toxunulmaz deyil, heç kimin heç bir xüsusi imtiyazları yoxdur, heç kimin keçmiş xidmətləri nəzərə alınmayacaq. Hər kəs keçmiş xidmətlərə görə dövlətdən layiqli qiymət alıbdir. Bundan sonra əgər kim-

sə dövlət işində, xüsusilə icra başçısı vəzifəsində işləmək istəyirsə, bax, bu prinsiplər əsas olmalıdır.

Əfsuslar olsun ki, hələ də bunu dərk etməyən insanlar vardır. Neftçala rayonunda aparılmış xüsusi əməliyyat bunu bir daha göstərdi. Xalqın gözü önündə bu biabırçı mənzərə bir daha göstərdi ki, əfsuslar olsun, bizim bəzi yüksək rəngli məmurlar nəinki xalqın, dövlətin etimadını doğrultmurlar, onların hərəkətləri ikrah hissi doğurur. Bütün bu sübutlar göz qabağındadır, nümayiş etdirilən videogörüntülər sadəcə olaraq, bəzi məqamları işıqlandırır. Ancaq Neftçala rayonunda rüşvətxorluq və korrupsiya sistem xarakteri daşıyırdı, sistemli əsasda həll olunurdu və demək olar ki, rüşvətxorluq və korrupsiya bütün qurumları sarsıtmışdı.

Təsəvvür edin, rayonun ən zəngin insanlarından biri Mərkəzi Rayon Xəstəxanasının baş həkimidir. Onun varidatı haqqında hüquq-mühafizə orqanları məlumat əldə ediblər. Bu adam nəyin hesabına varlanıb? Bu biznesmendir? Yox. Bu ixtiraçıdır? Yox. Buna böyük miras qalıb? Yox. Nəyin hesabına? Xəstələrin boğazından kəsilən pullar hesabına. Yazıq xəstələr məcbur olub bu tamahkar insanlara pul veriblər ki, öz sağlamlıqlarını təmin etsinlər. Ona görə bu yolla gedən hər bir adam bilməlidir ki, bunun axırı olacaqdır.

Korrupsiyaya və rüşvətxorluğa qarşı dözümlülük sıfır səviyyəsində olmalıdır. Neftçalanın keçmiş icra başçısının biabırçı

hərəkətləri xalqda nifrət hissi oyadır. Kabinetdə müxtəlif adamlardan rüşvətin alınması biabırçı mənzərədir. Bir də ki, o adamın iş otağındakı hərəkətləri, onun əynindəki geyim – cinsdə, ev paltarında adam iş otağında ola bilərmi? Rəhbər iş otağında bu geyimdə hansı nümunə göstərir bütün məmurlara? Bu biabırçı kadrlar onu göstərir ki, bu insanın və buna oxşar insanların mənəvi deqradasiyası nə dərəcədədir. İndi operativ məlumat toplanılıb və toplanılır. Əlbəttə ki, mən istintaqa qarışmaq istəmirəm, istintaq hər şeyi özü göstərəcək. Son sözü məhkəmə deyəcək. Ancaq artıq aşkar olunmuş faktlar göstərir ki, Mərkəzi Rayon Xəstəxanasında bütün şöbələr baş həkimə aylıq haqq ödəyib. Məktəblərdə rüşvətخورluq kütləvi xarakter alıb. Məktəb direktorlarından haqq tələb olunub, bələdiyyələrdən rüşvət tələb olunub, ictimai əsaslarla ödənişli iş yerlərinə insanlar cəlb edilmir, onların ödəniş kartları götürülüb və icra başçısı tərəfindən o pullar çəkilibdir. Eyni zamanda, dövlətdən maaş alan və ödənişli ictimai yerlərdə işləməli olan həmin vətəndaşlar icra başçısına aid bir çox kommersion obyektlərində və təsərrüfatlarda qul kimi işlədiliblər.

Yəni bir daha demək istəyirəm ki, bu, mənəvi deqradasiyanın pik həddidir və bu hər kəsə dərs olmalıdır. İstisna olunmur ki, onun kimi icra başçıları, digər mərkəzi və yerli icra orqanlarının rəh-

bərləri də ona oxşar hərəkətlər edir. Onların hər biri araşdırılacaq. Heç kim toxunulmaz deyil və bu hadisələr bir daha bunu göstərdi.

Siz gənc kadrlarsınız, sizin tərcüme-yi-halınız mənə təqdim olunub. Siz bu günə qədər heç bir qanunazidd əmələ əl atmamısınız, gənccsiniz, birinizin 40 yaşı, digərinizin 30 yaşı var, gənc nəslin nümayəndələrisiniz. Sizin təyinatınız bizim kadr siyasətimizi göstərir. Onu göstərir ki, bəyan etdiyimiz prinsiplər həyatda öz əksini tapır. Biz gənclərə yol açmalıyıq, meydan verməliyik, yeni təfəkkürlü insanlar önəmli vəzifələrə təyin edilməlidir. Biz köhnə psixologiyanı bu yollarla qıra bilərik. Cəmiyyətimizi sarsıdan xoşagəlməz hallara ancaq bu yollarla son qoya bilərik. Rəhbərlik edəcəyiniz rayonlarda işlər sizin fəaliyyətinizdən asılı olacaq. Əgər sizə göstərilən böyük etimadı bütövlükdə doğrultmasanız, bu eyni zamanda, cəmiyyətdə də məyusluq yaradacaq. Deyəcəklər ki, yeni insanlar gəldi, gənclərdir, yeni təfəkkürlə, yeni yanaşma ilə, amma eyni yolla gedirlər. Ona görə bir daha sizə ciddi tapşırıram ki, əsas vəzifəniz bütün işləri düzgün qurmaq və xoşagəlməz hallara qarşı ciddi mübarizə aparmaqdır.

İlk növbədə, rayonlarda vəziyyət təhlil edilməlidir. İnsanları narahat edən məsələlər ciddi araşdırılmalıdır və onların həlli yolları ilə bağlı təkliflər hazırlanmalıdır, yaxud da ki, bu məsələlər yerində öz həllini tapmalıdır.

Əgər işlər düzgün qurularsa, rayonların potensialı kifayət qədər böyük ola bilər. Neftçala rayonunda sənaye zonası yaradılıb. Deyə bilərəm ki, rayonların arasında birinci sənaye zonası Sumqayıtdan sonra Neftçala şəhərində yaradılıb və artıq fəaliyyətə

başlayıbdır. Azərbaycanda avtomobillər Neftçalada istehsal olunur və bu sənaye zonasının gələcək inkişafı ilə bağlı konkret təkliflər verilməlidir.

Hesab edirəm ki, Neftçalada balıqçılıq sənayesinin çox böyük perspektivləri vardır. Baxmayaraq ki, biz Xəzər dənizinin sahillərində yerləşirik, əfsuslar olsun ki, özümüzü balıqla tam təmin edə bilmirik, idxaldan asılıyıq. Balıqçılıq təsərrüfatlarının yaradılması geniş vüsət almayıb. Mövcud olan təsərrüfatların böyük hissəsi çox primitiv səviyyədədir. Əminəm ki, balıqçılıq həm bizim qeyri-neft sektorumuzun önəmli bir sahəsi, həm də ixrac yönümlü sahə ola bilər və olmalıdır da. Ona görə investorları bu sahəyə cəlb etmək üçün mütləq işlər aparılmalıdır.

Eyni zamanda, hesab edirəm ki, Neftçala rayonunun turizm potensialı da çox perspektivli ola bilər. Bu günə qədər rayonda turizmlə bağlı, demək olar ki, heç bir iş görülməyib. Halbuki Bakıya o qədər də uzaq deyil, yaxşı yollar da çəkilir. Hesab edirəm ki, orada da turizm infrastrukturunun yaradılmasına ehtiyac vardır. Əlbəttə, kənd təsərrüfatı Azərbaycanın hər bir rayonunun önəmli sahəsidir, əməkətutumlu sahədir. Bu sahəyə də diqqət yetirilməlidir.

O ki qaldı İsmayılı rayonuna, hesab edirəm ki, İsmayılı rayonunun əsas inkişaf potensialı turizm və kənd təsərrüfatı ilə bağlıdır. İsmayılı rayonunun çox mənzərəli, səfali yerləri, zəngin təbiəti vardır. Ona görə bu imkanlardan tam şəkildə istifadə olunmalıdır. Dövlət isə öz tərəfindən bundan sonra da infrastruktur layihələrinin icrası ilə bağlı önəmli addımlar atacaq. Necə ki, bu yaxınlarda Lahıc qəsəbəsinə yeni yolun çəkilişi təmin edilib. Bu da əvvəlki yola nisbətən xeyli

təhlükəsiz yoldur və məsafə baxımından Bakıdan daha qısa yoldur və Şamaxı rayonundan düz Lahıc kəndinə gəlir. Yolu açılışını mən şəxsən etmişəm. Özüm sükan arxasında bu yolu getmişəm və artıq turistlər üçün Lahıca gəlmək imkanı daha da genişdir. Eyni zamanda, Lahıc qəsəbəsinin qazlaşdırılması, yeni məktəbin tikintisi həll olunub. Bizim digər tarixi kəndimiz olan Basqalın tarixi irsinin qorunması ilə bağlı mənim tərəfimdən müvafiq sərəncam imzalanıb. Bu da bu kəndin tarixinə, keçmişinə və zəngin mədəni irsinə Prezident tərəfindən verilən yüksək qiymətdir. Çünki çox nadir hallarda Prezident tərəfindən hansısa kəndin inkişafı ilə bağlı sərəncam imzalanır. Düzdür, bu məsələlər daim diqqət mərkəzindədir. Hər bir kənd mənim üçün doğma və əzizdir, amma Azərbaycanın müxtəlif bölgələrində tarixi yaşayış yerləri vardır ki, onlara dövlət tərəfindən xüsusi qayğı göstərilməlidir. Basqal kəndinin gələcək inkişafı ilə bağlı əsas amillər tarixi keçmişimizi qorumaq və turizm imkanlarımızı genişləndirməkdir.

Bir sözlə, hesab edirəm ki, kənd təsərrüfatı və emal sənayesi sahəsində böyük imkanlar var və siz çalışmalısınız ki, bu rayonlarda gedən işlər yaxın zamanlarda öz nəticəsini versin. Sizin fəaliyyətinizdə, bax, bu amillər əsas rol oynayacaq – vətəndaşların məmnunluğu, rayonların inkişafı, iqtisadi-sosial göstəricilər və investisiyaların cəlb edilməsi.

Bir daha demək istəyirəm ki, sizə böyük etimad göstərilir. Əminəm ki, siz bu etimadı doğruldacaqsınız.

GÜRCÜSTANIN MÜDAFİƏ NAZİRİ İRAKLI QARİBAŞVİLİ İLƏ GÖRÜŞ

5 mart 2020-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 5-də Gürcüstanın Müdafiə naziri İrakli Qaribaşvilini qəbul etmişdir.

Görüşdə Azərbaycan ilə Gürcüstan arasında ikitərəfli münasibətlərin müxtəlif sahələrdə, o cümlədən hərbi sahədə inkişafından məmnunluq ifadə olundu. Ölkələrimizin birgə iştirak etdiyi mühüm enerji layihələrinin əhəmiyyəti vurğulandı, «Cənub Qaz Dəhlizi»nin uğurla reallaşmasının önəmi qeyd edildi.

Söhbət zamanı Azərbaycan ilə Gürcüstan arasında iqtisadi əməkdaşlığın, investisiya qoyuluşunun əlaqələrimizin inkişafına töhfə verdiyi bildirildi.

8 MART – BEYNƏLXALQ QADINLAR GÜNÜ MÜNASİBƏTİLƏ AZƏRBAYCAN QADINLARINA TƏBRİK

Hörmətli xanımlar!

Sizi – bütün Azərbaycan qadınlarını Beynəlxalq Qadınlar Günü münasibətilə ürəkdən təbrik edir, hamınıza cansağlığı, səadət və gələcək işlərinizdə uğurlar arzulayıram.

Azərbaycan qadınları tariximizin hər bir dövründə cəmiyyətin mənəvi dayağı olublar. Xalqımızın əsrlərboyu təşəkkül tapmış zəngin milli mədəni sərvətlərinin hişz edilməsində və ali bəşəri keyfiyyətlərin nəşildən-nəslə ötürülməsində onların misilsiz xidmətləri vardır.

Yeni cəmiyyət quruculuğu şəraitində ictimai fəallıqlarını gücləndirərək, sosial-mədəni həyatda yaxından iştirak etmələri Azərbaycan qadınlarının yüksək intellektual səviyyəsinin aydın təzahürüdür. Azərbaycanın dövlət müstəqilliyinin bərpasından sonra da onlar sosial fəallıqları ilə seçilib, təhsil, səhiyyə, elm və mədəniyyət sahələrində çoxsaylı nailiyyətlər qazanıblar. Qloballaşma dalğasının ənənəvi dəyərlər sistemini sürəkli dəyişikliklərə məruz qoyduğu bir vaxtda xanımlarımız milliliklə müasirliyin vəhdətini daxili aləmlərinin ayrılmaz tərkib hissəsinə çevirərək,

nəsillərin varisliyi prinsipini qoruyur və ədəbi-ictimai, elmi-mədəni fikir salnaməmizdə iz qoymuş maarifpərvər sələflərinin yolunu şərəflə davam etdirirlər.

Respublikamızda təşəbbüskar qadınlarımızın öz yaradıcı potensiallarını gerçəkləşdirmələri üçün əlverişli zəmin mövcuddur. Dövlətçiliyimizin əsaslarının möhkəmləndirilməsinə yönəlmiş fəaliyyətləri ilə onlar yeniləşən ölkəmizin ahəngdar yüksəlişinin təmin edilməsində əhəmiyyətli rol oynayırlar. Qadınlarımızın hazırkı ictimai mövqeyi və işgüzar nüfuzu vahid məfkurə ətrafında birləşmiş cəmiyyətimizin mühüm reallıqlarından biridir.

Əziz qadınlar!

Əminəm ki, siz hər zaman olduğu kimi, bundan sonra da övladlarımızın milli-mənəvi dəyərlərə hörmət, Vətənə məhəbbət ruhunda tərbiyəsinə böyük diqqət yetirəcək və Azərbaycanın inkişaf salnaməsinə parlaq səhifələr yazacaqsınız.

Bayramınız mübarək olsun!

İLHAM ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının
Prezidenti

Bakı, 5 mart 2020-ci il

AZƏRBAYCAN QIZIL AYPARA CƏMIYYƏTİNƏ

Sizi – Azərbaycan Qızıl Aypara Cəmiyyətinin bütün üzvlərini təşkilatınızın 100 illik yubileyi münasibətilə səmimi-qəlbdən təbrik edir və hamınıza gələcək fəaliyyətinizdə uğurlar arzulayıram.

Könüllülük prinsipi əsasında yaradılmış Azərbaycan Qızıl Aypara Cəmiyyətinin bu yubileyinin ölkəmizdə «Könüllülər ili» ilə eyni vaxta təsadüf etməsinin rəmzi mənası vardır. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti dövrünün yadigarlarından olan və əsası 1920-ci ilin mart ayında qoyulan Qızıl Aypara Cəmiyyəti ilk günlərdən xalqa təmənnasız xidməti özünün amalına çevirmişdir. Sosial məsələlərin həllinə yaxından köməklik göstərməsi və fəaliyyətinin başlıca qayəsini könüllülük, insanpərvərlik və xeyirxahlıq kimi nəcib keyfiyyətlərin təşkil etməsi Cəmiyyətə nüfuz qazandırmışdır. Qızıl Aypara Cəmiyyəti müharibədən, təbii və texnogen fəlakətlərdən zərər çəkənlərə, əhalinin sosial cəhətdən qayğıya möhtac təbəqələrinə yardımını əsirgəməmiş, eyni zamanda, insanlara mənəvi dəstək vermiş və inam hissi aşlamışdır.

Xalqımızın tarixən çətin məqamlarında həssaslığı və operativliyi ilə seçilən Qızıl Aypara Cəmiyyətinin öz məramına sadıq qalaraq, fədakarlığını Er-

mənistanın respublikamıza qarşı işğalçılıq siyasəti nəticəsində doğma yurdlarından qovulmuş 1 milyondan çox soydaşımızın sosial-məişət problemlərinin həllində, əsir və girovların azad edilməsi və sonrakı reabilitasiyasında da davam etdirməsi təqdirəlayiqdir.

Bu gün Beynəlxalq Qızıl Xaç və Qızıl Aypara Hərəkətinin tərkib hissəsi olaraq, bir sıra sosial-tibbi və humanitar layihələri uğurla gerçəkləşdirən Azərbaycan Qızıl Aypara Cəmiyyəti ölkə miqyasında mühüm vəzifələrin yerinə yetirilməsinin fəal iştirakçılarındandır.

İnanıram ki, Qızıl Aypara Cəmiyyəti öz ənənələrini layiqincə yaşadaraq, ölkəmizin sosial-ictimai həyatında özünəməxsus yerini qoruyacaq, vətəndaşlarımızın rifah halının yaxşılaşdırılması naminə dövlətimizin həyata keçirdiyi proqramlarda bundan sonra da əzmkarlıq nümayiş etdirəcəkdir.

İLHAM ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının
Prezidenti

Bakı, 6 mart 2020-ci il

ALTINCI ÇAĞIRIŞ AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI MİLLİ MƏCLİSİNİN İLK İCLASINDA İŞTİRAK

10 mart 2020-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 10-da keçirilmiş altıncı çağırış Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin ilk iclasında iştirak etmişdir.

Səfa Mirzəyev (*Milli Məclis Aparatının rəhbəri*): Zati-aliləri, möhtərəm cənab Prezident! Sizi Milli Məclisdə salamlamaq böyük qürurdur. Milli Məclisə, doğma evinizə xoş gəlmisiniz!

Müstəqil Azərbaycan dövlətinin qurucusu ulu öndər Heydər Əliyevin müəyyən etdiyi inkişaf strategiyasını yaradıcı surətdə davam etdirdiyinizə və Azərbaycan xalqının maraqlarına xidmət edən dövlətçilik fəaliyyətinizə görə Sizə dərin təşəkkürümüzü bildirir, gələcək işlərinizdə yeni böyük uğurlar arzulayırıq.

Hörmətli deputatlar, hörmətli qonaqlar, xanımlar və cənablar! Azad, ədalətli və şəffaf seçkilər nəticəsində formalaşmış altıncı çağırış Milli Məclis fəaliyyətə başlayır. Hörmətli deputatlar, Milli Məclisə seçilməyiniz münasibətilə sizi səmimi-qəlbdən təbrik edirəm.

Milli Məclisin Daxili Nizamnaməsinin ikinci maddəsinə görə, Milli Məclisin ilk iclasını ən qocaman deputat aparır. Bu şərəfli missiya Milli Məclisin deputatı, akademik Ziyad Səmədzadəyə nəsib olubdur. Hörmətli Ziyad müəllim, xahiş edirəm iclasa başlayasınız.

İclasa sədrlik edən Ziyad Səmədzadə altıncı çağırış Milli Məclisin ilk iclasını açıq elan etdi.

Ziyad Səmədzadə: Hörmətli cənab Prezident, Azərbaycan dövlətinin iqtisadi və siyasi qüdrətinin güclənməsində böyük töhfələr verdiyinizə, ulu öndər Heydər Əliyevin siyasətini uğurla davam etdirdiyinizə görə Sizə təşəkkürümüzü bildiririk. Sizə deputatlarımız adından möhkəm cansağlığı, uğurlar arzulayırıq.

Əminik ki, qloballaşan dünyada, risklərin artdığı bir şəraitdə Siz bundan sonra da Azərbaycan dövlətinə uğurla rəhbərlik edəcəksiniz, Azərbaycanı gündən-günə çiçəklənən, dünyada sözü, gücü, qüdrəti olan bir dövlətə çevirəcəksiniz. Sağ olun, Sizə təşəkkür edirəm.

Hörmətli deputatlar, Milli Məclisə seçilməyiniz münasibətilə sizi təbrik edirəm. Parlament fəaliyyətində sizin hər birinizə böyük uğurlar, cansağlığı arzulayıram. Milli Məclisin Daxili Nizamnaməsinin ikinci maddəsinə görə, yeni çağırış Milli Məclisin ilk iclasında Milli Məclisə seçilmiş deputatların siyahısı oxunmalıdır. İcazənizlə, altıncı çağırış Milli Məclisə seçilmiş deputatların siyahısını oxuyuram.

Ziyad Səmədzadə altıncı çağırış Milli Məclisə seçilmiş deputatların siyahısını oxudu.

Sonra Azərbaycan Respublikasının Dövlət himni səsləndirildi.

Prezident İlham Əliyev altıncı çağırış Milli Məclisin birinci iclasında nitq söylədi.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin nitqi

Hörmətli deputatlar, hörmətli xanımlar və cənablar! Altıncı çağırış Milli Məclis bu gün öz işinə başlayır. Bu münasibətlə bütün deputatları ürəkdən təbrik edirəm, onlara uğurlar arzulayıram.

İlk növbədə, beşinci çağırış Milli Məclisin deputatlarına göstərdikləri fəaliyyətə görə təşəkkürümü bildirirəm. Beşinci çağırış Milli Məclis, onun deputatları, rəhbərliyi ölkəmizin uğurlu inkişafı istiqamətində böyük rol oynamış, parlament tərəfindən qəbul edilmiş qanunlar bizim uğurlu inkişafımızın hüquqi bazasını gücləndirmişdir. Əminəm ki, altıncı çağırış Milli Məclis də uğurla fəaliyyət göstərəcək və beləliklə, ölkəmizdə aparılan genişmiqyaslı və çoxşaxəli islahatlara, onların dərinləşməsi işinə öz töhfəsini verəcəkdir.

Fevralın 9-da keçirilmiş parlament seçkiləri ölkəmizin həyatında önəmli hadisə idi. Hər bir seçki önəmli hadisədir, amma bu seçkilərin xüsusiyyəti

ondan ibarət idi ki, növbədən kənar seçkilər idi. Bu seçkilərin fevral ayında keçirilməsinin əsas səbəbi islahatları dərinləşdirmək, vaxt itirmədən yeni tərkibdə Milli Məclisin işini təşkil etməkdir. Hesab edirəm ki, seçki prosesi uğurla keçdi və bu dəfə seçkilərə çox böyük maraq göstərildi. Bunun əyani sübutu odur ki, bu seçkilərdə 1300-dən çox namizəd iştirak etdi. Əlbəttə ki, bu namizədlər fəal iş apararaq öz fikirlərini, baxışlarını, ideyalarını seçicilərə azad şəkildə çatdırmağa bildilər. Bütün namizədlər üçün bərabər şərait yaradılmışdır, heç bir ayrı-seçkiliyə yol verilməmişdir. 1300-dən çox namizədin olması əslində seçkilərə onlar tərəfindən göstərilən etimadın təzahürüdür. Hesab edirəm ki, bütövlükdə seçki prosesi həm uğurla keçdi, həm də seçkilərin nəticələri Azərbaycan xalqının iradəsini əks etdirdi. Əsas məsələ ondan ibarətdir ki, Azərbaycan xalqı bu seçkilərdən məmnun qaldı və seçkilərdən sonra müşahidə olunan hadisələr bunu bir daha göstərir.

Biz seçkiləri müşahidə etmək üçün bir çox beynəlxalq təşkilatları, müşahidəçiləri dəvət etmişdik və onların mütləq əksəriyyəti seçkilərin həm hazırlıq dövrünü, həm kampaniya dövrünü, həm də seçkilər gününü çox müsbət qiymətləndirdilər. Demək olar ki, müşahidəçilərin mütləq əksəriyyəti seçkiləri demokratiyanın inkişafında növbəti uğurlu addım kimi qiymətləndirdilər və bəyan etdilər ki, Azərbaycan xalqı azad şəkildə öz seçki hüqu-

qundan istifadə etdi və seçkilərin nəticələri real mənzərəni əks etdirir. Bunu bəyan edən beynəlxalq müşahidəçilər reallığı əks etdirirlər. Eyni zamanda, Azərbaycanda seçki prosesinə həmişə ikili standartlar prizmasından yanaşan və qeyri-obyektivliklə fərqlənən ATƏT-in Demokratik Təsisatlar və İnsan Haqları Bürosu və onun təsiri altında olan bəzi qurumlar bu dəfə də hansısa qüsurları qabardıb, onları böyük hadisə kimi təqdim etməyə çalışdılar. Heç bir seçki qüsursuz olmur. Bu dəfə də qüsurlar olub və 4 dairənin nəticələrinin ləğv edilməsi onu göstərir ki, bu qüsurların olmaması üçün Azərbaycan özü maraqlıdır. Seçkidən sonrakı proseslər bir daha göstərdi ki, bizim əsas niyyətimiz ondan ibarət idi ki, Azərbaycan xalqı öz seçki hüququndan azad şəkildə istifadə etsin, bəyəndiyi namizədə səs versin, beləliklə, öz fikrini və öz siyasi iradəsini ifadə etsin. Bütövlükdə biz buna nail olduq və seçkilərdən sonra müşahidə olunan mənzərə onu göstərir ki, Azərbaycan xalqı seçkilərin nəticələri ilə razılışıb. Bizim üçün əsas məsələ də bundan ibarətdir.

Eyni zamanda, hesab edirəm ki, Avropa İttifaqı seçkilərin keçirilməsi ilə əlaqədar çox obyektiv bəyanat verdi. Bəyan etdi ki, Avropa İttifaqı yeni seçilmiş deputatlarla, Azərbaycan parlamenti ilə işləməyə hazırdır. Bu əslində seçkilərin tanınması deməkdir. O ki qaldı ATƏT-in Demokratik Təsisatlar

və İnsan Haqları Bürosunun rəyinə, bu dəfə görünür ki, ciddi hadisə baş vermədiyi üçün onlar da məcbur olub öz məruzələrini müəyyən dərəcədə balanslaşdırılmış formada təqdim etdilər. Halbuki biz çoxdan bilirik ki, onların məruzələri seçkilərdən əvvəl yazılır və harada yazılır. Bir də ki, ATƏT-in Demokratik Təsisatlar və İnsan Haqları Bürosunun son dövrdəki bəyanatları və bəzi ölkələrdə seçkilərə verilən qiymət bir daha onların nə dərəcədə qeyri-obyektiv, qərəzli olmasını göstərir və nümayiş etdirir ki, bu qurum siyasi sifariş icra edir. Son misal 2018-ci ildə Ermənistanda keçirilmiş parlament seçkiləri idi. Bildiyiniz kimi, bu seçkilər o vaxtkı hakim faşist Respublikaçılar Partiyası tərəfindən tam saxtalaşdırılmışdı - mən bu partiyanı faşist adlandırıram, təkcə onların ideologiyasına, onların mahiyyətinə görə yox, eyni zamanda, onların embleminə baxmaq kifayətdir ki, hər kəs görsün, faşist Almaniyasının emblemi ilə onların emblemi fərqlənmir - və Respublikaçılar Partiyasının özünə 50 faizdən çox səs yazdırdığı bu saxtalaşdırılmış seçkilərə ATƏT-in Demokratik Təsisatlar və İnsan Haqları Bürosu müsbət rəy vermişdi. Bir sözlə, bu saxtakarlığa şərik çıxmışdır və ondan sonrakı hadisələr hər kəs üçün bəllidir. Ondan sonra bu qanunsuz və korrupsioner rejim devrildi, guya Ermənistan parlamentində onları təmsil edən deputatlar təslim oldu, əllərini qaldırdılar, boyunlarını bükdülər və kənara çəkil-

dilər. Yeni parlament seçkiləri elan edildi və yeni parlament seçkilərində respublikaçıların faşist partiyası heç parlamentə girə bilmədi. Yəni bu nəyi göstərir? Onu göstərir ki, 2 və ya 3 ay ondan əvvəl saxtalaşdırılmış seçkilərin nəticələri göz qabağındadır və bu nəticələrə, bu saxtakarlığa ATƏT-in Demokratik Təsisatlar və İnsan Haqları Bürosu öz müsbət rəyini vermişdi. Yəni sadəcə olaraq, bunu misal kimi gətirməklə bir daha demək istəyirəm ki, bu qurumun rəyi bizim üçün tamamilə əhəmiyyətsizdir. Çünki bu rəy yenə də siyasi sifariş əsasında yazılır və bu, elə bil ki, bəzi dövlətlərin aparıcı dairələrinin bir təzyiqliq üsuludur.

Bir məsələni – müşahidəçiləri qeyd etmək istədim. Bir məsələ də məni, sözün düzü, təəccübləndirdi. Deyə bilərəm ki, biz müşahidəçi qismində dəvət etdiyimiz bütün təşkilatları bu seçkilərdə gördük. Ancaq Avropa Parlamentinə biz dəvət göndərməmişik, çünki birincisi, biz bu qurumun üzvü deyilik, ikincisi, buna lüzum görmürük, təxminən eyni səbəblərə görə. Çünki Azərbaycana qarşı ədalətsiz qətnamələrin qəbul olunması sahəsində Avropa Parlamenti birincilik əldə edib. Onların da qətnamələri bizim üçün tamamilə əhəmiyyətsizdir. Ancaq bildirməliyəm ki, belə meyillər bizə qarşı bu gün də müşahidə olunur.

Beləliklə, biz bu təşkilatı dəvət etmirik. Onlar isə bəyanat yayırlar ki, bu seçkiləri müşahidə etməkdən imtina edirlər. Bu, ən yumşaq sözlə desəm, si-

yasi saxtakarlıqdır. Çünki biz sizi dəvət etmirik, biz sizi burada görmək istəmirik, biz sizə inanmırıq. Belə olan halda, gəlib deyəsən ki, biz imtina edirik, bu gülməlidir və təəccüblüdür.

Bir sözlə, seçkilər bir daha bizim siyasi xəttimizin xalq tərəfindən yüksək qiymətə layiq olduğunu göstərdi. Hesab edirəm ki, seçkilərdən sonrakı proseslər müsbət istiqamətdə inkişaf edəcəkdir.

Altıncı çağırış Milli Məclis çoxpartiyalı məclisdir. Bu çox müsbət əlamətdir. Hesab edirəm ki, siyasi sistemin təkmilləşdirilməsi işində Milli Məclisin çox böyük rolu olacaqdır və olmalıdır. Bütün siyasi qüvvələr seçkilərdə iştirak etdi. Sadəcə olaraq, özünü müxalifət adlandıran marginal qruplaşma seçkiləri sanki boykot etdi. Bu da gülməlidir. Çünki Azərbaycan xalqı bu rüsvayçı qurumu çoxdan boykot edib və 27 ildir ki, onlar tarixin zibilxanasındadırlar. Belə olan halda, boykot elan etmək həm gülməli, həm də təəccüblüdür.

Beləliklə, bütün siyasi qüvvələrin iştirak etdiyi seçkilər nəticəsində çoxpartiyalı parlament formalaşmış və hesab edirəm ki, bu, demokratiyanın inkişafında önəmli addımdır. Bildiyiniz kimi, Yeni Azərbaycan Partiyası yerlərin əksəriyyətini qazanmış. Təbii ki, Milli Məclisdə Yeni Azərbaycan Partiyasının sözü kifayət qədər qiymətli və təsirlidir. Yeni Azərbaycan Partiyasını təmsil edən deputatlar bu gün səhər mənim tapşırıqla yığılıb önəmli qərarlar qəbul ediblər. Mənim tövsiyəm o olmuş-

dur ki, partiyaların nümayəndələri altıncı çağırış Milli Məclisin rəhbərliyində və komitələrin rəhbərliyində təmsil olunsunlar. Bu günə qədər belə bir hal olmamışdır. Keçən çağırış Milli Məclisin komitələrinin rəhbərliyində, parlamentin rəhbərliyində müxalifət nümayəndələri təmsil olunmurdu. Ancaq mən hesab edirəm ki, Azərbaycanda siyasi sistemi möhkəmləndirmək, siyasi münasibətləri sağlam zəmində gücləndirmək üçün buna ehtiyac vardır. Əlbəttə, hesab edirəm ki, Yeni Azərbaycan Partiyası ümumi maraqlar naminə bu sahədə də çox düzgün addım atır.

Deyə bilərəm ki, həm altıncı çağırış Milli Məclis bu sahədə, əlbəttə, öz sözünü deyəcək, eyni zamanda, Prezident Administrasiyasının nümayəndələri son vaxtlar, demək olar ki, bütün siyasi qüvvələrin rəhbərləri ilə görüşlər keçirir. Mənə bu görüşlər haqqında müntəzəm olaraq məruzə edilir. Bütövlükdə ilkin rəy müsbətdir. Hesab edirəm ki, indiki genişmiqyaslı islahatlar dövründə siyasi islahatlar mütləq aparılmalıdır. Siyasi islahatlar partiyalararası geniş dialoq aparılmadan həyata keçirilə bilməz. Bir partiya – hakim partiya təkbaşına siyasi dialoq apara bilməz. Çünki dialoq üçün tərəf-müqabillər lazımdır və ilkin təəssürat müsbətdir. Bu təşəbbüs heç bir şərt qoymadan həyata keçirilir. Ancaq yenə də marginallaşmış və bütün dayaqlarını tam itirmiş dərnək tipli qruplaşma bu görüşdən imtina etdi. İmtina edib, özü bilər. Hər halda, udu-

zan biz olmayacağıq. Azərbaycanın yeni siyasi konfigurasiyası formalaşır. Hesab edirəm ki, qanunvericilik sahəsində də siyasi sistemin təkmilləşdirilməsi üçün Milli Məclis tərəfindən lazımi addımlar atılacaq və Azərbaycanda çoxpartiyalı sistem daha da möhkəm əsaslar üzərində qurulacaqdır. Hazırda siyasi partiyaları yaratmaq üçün heç bir ciddi meyar tələb olunmur. Hesab edirəm ki, bu praktikaya son qoyulmalıdır. Əgər biz doğrudan da istəyirik ki, Azərbaycanda çoxpartiyalı sistem inkişaf etsin – biz bunu istəyirik və iqtidar partiyası kimi bunu təqdim edirik – onda, əlbəttə, siyasi partiyaların fəaliyyəti üçün lazım olan bütün alətlər spektri mövcud olmalıdır. Bu, hesab edirəm ki, Milli Məclisin gündəliyində duran məsələlərdən biri olacaqdır.

Bir sözlə, həm seçkilər, həm də seçkilərdən sonra keçən dövr, iqtidar tərəfindən siyasi partiyalara yönəlmiş addımlar – bütün bunlar bizim mövcud siyasətimizin yeni mərhələsini əks etdirir. Bu bizim islahatçı kursumuzu əks etdirir. Bildiyiniz kimi, islahatların yeni mərhələsi 2018-ci ilin Prezident seçkilərindən sonra başladı. Bu islahatları mən andiçmə mərasimində, bax, bu salonda bəyan etmişdim. Biz onları ardıcıl olaraq icra edirik və bu, həyatda öz əksini tapır. Bir də onu göstərir ki, həmişə olduğu kimi, bizim sözümlə əməlimiz arasında heç bir fərq yoxdur.

İslahatlar həm konseptual xarakter, həm də struktur xarakteri daşıyır. Kadr islahatları aparılır. Son müddət ərzində Prezident Administrasiyası, demək olar ki, tam yeni tərkibdə formalaşmış və yeni şöbələr yaradılıbdır. Bu şöbələrin yaradılması eyni zamanda, dediyim sözləri və bizim niyyətimizi bir daha təsdiqləyir. Nazirlər Kabineti yeni tərkibdə formalaşmış. Hazırda Nazirlər Kabineti daha operativ və çevik fəaliyyət göstərir. Nazirliklərdə kadr islahatları aparılıb, yerli icra orqanlarında bu islahatlar aparılır və aparılacaqdır. Bəzi yerli icra orqanlarında müşahidə olunan biabırçı mənzərə bütün xalqımızı hiddətləndirir. Bundan sonra da təmizləmə işləri aparılacaqdır, həm mərkəzi, həm də yerli icra orqanlarında, bütün dövlət qurumlarında. Mən demişəm, bir daha demək istəyirəm ki, əgər kimsə dövlət işində işləmək istəyirsə, onun niyyəti də, əməlləri də təmiz olmalıdır. Əgər hansısa bir adam özündə bu xüsusiyyətləri görmürsə, o, dövlət işindən getsin, sabah bədbəxt olmasın.

İslahatların dərinləşməsi, əlbəttə, parlamentdən yan keçə bilməzdi. Hesab edirəm ki, yeni tərkibdə formalaşmış Milli Məclis islahatlara yeni təkan verəcəkdir. Deputatlar qarşısında böyük vəzifələr durur, ilk növbədə, qanunvericilik sahəsində. Çünki parlamentin əsas işi qanunvericilikdir. Mənim tövsiyəm ondan ibarətdir ki, nəinki kəmiyyətə, daha çox keyfiyyətə fikir verilsin. Çünki mövcud olan qanunların təkmilləşdirilməsinə baxmaq, onları təftiş

etmək lazımdır. İcra strukturlarına mənim tərəfimdən göstəriş verilib ki, qəbul edilmiş qanunların icrasına diqqət yetirsinlər. Biz bir çox gözəl qanunlar qəbul edirik, eyni zamanda, Prezident tərəfindən bir çox önəmli sərəncamlar imzalanır, ancaq onların icrasına nəzarət lazımi səviyyədə deyil. Ona görə Prezident Administrasiyasında xüsusi şöbə yaradıldı. Hesab edirəm ki, Milli Məclis, deputatlar da bu işlərlə məşğul olmalıdırlar. Baxın, görün qəbul olunmuş qanunlar icra edilir, yoxsa edilmir, bu qanunları pozurlar, yoxsa pozmurlar. Əgər belə hallar aşkarlanarsa, onda, əlbəttə, ciddi cəza tədbirləri görülməlidir.

Ona görə hesab edirəm ki, bütövlükdə – əlbəttə, bu, vaxt aparacaq, amma hər halda, bunu etmək lazımdır – biz qanunvericilik bazamızı təftiş etməliyik. Əgər lazım olarsa, onları qarşımızda duran mövcud hədəflərlə uzlaşdırmalıyıq. Çünki həyat yerində durmur, yeni çağırışlar, yeni problemlər üzə çıxır. Gözlənilmədən elə hadisələr baş verir ki, bütün dünya çaşbaş qalır. Bu qanunlar doqma deyil, onlara, əlbəttə ki, baxmaq lazımdır. Yeni qəbul ediləcək qanunların əsas mahiyyəti islahatları dərinləşdirməkdir. Ona görə qeyd etdiyim kimi, siyasi sistemin formalaşdırılması və gücləndirilməsi üçün qanunvericilik təşəbbüsləri, əlbəttə ki, lazım olacaq, iqtisadi islahatlarımızın dərinləşdirilməsi işinə töhfə verən qanunlar qəbul edilməlidir.

Hesab edirəm ki, bizim milli dəyərlərimizlə, milli ənənəvi dəyərlərimizin qorunması ilə bağlı qanunvericilik bazası daha da geniş olmalıdır.

İnformasiya mühafizəsi ilə bağlı deməliyəm ki, biz informasiya dövründə yaşayırıq və saxta xəbərlər, yəni «feyk nyus» adlandırılan xəbərlər əfsuslar olsun ki, geniş vüsət alır və istənilən yalan xəbər çox böyük fəsadlara gətirib çıxara bilər. Biz Azərbaycan olaraq, bu şər-böhtan kampaniyaları ilə çoxdan üz-üzəyik. Bunun əsas səbəbi bizim müstəqil siyasətimiz, heç kimin qarşısında baş əyməməyimizdir. Amma bunun fəsadları odur ki, bizə qarşı informasiya kampaniyası aparılır – qara piar kampaniyası, yalan, böhtan, uydurma, iftira üzərində qurulmuş kampaniya. Ona görə informasiya mühafizəsi ilə, informasiya təhlükəsizliyi ilə əlaqədar mütləq qanunvericilikdə yeni yanaşmalar, yeni fiqurlar olmalıdır.

Sosial siyasətlə bağlı – Azərbaycan sosial dövlətdir və bizim atdığımız bütün addımlar bunu təsdiqləyir. Təkcə keçən il mənim təşəbbüslə reallaşan sosial yönümlü paket 4,2 milyon insanı əhatə edir. Minimum əmək haqlarının, minimum pensiyaların müntəzəm olaraq qaldırılması, əlbəttə ki, böyük iqtisadi mənbə tələb edir və bunu da biz yaradıırıq. Ölkəmizdə şəffaflıqla bağlı gedən proseslər, «kölgə iqtisadiyyatı»na qarşı olan proseslər bizim iqtisadi imkanlarımızı gücləndirir, vergi bazasını genişləndirir, «kölgə

iqtisadiyyatı»na qarşı çox ciddi zərbə olur. Ona görə qanunvericilikdə bütün bu məsələlər, əlbəttə ki, diqqət mərkəzində olmalıdır.

Gənclər siyasəti ilə bağlı deməliyəm ki, Azərbaycan əhalisinin mütləq əksəriyyəti gənclərdir və Azərbaycanda demoqrafik mənzərə çox müsbətdir. Ona görə gənclərin asudə vaxtlarının səmərəli təşkili, onların fəal işə cəlb edilməsi – misal üçün, könüllülər hərəkatı çərçivəsində – vətənpərvərlik ruhunda tərbiyə edilməsi istiqamətində, əlbəttə ki, qanunvericilikdə addımlar atılmalıdır. Gənclər milli ruhda tərbiyə almalıdırlar, xarici təsir altına düşməməlidirlər, xüsusilə indiki internet dövründə ki, istənilən yalan tezliklə yayılır və sonra bir həqiqət kimi təqdim olunur. Bu da bizə qarşı aparılan qeyri-təmiz siyasətin bir hissəsidir. Çünki sirr deyil ki, Azərbaycanda hazırda ictimai-siyasi vəziyyət çox sabitdir. Ölkəmizdə ictimai-siyasi sabitliyə təhlükə törədə biləcək heç bir amil mövcud deyil. Ona görə bu amilləri anti-Azərbaycan qüvvələr ölkəmizin xaricində yaratmaq istəyirlər. Burada özünü müxalifət adlandıran və tamamilə rüsvayçı halda guya fəaliyyətini davam etdirən qruplaşmadan artıq onların əli üzülüb, onlara heç inam da qalmayıbdır. Ona görə yeni «beşinci kolon»un yaradılması istiqamətində iş aparılır. Çünki indiki «beşinci kolon» öz sahiblərinin etimadını doğrultmur. Azərbaycanda çevriliş edə bilməyib, «inqilab» edə bilməyib, xalqın dəstəyini qazana bilməyib, sadəcə, onlara

müntəzəm olaraq verilən pulları mənimsəyib və beləliklə, öz havadarlarını pis günə qoyubdur. Odur ki, yeni «beşinci kolon» axtarışı gedir. Mən bütün siyasi qüvvələri bu məsələ ilə bağlı çox ciddi xəbərdar etmək istəyirəm ki, bu yol xəyanət yoludur, bu yola gedən xalq, dövlət qarşısında xəyanət edəcək. Ona görə bizim bütün daxili problemlərimiz Azərbaycanın daxilində həll olunmalıdır. Biz öz daxili problemlərimizi, siyasi çəkişmələri xaricə ixrac etməməliyik. Birincisi, bunun heç bir əhəmiyyəti yoxdur. Çünki bu gün dünyada elə bir qüvvə yoxdur ki, hansısa qərarı bizə aşılсын, yaxud da bizə nəyisə diktə edə bilsin. Belə qüvvə yoxdur və nə qədər ki, mən Prezidentəm, belə qüvvə olmayacaqdır. Ona görə bu tamamilə mənasızdır. Azərbaycanı hansısa təzyiqlə altına salmaq cəhdləri, yaxud da ki, sanksiyalarla hədələmək – bütün bunların heç bir əhəmiyyəti yoxdur. Bu, iqtidara qarşı deyil, bu, dövlətə qarşı edilən cinayətdir və bunu heç kim unutmasın.

Son illər ərzində biz müxtəlif təzyiqlərlə, müxtəlif kampaniyalarla üzləşmişik, ancaq öz yolumuzdan dönməmişik. Ölkəmizin, xalqımızın əmin-amanlığı, təhlükəsizlik, sabitlik, xalqımızın rifahı, müstəqil siyasətimiz bizim üçün hər şeydən üstündür. Biz beynəlxalq təşkilatlarla əməkdaşlıq edirik, bəzi təşkilatların üzvüyük, o təşkilatlara könüllü şəkildə daxil olmuşuq, könüllü şəkildə də çıxıb bilirik – əgər nə vaxtsa bu təşkilatlarda bizi nəsə qane etməsə, yaxud da bizə qarşı olan qərəzli münasibət o həddə çatsın ki, artıq bizim hövsələmiz tükənsin. Ona görə hesab edirəm ki, bütün siyasi qurumların nümayəndələri bu sahədə də çox diqqətli olmalıdırlar.

O ki qaldı gənc nəslə, yenə də deyirəm, bizim gənc nəslimiz vətənpərvərdir, Vətənə bağlıdır, milli köklərə bağlıdır, elə də olmalıdır. Bizim gənclər, mən bunu dəfələrlə demişəm, bir daha demək istəyirəm ki, milli ruhda tərbiyə almalıdırlar. Eyni zamanda, gənclərin mənəvi və fiziki hazırlığı üçün əlavə tədbirlər həyata keçirilməlidir. Hesab edirəm ki, Milli Məclis və onun müvafiq komitələri bu işlə məşğul olub konkret təkliflər irəli sürəcəklər.

Əlbəttə, deputatlara tövsiyəm odur ki, onlar seçildikləri dairələrdə fəal olsunlar, seçicilərlə daim təmasda olsunlar. İndi sirr deyil, əvvəlki dövrlərdə bəzi deputatlar seçicilərdən bir qədər, yaxud da ki, tamamilə uzaqlaşmışdılar. Heç öz dairələrinə baş çəkmirdilər, problemlərlə maraqlanmırdılar. Öz şəxsi problemlərini ortaya qoyurdular. Buna da son qoyulmalıdır. Əvvəllər belə hallar kifayət qədər çox olubdur. Öz qohumlarını vəzifələrə yerləşdirmək, hansısa torpaq sahələri əldə etmək, hansısa biznesə dəstək göstərmək və sair və ilaxır. Mən dərinə getmək istəmirəm. Ona görə yeni tərkibdə formalaşan Milli Məclis mənəvi cəhətdən qüsursuz olmalıdır. Çünki bizim əsas islahatlarımızın mahiyyəti də budur. Əgər bizim vətəndaşlar araşdırsalar görürlər ki, siyasi sahədə, struktur islahatlarında, kadr islahatlarında vəzifəyə gətirilən kadrlar təmizdirlər. Yəni onların arxasında heç bir, necə deyərlər, mənfi iz yoxdur. Milli Məclis də, onun deputatları da bu meyarlara cavab verməlidirlər. Sabah siz xalq qarşısında cavab verməli olacaqsınız. Ona görə siz seçildiyiniz dairələrin problemləri ilə daim maraqlanmalısınız, seçicilərlə görüşməlisiniz, dairələrdə olmalısınız. Eyni zamanda,

mövcud olan problemləri də üzə çıxarmalısınız. Bunları icra orqanlarının qarşısına çıxarmalısınız, mərkəzi icra orqanlarının diqqətinə çatdırmalısınız. Hesab edirəm ki, yeni tərkibdə formalaşan Milli Məclis bu sahədə də uğurlu fəaliyyət göstərəcəkdir.

Beynəlxalq fəaliyyətlə bağlı demək istərdim ki, bizim deputatlar bir neçə beynəlxalq təşkilatda təmsil olunurlar. Əlbəttə, orada əvvəlki illərdə də fəallıq kifayət qədər yüksək idi. İndiki dövrdə daha da yüksək olmalıdır. Çünki biz Azərbaycan həqiqətlərini çatdırmalıyıq, xüsusilə Ermənistan–Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ilə bağlı tarixi həqiqətləri. Tarixi ədalət bizim tərəfimizdədir, beynəlxalq hüquq da bizim mövqemizi dəstəkləyir. Ona görə bizim arqumentlərə qarşı Ermənistan tərəfi heç bir ciddi arqument qoya bilmir, ancaq yalan, böhtan, tarixi saxtakarlıq və mifologiya. Bu əslində onların xislətidir. Onlar geniş şəbəkə çərçivəsində bəzi siyasətçiləri satın alırlar. Bu da heç kimə sirr deyil. Belə olan halda, onların tarixi saxtakarlığına elə bil ki, bəraət qazandırılır. Ona görə bizim deputatlar bütün beynəlxalq təşkilatlarda tarixi həqiqətləri ortaya qoymalıdırlar. Mən Münhendə Kürəkçay sülh müqaviləsi haqqında deyəndən sonra bilirəm ki, Ermənistanda indi bu müqaviləni əzbərləyirlər. Orada açıq-aydın göstərilir ki, bu müqaviləni kim bağlayıb, nə vaxt bağlayıb və erməni xalqı haqqında orada, ümumiyyətlə, söhbət belə, getmir. Bir tərəfdən, Rusiya generalı Sisianov, bir tərəfdən, İbrahim xan, özü də rusca yazılmışdır – İbrahim xan «Karabaxski Şuşinski». Bax, budur real tarix. XX əsrin əvvəllərində Rus imperiyası tərəfindən dərc edilmiş xəritələrə baxmaq kifayətdir görəsən ki, orada indiki Ermənistan ərazisində to-

ponimlərin mütləq əksəriyyəti Azərbaycan mənşəlidir. Bunu demək lazımdır, o xəritələri gətirmək lazımdır. İşğal edilmiş indiki torpaqlarımızın xəritələrini gətirmək lazımdır. Bütün beynəlxalq təşkilatları, orada fəaliyyət göstərən nümayəndələri bu xəritələrlə tanış etmək lazımdır.

Eyni zamanda, müsəlman ölkələrinin parlamentlərinin nümayəndələri ilə görüşlər əsnasında mütləq ermənilər tərəfindən dağıdılmış məscidlərimizin şəkilləri göstərilməlidir. Mən bunu edirəm. Bir çox müsəlman ölkələrinin liderlərinə bu şəkilləri göstərirəm. Əgər bunu geniş siyasi elita görsə, onda, əlbəttə, o ölkələrin rəhbərləri üçün Ermənistan rəhbərləri ilə ağız-ağıza öpüşmək ayıb olar. Biz bunu deməliyik, deməliyik ki, təkcə bizə qarşı yox, bütün müsəlman aləminə qarşı bu faşist rejim müharibə elan edib, bizim məscidlərimiz, tarixi abidələrimiz dağıdılıbdır. Amma biz bu məlumatı kifayət qədər çatdırı bilmirik. Ona görə bu, xüsusi bir istiqamət olmalıdır.

Əlbəttə, Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ilə bağlı olan bütün təşkilatlarda biz fəal olmalıyıq, hücum diplomatiyası aparmalıyıq, çünki haqq-ədalət bizim tərəfimizdədir. Xocalı soyqırımını artıq 10-dan çox ölkənin parlamenti rəsmən tanıyıb. Bu proses davam etdirilməlidir və deputatlar bu prosesdə fəal olmalıdırlar. Çünki bu qərarların qəbul edilməsində dövlət qurumları əsas rol oynayır. Ona görə parlament fəal olmalıdır. Bu, artıq beynəlxalq münasibətlər çərçivəsində qəbul edilmiş faktdır. Ermənistan tərəfinin çox yersiz, yalançı, cılız cəhdləri Münhen Təhlükəsizlik Konfransında özünü göstərdi və bir daha onları ifşa etdi. Çünki onların bütün tarixi

saxtakarlıqdır. Onlar tarixi Azərbaycan torpağında dövlət qurublar, əfsuslar olsun ki, bizim Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin köməyi ilə. İndi bütün tarixi adlarımızı dəyişdirib bizim tariximizi, abidələrimizi özününküləşdirmək istəyirlər. Ona görə deputatlar daim bu məsələni qaldırmalıdırlar.

Bütövlükdə beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində bizim fəaliyyətimiz daha məqsədyönlü olmalıdır. Orada bizi təmsil edən deputatlar fəal olmalı, turist kimi getməməli, sonra hesabat verməlidirlər ki, nə iş görmüsən, kiminlə görüşmüşsən, hansı məsələni qaldırmısan. Yoxsa bəzi hallarda bu, turist səfərlərini xatırladır. Getdik, görüşdük, oturduq, danışdıq, yedik, qayıtdıq. Özü də bəzi səfərlər, ümumiyyətlə, qəbuledilməzdir. Mən bu gün bu haqda çox danışmaq istəmirəm, amma bilirəm nə baş verir, hansı hadisələr baş verir. Biz beynəlxalq fəaliyyətimizin səmərəliliyini artırmalıyıq. O təşkilatlarda ki, bizə qarşı əsassız yanaşma var, bizə qarşı ittihamlar irəli sürülür, biz orada mübariz olmalıyıq. Yəni onların qarşısında yaxşı olmaq yox, dövlət, xalq qarşısında yaxşı olmaq lazımdır. Hansısa məsələni kəskinləşdirmək istəmirəm bəhanəsi ilə kənara çəkilmək yox, əksinə, öz sözünü demək lazımdır. Qərəzli yanaşmanı ifşa etmək lazımdır. Necə ki, mən daim bunu edirəm və kifayət qədər faktlar vardır. Bunu demək üçün siyasətçi olmaq lazım deyil. Adi vətəndaş televiziyada bunu görür. Baxın, bizə demokratiyadan dərs vermək istəyənlər hansı cinayətlər törədirlər. Avropanın «demokratiya beşiyi» sayılan ölkələrdə xalqın gözü qarşısında, dünyanın gözü qarşısında dinc nümayişçiləri vururlar, əzirlər, gözlərini çıxarırlar, öldürürlər, həbs edirlər.

Jurnalistləri əsassız ittihamlarla həbs edirlər, cürüdürlər onları. Göz qabağındadır, dinc nümayişçiləri itlərlə, atlarla dağıdırlar. Bir ölkədə yox, iki ölkədə yox, demək olar ki, bu, indi bizi tənqid etmək istəyən məkanda kütləvi hal alıbdir. Müsəlman miqrantlara qarşı baxın, necə münasibət göstərilir. Onları XXI əsrdə itlərlə əzirlər, qəfəsə salırlar. Sonra isə qəfəsə yemək parçaları atırlar, heyvan kimi. Budurmu münasibət?!

İndi də bütün vasitələrdən istifadə edib onları əzmək fikrindədirlər. Bəs o miqrantlar haradan yarandı? Nəyə görə onlar öz ölkələrini tərk etdilər? Kim onların ölkələrinə basqın etdi? Kim o ölkələri məhv etdi? Kim sabitliyi pozdu? Kim milyonlarla qaçqının yaranmasına səbəbkar oldu? Ona görə kim bunu edibsə, qoy onun acısını da çəksin. Nə üçün Türkiyə, bizim qardaş ölkəmiz 4 milyon qaçqını qəbul etməlidir, yedirməlidir, içirməlidir, milyardlarla pul xərcləməlidir?! Bunları Türkiyəmi didərgin salıb? Yox. Onları didərgin salanlar gəlib onlara sahib çıxsınlar.

Bütün bunları demək lazımdır. Mən bu gün bu kürsüdən bunu deyirəm, açıq, heç kimdən çəkinmədən. Çünki mən haqlıyam və həqiqətə qarşı heç kim heç nə deyə bilməz. Əlbəttə, görərsiniz, bu sözlərdən bir neçə gündən sonra yenə çirkin məqalələr çıxacaq, yenə hansısa bir qondarma təşkilat nəsə bəyanat verəcək ki, Azərbaycanda o pisdir, bu pisdir. Eybi yoxdur, qoy desinlər. Amma biz bu həqiqətləri deməsək, sabah bu bizim başımızda sınaq. Ona görə bunu deməliyik və siz də deməlisiniz. Mən bütün deputatlara deyirəm, heç bir sövdələşməyə getmək olmaz. Beynəlxalq təşkilatlarla işləmək lazımdır, biz də işləyirik, ancaq

bizim maraqlarımız var və kifayət qədər arqumentlərimiz var. Ona görə mən sizi bu mübarizəyə çağırıram – həm Avropa Şurasında, həm ATƏT Parlament Assambleyasında, həm də bütün başqa təşkilatlarda. Beləliklə, hesab edirəm ki, bu istiqamətdə atılacaq addımlar bizim ölkəmizin mövqeyini daha da gücləndirəcəkdir.

Əlbəttə, parlamentin iqtisadi sahədə görülən işlərlə bağlı rolu artmalıdır. Mən hesab edirəm ki, hökumət üzvləri də daha sıx təmasda olmalıdırlar, parlamentdə daim ünsiyyətdə olmalıdırlar, onlara suallar verilməlidir, onlar gördükləri işlər haqqında məruzə etməlidirlər, çıxış etməlidirlər və bunu da biz sistemə salmalıyıq. Çünki bu həm hökumət üzvlərinin məsuliyyətini artıracaq, həm parlamentin rolu artacaq – mən istəyirəm ki, Azərbaycanda parlamentin rolu və təsir imkanları artsın – həm də ümumi işimizə müsbət təsir göstərəcəkdir. Çünki məsuliyyət ən vacib məsələlərdən biridir. Məsuliyyət və nəzarət. Harada ki, bu yoxdur, orada heç bir iş getməyəcək. Əksinə, çox mənfi mənzərə ilə üzləşə bilərik. Ona görə bu da bir nəzarət mexanizmi olmalıdır.

Mən indi vətəndaşlara ictimai nəzarət haqqında da im müraciət edirəm ki, bu proses yavaş gedir, hələ öyrəşməmişik. Hələ hesab edirik ki, bəli, orada hansısa icra başçısı bir ağıdır, xandır, istədiyini edə bilər, insanları qul kimi işlədə bilər, insanlar da buna dözməlidirlər. Deyirəm ki, verin bu məlumatı, göndərin məktubları. İndi Prezident Administrasiyasında tam başqa bir vəziyyət vardır. O məktubları əvvəllər bəziləri gizlədirdilər. Əvvəllər kimdən ki, şikayət edirdilər, ona da göndərirdilər. O da sonra həmin

şikayətçini əzirdi orada. İndi buna son qoyulur. Düzdür, vaxt lazımdır, amma bu, artıq meyildir. Ona görə camaat da ictimai nəzarət işində daha fəal olmalıdır. Bir çox məsələlər haqqında məlumatı əvvəllər mən mətbuatdan alırdım, mənə çatmırdı, gizlədirdilər, «malalayırdılar» və demək olar ki, bu, böyük çətinliklər yaradırdı. Ona görə hesab edirəm ki, hökumət üzvləri ilə daim təmas olmalıdır, Prezident Administrasiyasında parlamentlə iş üzrə xüsusi şöbə yaradılıb. Bu, əlbəttə, bir daha onu göstərir ki, biz parlamentin işinə böyük əhəmiyyət veririk.

O ki qaldı iqtisadi islahatlara, onlar da göz qabağındadır. Təkcə şəffaflıq hesabına keçən il biz büdcəyə proqnozdan 1 milyard manat çox vəsait daxil etdik və bu proses davam etdirilir. Bu ilin iki ayında vergi orqanları proqnozdan əlavə, 181 milyon manat, gömrük orqanları isə 71 milyon manat çox vəsait yığıblar, məhz şəffaflığa görə, məhz «kölgə iqtisadiyyatı»na qarşı mübarizəyə görə. «Kölgə iqtisadiyyatı»na qarşı mübarizə öz nəticəsini verməkdədir və getdikcə «kölgə iqtisadiyyatı»nın əhatə dairəsi daralacaq. Əlbəttə, bunu bir gündə etmək mümkün deyil, bu bir prosesdir, amma indi bütün hökumət qurumları səfərbər edilib və bu işdə fəaldırlar. İki ayın iqtisadi göstəriciləri də çox müsbətdir. Ümumi daxili məhsul 2,8 faiz artıb, qeyri-neft sektorunda isə yanvar-fevral aylarında 6,7 faiz artıb, biz əsas göstərici bunu sayırıq. Qeyri-neft sənaye istehsalı sahəsində artım 21,7 faizdir. Bu da son illər qeyri-neft sektorunun inkişafına görədir. Çünki neft sektorunda bu artım yoxdur, əksinə, hasilat düşür, qiymətlər də dünən tamamilə çökdü. Deməli, əhalinin gəlirləri iki ayda 9

faiz artıb, inflyasiya cəmi 2,8 faizdir. Bu tendensiya əminəm ki, gedəcək. Düzdür, indi koronavirusla bağlı dünyada gedən ajiotaj istər-istəməz bizə də təsir edir. Ancaq hesab edirəm ki, biz bütün səyləri ortaya qoyub bu vəziyyətdən də şərəflə çıxacağıq. Halbuki indi bir çox ölkələr bundan ciddi əziyyət çəkir. Azərbaycanda isə operativ qərargah yaradıldı və bu gün səhər mənə verilən məlumata görə, artıq xəstələnmiş vətəndaşların sağlması prosesi də uğurla gedir. Karantində olanlar da artıq karantin müddətini başa çatdırırlar və evlərə buraxılırlar. Yəni vəziyyətə tam nəzarət edilir. Sərhədlərdə də vəziyyət nəzarət altındadır və yük maşınlarının Azərbaycan ərazisindən keçməsi üçün polis müşayiəti ilə xüsusi kolonlar formalaşdırılır. Yolda sürücülərə yemək verilir ki, onlar maşınlarından tez-tez çıxmasınlar. Yəni bütün lazımı tədbirlər görülür.

Əlbəttə ki, bütövlükdə parlamentin sosial sahə ilə bağlı fəaliyyəti çox fəal olmalıdır. Bu sahə də bizim üçün prioritetdir, həmişə olduğu kimi. Qeyd etdiyim kimi, keçən il önəmli addımlar atıldı, bu il də davam etdiriləcək. Xüsusilə aztəminatlı ailələrin dövlət tərəfindən dəstəklənməsi işinə əlavə vəsait nəzərdə tutulur. Ünvanlı sosial yardımla əhatə olunan ailələrin sayı artmalıdır, mənim göstərişimlə orada müvafiq metodologiyada düzəlişlər edilir. Çünki əvvəlki metodologiya həqiqəti əks etdirmirdi və hər ailəyə verilən məbləğ də artmaqdadır. Məcburi köçkünlərə bu il 7000 mənzil veriləcək, bu, rekord göstəricidir. Şəhid ailələrinə 1500 mənzil veriləcək, bu da rekord göstəricidir. Keçən il 934 mənzil verilmişdi.

Dinlərarası, mədəniyyətlərarası dialoqun inkişafı ilə bağlı bizim parlamentin də rolu çox təsirli ola bilər.

Beynəlxalq tədbirlərdə və Azərbaycanda keçirilən bir çox tədbirlərdə bizim deputatlar fəal iştirak etməlidirlər. Biz öz dinimizə hörmət edirik. Dinimiz bizim üçün müqəddəsdir, eyni zamanda, başqalarının dinlərinə də hörmətlə yanaşmalıyıq. Keçən ilin sonlarında Bakıda keçirilmiş Dünya Dini Liderlərinin II Zirvə görüşündə səsləndirilən fikirlər onu göstərir ki, bu gün dünya miqyasında bəlkə də Azərbaycan qədər bu məsələ ilə ciddi məşğul olan və ciddi nəticələr hasil edən ikinci ölkə yoxdur. Həm müsəlman aləmi bizi dəstəkləyir, həm də İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı Azərbaycanda islam dininə olan münasibətə görə bizi örnək kimi göstərir. Həm Rusiya Pravoslav kilsəsinin patriarxı Kirill Azərbaycanda gedən dinlərarası proseslərə müsbət qiymət verir, həm də Roma Papası Fransisk. Mən onunla artıq 3 dəfə görüşmüşəm, bir dəfə Bakıda, iki dəfə isə Vatikanda. Onun da Azərbaycanda bu sahədə aparılan işlərə verdiyi qiymət çox yüksəkdir. Yəni bunu mən demirəm. Bunlar aparıcı ənənəvi dünya dini liderlərinin sözləridir. Əlbəttə ki, bu istiqamətdə addımlar atılacaqdır.

Bununla bərabər, biz Azərbaycanı müasir, dünyəvi dövlət kimi gücləndirməliyik. Dünyəvilik prinsipləri daha geniş bərqərar olmalıdır. Radikalizmə qarşı mübarizə daha geniş aparılmalıdır. Parlamentin rolu burada vacibdir. Ancaq sözün düzü, xatırlamıram ki, bu məsələ ilə bağlı əvvəlki dövrdə parlamentdə ciddi söhbət aparılsın. Amma aparılmalıdır. Heç bir bağlı mövzu olmamalıdır. Çünki bizim gələcəyimiz bundan asılıdır. Biz 20 il, 30 il, 50 il sonra hansı dövlətdə yaşamaq istəyirik? Biz bilirik və xalq da bilir. Amma bunu təmin etmək lazımdır. Əgər oturub nəyisə

gözləyəcəyiksə, böyük problemlər yarana bilər. Ona görə biz bu sahədə də öz siyasətimizi təmin etməliyik, bizim siyasətimizin üstünlüyünü göstərməliyik və müqayisə etməliyik, çəkinmək lazım deyil. İstənilən tərəflə müqayisə etmək üçün kifayət qədər arqumentlərimiz var: təhlükəsizlik, əmin-amanlıq, inkişaf, sosial rifah, azadlıqlar. Ona görə parlament bu məsələlərlə ciddi məşğul olmalıdır və əminəm ki, olacaqdır.

Bu seçkilər bir daha göstərdi ki, bu gün Azərbaycan iqtidarı tərəfindən aparılan siyasi kursa alternativ yoxdur. Bunun da çox sadə səbəbləri vardır. Son illər ərzində ölkəmizdə müşahidə olunan inkişaf, əlbəttə, insanları inandırır. Azərbaycan xalqı əmin-amanlıq, sabitlik, təhlükəsizlik şəraitində yaşayır. Artıq 27 ilə yaxındır ki, biz sabitlik şəraitində yaşayıyıq, görün bizim ətrafımızda hansı proseslər baş verir – müharibələr, qaçqınların axını, çevrilişlər, vətəndaş qarşılıqlı, böhranlar. Ölkələr parçalandı, demək olar ki, bəzi ölkələrin coğrafi sərhədləri real vəziyyəti əks etdirmir, yəni bu ölkələr sadəcə olaraq, xəritələrdə öz suverenliyini və ərazi bütövlüyünü saxlayır. Əslində çoxdan itiriblər, çoxdan bölünüblər tayfalara, təriqətlərə, müxtəlif bölgələrə. Bizim qonşuluğumuzda nə qədər acınacaqlı proseslər, inqilablar gedib. Hansı inqilab kimə xeyir gətirib? Ancaq ziyan, ancaq problemlər, ancaq qarşılıqlı və bu qarşılıqlı davam edir. İndi postsovet məkanına və Azərbaycanın vəziyyətinə baxın. Mən indi müqayisə edə bilmərəm, amma siz edə bilərsiniz. Deputatlar Prezidentin deyə bilmədiyi sözü deməlidir və əminəm ki, belə də olacaqdır.

Bu seçkilərin nəticələri görülmüş işlərin təzahürüdür. Çünki bu gün həm təhlükəsizlik, həm də sabitlik təmin edilir. Azərbaycan öz hərbi potensialını gücləndirib. 2016–2018-ci illərdə bizim hərbi qələbələrimiz hər bir Azərbaycan vətəndaşını fərəhləndirdi və bizim ordumuzun gücünü göstərdi. Təsadüfi deyil ki, bizim ordumuz dünyanın 50 ən güclü ordusu sırasındadır. Bizim beynəlxalq mövqelərimiz kifayət qədər möhkəmdir. «Qoşulmama Hərəkəti»na üzv olduq, ondan 7 il keçmədi sədr seçildik, özü də 120 ölkənin dəstəyi ilə.

Bilirsiniz ki, o ölkələr arasında ixtilaflar kifayət qədər kəskindir. İnanmıram ki, ikinci belə bir ölkə tapılsın ki, yekdil səslə bu təşkilata sədrlik etsin. BMT-dən sonra bu, ən böyük beynəlxalq təsisatdır. BMT-nin rəhbəri yoxdur, amma «Qoşulmama Hərəkəti»nin lideri var, bu da Azərbaycandır.

Biz keçən il Türk Şurasına sədrliyi öz üzərimizə götürmüşük və deyə bilərəm ki, türkdilli dövlətlərin əməkdaşlığı istiqamətində Azərbaycan çox önəmli rol oynayır. Bütün digər beynəlxalq təmaslarda biz Avropa İttifaqı ilə indi saziş üzərində işləyirik, Avropa İttifaqına üzv doqquz ölkə ilə strateji tərəfdaşlıq sənədlərimiz vardır. Bu da Avropa İttifaqına üzv ölkələrin üçdəbir hissəsidir. Qonşu ölkələrlə sağlam, işgüzar və dostluq əsasında qurulmuş münasibətlərimiz vardır. Müsəlman aləmində böyük nüfuzumuz vardır. Budur bizim beynəlxalq mövqelərimiz. Ona görə bizə hörmət edirlər, ona görə bizim sözümüz keçir və eyni zamanda, ona görə ki, bizim siyasətimiz birmənalıdır. Bizim siyasətimiz situativ deyil. Bizim siyasətimiz ədalətlidir və sözümüzə əməlimiz arasında

fərq yoxdur. Mən öz sözümü bütün auditoriyalarda deyirəm. Mənim üçün bir mövzu Azərbaycanda, bir mövzu xaricdə anlayışı yoxdur. Hər bir məsələ ilə bağlı mövqe var, mövqe olmalıdır və mən bu mövqeni müdafiə edirəm. Kimin xoşuna gəlir, nə yaxşı, kimin xoşuna gəlmir – özü bilər. Bizi istəməyə bilərlər məhz bu hərəkətlərimizə görə, bu müstəqil siyasətimizə görə. Amma bizə hörmət edirlər. Bunu da mən dəfələrlə görmüşəm. Ona görə deputatlar da beynəlxalq təşkilatlarda elə fəaliyyət göstərməlidirlər ki, daim hörmət göstərsin.

Son 16 il ərzində iqtisadi sahədə əldə edilmiş uğurların dünyada bərabəri yoxdur. Əgər varsa, desinlər, götürüb statistikaya baxsınlar, hansı ölkə 16 il ərzində öz iqtisadiyyatını 3,4 dəfə artırma bilib?! Ondan sonar, yoxsulluq 50 faizə yaxın idi, indi 4,8 faizdir və daha da aşağı düşəcəkdir. Çünki maaşlar, pensiyalar artır və artırılacaq, müavinətlər də həmçinin. Xarici borc ümumi daxili məhsulun 17 faizinə bərabərdir. Bu çox aşağı göstəricidir. İnkişaf etmiş bəzi ölkələrdə bu, 100 faizdən çoxdur. Amma ondan daha önəmli məsələ odur ki, valyuta ehtiyatlarımız xarici borcumuzdan 6 dəfə çoxdur. Yəni istəsək, xarici borcumuzu bir ay ərzində sıfırlaya bilərik. Xarici borcu ödəmək üçün gərək bəzi ölkələrin valyuta ehtiyatları indikindən 50 dəfə artıq olsun.

Bu illər ərzində iqtisadi sahədə bu uğurlar əldə edilib, sosial sahədə maaşlar, pensiyalar 10 dəfədən çox artıbdir. Məcburi köçkünlərin, şəhid ailələrinin problemləri öz həllini tapır. Biz kosmik dövlətə çevrilmişik, 3 peykimiz vardır. Dünya Astronavtika Konqresi 2022-ci ildə Bakıda keçiriləcək və bu haqqı biz gərgin

mübarizədə qazanmışıq. Bu müsabiqədə 4 şəhər iştirak edirdi – Dehli, Rio-de-Janeyro, Sinqapur və Bakı. Biz bunu qazandıq. Nəyə görə? Çünki orada da bizə hörmət edirlər.

Mən belə faktları çox sadalaya bilərəm. Təkcə enerji siyasətimizə baxmaq kifayətdir ki, xalqımız, dövlətimiz və qitə üçün nələr etdiyimizi görək. Neft-qaz kəmərləri – indi «Cənub Qaz Dəhlizi» başa çatmaq üzrədir. Biz bunu çox çətin geosiyasi vəziyyətdə minimum itkilərlə etdik, demək olar ki, sıfır itkilərlə. Nəinki bunu etdik, hətta yeddi ölkə arasında uzunmüddətli beynəlxalq əməkdaşlıq formatı yaratdıq. Bu ölkələr artıq təbii dostlardır, müttəfiq olmasalar da, təbii dostlardır. Ona görə bu sahədə də bizim rolumuz danılmazdır və biz bu sahədə liderik.

Nəqliyyat sahəsinə gəldikdə, biz açıq dənizə çıxışı olmayan ölkəni nəqliyyat mərkəzinə çevirmişik. Belə faktlar çoxdur və hər biri seçkilərə müsbət təsir göstərir. Parlamentə seçilmiş deputatların mütləq əksəriyyəti bu müsbət meyillərə düzgün qiymət verir. Ola bilər ki, onların qələbəsi, o cümlədən bu amildən də asılıdır.

Bu gün biz müstəqil ölkə kimi yaşayırıq, müstəqil siyasət aparırıq, heç kimin işinə qarışmırıq, heç kimə də imkan vermirik ki, bizim işimizə qarışsın. Əminəm ki, biz bundan sonra da bu müstəqillik və inkişaf yolu ilə gedəcəyik. Əminəm ki, Azərbaycan parlamenti bu işdə fəal olacaq. Bir daha sizi təbrik edirəm, sizə yeni uğurlar arzulayıram. Sağ olun.

Ziyad Səmədzadə: Hörmətli cənab Prezident, mən Milli Məclisin üzvləri adından Sizə dərin məzmunlu çıxışınıza görə ürəkdən təşəkkür edirəm. Siz həqiqətən, bu çıxışla bir daha sübut etdiniz ki, Azərbaycan dövləti müstəqil siyasət yeridir, Azərbaycan dövləti dünyada qloballaşan nadir ölkələrdən biridir ki, o özünün müstəqil iqtisadi siyasətini bütün dünyaya bəyan edir. Məhz iqtisadi müstəqillik sayəsində əldə edilmiş uğurlar bu gün Azərbaycanın inkişafını təmin edir. Sizin sadaladığımız rəqəmlər çox ürəkaçandır. Maraqlı bir məsələyə də toxundunuz ki, həqiqətən, bu seçkilərdə bu deputatların uğurlu qələbəsinin kökündə Azərbaycan dövlətinin apardığı müstəqil siyasət dayanır. Mən xatırlayıram, 2005-ci ildə yoxsulluq 35–40 faiz idi, valyuta ehtiyatlarımız cəmi 100 milyon idi, bir milyard da deyildi. Bizə borc verəndə də çox ağır şərtlərlə vermək istəyirdilər. Amma bu gün Siz o rəqəmləri səsləndirəndə hər bir azərbaycanlı sevinir və qürur hissi keçirir ki, ulu öndər Heydər Əliyevin qurduğu Azərbaycan dövləti bu gün yaşayır, inkişaf edir. Haqlı olaraq bir məsələni də dediniz, mən bir iqtisadçı kimi, demək istəyirəm ki, biz indidən Azərbaycanın yarıməsrlük inkişafı haqqında düşünməliyik. Yarıməsrlük inkişaf strategiyası, sənaye inqilabları və s. – bunlar hamısı təbii ki, bizim müəyyən baxışlarımızda da dəyişiklik edəcəkdir. Sizin bu sahədə hökumətə, parlamentə verdiyiniz dəstək bizim qarşımızda kifayət qədər yeni vəzifələr qoyur. Əmin ola bilərsiniz ki, Milli Məclisə seçilən deputatlar birmənalı şəkildə Sizin apardığınız siyasəti dəstəkləyəcək, Sizin bu gün burada səsləndirdiyiniz tövsiyələri əsas tutaraq, parlamentin işini daha da canlandıracaqlar. Allah Sizi qorusun,

ailənizi qorusun və Azərbaycan dövlətini qorusun ki, Sizin kimi belə başçısı vardır. Sağ olun, var olun.

Hörmətli deputatlar, Milli Məclisin Daxili Nizamnaməsinin 2-ci, 35-ci, 36-cı və 41-ci maddələrinə əsasən, birinci iclasın gündəliyinə 6 məsələ daxildir: Milli Məclis Sədrinin, Sədr müavinlərinin seçilməsi, İntizam Komissiyasının yaradılması, Hesablayıcı Komissiyanın seçilməsi, Milli Məclisin komitə sədrələrinin və sədr müavinlərinin seçilməsi. Xahiş edirəm gündəliyə münasibət bildirək.

Gündəlik səsə qoyularaq, qəbul edildi.

– Gündəliyin birinci məsələsi Milli Məclisin Sədrinin seçilməsidir. Milli Məclisin Daxili Nizamnaməsinin 33-cü maddəsinə görə, Milli Məclisin Sədri vəzifəsinə namizədliyi deputatlar irəli sürə bilərlər. Hər deputat yalnız bir namizəd göstərə bilər. Öz namizədliyinə etiraz müzakirəsiz və səsvermə keçirilmədən qəbul olunur. Səsverməyə azı 10 deputatın tərəfdar çıxdığı namizədlər buraxılır. Parlament çoxluğunu təşkil edən Yeni Azərbaycan Partiyasının nümayəndələri bu səhər yığıncaq keçirib. Milli Məclisin Sədri vəzifəsinə Yeni Azərbaycan Partiyasının namizədini təqdim etmək üçün söz deputat Eldar İbrahimova verilir.

Eldar İbrahimov: Çox sağ olun. Möhtərəm cənab Prezident, hörmətli deputat həmkarlarım! 2020-ci il fevralın 9-da Azərbaycanda Milli Məclisə azad, demokratik və şəffaf şəraitdə keçirilmiş seçkilər ölkə əhalisinin mütləq əksəriyyətinin Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin yürütdüyü siyasəti qətiyyətlə dəstəkləməsinin yeni əyani nümunəsi oldu. Azərbaycanda son illərdə əldə olunmuş nailiyyətlər, iqtisadiyyatın inkişafı, insanların rifahının yaxşılaşması

sahəsində atılmış addımlar, uğurlu xarici siyasət, ölkənin müdafiə qüdrətinin gücləndirilməsi, sabitlik və təhlükəsizlik kimi qəti şəkilə qərar tapmış reallıqlar Prezident İlham Əliyevin rəhbərlik etdiyi Yeni Azərbaycan Partiyasının namizədlərinin uğurlu seçki kampaniyasının əsasını təşkil etmişdir. Xalqın böyük rəğbətini qazanmış, ölkənin firavan gələcəyinin təmin olunmasına hədəflənmiş geniş islahatlar siyasətinin hakim partiyanın və onun namizədlərinin seçicilər tərəfindən geniş şəkildə dəstəklənməsində xüsusi rolu ayrıca vurğulanmağa layiqdir. 2020-ci il növbədənəkar parlament seçkilərində 1300-dən çox namizədin deputat mandatı uğrunda mübarizəyə qoşulması ölkəmizdə qərarlaşmış demokratiya və qanun aliliyinin təzahürü, ardıcıl surətdə gerçəkləşdirilən islahatlar strategiyasına inamın ifadəsi olmaqla yanaşı, seçkilərin xüsusi rəqabət mübarizəsi və şəffaflıq şəraitində keçirildiyinin əyani sübutudur. Böyük rəqabət mübarizəsi ilə müşayiət olunan seçicilərin öz iradələrini sərbəst sürətdə ifadə etmələri şəraitində baş tutmuş seçkilərdə Yeni Azərbaycan Partiyası 70 deputat mandatı qazanaraq, Milli Məclisdə çoxluğa sahib oldu. Biz bunu Prezident İlham Əliyevin uğurlu daxili və xarici siyasətinin qətiyyətlə dəstəklənməsinin bariz ifadəsi, islahatlar konsepsiyasının qanunverici hakimiyyət sahəsində təntənəsi hesab edirik.

Yeni Azərbaycan Partiyasının Milli Məclisə keçirilmiş deputat qrupu parlamentdə çoxluq hüququndan istifadə edərək və partiya sədrinin tövsiyəsi nəzərə alınaraq, Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin Sədri vəzifəsinə deputat Sahibə xanım Qafarovanın namizədliyini irəli sürür. Hörmətli Sahibə xanım

Qafarova qanunvericilik fəaliyyəti sahəsində böyük təcrübəyə malikdir. 2010-cu ildən Yeni Azərbaycan Partiyasını Milli Məclisdə layiqincə təmsil edir. Beynəlxalq təşkilatlarda və görüşlərdə fəal iştirakı, Azərbaycanı bacarıqla təmsil etməsi, ölkəmizin mövqelərini qətiyyətlə müdafiə edə bilməsi ilə daim fərqlənmiş, seçicilərin dərin rəğbətini qazana bilmişdir. O, cəmiyyətdə xüsusi hörmət sahibidir. İnanırıq ki, malik olduğu şəxsi keyfiyyəti və təcrübəsi sayəsində Sahibə Qafarova Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin Sədri vəzifəsinin öhdəsindən layiqincə gələ biləcək. Yeni Azərbaycan Partiyası deputatlarının bugünkü qrup toplantısının qərarı bundan ibarətdir. Xahiş edirəm deputat həmkarlarım bunu nəzərə alsınlar. Sağ olun.

Ziyad Səmədzadə: Başqa təklif yoxdur? Deməli, Milli Məclisin Sədri vəzifəsinə biz bir nəfərin – Sahibə Qafarovanın namizədliyini irəli sürürük. Sahibə xanımdan xahiş edək öz razılığını bildirsin.

Sahibə Qafarova: Zati-aliləri, möhtərəm cənab Prezident!

Hörmətli deputatlar, xanımlar və cənablar!

İcazə verin, Milli Məclisin Sədri vəzifəsinə namizədliyimi irəli sürdüyünə görə Yeni Azərbaycan Partiyasının Sədri cənab İlham Əliyevə və partiya həmfikirələrimə dərin təşəkkürümü bildirim. Əgər deputatlar mənə etimad göstərərsə, Milli Məclisin Sədri kimi şərəfli vəzifəni layiqincə yerinə yetirmək üçün bütün bilik və bacarığımı sərf etməyə hazırım. Diqqətinizə görə sağ olun.

Ziyad Səmədzadə: Çox sağ olun. Hörmətli deputatlar, Milli Məclisin Daxili Nizamnaməsinin 33-cü

maddəsinə görə, Milli Məclisin Sədri elektron sistemdən istifadə etməklə, gizli səsvermə yolu ilə seçilməlidir. Elektron sistemdə nasazlıq yarandıqda gizli səsvermə bülletenlər vasitəsilə keçirilir. Səsvermə nəticəsində azı 63 deputatın səsini almış namizəd Milli Məclisin Sədri seçilir. Gizli səsvermə proseduru başlanır. Xahiş edirəm deputat Sahibə Əli qızı Qafarovanın Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin Sədri seçilməsi məsələsinə münasibət bildirəsiniz.

Sonra səsvermə keçirildi və 116 səs lehinə olmaqla, deputat Sahibə Əli qızı Qafarova Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin Sədri seçildi.

* * *

Sahibə Qafarova (*Milli Məclisin Sədri*): Zati-aliləri, möhtərəm cənab Prezident!

Hörmətli deputatlar!

Xanımlar və cənablar!

Etimad göstərüb məni Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin Sədri seçdiyinizə görə sizə səmimi-qəlbədən təşəkkürümü bildirirəm.

Əmin etmək istəyirəm ki, parlamentin Sədri kimi öhdəmə düşən vəzifələri layiqincə yerinə yetirmək üçün bütün bilik və bacarığımı sərf edəcəyəm. Bununla əlaqədar xüsusi qeyd etmək istəyirəm ki, cəmiyyətimizin aparıcı siyasi qüvvəsi olan və parlament çoxluğunu təşkil edən Yeni Azərbaycan Partiyasını təmsil etməyim mənim üçün həm qürur yeri, həm də güc mənbəyidir. Ulu öndər Heydər Əliyevin adı ilə bağlı olan Yeni Azərbaycan Partiyası möhtərəm Prezidentimiz İlham Əliyevin rəhbərliyi altında

cəmiyyətimizin siyasi təkamülündə mühüm rol oynayır.

Hörmətli deputatlar, 2018-ci ilin Prezident seçkilərindən sonra elan olunmuş əsaslı və hərtərəfli islahatlar dövlət və cəmiyyət həyatının bütün sahələrini əhatə etdi. Bu islahatların daha da dərinləşməsi və sürətlənməsi Milli Məclisin tərkibinin də yenidən formalaşması zərurəti yaratdı. Bununla əlaqədar olaraq, Yeni Azərbaycan Partiyasının təşəbbüsü ilə Milli Məclisin cənab Prezidentə müraciəti əsasında növbədənəknar parlament seçkiləri təyin olundu. Fevralın 9-da demokratik şəraitdə keçirilmiş azad və ədalətli seçkilər ölkəmizin demokratik quruculuq tarixində yeni səhifə açdı. Yeni Azərbaycan Partiyası üzvlərinin parlamentdə yerlərin əksəriyyətini əldə etməsi, cənab İlham Əliyev başda olmaqla, partiyamıza bəslənən böyük ümid və etimadı bir daha ifadə etdi.

Beləliklə, altıncı çağırış Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi fəaliyyətə başladı. Bu münasibətlə icazə verin, mən də deputat həmkarlarımı ürəkdən təbrik edirəm və onlara gələcək fəaliyyətlərində uğurlar arzulayıram.

İnanıram ki, Milli Məclis Azərbaycanın dayanıqlı inkişafının təmin edilməsinə yönələn strateji xəttin uğurla həyata keçirilməsinə öz töhfəsini verəcəkdir. Bununla əlaqədar olaraq, ölkədə geniş vüsət alan sistemli islahatların yeni mərhələsinin başlanması qanunvericilik orqanının qarşısında da yeni vəzifələr irəli sürür. Məmnunluqla qeyd etmək istəyirəm ki, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin təşəbbüsü və rəhbərliyi ilə Nazirlər Kabinetində, Prezident Administrasiyasında, mərkəzi

və yerli icra hakimiyyəti orqanlarında, məhkəmə-hüquq sistemində, digər qurumlarda aparılan struktur və kadr islahatları ölkəmizin ictimai-siyasi və iqtisadi inkişafına yeni təkan veribdir. Əminəm ki, bu islahatlar müasir dövrün yeni çağırışları şəraitində Azərbaycanın ardıcıl və dinamik yüksəlişini təmin etməyə kömək göstərəcəkdir.

Hörmətli deputatlar, bizim təcrübəmiz göstərir ki, cəmiyyətdə mövcud olan siyasi qüvvələrin, cərəyanların və fikirlərin bütün spektrini əks etdirən parlament əsl demokratiya və siyasi mədəniyyət məkanıdır. Hakimiyyətin müxtəlif qolları arasında səmərəli əməkdaşlıq ölkəmizin strateji inkişaf xəttinin uğurla həyata keçməsinə təmin edir. Altıncı çağırış Milli Məclisin fəaliyyətinin ən mühüm istiqaməti Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə həyata keçirilən quruculuq işlərinin hüquqi bazasını daha da təkmilləşdirmək və möhkəmləndirmək olacaqdır.

Milli Məclis özünün bütün fəaliyyəti ilə möhtərəm Prezidentimizin rəhbərliyi altında reallaşdırılan sosial-iqtisadi inkişaf strategiyasını dəstəkləməkdə davam edəcəkdir. Parlament xalqın maraqlarını ifadə etməli, deputat onu seçmiş insanların problemlərinə bələd olmalı, qayğılarına diqqət göstərməlidir. Milli Məclisin deputatlarının öz seçiciləri ilə əlaqələri müntəzəm xarakter daşmalı, onlar ayda bir neçə dəfə seçildiyi dairənin ərazisində olmalıdırlar. İnsanları narahat edən məsələlərin Milli Məclisdə, eləcə də digər dövlət orqanları qarşısında qaldırılması deputatlıq fəaliyyətinin mühüm istiqamətlərindən birini təşkil etməlidir.

Hörmətli deputatlar, məlum olduğu kimi, beynəlxalq münasibətlərdə parlament diplomatiyasının rolunun yüksəlməsi müasir dünya siyasətinin önəmli cəhətlərindən biridir. Məhz buna görə də Milli Məclis beynəlxalq ikitərəfli və çoxtərəfli əlaqələrin inkişafına diqqəti daha da artırmalıdır. Milli Məclis dövlətimizin xarici siyasətinin həyata keçirilməsinə parlament vasitələrinin verdiyi imkanlar daxilində kömək göstərməkdə davam etməlidir.

Milli Məclisin deputatları iştirak etdikləri hər bir beynəlxalq tədbirdə və görüşdə ən böyük problemimiz olan Ermənistan–Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi, torpaqlarımızın 20 faizinin hələ də işğal altında olması, 1 milyondan çox soydaşımızın qaçqın və köçkün kimi yaşaması barədə həqiqətləri çatdırmalı, ölkəmizin ərazi bütövlüyünün bərpası məsələsini qaldırmalı, yalançı erməni təbliğatını ifşa etməli, haqq işimizin müdafiəsində mübariz və mətin olmalıdırlar.

Bütün digər sahələrdə olduğu kimi, bu sahədə də cənab Prezidentin göstərdiyi nümunə daim gözümüzün önündə olmalıdır. Fevralın 15-də Münhen Təhlükəsizlik Konfransı çərçivəsində keçirilmiş panel müzakirələrində möhtərəm Prezident cənab İlham Əliyevin çıxışı Azərbaycan diplomatiyasının növbəti böyük uğuru oldu. Qısaca desəm, dövlətimizin başcısı Ermənistanın Baş Nazirinə beynəlxalq hüquq və tarix dərsi keçdi. Azərbaycan Prezidentinin səsləndirdiyi təkzibedilməz faktlar və dəlillər qarşısında Ermənistan rəhbəri aciz və gülünc vəziyyətə düşdü. Ermənistan–Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli barədə ölkəmizin qəti mövqeyi bir daha beynəlxalq ictimaiyyətə çatdırıldı. Bu polemika Azərbaycan və

Ermənistan rəhbərlərinin səviyyələri arasında nə qədər böyük bir uçurumun olduğunu göstərdi, eyni zamanda, möhtərəm Prezident cənab İlham Əliyevin dünya miqyaslı siyasi və dövlət xadimi olduğunu bir daha nümayiş etdirdi.

Mühəndə Ermənistana vurulmuş sarsıdıcı zərbə ötən ilin oktyabr ayında Rusiyanın Soçi şəhərində «Valday» diskussiya klubunun toplantısında və Aşqabad şəhərində MDB Dövlət Başçıları Şurasının iclasında işğalçı dövlətin aldığı diplomatik zərbələrin uğurlu davamı oldu.

Hörmətli deputatlar, Milli Məclisin qanunvericilik fəaliyyətində əhalinin sosial müdafiəsinin daha da gücləndirilməsi məsələləri xüsusi yer tutur. Parlament bu istiqamətdə fəaliyyətini təkmilləşdirərək, yeni qanunvericilik aktları qəbul etməlidir. Milli-mənəvi dəyərlərimizin qorunması, ailə və uşaqların müdafiəsi, bədən tərbiyəsi və idmanın inkişafı, dövlətimizin gənclər və qadın siyasətinin həyata keçirilməsi üçün zəruri qanunvericilik tədbirləri görülməlidir.

Bütün bu vəzifələrin uğurla yerinə yetirilməsi Milli Məclisin hər bir üzvündən yüksək peşəkarlıq, səriştə, işə məsuliyyətli münasibət, yaradıcı düşüncə və digər zəruri keyfiyyətlər tələb edir.

Əminəm ki, möhtərəm Prezidentimizin çıxışında irəli sürdüyü dəyərli tövsiyələri fəaliyyətimizin əsas cəhətlərini müəyyənləşdirən «yol xəritəsi» kimi qəbul edəcəyik, onun söylədiyi iradların aradan qaldırılması isə mühüm hədəflərimizdən birini təşkil edəcəkdir.

Milli Məclis dövlət hakimiyyətinin digər qolları ilə sıx qarşılıqlı əlaqə şəraitində səmərəli işləyəcəkdir. Hörmətli həmkarlar, biz sizinlə birlikdə Azərbaycan

parlamentinin üzvü adını şərəflə qoruyacağıq. Diq-qətinizə görə çox sağ olun.

* * *

Sonra Milli Məclis Sədrinin müavinləri seçildi.

Deputat Əli Hüseynli Milli Məclis Sədrinin birinci müavinini, deputatlar Adil Əliyev və Fəzail İbrahimli Sədrin müavinləri seçildilər.

Milli Məclisin Sədri Sahibə Qafarova İntizam Komissiyasının və Hesablayıcı Komissiyanın tərkibinə namizədlərin adlarını elan etdi. Milli Məclisin Daxili Nizamnaməsinə əsasən, namizədlər bütövlükdə səsə qoyularaq, təsdiq edildilər.

Daha sonra parlament komitələrinin sədrləri seçildi. Deputat Əli Hüseynli Milli Məclisin Hüquq Siyasəti və Dövlət Quruculuğu Komitəsinin, Ziyafət Əsgərov Müdafiə, Təhlükəsizlik və Korrupsiya ilə Mübarizə Komitəsinin, Tahir Mirkişili İqtisadi Siyasət, Sənaye və Sahibkarlıq Komitəsinin, Sadiq Qurbanov Təbii Ehtiyatlar, Energetika və Ekologiya Komitəsinin, Tahir Rzayev Aqrar Siyasət Komitəsinin, Musa Quliyev Əmək və Sosial Siyasət Komitəsinin, Siyavuş Novruzov Regional Məsələlər Komitəsinin, Bəxtiyar Əliyev Elm və Təhsil Komitəsinin, Qənirə Paşayeva Mədəniyyət Komitəsinin, Zahid Oruc İnsan Hüquqları Komitəsinin, Səməd Seyidov Beynəlxalq Münasibətlər və Parlamentlərarası Əlaqələr Komitəsinin, Əhliman Əmiraslanov Səhiyyə Komitəsinin, Hicran Hüseynova Ailə, Qadın və Uşaq Məsələləri Komitəsinin, Fəzail İbrahimli İctimai Birliklər və Dini Qurumlar Komitəsinin, Adil Əliyev Gənclər və İdman Komitəsinin sədrləri təsdiq edildilər.

İclasda komitə sədrlərinin müavinləri də təsdiq olundu.

Bununla da altıncı çağırış Milli Məclisin birinci iclası başa çatdı.

TÜRKMƏNİSTAN PREZİDENTİ QURBANQULU BERDİMƏHƏMMƏDOVUN QARŞILANMA MƏRASİMİ

11 mart 2020-ci il

Azərbaycan Respublikasına rəsmi səfərə gəlmiş Türkmənistan Prezidenti Qurbanqulu Berdiməhəmmədovun martın 11-də rəsmi qarşılama mərasimi olmuşdur.

Hər iki ölkənin Dövlət bayraqlarının dalğalandığı meydanda Türkmənistan Prezidentinin şərəfinə Fəxri qarovul dəstəsi düzülmüşdü.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev Türkmənistan Prezidenti Qurbanqulu Berdiməhəmmədovu qarşıladı.

Fəxri qarovul dəstəsinin rəisi Türkmənistan Prezidentinə raport verdi.

Prezident İlham Əliyev və Prezident Qurbanqulu Berdiməhəmmədov Fəxri qarovul dəstəsinin qarşısından keçdilər.

Türkmənistan Prezidenti Azərbaycan əsgərlərini salamladı.

Türkmənistanın və Azərbaycanın Dövlət himnləri səsləndirildi.

Azərbaycan nümayəndə heyətinin üzvləri Prezident Qurbanqulu Berdiməhəmmədova, Türkmənis-

tan nümayəndə heyətinin üzvləri Prezident İlham Əliyevə təqdim olundu.

Fəxri qarovul dəstəsi hərbi marşın sədaları altında dövlət başçılarının qarşısından keçdi.

Dövlət başçıları rəsmi foto çəkirdilər.

TÜRKMƏNİSTAN PREZİDENTİ QURBANQULU BERDIMƏHƏMMƏDOV İLƏ TƏKBƏTƏK GÖRÜŞ

11 mart 2020-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin martın 11-də Türkmənistan Prezidenti Qurbanqulu Berdiməhəmmədov ilə rəsmi qarşılama mərasimindən sonra təkbətək görüşü olmuşdur.

İ l h a m Ə l i y e v: Hörmətli cənab Prezident, əziz Qurbanqulu Məlikquliyeviç!

Sizi yenidən Azərbaycan torpağında görməyə çox şadam. Bizim görüşlərimiz mütəmadi xarakter daşıyır. Biz bu görüşlərdə çox mühüm məsələlərə dair qərarlar qəbul edirik. Xalqlarımız arasında qardaşlıq münasibətlərinin çoxəsrlik tarixi vardır. Bu, dostluğun, qardaşlığın, qarşılıqlı dəstəyin tarixidir. Biz həmişə bir-birimizi dəstəkləmişik, bir-birimizin uğurlarına həmişə sevinmişik. Bu gün biz iki müstəqil dövlət olaraq, fəal surətdə öz gələcəyimizi qururuq.

Sizi və qardaş türkmən xalqını müstəqillik dövründə qazandığınız böyük nailiyyətlər, Türkmənistanın hərtərəfli inkişafı, beynəlxalq arenada fəal mövqeyi, çoxsaylı mühüm sosial-iqtisadi məsələlərin həlli münasibətilə təbrik etmək istədim. Biz də

dostlarınız, qardaşlarınız kimi, sizin uğurlarınıza sevinirik. Sizin bugünkü səfəriniz bizim siyasi, iqtisadi, nəqliyyat, humanitar əməkdaşlıq sahələrini əhatə edən çox geniş gündəliyə dair fəal dialoqumuzun davamıdır. Sizin görüşünüzə hazırlaşarkən mən bizim əməkdaşlığımıza dair informasiya ilə bir daha tanış oldum. Biz çox müsbət dinamika müşahidə edirik. Bu bizi sevindirir. Çünki bu gün, dünyada iqtisadi-maliyyə sahəsində hələ boşluqların olduğu bir dövrdə bizim aramızda iqtisadi-ticari münasibətlər inkişaf edir, əmtə dövriyyəsi artır. Biz öz regionumuzda – Xəzər, Mərkəzi Asiya və Qafqaz regionunda çox mühüm məsələləri həll edirik. Buna görə əminəm ki, ölkəmizə budəfəki rəsmi səfəriniz səmərəli, məhsuldar olacaq və yaxşı nəticələr verəcəkdir. Bir daha xoş gəlmisiniz! Azərbaycanda vaxtınızın xoş keçməsinə arzu edirəm.

Qurbanqulu Bərdiməhəmmədov: Təşəkkür edirəm, İlham Heydər oğlu. İcazə verin, dəvətə və nümayəndə heyətimizi qəbul etdiyinizə görə Sizə minnətdarlığımı bildirim.

Biz həmişə olduğu kimi, Sizin qonaqpərvərliyinizi, səmimiyyətinizi hiss edirik. Biz Sizə minnətdarıq. Əlbəttə, biz bu rəsmi səfərə çox böyük əhəmiyyət veririk. Bu səfər bizim dövlətlərarası dialoq kontekstində keçir və beynəlxalq, siyasi, iqtisadi, mədəni-humanitar sahələrə aid məsələlərin birgə müzakirələrinin davamıdır. Düşünürəm ki, bugün-

kü görüşümüz, danışıqlarımız da dostluq münasibətlərimizin möhkəmlənməsinə yaxşı təkan verəcəkdir. Türkmənistan–Azərbaycan dostluq münasibətlərinə verdiyiniz şəxsi töhfəyə görə də Sizə təşəkkür etmək istədim.

Sizə ali dövləti fəaliyyətinizdə böyük uğurlar və ən başlıcası, Sizin şəxsinizdə bizim qardaşlarımıza, Azərbaycan xalqına rifah, firavanlıq arzu edirəm. Bir daha dəvətə görə sağ olun.

GENİŞ TƏRKİBDƏ GÖRÜŞ

11 mart 2020-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin və Türkmənistan Prezidenti Qurbanqulu Berdiməhəmmədovun nümayəndə heyətlərinin iştirakı ilə martın 11-də geniş tərkibdə görüşü olmuşdur.

Görüşdə Azərbaycan ilə Türkmənistan arasında əlaqələrin strateji tərəfdaşlıq xarakteri daşdığı vurğulandı, Azərbaycan və Türkmənistan prezidentlərinin qarşılıqlı səfərlərinin mütəmadi həyata keçirildiyi qeyd olundu. Türkmənistan Prezidentinin səfəri çərçivəsində 20-yə yaxın sənədin imzalanacağı, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2018-ci ildə Türkmənistana səfəri zamanı 20-dən artıq ikitərəfli sənədin imzalandığı vurğulandı və bununla da ikitərəfli müqavilə-hüquq bazasının genişləndiyi bildirildi. Azərbaycan və Türkmənistan xalqlarının ortaq etnik kökə, mədəniyyətə və ənənələrə malik olduqları vurğulandı.

Azərbaycanın və Türkmənistanın beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində, xüsusilə BMT, «Qoşulmama Hərəkatı», İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı kimi təsisatlarda sıx əməkdaşlıq etdiyinin vurğulandığı görüşdə

diqqətə çatdırıldı ki, ölkələrimiz daim bir-birlərinin təşəbbüslərinə dəstək göstərirlər.

Görüşdə iki ölkə arasında ticarət dövriyyəsinin və nəqliyyatdaşımaların artması məmnuniyyətlə qeyd olundu.

Söhbət zamanı Xəzər dənizinin Azərbaycan və Türkmənistanı birləşdirən məkan olduğu bildirildi, Xəzər dənizinin hüquqi statusu haqqında Konvensiyanın tarixi əhəmiyyəti vurğulandı.

Görüş çərçivəsində enerji, kənd təsərrüfatı, elm-təhsil, turizm, mədəniyyət, idman və digər sahələrdə əməkdaşlığa dair ətraflı fikir mübadiləsi aparıldı.

SƏNƏDLƏRİN İMZALANMASI MƏRASİMİ

11 mart 2020-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin və Türkmənistan Prezidenti Qurbanqulu Berdiməhəmmədovun iştirakı ilə martın 11-də Azərbaycan–Türkmənistan sənədlərinin imzalanması mərasimi olmuşdur.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin və Türkmənistan Prezidenti Qurbanqulu Berdiməhəmmədovun Birgə Bəyanatını dövlət başçıları İlham Əliyev və Qurbanqulu Berdiməhəmmədov imzaladılar.

«Azərbaycan Respublikasının Nəqliyyat, Rabitə və Yüksək Texnologiyalar Nazirliyi yanında Dövlət Mülki Aviasiya Agentliyi ilə Türkmənistanın «Türkmənhavayolları» Agentliyi arasında Protokol»u «Azərbaycan Hava Yolları» Qapalı Səhmdar Cəmiyyətinin sədri Cahangir Əsgərov və Türkmənistanın «Türkmənhavayolları» Agentliyinin sədri Dovran Saburov imzaladılar.

«Azərbaycan Televiziya və Radio Verilişləri» Qapalı Səhmdar Cəmiyyəti ilə Türkmənistanın Dövlət Televiziya, Radio Verilişləri və Kinematoqrafiya Komitəsi arasında əməkdaşlıq haqqında Saziş»i «Azərbaycan Televiziya və Radio Verilişləri» Qapalı

Səhmdar Cəmiyyətinin sədri Rövşən Məmmədov və Türkmənistanın Mədəniyyət naziri Atageldi Şamıradov imzaladılar.

«Azərbaycan Respublikası Hökuməti ilə Türkmənistan Hökuməti arasında miqrasiya sahəsində əməkdaşlıq haqqında Saziş»i Azərbaycan Respublikası Dövlət Miqrasiya Xidmətinin rəisi Vüsal Hüseynov və Türkmənistanın Dövlət Miqrasiya Xidmətinin sədri Merqen Qurdov imzaladılar.

«Azərbaycan Milli Kitabxanası ilə Türkmənistan Mədəniyyət Nazirliyinin Dövlət Mədəniyyət Mərkəzinin Dövlət Kitabxanası arasında kitabxana işi sahəsində Anlaşma Memorandumu»nu Azərbaycan Respublikasının Mədəniyyət naziri Əbülfəs Qarayev və Türkmənistanın Mədəniyyət naziri Atageldi Şamıradov imzaladılar.

«Bakı Dövlət Universiteti ilə Məhtimqulu adına Türkmən Dövlət Universiteti arasında əməkdaşlıq haqqında Protokol»u Azərbaycanın Təhsil naziri Ceyhun Bayramov və Türkmənistanın Təhsil naziri Məmmətmırat Geldiniyazov imzaladılar.

«Rabitə operatorları «AzərTelekom» Məhdud Məsuliyyətli Cəmiyyəti və «Türkməntelekom» Elektromərkəzlər Şirkəti tərəfindən Azərbaycan–Türkmənistan marşrutu üzrə Xəzər dənizinin dibi ilə fiber-optik rabitə xətlərinin birgə tikintisi, sahibliyi və istifadəsi haqqında Anlaşma Memorandumu»nu Azərbaycan Respublikasının Nəqliyyat, Rabitə və Yüksək Texnologiyalar naziri Ramin Quluzadə və Türkmənistanın

«Türkmen Aragatnaşyk» Agentliyinin sədri Xadji-mırat Xudayquliyev imzaladılar.

«Azərbaycan Respublikasının Nəqliyyat, Rabitə və Yüksək Texnologiyalar Nazirliyi ilə Türkmənistanın «Türkmen Aragatnaşyk» Agentliyi arasında informasiya-kommunikasiya texnologiyaları sahəsində əməkdaşlıq haqqında Anlaşma Memorandumu»nu Azərbaycan Respublikasının Nəqliyyat, Rabitə və Yüksək Texnologiyalar naziri Ramin Quluzadə və Türkmənistanın «Türkmen Aragatnaşyk» Agentliyinin sədri Xadji-mırat Xudayquliyev imzaladılar.

«Azərbaycan Respublikasının Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi ilə Türkmənistanın Kənd Təsərrüfatı və Ətraf Mühitin Mühafizəsi Nazirliyi arasında Xəzər dənizinin bioloji müxtəlifliyinin öyrənilməsi və mühafizəsi sahəsində əməkdaşlıq haqqında Protokol»u Azərbaycan Respublikasının Ekologiya və Təbii Sərvətlər naziri Muxtar Babayev və Türkmənistanın Kənd Təsərrüfatı və Ətraf Mühitin Qorunması naziri Maqtımqulı Bayramdurdiyev imzaladılar.

«Azərbaycan Respublikasının İqtisadiyyat Nazirliyi ilə Türkmənistanın Kənd Təsərrüfatı və Ətraf Mühitin Mühafizəsi Nazirliyi arasında torpaq kadas-trı sahəsində əməkdaşlığa dair Anlaşma Memorandumu»nu Azərbaycan Respublikasının İqtisadiyyat naziri Mikayıl Cabbarov və Türkmənistanın Kənd Təsərrüfatı və Ətraf Mühitin Qorunması naziri Maqtımqulı Bayramdurdiyev imzaladılar.

«Azərbaycan Respublikasının İqtisadiyyat Nazirliyi ilə Türkmənistanın Ədliyyə Nazirliyi arasında daşınmaz əmlak üzərində hüquqların qeydiyyatı sahəsində əməkdaşlığa dair Anlaşma Memorandumu»nu Azərbaycan Respublikasının İqtisadiyyat naziri Mikayıl Cabbarov və Türkmənistan Nazirlər Kabinetinin sədr müavini, Xarici İşlər naziri Raşid Meredov imzaladılar.

«Azərbaycan Respublikası Hökuməti ilə Türkmənistan Hökuməti arasında Azərbaycan Respublikasının Türkmənistandakı səfirliyinin və Türkmənistanın Azərbaycan Respublikasındakı səfirliyinin yerləşməsi üçün qarşılıqlı olaraq torpaq sahəsinin ayrılması haqqında Saziş»i Azərbaycan Respublikasının Xarici İşlər naziri Elmar Məmmədیارov və Türkmənistan Nazirlər Kabinetinin sədr müavini, Xarici İşlər naziri Raşid Meredov imzaladılar.

«Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının İdarəetmə Sistemləri İnstitutu ilə Türkmənistan Elmlər Akademiyasının Seysmologiya və Atmosfer Fizikası İnstitutu arasında Anlaşma Memorandumu»nu Azərbaycan Respublikasının Xarici İşlər naziri Elmar Məmmədیارov və Türkmənistanın Təhsil naziri Məmmətmırat Geldiniyazov imzaladılar.

«Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutu ilə Türkmənistan Elmlər Akademiyasının Məhtimqulu adına Dillər, Ədəbiyyat və Milli Əlyazmalar İnstitutu arasında əməkdaşlıq haqqında Saziş»i Azərbaycan Respublika-

sının *Xarici İşlər naziri Elmar Məmmədیارov və Türkmənistanın Mədəniyyət naziri Atageldi Şamıradov imzaladılar.*

«Azərbaycan Respublikasında İxracın və İnvestisiyaların Təşviqi Fondu və Türkmənistanın Ticarət-Sənaye Palatası arasında Anlaşma Memorandumu»nu Azərbaycan Respublikası Baş Nazirinin müavini Şahin Mustafayev və Türkmənistan Nazirlər Kabinetinin sədr müavini Çarı Qılıcov imzaladılar.

«Azərbaycan Respublikasının Kiçik və Orta Biznesin İnkişafı Agentliyi ilə Türkmənistanın Sənayeçilər və Sahibkarlar Birliyi arasında Anlaşma Memorandumu»nu Azərbaycan Respublikası Baş Nazirinin müavini Şahin Mustafayev və Türkmənistan Nazirlər Kabinetinin sədr müavini Çarı Qılıcov imzaladılar.

«Azərbaycan Respublikasının İqtisadiyyat Nazirliyi ilə Türkmənistanın Maliyyə və İqtisadiyyat Nazirliyi arasında dövlət əmlakının idarə edilməsi və özəlləşdirilməsi sahəsində əməkdaşlığa dair Anlaşma Memorandumu»nu Azərbaycan Respublikası Baş Nazirinin müavini Şahin Mustafayev və Türkmənistan Nazirlər Kabinetinin sədr müavini Çarı Qılıcov imzaladılar.

«2008-ci il 19 may tarixli Azərbaycan Respublikası Hökuməti ilə Türkmənistan Hökuməti arasında beynəlxalq avtomobil əlaqələri haqqında Sazişə əlavə və dəyişikliklərin edilməsi haqqında Protokol»u Azərbaycan Respublikası Baş Nazirinin müavini Şahin Mustafayev və Türkmənistan Nazirlər Kabinetinin sədr müavini Bayramgeldi Ovezov imzaladılar.

TÜRKMƏNİSTAN PREZİDENTİ QURBANQULU BERDİMƏHƏMMƏDOV İLƏ BİRGƏ MƏTBUATA BƏYANATLARLA ÇIXIŞLAR

11 mart 2020-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və Türkmənistan Prezidenti Qurbanqulu Berdiməhəmmədov martın 11-də sənədlərin imzalanması mərasimindən sonra mətbuata bəyanatlarla çıxış etmişlər.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin bəyanatı

Hörmətli Qurbanqulu Məlikquliyeviç!

Hörmətli qonaqlar, xanımlar və cənablar!

Hörmətli Qurbanqulu Məlikquliyeviç, Sizi Azərbaycanda bir daha ürəkdən salamlayıram.

Sizin səfərinizə çox şadıq və əminik ki, bu səfər ölkələrimiz və xalqlarımız arasında dostluq, qardaşlıq əlaqələrinin daha da möhkəmlənməsinə xidmət edəcəkdir. Xalqlarımız əsrlərboyu mehriban şəraitdə yaşayır, işləyir, bir-birini dəstəkləyir, bir-birinə kömək edirlər. Ölkələrimizin müstəqil dövrlətlər kimi təşəkkülünün bütün mərhələlərində biz həmişə bir-birimizi dəstəkləmişik. Bu gün həmin dəstək həm ikitərəfli, həm də çoxtərəfli formatda, beynəlxalq qurumlar çərçivəsində əməkdaşlıqda

hiss olunur. Fürsətdən istifadə edib Sizi və bütün qardaş türkmən xalqını Türkmənistanın bitərəfliyinin beynəlxalq aləmdə tanınmasının 25 illiyi münasibətilə təbrik etmək istərdim. Türkmənistan bu illər ərzində böyük və şərəfli inkişaf, quruculuq yolu keçib. Bu yol türkmən xalqı qarşısında böyük perspektivlər açıb və Türkmənistana dünyada böyük hörmət qazandırılıb. Türkmənistanın bitərəf ölkə kimi, bütün dünya birliyi tərəfindən tanınması və Sizin yürütdüyünüz fəaliyyət xətti türkmən xalqının, habelə Sizin dostlarınızın və tərəfdaşlarınızın ümidlərinə və mənafeələrinə tamamilə uyğundur. Biz qonşularınız və mehriban dostlarınız kimi, Sizin uğurlarınıza həmişə sevinirik. Dəfələrlə Türkmənistanda olarkən həmişə ölkənizin çox sürətli, dinamik inkişafını görürəm. Bilirəm ki, dövlətinizin inkişafının bütün mərhələlərinə, o cümlədən şəhərsalma ilə bağlı məsələlərə Siz özünüz ciddi nəzarət edirsiniz. Keçən dəfə mən çox müasir idman qurğuları ilə də tanış olmaq imkanı əldə etdim. «Asiada»nın uğurla keçirilməsi münasibətilə Sizi təbrik etmək istərdim. Belə genişmiqyaslı idman yarışlarının keçirilməsi həm müasir infrastruktur, həm də təşkilatçıların peşəkarlığını, ustalığını tələb edir. Buna görə Sizi bu böyük beynəlxalq uğur münasibətilə bir daha səmimi-qəlbədən təbrik etmək istərdim.

Aşqabadın müasirləşməsini və inkişafını Sizin gözəl ölkəyə səfər edən hər kəs görür. Bu gün qardaş Türkmənistanın gücü və müasirliyi bunda da əks olunur.

Bizim ikitərəfli münasibətlərə gəldikdə, bu gün biz qarşılıqlı fəaliyyətimizin geniş gündəliyini bir daha nəzərdən keçirdik. Əməkdaşlığımızın strateji inkişafına

sadiq qaldığımızı təsdiq etdik və bu gün imzalanmış sənədlər onsuz da çox geniş olan müqavilə-hüquq bazasını tamamlayır. Mənim Türkmənistana rəsmi səfərim zamanı 20-dən çox, bu gün isə 20-yə yaxın sənəd imzalanıb. Bu, ölkələrimiz arasında imzalanmış bütün sənədlərin təxminən yarısı deməkdir. Bu onu göstərir ki, son il yarım ərzində biz müqavilə-hüquq bazasının möhkəmlənməsi baxımından çox böyük yol keçmişik.

İmzalanmış sənədlər arasında dövlət başçılarının Birgə Bəyanatını xüsusi qeyd etmək istərdim. Bu sənəddə bizim niyyətlərimiz, dünyada, regionda vəziyyətə verdiyimiz qiymət və gələcəyə istiqamətlənməyimiz öz əksini tapıb. Mən həmçinin hesab edirəm ki, Birgə Bəyanatın mühüm bəndlərindən biri ölkələrimizin ərazi bütövlüyünün, sərhədlərinin və suverenliyinin toxunulmazlığının bir daha dəstəklənməsi, eləcə də münaqişələrin beynəlxalq hüquq prinsipləri və ərazi bütövlüyü, sərhədlərin və suverenliyin toxunulmazlığı prinsipləri əsasında həllidir.

Şadam ki, iqtisadi-ticari sahədə işlər yaxşı gedir, əmtəə dövriyyəsinin artımında yaxşı dinamika müşahidə olunur. Bu gün biz nəqliyyat-logistika sahəsi haqqında ətraflı söhbət etdik, müvafiq dövlət strukturlarına bu istiqamətdə işin intensivləşdirilməsinə, ölkələrimizin tranzit-nəqliyyat potensialının möhkəmləndirilməsinə dair söylərin əlaqələndirilməsi barədə tapşırıqlar verdik.

Həm Türkmənistanda, həm də Azərbaycanda nəqliyyat infrastrukturuna çox böyük diqqət yetirildiyini nəzərə alaraq, biz bu infrastrukturun modernləşdirilməsi yolunda praktiki olaraq, paralel

addımlayırıq. Bu gün bizim əsas limanlarımız əlaqələndirilmiş, uzlaşdırılmış şəkildə işləyir və ərazilərimizdən keçən yükləri artırmağa imkan verir. Biz digər ölkələrə də öz tranzit potensialımızı təqdim edirik. Hesab edirəm ki, bu gün biz həmin potensialın möhkəmləndirilməsi barədə mühüm qərar qəbul etmişik. İnfrastruktur imkanlarının təmin edilməsi və yük axınının artırılmasına şərait yaradılması üçün əlavə tədbirlər görülcək. Təbii ki, qonşularımızla sıx qarşılıqlı əlaqədə və xoş münasibətlərdə olduğumuza görə həmin dövlətlərdən daha çox yükəndərənləri cəlb edəcəyik və mahiyyət etibarilə uzunluğu min kilometrərlə ölçülən yeni nəqliyyat dəhlizi yaradacağıq. Beləliklə, ölkələrimizin daha da inkişaf etməsi üçün əlverişli şərait yaradacaq, regional əməkdaşlığı möhkəmləndirəcəyik.

Əlbəttə, biz enerji sektoru ilə bağlı məsələlər barədə də danışdıq. Burada da yaxşı nəticələr var, çoxdan əməkdaşlıq edirik. Biz bu istiqamətdə gələcək addımlar barədə də danışdıq.

Xalqlarımızın etnik yaxınlığı, dillərimizin yaxınlığı, ortaq mədəniyyətimiz nəzərə alınmaqla, ölkələrimiz üçün humanitar əməkdaşlığın vacibliyini qeyd etdik.

Beləliklə, bugünkü görüşümüzün gündəliyi yetərincə məhsuldar olub. Ümumiyyətlə, biz çox fəal dialoq aparırıq. Keçən il prezidentlər həm Bakıda, həm də Aşqabadda görüşüblər. İnişil, qeyd etdiyim kimi, mənim rəsmi səfərim çox uğurlu olub. Mən qonaqpərvərliyə görə qardaş türkmən xalqına və Türkmənistan Prezidentinə bir daha təşəkkürümü bildirmək istəyirəm. Əminəm ki, Türkmənistan Prezidentinin budəfəki rəsmi

səfəri əlaqələrimizin möhkəmlənməsi işində daha bir mühüm addım olacaqdır.

Türkmənistandakı qardaşlarımıza gələcəkdə də inkişaf, uğur, sülh və firavanlıq arzu etmək istəyirəm. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

Türkmənistan Prezidenti Qurbanqulu Berdıməhəmmədovun bəyanatı

Hörmətli İlham Heydər oğlu!

Hörmətli media nümayəndələri, xanımlar və cənablar!

Mən ilk növbədə, Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə bizim mehriban qonşumuz olan ölkəyə rəsmi səfərə dəvət etdiyinə, Sizin qonaqpərvərliyinizə və səmimiyyətinizə görə nümayəndə heyətimiz adından dərin minnətdarlığımızı bildirmək istərdim. Həqiqətən, görüşlər və danışıqlar üçün çox rahat şərait yaradılıb. Adətımız üzrə biz dövlətlərarası dialoqun davam etdirilməsi kontekstində çox məsələləri nəzərdən keçirdik, yəni bizim indiki vəziyyətimizi və perspektivləri müəyyən etdik. Biz müasir mərhələdə siyasi, iqtisadi, mədəni-humanitar sahələrə aid məsələləri də nəzərdən keçirdik. Siyasət məsələlərinə gəldikdə, vurğulamaq istərdim ki, Azərbaycan regionda Türkmənistan üçün strateji tərəfdaşdır. Bunu bir daha vurğulayıram. Yəni bizim mövqelərimiz çox cəhətdən oxşardır. Biz bütün dünyada və regionda – mən Mərkəzi Asiya, Cənubi Qafqaz və Xəzər regionunu nəzərdə tuturam – sabitliyin və təhlükəsizliyin tərəfdarıyıq. Qeyd edildiyi kimi, biz bütün bu tədbirləri məhz beynəlxalq strukturların – Birləşmiş Millətlər Təşkilatının,

Avropada Təhlükəsizlik və Əməkdaşlıq Təşkilatının, İslam Əməkdaşlıq Təşkilatının, İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatının himayəsi altında, Müstəqil Dövlətlər Birliyinin və digər beynəlxalq qurumların xətti ilə həyata keçiririk. Buna görə də Azərbaycana təşəkkür edirik ki, o, beynəlxalq arenada Türkmənistanın bütün mövqelərini dəstəkləyir.

Bu gün biz iqtisadiyyatımıza aid məsələləri də nəzərdən keçirdik. Energetika sahəsi üzərində prioritet məsələ kimi dayandıq. Həm Türkmənistan, həm də Azərbaycan karbohidrogen ehtiyatları ilə zəngin, özünü təmin edən dövlətlərdir. Energetika məsələlərinə gəldikdə, biz bu ehtiyatların şaxələndirilməsinin tərəfdarıyıq. Biz belə bir ideya irəli sürürük ki, bu şaxələndirmə istehsalçı, daşıyıcı və son istehlakçı arasında paritet əsasda qurulmalıdır. Buna görə də biz bu gün razılaşdıq ki, bundan sonra da qaz, neft-kimya və başqa sahələr üzrə birgə işləyəcəyik. Həmçinin tekstil sənayesi, aqrosənaye kompleksi, habelə nəqliyyat-tranzit dəhlizinin inkişafı məsələlərinə diqqəti cəlb etdik. Bu mövzuya keçməzdən əvvəl xatırlatmaq istərdim ki, bizi həm də Xəzər dənizi birləşdirir. Xəzəryanı ölkələrin hamısı bildirir ki, bu, sülh və mehriban qonşuluq dənizidir. Buna görə də, bildiyiniz kimi, Xəzər dənizinin statusu barədə beynəlxalq Konvensiya qəbul edilib və orada müəyyən olunub ki, gələcəkdə bütün mexanizmlər bizim xarici siyasət idarələri tərəfindən işlənilməlidir. Bunu əsas götürərək, biz bütün Xəzəryanı ölkələrə təşəkkür edirik. Birinci Xəzər İqtisadi Forumunun keçirilməsinin Türkmənistana etibar edilməsinə görə də

təşəkkür edirik. Həmin forumda Azərbaycan çox fəal iştirak etdi.

Tranzit-nəqliyyat dəhlizinin inkişafına gəldikdə, İlham Heydər oğlunun xatırladığı kimi, burada düzgün logistika mühüm rol oynayır. Biz Lapis-Lazuli adlanan layihə barədə saziş qəbul etdik. Bu dəhliz Əfqanıstandan başlanır, Türkmənistan, Azərbaycan, Gürcüstan və Türkiyə ərazisindən keçərək, Avropaya çıxır. Yəni burada biz Asiya ilə Avropanın birləşdirilməsində mühüm rol oynayırıq. Türkmənistan ilə Azərbaycan arasında əmtəə dövriyyəsi prinsip etibarilə yüksələn xətt üzrə artır. Bu göstərici 40 faizdən çox artıb və burada iqtisadi əməkdaşlıq üzrə bizim hökumətlərarası birgə Komissiya əlaqələndirici rol oynayır.

Bu gün biz özəl sektora aid məsələlərə də toxunduq. Yəni kiçik və orta sahibkarlıqdan başlayaraq, biznes elitasına aid məsələləri müzakirə etdik və bu nəticəyə gəldik ki, biz həmin sahibkarlar arasında işgüzar şura yaradacağıq. Bakıda Türkmənistan Ticarət Evinin və Aşqabadda Azərbaycan Ticarət Evinin təsis edilməsi barədə də razılaşdıq. Bu, əmtəə dövriyyəsinin artırılması üçün bizə daha yaxşı imkanlar yaradacaq. Türkmənistanın və Azərbaycanın hələ istifadə edilməmiş potensialı vardır.

Əlbəttə, biz mədəni-humanitar sahəyə də toxunduq. Bu sahədə elm, təhsil, idman və turizm məsələləri prioritetdir. Lakin ən başlıcası, biz vurğuladıq ki, artıq qeyd edildiyi kimi, bizim köklərimiz ortaq, dilimiz birdir, bizim milli xüsusiyyətlərimiz vardır. Biz milli sərvətimiz olan Türkmənistan və Azərbaycan xalçaları kimi incilərimizə böyük əhəmiyyət veririk. Buna görə

---

biz Türkmənistan və Azərbaycan xalçalarına həsr edilmiş sərgilər, konfranslar keçirilməsi barədə razılığa gəldik. Gördüyünüz kimi, prinsip etibarilə bu gün bizim görüşlərimiz və danışıqlarımız həqiqətən, çox yaxşı, yəni konstruktiv olub, qarşılıqlı hörmət və qarşılıqlı etimad fonunda keçibdir.

Mən həm də fürsətdən istifadə edib, İlham Heydər oğlunu ən demokratik şəkildə keçirilmiş parlament seçkiləri münasibətilə təbrik edirəm. Burada əsası dünya miqyaslı böyük siyasi xadim Heydər Əliyev tərəfindən qoyulmuş təməl mühüm rol oynayır. Bu münasibətlə Sizi təbrik edirəm.

İlham Heydər oğlu, Sizə ali dövləti fəaliyyətinizdə böyük uğurlar arzulayır, qardaş Azərbaycan xalqına isə firavanlıq və xoşbəxtlik diləyirəm.

Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

Səfər başa çatdı

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev tərəfindən martın 11-də Türkmənistan Prezidenti Qurbanqulu Berdiməhəmmədovun şərəfinə rəsmi ziyafət verilmişdir.

QEYDLƏR

1. Dünya İqtisadi Forumu, Davos İqtisadi Forumu – İsveçrənin kurort şəhəri Davosda keçirilən Forum. Forum 1971-ci ildə yaradılmışdır. Siyasi liderlər foruma ilk dəfə 1974-cü ildə dəvət edilmişdilər. Forum bu tarixdən qısa bir müddət sonra siyasi liderlər tərəfindən tərəfsiz bir platforma olaraq istifadə edilməyə başlandı. 1995-ci il yanvarın 26–30-da Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev başda olmaqla, Azərbaycan nümayəndə heyəti ilk dəfə bu Forumda iştirak etmişdir. – 6, 72, 145.

2. İtaliya, İtaliya Respublikası – Avropanın cənubunda dövlət. Ərazisinə Alp dağlarının qərb yamaqları, Padan düzənliyi, Apennin yarımadası, Siciliya və Sardiniya adaları daxildir. Sahəsi 301,3 min km², əhalisi 61 milyon nəfərdir. İnzibati cəhətdən 20 vilayətə bölünür. Paytaxtı Roma şəhəridir. – 14–78, 252.

3. Mehriban Əliyeva, Mehriban Arif qızı (d.1964) – ictimai və siyasi xadim, fəlsəfə doktoru, Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti, Prezident İlham Əliyevin həyat yoldaşı. 1988-ci ildə

M.Seçenov adına 1-ci Moskva Dövlət Tibb İnstitutunu bitirmişdir. 1988–92-ci illərdə akademik M.Krasnovun rəhbərliyi altında Moskva Elmi-Tədqiqat Göz Xəstəlikləri İnstitutunda işləmişdir. 1995-ci ildə «Azərbaycan Mədəniyyətinin Dostları» xeyriyyə fondunu yaratmışdır. Fəaliyyətə başladığı ilk gündən fond milli mədəniyyətimizin inkişafı, təbliği, tanınması üçün xeyli işlər görmüşdür. 1996-cı ildə fond Azərbaycan mədəniyyətini xarici ölkələrdə geniş təbliğ etmək üçün 3 dildə – Azərbaycan, rus və ingilis dillərində çıxan «Azərbaycan–İrs» jurnalını təsis etmişdir. 2004-cü ildən Azərbaycan xalqının ümummilli liderinin zəngin irsinin öyrənilməsi, həmçinin Heydər Əliyevin milli dövlətçilik ideyalarını yeni nəsillərə aşılamaq məqsədilə yaradılmış Heydər Əliyev Fonduna başçılıq edir.

Mehriban Əliyevanın təşəbbüsü ilə Heydər Əliyev Fondu respublikanın bir çox şəhər, rayon və kəndlərində yeni məktəb binaları tikdirmiş və təmir etdirmişdir. Onun keçirdiyi xeyriyyə aksiyaları şəkər, talassemiya və anemiya xəstəliklərindən əziyyət çəkən Azərbaycan uşaqlarına yardım məqsədilə təşkil olunur.

Azərbaycanın şifahi xalq yaradıcılığı və musiqi irsinin qorunub saxlanması və inkişaf etdirilməsi sahəsindəki yorulmaz işlərinə görə UNESCO və İSESKO-nun Xoşməramlı səfiri seçilmişdir.

Yeni Azərbaycan Partiyası Siyasi Şurasının üzvü, 2005–2017-ci illərdə isə Milli Məclisin üzvü olmuşdur. Mehriban Əliyeva ölkəmizdə təhsil sisteminin inkişafına, milli mədəni irsimizin qorunub saxlanılmasına və dünyada təbliğinə, xarici ölkələrdə xalqımızın müsbət imicinin möhkəmlənməsinə, genişmiqyaslı xeyriyyəçilik işlərinə xüsusi diqqət yetirir. 2015-ci ildə Bakıda keçirilmiş ilk Avropa oyunlarının Təşkilat Komitəsinin sədri olmuş, oyunların yüksək səviyyədə keçirilməsində müstəsna xidmətlərinə görə «Heydər Əliyev» ordeni ilə təltif edilmişdir. – 14–16, 47, 51, 78, 79, 80–83, 114.

4. Nizami Gəncəvi, İlyas Yusif oğlu (1141–1209) – dahi Azərbaycan şairi və mütəfəkkiri. Dünya ədəbiyyatı tarixinə məsnəvi formasında yazdığı 5 epik poemadan ibarət «Xəmsə» müəllifi kimi daxil olmuşdur. Onun ilkin Şərq Renessansının zirvəsi olan yaradıcılığında dövrünün ən humanist, ümumbəşəri ictimai-siyasi, sosial və mənəvi-əxlaqi idealları parlaq bədii əksini tapmışdır. Yaxın Şərq ədəbiyyatında mənzum roman janrının əsasını qoymuş, yeni ədəbi məktəb yaratmışdır. Nizami Gəncəvi həm də dövrünün görkəmli mütəfəkkiri olmuşdur. Onun bütün əsərlərində şəxsiyyət azadlığı, insanın mənəvi azadlığı tərənnüm olunur. – 15, 26, 58, 75.

5. Leyla Əliyeva, Leyla İlham qızı (d.1986) – «Baku» jurnalının baş redaktoru, Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin və Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti Mehriban Əliyevanın böyük qızı. 2006–2008-ci illərdə Moskva Dövlət Beynəlxalq Əlaqələr İnstitutunun magistraturasında oxumuş və bu institutda oxuyan azərbaycanlı tələbələrin nümayəndəsi kimi fəaliyyət göstərmişdir. Moskvada Heydər Əliyev Fondunun filialına başçılıq edir. Azərbaycan Respublikasının «Tərəqqi» medalı ilə təltif edilmişdir. – 15, 51, 117.

6. Heydər Əliyev Fondu – qeyri-hökumət, qeyri-kommersiya təşkilatı. Rəsmi açılışı 10 may 2004-cü ildə olmuşdur. Heydər Əliyev Fondunun prezidenti UNESCO və İSESKO-nun Xoşməramlı səfiri, Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti Mehriban Əliyevadır.

Fondun yaradılmasında məqsəd ümummilli lider Heydər Əliyevin xatirəsinə ehtiramı ifadə etmək, Heydər Əliyev siyasi məfkurəsinin həmişəyaşar səciyyəsinə əks etdirmək, Heydər Əliyevin yaratdığı milli dövlətçilik ideyalarını yeni nəsillərə daima aşılamaq olmuşdur.

Fondun prezidenti onun səlahiyyətli qanuni nümayəndəsidir. Fondun işinə bilavasitə rəhbərlik icraçı direktora aiddir. Fondun nəzdində Ekspert Şurası və

---

digər qurumlar fəaliyyət göstərir. – 15, 20, 31, 51, 80, 81, 116.

7. Səlhab Məmmədov, S ə l h a b İ s a o ğ l u (d.1943) – Azərbaycan Rəssamlıq Akademiyasının prorektoru, Azərbaycan Respublikası Rəssamlar İttifaqı sədrinin birinci müavini, professor, Azərbaycanın Xalq rəssamı. Almaniyanın Berlin şəhərində ucaldılmış «Xocalı», həmçinin Roma şəhərində Nizami Gəncəvi abidəsinin müəllifidir. Azərbaycan Respublikasının «Şərəf» və «Şöhrət» ordenləri ilə təltif edilmişdir. – 15.

8. Sercio Mattarella (d.1941) – İtaliyanın siyasi və dövlət xadimi. 2015-ci ildən İtaliya Respublikasının Prezidentidir. Azərbaycan Respublikasının «Heydər Əliyev» ordeni ilə təltif edilmişdir. – 16–29, 51–59, 84.

9. «Cənub Qaz Dəhlizi» – Azərbaycanda hasil olunan enerjidaşıyıcılarını Gürcüstan və Türkiyə vasitəsilə Qərb bazarlarına nəql edir. – 19, 22, 27, 30, 53, 66, 120–125, 134–153, 261, 294.

10. Helsinki Yekun Aktı – 1975-ci il avqustun 1-də Finlandiyanın paytaxtı Helsinkidə Avropanın 33 dövlətinin, ABŞ və Kanadanın dövlət və hökumət başçılarının müşavirəsi olmuşdur. Onlar Avro-

pada təhlükəsizlik və əməkdaşlıq haqqında Zirvə aktını imzalamışlar. Azərbaycan Respublikası bu aktı 1992-ci ildə imzalamışdır. – 20, 26.

11. Cüzeppe Konte (d.1964) – İtaliyanın siyasi və dövlət xadimi. 2018-ci ilin iyunundan İtaliya Nazirlər Şurasının sədridir. – 29–31, 32–35.

12. Trans-Adriatik boru kəməri (TAP) – Azərbaycan qazını Yunanıstandan Albaniyaya, oradan Adriatik dənizindən keçərək, İtaliyaya, daha sonra qərbi Avropaya nəql edəcək boru kəməri. – 22, 27, 30, 37, 49, 52, 53, 66, 134, 139, 140, 144.

13. Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayəti – Azərbaycan Respublikası ərazisində muxtar vilayət. 1923-cü il iyulun 7-də təşkil edilmişdir. Dağlıq Qarabağda 1988-ci ilə qədər 170 min əhali yaşayırdı. Sahəsi 4,4 min km²-dir. Mərkəzi Xankəndidir.

1988-ci ildən muxtar vilayətin erməni separatçıları və millətçiləri Ermənistan silahlı qüvvələri ilə birlikdə bu ərazidə yaşayan azərbaycanlıları doğma torpaqlarından çıxararaq, Dağlıq Qarabağın işğalına başladılar. Dağlıq Qarabağın və ətraf rayonların işğaldan azad edilməsi üçün BMT-nin 822, 853, 874, 884 sayılı qətnamələri olmasına baxmayaraq, Ermənistan silahlı qüvvələri hələ də Azərbaycan torpaqlarını işğal altında saxlayır. – 23, 26, 49, 57, 103, 111, 118, 128, 282, 284, 302, 303.

14. Avropa İttifaqı (Aİ) – Avropa dövlətlərinin ən iri inteqrasiya birliyi. Avropa İttifaqına 27 dövlət daxildir.

Avropa İttifaqının yaradılması haqqında müqavilə 1993-cü ildə Maastrixtdə imzalanmışdır. Aİ azadlıq, demokratiya, insan hüquqları və azadlıqlarına hörmət, həmçinin hüququn aliliyi prinsiplərinə – üzv dövlətlər üçün ümumi olan prinsiplərə əsaslanır.

Aİ Avropada iqtisadi inteqrasiyanın daha da inkişaf etmiş formasıdır. İqtisadi və valyuta ittifaqı 1999-cu ildən fəaliyyətə başlamış və vahid valyuta – avro dövriyyəyə buraxılmışdır. Aİ üzvləri yalnız Avropa dövlətləri ola bilər. Avropa İttifaqı ilə əməkdaşlıq Azərbaycan Respublikasının xarici siyasətinin əsas istiqamətlərindəndir. Təşkilatın mənzil-qərargahı Brüsseldə yerləşir. – 23, 24, 28, 30, 53, 134, 138, 140, 152, 252, 271, 292.

15. Əfqanıstan, Əfqanıstan İslam Respublikası – Cənub-Qərbi Asiyada dövlət. Sahəsi 652,8 min km², əhalisi 31,6 milyon nəfərdir. İnzibati ərazisi 34 vilayətə bölünür. Dövlət başçısı Prezidentdir. Paytaxtı Kabil şəhəridir. – 24, 28, 324.

16. ATƏT – Avropada Təhlükəsizlik və Əməkdaşlıq Təşkilatı. Əsası 1973-cü ilin iyulunda Helsinkidə qoyulmuşdur. ATƏT «soyuq müharibə»nin qurtar-

masından sonra Ümumavropa təhlükəsizlik sistemini formalaşdıran, yeni Avropanın siyasi və iqtisadi həyatının sivil birgəyaşayış qaydalarını müəyyən edən, dövlətlərarası münasibətləri rəqiblik və münaqişə yolundan əməkdaşlıq və qarşılıqlı mənafe istiqamətlərinə yönəldən bir təşkilat funksiyasını icra edir.

Azərbaycan 1992-ci ildən ATƏT-in üzvüdür və 1993-cü ilin ikinci yarısından ATƏT-in Zirvə görüşlərində Azərbaycan nümayəndə heyəti fəal iştirak edir. – 26, 103.

17. NATO (Şimali Atlantika Müqaviləsi Təşkilatı) – hərbi-siyasi ittifaq. 1949-cu il aprelin 4-də Vaşinqtonda ABŞ, Böyük Britaniya, Fransa, Belçika, Niderland, Lüksemburq, Kanada, İtaliya, Portuqaliya, Norveç, Danimarka, İslandiyanın imzaladıqları Şimali Atlantika müqaviləsi əsasında yaradılmışdır. 1952-ci ildə Yunanıstan və Türkiyə, 1955-ci ildə Almaniya Federativ Respublikası, 1982-ci ildə İspaniya NATO-ya qoşulmuşlar. Varşava Müqaviləsi Təşkilatı dağıldıqdan (1991) sonra əvvəllər sosialist ölkələri düşərgəsinə daxil olmuş ölkələrin bir qismi NATO-ya üzvlüyə qəbul edilmiş, digər qismi isə ilkin mərhələ kimi, NATO-nun «Sülh naminə tərəfdaşlıq» Proqramına qoşulmuşlar. Ali orqanı NATO Şurasının sessiyasıdır. Mənzil-qərargahı Brüsseldə yerləşir. – 28,30.

18. Pərviz Şahbazov, P ə r v i z O q t a y o ğ l u (d. 1969) – mühəndis, diplomat. 1998–2001-ci illərdə Azərbaycan Respublikasının Avstriyadakı səfirliyində müşavir, 2005-ci ildə ATƏT-in Təhlükəsizlik və Əməkdaşlıq Forumunun sədri, 2005–2016-cı illərdə isə Azərbaycanın Almaniyada səfiri olmuşdur. 2017-ci ildən isə Azərbaycan Respublikasının Energetika naziridir. – 32, 33, 35, 101, 135.

19. Əbülfəs Qarayev, Ə b ü l f ə s M ü r s ə l o ğ l u (d.1956) – fəlsəfə doktoru. 1994–2006-cı illərdə Azərbaycan Respublikası Gənclər, İdman və Turizm naziri, 2006–2018-ci illərdə Mədəniyyət və Turizm naziri olmuşdur. 2018-ci ildən Mədəniyyət naziridir. Gənclər, İdman və Turizm naziri işlədiyi vaxtda respublikada idman və bədən tərbiyəsinin inkişafına ciddi fikir verilmiş, çoxlu idman meydançaları və olimpiya kompleksləri tikilmiş, mədəniyyət və turizm sahəsində xeyli təqdirəlayiq işlər görülmüşdür. Azərbaycan Respublikasının «Şöhrət» ordeni ilə təltif edilmişdir. – 33, 314.

20. Elmar Məmmədyanov, E l m a r M ə h ə r - r ə m o ğ l u (d.1960) – tarix elmləri namizədi, diplomat. 1995–98-ci illərdə Azərbaycan Xarici İşlər Nazirliyində Beynəlxalq Təşkilatlar İdarəsinin başçısı, 1998–2003-cü illərdə ABŞ-da Azərbaycan sə-

firliyində müşavir, 2003–2004-cü illərdə İtaliyada Azərbaycan Respublikasının səfiri, 2004-cü ildən isə Azərbaycan Respublikasının Xarici İşlər naziridir. – 33, 101, 316.

21. Zakir Həsənov, Z a k i r Ə s g ə r o ğ l u (d.1959) – general-polkovnik. 2003–2013-cü illərdə Azərbaycan Respublikasının Daxili İşlər nazirinin müavini – Daxili Qoşunların Komandanı vəzifəsində çalışmışdır. 2013-cü ildən Azərbaycan Respublikasının Müdafiə naziridir. «Azərbaycan Bayrağı», «Rəşadət» və «Şöhrət» ordenləri ilə təltif edilmişdir. – 33, 101, 220.

22. «Azərkosmos» ASC – Azərbaycanda Açıq Səhmdar Cəmiyyət. Azərbaycanın və Qafqazın ilk peyk operatorudur. Teleradio və Telekommunikasiya xidmətləri göstərir. 2010-cu ildən fəaliyyət göstərir. – 34.

23. Rəşad Nəbiyev, R ə ş a d N ə b i o ğ l u (d.1977) – iqtisadçı. 2004–2011-ci illərdə Rabitə və İnformasiya Texnologiyaları Nazirliyində şöbə müdiri işləmişdir. 2011-ci ildən «Azərkosmos» ASC-nin sədridir. Azərbaycan Respublikasının «Tərəqqi» medalı ilə təltif edilmişdir. – 34.

24. Elşad Nəsirov, E l ş a d M u s t a f a o ğ l u (d.1960) – 1997–2003-cü illərdə ARDNŞ-in Xarici

İqtisadi Əməliyyatlar İdarəsinin, 2003–2005-ci illərdə isə Marketing və İqtisadi Əməliyyatlar İdarəsinin rəisi, 2005-ci ildən Sərmayələr və Marketing üzrə vitse-prezidenti vəzifəsində çalışır. Azərbaycan Respublikasının «Şöhrət» ordeni ilə təltif edilmişdir. – 34.

25. SOCAR, Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti (ARDNŞ) – Azərbaycan Respublikası ərazisində neft sərvətlərindən istifadəni vahid siyasət əsasında həyata keçirən, neft sənayesinin idarəetmə strukturunu təkmilləşdirən, yanacaq enerji kompleksinin inkişafını təmin edən şirkət. Respublikanın bütün ərazisində (quru və dənizdə) neft və qaz yataqlarının axtarışı, kəşfiyyatı və işlənməsi, emalı və nəqli, həmçinin onlardan alınan məhsulların daxili və xarici bazarlarda satışı ilə məşğul olur. 1992-ci ildə «Azərneft» Dövlət Konserninin və «Azərneftkimya» İstehsalat Birliyinin bazasında yaradılmışdır. ARDNŞ Azərbaycan Respublikasının təmsilçisi kimi, dünyanın tanınmış neft şirkətləri ilə «Hasılatın Pay Bölgüsü» Sazişi üzrə 30-a qədər neft müqaviləsi imzalamışdır.

ARDNŞ 2008-ci ildən mühasibat hesablarının beynəlxalq standartlarına keçmişdir. – 34, 38.

26. Cavid Qurbanov, Cavid Qənbəroğlu (d.1958) – mühəndis, texniki elmlər üzrə fəlsəfə dok-

toru. 2007-ci ildən «Azəryolservis» Açıq Səhmdar Cəmiyyətinin, 2015-ci ildən «Azərbaycan Dəmir Yolları» Qapalı Səhmdar Cəmiyyətinin sədri, 2005–2019-cu illərdə isə Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin üzvü olmuşdur. Azərbaycan Voleybol Federasiyasının prezidentidir.

Azərbaycan Respublikasının «Şöhrət» ordeni ilə təltif edilmişdir. – 35.

27. Hafiz Paşayev, Hafiz Mir Cəlaloğlu (d.1941) – fizika-riyaziyyat elmləri doktoru, professor. Azərbaycan Xarici İşlər nazirinin müavini, diplomat, ADA Universitetinin rektoru. 1993–2006-cı illərdə ABŞ-da (eyni zamanda, Meksika və Kanadada) Azərbaycan Respublikasının Fövqəladə və Səlahiyyətli səfiri olmuşdur.

Azərbaycan Respublikasının «Şöhrət» və «Şərəf» ordenləri ilə təltif edilmişdir. – 35.

28. Azərbaycan Diplomatik Akademiyası (ADA Universiteti) – beynəlxalq münasibətlər və diplomatiya, biznes administrasiyası, energetikanın idarə edilməsi və ətraf mühit kimi sahələr üzrə mütəxəssis hazırlayır. 2006-cı ildə təsis edilmişdir. ADA-nın fəaliyyəti bakalavr, magistr, xarici siyasət proqramı, doktorantlara dəstək proqramı – doktoranturada təhsil alan gənc alimlərə elmi işləri üçün qrantlar ayırır. Dərslər ingilis dilində aparılır. ADA-da

---

dünyanın 16 aparıcı institutundan cəlb edilmiş professor-müəllim heyəti çalışır. – 35.

29. Kasellati Maria (d.1946) – İtaliya hüquqşünası və siyasətçisi. 2018-ci ildən İtaliya Senatının Sədridir. – 36–37.

30. ATƏT-in Parlament Assambleyası – 317 parlamentarisi olan beynəlxalq parlament qrupu. 1990-cı ildə Parisdə yaradılmışdır. Assambleya ildə bir neçə dəfə Milli parlament deputatlarını toplayaraq, ATƏT-lə bağlı məsələləri müzakirə edir. Hər il Assambleya səs çoxluğu ilə sədr seçir, sədr əsas yığıncaqlarda iştirak edir və yığıncaqlara sədrlik edir. Assambleyanın 14 daimi əməkdaşı vardır. Mənzil-qərargahı Kopenhagendə yerləşir. – 38, 286.

31. Avropa Şurası Parlament Assambleyası (AŞPA) – 1949-cu ildə yaradılmışdır. AŞPA-ya 47 Avropa ölkəsi daxildir. Üzv dövlətlərin məclis üzvlərinin təmsil olduğu Parlament Assambleyası 324 deputatdan ibarətdir. Assambleya baş katibi, İnsan hüquqları üzrə Komissarı və Avropa İnsan hüquqları Məhkəməsinin hakimlərini seçir. Mənzil-qərargahı Strasburqda yerləşir. – 38.

32. «Şahdəniz» – Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorunda ən böyük və ən zəngin qaz yataqlarından biri. – 44, 140, 145, 146.

33. 1990-cı il 20 Yanvar hadisələri – 1990-cı ilin yanvarında Azərbaycanda faciə baş verdi. Yanvarın 19-dan 20-nə keçən gecə fəvqəladə vəziyyət elan edilmədən sovet ordusunun xüsusi təyinatlı cəza dəstələri, dəniz donanmasının və daxili qoşunların bölmələri Bakı şəhərinə yeridildi. Sovet ordusunun bu kütləvi zorakılıq aktı nəticəsində 131 nəfər öldürülmüş, 744 nəfər yaralanmış, yüzlərlə adam qanunsuz həbs edilmiş və itkin düşmüş, dövlət əmlakına, ictimai və şəxsi əmlaka, şəhər təsərrüfatına və vətəndaşlara böyük maddi ziyan dəymişdi. 1990-cı ilin qanlı yanvarı Azərbaycanın ərazi bütövlüyü uğrunda aparılan mübarizə tariximizdə Vətənin şəhid övladlarının qanı ilə yazılmış şərəfli səhifə oldu. – 52.

34. Üzeyir Hacıbəyli, Ü z e y i r Ə b d ü l h ü s e y n o ğ l u (1885–1948) – dahi Azərbaycan bəstəkarı, musiqişünas-alim, publisist, dramaturq, pedaqoq və ictimai xadim. Müasir Azərbaycan professional musiqi sənətinin və milli operasının, həmçinin şərqdə ilk operanın banisi, SSRİ Xalq artisti, SSRİ Dövlət mükafatı laureatı. – 55.

35. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti – Məsəlman Şərqiində ilk dəfə dünyəvi, demokratik respublikanın əsasını qoymuş müstəqil Azərbaycan dövləti. Cəmi 23 ay (1918-ci il mayın 28-də yaradılmış, 1920-ci il aprelin 28-də bolşeviklərin və daşnakların səyi ilə devrilmişdir) yaşamışdır. Paytaxtı əvvəlcə Gəncə (1918, 16 iyun – 17 sentyabr), sonra Bakı şəhəri (1918, 17 sentyabr–1920, 28 aprel) idi. Azərbaycan hökuməti yeni suveren milli dövlətin müxtəlif problemlərinin həlli yollarında böyük əzmlə çalışırdı. Nazirlər Şurasının 27 iyun 1918-ci il tarixli Fərmanı ilə respublikada dövlət dili türk (Azərbaycan) dili elan edildi. Azərbaycan Respublikasının parlamenti 1919-cu il avqustun 11-də «Azərbaycan vətəndaşlığı haqqında» Qanun qəbul etdi. Xalq maarifi sahəsində qısa müddətdə böyük tədbirlər həyata keçirildi. Qori müəllimlər seminariyasının Azərbaycan şöbəsi Qazaxa köçürüldü, Bakı Dövlət Universiteti təsis edildi, xarici ölkələrdə kadr hazırlığı məqsədi ilə 1919–20-ci tədris ilində 100 gənc Avropanın müxtəlif təhsil müəssisələrinə göndərildi. Məktəblərin xeyli hissəsi milliləşdirildi, kitabxanalar açıldı, savadsızlığın ləğvi üçün kəndlərdə kurslar yaradıldı. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin dövlət rəmzləri (üçrəngli bayraq, gerb, himn) milli Azərbaycan rəmzləri kimi tanındı. Azərbaycan Dövlət Bankı yaradıldı, 1918-ci ilin martında dağıdılmış neft

sənayesi və Bakı–Batum neft kəməri bərpa edildi. – 53, 56, 284.

36. UNESCO – BMT-nin maarif, elm və mədəniyyət üzrə hökumətlərarası təşkilatı. 1945-ci ilin noyabrında yaradılmış, 1946-cı ildən fəaliyyətə başlamışdır. Ali orqanı 2 ildən bir çağırılan konfransdır. Katibliyi Parisdə yerləşir. Azərbaycan 1992-ci ildən UNESCO-nun üzvüdür. – 55.

37. Qobustan qayaüstü rəsmləri – Azərbaycanın şərqində alçaq dağlıq sahə. Uzunluğu 100 km, eni isə 80 km-ə yaxındır. Qobustan yaxınlığında, Qobustan qoruğu ərazisində zəngin qayaüstü rəsmlərlə yanaşı, Daş dövründən başlamış orta əsrlərədək çoxlu ibtidai insan düşərgəsi, qədim yaşayış məskəni, kurqanlar və digər arxeoloji abidələr vardır. Onların 5-ində Mezolit, 4-ündə Neolit, 7-ində Tunc, 1-ində Antik və 5-ində orta əsrlər dövründə yaşayış olduğunu göstərən mədəni təbəqə və maddi qalıqlar aşkar edilmişdir. 2007-ci ildə UNESCO-nun Ümumdünya maddi-mədəni irs siyahısına salınmışdır. – 55.

38. Marko Polo (d.1256) – görkəmli İtaliya tacir və səyyahı. XII–XVI əsrlərdə Marko Polonun kitablarında Bakı neftinin Yaxın Şərq ölkələrinə aparıl-

---

masından, habelə Şamaxı və Bərdənin ipək parçalarından bəhs edilir. – 56.

39. Ağqoyunlu dövləti (1378–1508) – banisi Pəhləvan bəydir. Ağqoyunlular Uzun Həsənin (1453–78) hakimiyyəti illərində ərazicə genişlənməmiş, Yaxın və Orta Şərqi ən güclü dövlətlərindən birinə çevrilmişdi. – 56.

40. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Təhlükəsizlik Şurası (BMTTŞ) – BMT-nin daimi fəaliyyət göstərən mühüm orqanı. BMT Nizamnaməsinə görə, beynəlxalq sülhün və təhlükəsizliyin qorunmasında əsas məsuliyyət daşıyır. 15 üzvü var: 5 daimi (Çin, Fransa, Rusiya, Böyük Britaniya, ABŞ), 10 üzvü isə 2 il müddətinə seçilir. Şuranın hər bir üzvü 1 səsə malikdir. Prosedura məsələlərinə dair qərarlar Şuranın 9 üzvü səs verdikdə qəbul olunmuş sayılır. – 57.

41. Bakı–Tbilisi–Qars – Azərbaycan, Gürcüstan və Türkiyəni dəmir yolu ilə birləşdirən nəqliyyat dəhlizi. 30 oktyabr 2017-ci ildə istifadəyə verilmişdir. Yolun uzunluğu 826 km-dir. – 68, 106, 140.

42. Dünya Bankı – BMT-nin hökumətlərarası ixtisaslaşdırılmış idarəsi. 1944-cü ildə ABŞ-da Bretton-Vuds konfransında təsis olunmuşdur. İdarə He-

yəti Vaşinqtondadır. Məqsədi inkişaf etməkdə olan ölkələrin iqtisadi və sosial dirçəlişinə kömək etməkdir. Səhmdar cəmiyyəti formasındadır və iştirakçıları yalnız Beynəlxalq Valyuta Fondunun üzvləridir. Banka 188 dövlət daxildir. 1992-ci ildən Azərbaycan Respublikası Dünya Bankının üzvüdür. – 73, 194.

43. Virginia Raggi (d.1978) – İtaliya siyasətçisi. 2016-cı ildən Roma şəhərinin meridir. – 76–77.

44. İçərişəhər – Bakının qala divarları ilə əhatə olunmuş qədim hissəsi. Sahəsi 22 hektardır. Arxeoloji qazıntılar nəticəsində İçərişəhər ərazisində 2 mədəni təbəqə müəyyənləşdirilmişdir. XIV–XVII əsrləri əhatə edən üst təbəqədən düzbucaqlı və dördkünc yaşayış evlərinin qalıqları, VIII–XIII əsrlərə aid alt təbəqədən düzbucaqlı formalı kiçik otaqların qalıqları, quyular və s. maddi mədəniyyət nümunələri aşkar edilmişdir.

İçərişəhər orta əsrlərdə Bakının əsas mərkəzinə çevrilmiş, XII əsrdə burada ilk qala divarları tikilmişdir. Bu divarlar 25–30 m dənizin içərisinə uzanaraq, İçərişəhərin qarşısında qapalı liman əmələ gətirmişdir. İçərişəhərin 3 əsas – Şamaxı, Salyan və dəniz sahilinə açılan darvazası olmuşdur. İçərişəhərdəki Sınıqqala (1078), Qız qalası və digər abidələr İçərişəhərin əvvəllər dənizə yaxın sahədə inkişaf etdiyini göstərir. XV əsrdə Şirvanşahlar sarayı

tikilmişdir. XVII əsrdə İçərişəhərdə çoxlu karvansara və ticarət binası inşa edilmiş, XVIII əsrdə isə Xan sarayı tikilmiş, yeni su kəmərləri çəkilmişdir. XIX əsrdə və XX əsrin əvvəllərində İçərişəhərin plan quruluşu dəyişdirilmədən köhnə binaların yerində əsaslı daş binalar tikilmişdir. Bu zaman qala divarlarının ikinci sırası sökülmüş və yalnız Şamaxı darvazasının yanında 2-ci darvaza tikilmişdir. Beləliklə, qoşa darvaza əmələ gəlmişdir. 1977-ci ildə İçərişəhər Azərbaycan memarlığı tarixi qoruğuna çevrilmişdir. 2000-ci ildə UNESCO Ümumdünya irsi siyahısına salınmışdır. – 77.

45. Vatikan – Avropada Papa dövləti. Monte-Vatikanın təpəliyində, İtaliyanın paytaxtı Roma şəhərinin qərb hissəsində yerləşir. Roma-katolik kilsəsinin siyasi, inzibati və ideoloji mərkəzidir. Vatikan teokratik monarxiyadır. Dövlət başçısı Roma Papasıdır. – 79–87, 290.

46. Roma Katolik kilsəsi – Roma Papasının rəhbərlik etdiyi dünyanın ən böyük xristian kilsəsi. Dünya Katolik kilsəsi – 1 Latın mərasim kilsəsindən və 22 Şərqi katolik kilsədən ibarətdir. Bu kilsələrin hamısı Roma Papasına tabedir. Kilsə keşişlərini həvariynlərin varisləri kimi, Roma Papasını isə müqəddəs Pyotrun varisi kimi tanıyırlar. 1054-cü ildə İstanbul patriarxı və Roma Papasının nüma-

yəndələri arasında ayrılma baş verdi. Bundan sonra birinci kilsə Pravoslav kilsəsi, yaxud Şərqi Pravoslav kilsəsi, ikinci isə Katolik kilsəsi adlanır. – 80–81.

47. Fransisk (d.1936) – 266-cı Roma Papası, indiki Vatikan hökmdarı. Cənubi amerikalı və Yezuit ordenindən ilk Papa. 2013-cü ildə Roma Papası seçildikdən sonra Fransisk adını qəbul etmişdir. – 80–81, 290.

48. Corcio Napolitano (d.1925) – İtaliyanın görkəmli siyasi xadimi. 2006–2015-ci illərdə İtaliya Respublikasının Prezidenti olmuşdur. – 84.

49. XVI Karl Qustav (d.1946) – 1973-cü ildən İsveç Kralı. O həmçinin «Ümumdünya təbiət fondu»nun da prezidentidir. – 84.

50. Anri (d.1955) – 1998-ci ildən Lüksemburq Hersoqluğunun Hökumət naibi, 2000-ci ildən isə Böyük hersoqudur. 1998-ci ildən Beynəlxalq Olimpiya Komitəsinin üzvüdür. – 84.

51. Xuan Karlos (d.1938) – 1975–2014-cü illərdə İspaniya Krallığının Kralı olmuşdur. – 84.

52. II Albert (d.1934) – 1993–2013-cü illərdə Belçika Krallığının Kralı olmuşdur. – 84.

53. Sikstin kapellası – italyan incəsənətinin ən görkəmli abidələrindən biri. 1481–1483-cü illərdə kapellanın divarlarına Musanın və İsanın həyatına aid freskalar çəkilmişdir. XV əsrdə məşhur italyan heykəltəraşı Mikelancelo kapellanın tavanını və mehrabın divarını öz rəsmləri ilə bəzəmişdi. – 86.

54. Müqəddəs Pyotr kilsəsi – italyan intibah dövrü memarlığının ən gözəl nümunələrindən və dünyanın ən böyük xristian kilsələrindən biri. Kilsədə ilk Roma Papası Müqəddəs Pyotr dəfn edilmişdir. – 86.

55. Musa, M o i s e y – iudaizm hədislərinə görə öz etiqadını yəhudi qəbilələrinə öyrədən Yəhvanın birinci peyğəmbəri. Allah tərəfindən müqəddəs kitabın – Tovratın nazil olunduğu şəxs. Musa peyğəmbər ilk əvvəl Allah tərəfindən ona göndərilmiş əsa ilə öz xalqını Misir əsarətindən xilas edir. Üçüncü ayda Musaya (ə) Sinay dağlarında 10 möcüzə – Allah qarşısında bəndələrinin ədəb-ərkanının tənzimlənməsi nazil olur. 40 gün səhrada qeyb olandan sonra onun xalqı İordaniyanın şərqində («müqəddəs topraqlar») məskunlaşırlar. Musa (ə) 120 yaşında Nevo dağında vəfat etmişdir. Musa (ə) xristian və islam dinində də adı çəkilən peyğəmbərdir. – 86.

56. İsa, İ s u s X r i s t o s – xristianlığın əfsanəvi banisi. Xristianlığın təliminə görə İsa «Allah oğludur». Rəvayətə görə İsa Roma imperatoru Avqustun dövründə Fələstinin Vifleyem şəhərində doğulmuş İudeya, Qalileya, Samariya və başqa yerlərdə yeni dini təbliğ etmiş, çarmıxa çəkilmiş, sonra dirilərək, qeyb olmuşdur. – 86.

57. Estoniya, E s t o n i y a R e s p u b l i k a s ı – Şərqi Avropada dövlət. Sahəsi 45,2 min km², əhalisi 1,3 milyon nəfərdir. Dövlət başçısı Prezident, qanunverici orqanı – Seymdir. Paytaxtı Tallinn şəhəridir. – 88.

58. Kersti Kalyulayd (d.1969) – Estoniya iqtisadçısı və siyasətçisi. 2016-cı ildən Estoniya Respublikasının Prezidentidir. – 88.

59. Yaponiya – Sakit okeanın Şərqi Asiya sahilləri yaxınlığındakı adalarda dövlət. Sahəsi 378 min km², əhalisi 127 milyon nəfərdir. İnzibati cəhətdən 47 prefekturaya bölünür. Yaponiya konstitusiyalı monarxiyadır. Paytaxtı Tokio şəhəridir. – 89.

60. Naruhito (d.1960) – 2019-cu il mayından atası Akihitonun istəyi ilə Yaponiyanın imperatoru olmuşdur. – 89.

61. Bruney, Bruney Darüssalam Dövləti – Cənub-Şərqi Asiyada dövlət. Sahəsi 5,8 min km², əhalisi 431 min nəfərdir. Bruney konstitusiyalı monarxiyadır. Dövlət başçısı sultandır. Paytaxtı Bəndər-Səri-Bəqavan şəhəridir. – 90.

62. Hacı Həssənal Bolkih (d.1946) – Bruney Sultanı. XIV əsrdən hakimiyyətdə olan sülalənin 29-cu nümayəndəsidir. – 90.

63. Türkiyə, Türkiyə Cümhuriyyəti – Qərbi Asiyada və Avropanın cənub-şərqində dövlət. Sahəsi 783,5 min km², əhalisi 80,8 milyon nəfərdir. İnzibati cəhətdən 81 ilə (vilayətə) bölünür. Dövlət başçısı Prezident, ali qanunverici orqanı Türkiyə Böyük Millət Məclisidir. Paytaxtı Ankara şəhəridir. – 91, 93–113, 130, 134–153, 285.

64. Ərdoğan Rəcəb Tayyib (d.1954) – Türkiyənin siyasi və dövlət xadimi. 1980-ci ildən siyasi fəaliyyətə başlayıb. 1994-cü ilin martında İstanbul Böyük Şəhər Bələdiyyəsinin sədri olmuşdur, Ədalət və İnkişaf Partiyasının lideridir.

2002-ci ildə keçirilən növbədənənar seçkilər nəticəsində Ədalət və İnkişaf Partiyası təkbaşına hakimiyyətə gəlmək imkanı əldə etdi və Rəcəb Tayyib Ərdoğan TBMM-də Türkiyənin Baş Naziri,

2014-cü ilin sentyabrında və 2018-ci ilin aprelinde yenidən Türkiyə Cümhuriyyətinin Prezidenti seçilmişdir. Azərbaycan Respublikasının «Heydər Əliyev» ordeni ilə təltif edilmişdir. – 91, 93–113, 130.

65. Küveyt, K ü v e y t D ö v l ə t i – Qərbi Asiyada dövlət. Sahəsi 17,8 min km², əhalisi 4,6 milyon nəfərdir. Küveyt konstitusiyalı monarxiyadır. Dövlət başçısı Əmirdir. Qanunverici orqan və hökumət Əmirə və birpalatalı Milli Məclisə tabedir. Paytaxtı əl-Küveyt şəhəridir. – 92.

66. Əl-Cabir əl-Sabah (d.1929) – 2006-cı ildən Küveyt Əmiri. Hakimiyyətə gəldikdən sonra ölkədə bir sıra demokratik islahatlar keçirmiş, qadınlara dövlət orqanlarında işləməyə icazə verilmiş, onlar seçib-seçilmək hüququ əldə etmişlər. – 92.

67. Ülvi Mehdiyev, Ülvi Ramiz oğlu (d. 1985) – Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Vətəndaşlara Xidmət və Sosial İnnovasiyalar üzrə Dövlət Agentliyinin sədri. – 99, 231.

68. Ramin Quluzadə, R a m i n N a m i q o ğ l u (d.1977) – iqtisadçı. 2005–2015-ci illərdə Heydər Əliyev Fondunda, 2015–2016-cı illərdə Azərbaycan Respublikası Rabitə və Yüksək Texnologiyalar nazirinin birinci müavini, 2016–2017-ci illərdə isə

Azərbaycan Respublikasının Rabitə və Yüksək Texnologiyalar naziri vəzifələrində çalışıb. 2017-ci ildən Azərbaycan Respublikasının Nəqliyyat, Rabitə və Yüksək Texnologiyalar naziridir. Azərbaycan Respublikasının «Tərəqqi» medalı ilə təltif edilmişdir. – 99, 314.

69. Mikayıl Cabbarov, Mikayıl Çingiz oğlu (d.1976) – hüquqşünas-iqtisadçı. 2004–2009-cu illərdə Azərbaycan Respublikası İqtisadi İnkişaf nazirinin müavini, 2013–2017-ci illərdə Azərbaycan Respublikasının Təhsil naziri, 2017–2019-cu illərdə isə Vergilər naziri olmuşdur. 2019-cu il oktyabrın 23-dən İqtisadiyyat naziridir. – 100, 315, 316.

70. Ruhsar Pekcan (d.1958) – Türkiyə siyasətçisi, mühəndis-elektrik. 2018-ci ildən Türkiyə Cümhuriyyətinin Ticarət naziridir. – 100.

71. Azad Rəhimov, Azad Arif oğlu (d.1964) – 2006-cı ildən Azərbaycan Respublikasının Gənclər və İdman naziridir. Azərbaycan Respublikasının «Şöhrət» ordeni ilə təltif edilmişdir. – 100.

72. Akar Hulusi (d.1952) – ordu generalı. 2015–18-ci illərdə Türkiyə Respublikası Silahlı Qüvvələrinin Qərargah rəisi, 2018-ci ildən isə Türkiyə Respublikasının Müdafiə naziridir. – 101.

73. Mövlud Çavuşoğlu (d.1968) – Türkiyənin siyasi xadimi. 2010–2012-ci illərdə AŞPA-nın başçısı, 2014-cü ildən Türkiyə Cümhuriyyətinin Xarici İşlər naziridir. Azərbaycan Respublikasının «Dostluq» ordeni ilə təltif edilmişdir. – 101.

74. İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı (İƏT) – 1969–2011-ci illərdə İslam Konfransı Təşkilatı adlanırdı. Müsəlman ölkələrinin çoxunu birləşdirir. Nizamnaməsinə görə İslam Əməkdaşlıq Təşkilatının fəaliyyəti müsəlmanların həmrəyliyinin möhkəmlənməsinə, üzv dövlətlər arasında əməkdaşlığa yönəlmişdir. İqamətgahı Ciddədə yerləşir. Azərbaycan 1991-ci ildən İƏT-in üzvüdür. – 103, 290, 323.

75. Avropa Şurası (AŞ) – Avropada hökumətlər-arası təşkilat. 1949-cu ildə yaradılmışdır. Avropa Şurasının əsas məqsədi Avropada sülhü və təhlükəsizliyi qorumaq, seçki sistemində çoxpartiyalılığa riayət etmək, demokratiyanı və insan hüquqlarını müdafiə etmək, möhkəmləndirmək, Avropa ölkələrinin mədəniyyətlərinin yaxınlaşmasına çalışmaq və s. ibarətdir. AŞ-nın bütün üzv dövlətləri Avropa İnsan hüquqları, demokratiya və qanunun aliliyini qorumağı nəzərdə tutan müqaviləni – insan hüquqlarının müdafiəsi haqqında Konvensiyanı imzalamışdır. Üzv dövlətlərdə yerli və regional demokratiyanın gücləndirilməsindən məsul olan Yerli və Regional Hakimiyyət

yətlər Konqresi AŞ-ın bir təsisatıdır. 2 palata və 3 komitədən ibarətdir. AŞ-ın ali orqanları Nazirlər Komitəsi, Məsləhət Assambleyası, Sahə Nazirliklərinin Müşavirəsi və Katiblikdir. Azərbaycan 25 yanvar 2001-ci ildən Avropa Şurasının tamhüquqlu üzvüdür. Mənzil-qərarqahı Strasburqda yerləşir. – 103, 286.

76. Naxçıvan – Azərbaycan Respublikasında şəhər, Naxçıvan Muxtar Respublikasının paytaxtı. Sahəsi 26 km², əhalisi 92,1 min nəfərdir. Azərbaycanın ən qədim şəhərlərindəndir. Müasir Naxçıvan Antik və orta əsr şəhər yerinin xarabalıqları üzərində yerləşmişdir. E.ə. IX–VI əsrlərdə qədim Manna və Midiyanın, eramızın əvvəllərində Albaniyanın, IV əsrdən Sasanilərin tərkibində olmuşdur. 654-cü ildə isə Naxçıvanı ərəblər işğal etmişlər. Atabəylər dövlətinin (1136–1225) paytaxtlarından biri olmuşdur. 1828-ci il Türkmənçay müqaviləsinə qədər müxtəlif dövlətlərin nüfuz dairəsində olmuş, məhz bu ildən Rusiya imperiyasına birləşdirilmiş və qəza mərkəzinə çevrilmişdir. 1924-cü il fevralın 9-da Naxçıvan MSSR təşkil ediləndən muxtar respublikanın paytaxtıdır. – 106, 235.

77. Naxçıvan Muxtar Respublikası (1920–23-cü illərdə Naxçıvan Sovet Sosialist Respublikası, 1923–24-cü illərdə Naxçıvan Muxtar Diyarı, 1924–90-cı illərdə Naxçıvan Muxtar Sovet Sosialist

Respublikası, 1990-cı ildən isə Naxçıvan Muxtar Respublikası) – Azərbaycan Respublikasının tərkibində muxtar dövlət. Sahəsi 5,5 min km², əhalisi 440 min nəfərdir. Hazırda 7 inzibati rayonu (Babək, Culfa, Ordubad, Sədərək, Şahbuz, Şərur, Kəngərli), 4 şəhəri (Naxçıvan, Ordubad, Culfa, Şərur), 9 qəsəbəsi, 160 kəndi vardır. – 106, 109.

78. İran, İ r a n İ s l a m R e s p u b l i k a s ı – Cənub-Qərbi Asiyada dövlət. Sahəsi 1,65 milyon km², əhalisi 81 milyon nəfərdir. İnzibati cəhətdən 24 ostanaya bölünür. Ali qanunverici orqanı 4 il müddətinə seçilən Xalq Şurası Məclisidir. Hökuməti Baş Nazir təşkil, Prezident isə təsdiq edir. Paytaxtı Tehran şəhəridir. – 109.

79. Bəxtiyar Vahabzadə, B ə x t i y a r M a h m u d o ğ l u (1925–2009) – Azərbaycanın Xalq şairi, dramaturq, ədəbiyyatşünas. Azərbaycan Dövlət mükafatı laureatı, Ali Sovetin deputatı (1990), Azərbaycan Respublikası Milli Məclisin üzvü (1995, 2000). Azərbaycan Milli EA-nın həqiqi üzvü, akademiki olmuşdur. B. Vahabzadə 70-dən artıq şeir kitabının, 2 monoqrafiyanın, 11 elmi publisist kitabın, yüzlərlə məqalənin, eləcə də tarixi və müasir mövzuda 20-dən artıq iri həcmli poemanın müəllifidir. Azərbaycan Respublikasının «İstiqlal» ordeni ilə təltif edilmişdir. – 111.

80. ATƏT-in Minsk qrupu – 1992-ci il martın 24-də yaradılmışdır. 1997-ci ildə Minsk qrupunun tərkibinə aşağıdakı dövlətlər daxil olmuşdur: Azərbaycan, Ermənistan, Belarus, Almaniya, İtaliya, Rusiya, ABŞ, Fransa, Türkiyə, Danimarka və İsveç. 1994-cü ilin dekabrından Minsk qrupuna 2 sədr – Rusiya və İtaliya rəhbərlik edirdi. 1996-cı ilin dekabrından Rusiya, ABŞ və Fransa həmsədr ölkələrdir. Qrupun əsas vəzifəsi Ermənistan–Azərbaycan münaqişəsinin sülh yolu ilə aradan qaldırılmasına və Dağlıq Qarabağ probleminin dinc vasitələrlə həll edilməsinə bilavasitə kömək etməkdir. – 111.

81. Xocalı soyqırımı – 1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecə Ermənistan silahlı qüvvələri və Xankəndidə yerləşən Rusiyanın 366-cı alayının əsgər və zabitləri Xocalıya hər tərəfdən hücum etmiş, şəhəri tamamilə yandırmışlar, 613 azərbaycanlı öldürülmüş, yüzlərlə şəhər sakini yaralanmış, itkin düşmüşdür. Fəciəni qətliam kimi dünyanın 10-dan çox ölkəsi, həmçinin ABŞ-ın 22 ştatı tanımışdır. – 111, 112, 114–119.

82. Heydər Əliyev, Heydər Əlirza oğlu (1923–2003) – Müstəqil Azərbaycan dövlətinin memarı və qurucusu, xalqımızın ümummilli lideri, görkəmli dövlət xadimi, Azərbaycan Respublikasının

Prezidenti (1993–2003), 2 dəfə Sosialist Əməyi Qəhrəmanı.

1964-cü ildə Azərbaycan SSR Nazirlər Soveti yanında Dövlət Təhlükəsizlik Komitəsi sədrinin müavini, 1967-ci ildə isə sədri vəzifəsinə irəli çəkilmişdir.

Azərbaycan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin iyul (1969) plenumunda Heydər Əliyev MK-nın Büro üzvü, Azərbaycan KP MK-nın Birinci katibi seçilmişdir.

H.Əliyevin respublikaya rəhbərlik etdiyi ilk illərdən əhatəli iqtisadi konsepsiya hazırlanmış, yeni istehsal sahələri yaradılmış, Azərbaycanın iqtisadi potensialı güclənmişdir. H.Əliyevin respublikaya bilavasitə rəhbərlik etdiyi dövrdə (1969–82-ci illər) idarəetmə mexanizminin və metodlarının təkmilləşdirilməsi, əmək və ictimai-siyasi fəallığın artırılması, kənd təsərrüfatının inkişafında yüksək göstəricilər əldə edilməsi, azərbaycançılıq məfkurəsinin, milli ruhun, milli özünüdərkini yüksəlişi, müstəqil dövlətçilik ideyalarının güclənməsi və reallaşması üçün dəyərli işlər görülmüşdür.

H.Əliyev 1971-ci ildə Sovet İttifaqı Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin üzvü, 1976-cı ilin martında Sov.İKP MK Siyasi Bürosu üzvlüyünə namizəd, 1982-ci ilin noyabrında isə Siyasi Büro üzvü seçilmiş və eyni zamanda, SSRİ Nazirlər Soveti Sədrinin Birinci müavini təyin edilmişdir.

H.Əliyev Moskvada işlədiyi dövrdə də həmişə Azərbaycanı düşünmüş, onun taleyi ilə yaşamış, doğma respublikanın dünyada tanıtılması üçün əlindən gələni etmişdir.

H.Əliyev 1990-cı ilin 20 yanvarında sovet qoşunlarının Bakıda törətdiyi qanlı faciəni qətiyyətlə pisləmiş və Azərbaycanın Moskvadakı nümayəndəliyində kəskin bəyanatla çıxış etmişdir.

H.Əliyev 1990-cı ilin iyulunda Azərbaycana qayıtmış, əvvəlcə Bakıda, sonra isə Naxçıvanda yaşamışdır. O, 1991–93-cü illərdə Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin Sədri, Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin Sədr müavini olmuş, Ali Sovetin sessiyalarında fəal iştirak etmiş, Azərbaycanda mövcud ictimai-siyasi vəziyyəti həmişə obyektiv təhlil etmiş, mühüm prinsiplər fikirlər söyləmiş, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin səbəblərini aşkara çıxarmış və təqsirkarların dəqiq ünvanını göstərmişdir. 1993-cü ilin may–iyununda dövlət böhranının, hakimiyyətsizliyin, başıpozuqluğun kulminasiya nöqtəsinə çatması ilə ölkədə vətəndaş müharibəsi və müstəqilliyin itirilməsi təhlükəsi yarandıqda Azərbaycan xalqı H.Əliyevin hakimiyyətə gətirilməsi tələbi ilə ayağa qalxdı və Azərbaycanın o zamankı dövlət rəhbərliyi onu rəsmən Bakıya dəvət etməyə məcbur oldu. H.Əliyev iyunun 15-də Azərbaycan Ali Sovetinin Sədri seçildi, iyulun 24-də Milli Məclisin qərarı ilə

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin səlahiyyətlərini həyata keçirməyə başladı.

1993-cü il oktyabrın 3-də ümumxalq səsverməsi nəticəsində H.Əliyev Azərbaycan Respublikasının Prezidenti seçildi. H.Əliyevin Azərbaycan rəhbərliyinə qayıdışı ilə ölkənin ictimai-siyasi, sosial, iqtisadi, elmi-mədəni həyatında böyük dönüş oldu, beynəlxalq norma və prinsiplərə uyğun müstəqil dövlət quruculuğu prosesi başlandı. Dövlətimizin xarici siyasəti, eləcə də dünyanın aparıcı dövlətləri və beynəlxalq təşkilatları ilə əlaqələri milli maraqlara əsaslanan xətlə inkişaf etməyə başladı. Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həllində ilk mərhələ kimi, cəbhə xəttində atəşkəs elan edilməsinə nail olundu. H.Əliyevin fəal diplomatiyası nəticəsində ATƏT-in Lissabon Sammitində (1996) bu beynəlxalq təşkilatın 54 üzvündən 53-ü (Ermənistandan başqa) Dağlıq Qarabağ probleminin həllində Azərbaycanın mənafeyinə uyğun prinsipləri açıq şəkildə müdafiə etdi.

1994-cü ilin sentyabrında Bakıda dünyanın aparıcı neft şirkətləri ilə «Əsrin müqaviləsi» adı almış mühüm müqavilələr bağlandı.

1999-cu ilin aprelində GUÖAM birliyinin geniş bir məkanda yaranmasında H.Əliyevin önəmli xidməti olmuşdur.

H.Əliyevin «İnsan hüquq və azadlıqlarının təmin edilməsi haqqında» fərmanı Azərbaycanın dünyaya və Avropaya inteqrasiyası prosesinin sürətləndiril-

məsinə geniş imkanlar yaratdı. Məhz bunun nəticəsində Azərbaycan 1996-cı ilin iyunundan Avropa Şurasına «Xüsusi qonaq» statusu almış, 2001-ci il yanvarın 25-də isə onun tamhüquqlu üzvü olmuşdur.

H.Əliyev 1998-ci il oktyabrın 11-də xalqın yüksək siyasi fəallığı şəraitində keçirilən seçkilərdə yekdilliklə yenidən Prezident seçildi.

H.Əliyev bir sıra beynəlxalq mükafatlara, o cümlədən Beynəlxalq Atatürk Sülh Mükafatına, müxtəlif ölkə universitetlərinin Fəxri doktoru və digər yüksək nüfuzlu fəxri adlara layiq görülmüşdür. – 116, 126, 141, 166, 168, 181, 189, 203, 225, 267, 268.

83. Amerika Birləşmiş Ştatları (ABŞ) – Şimali Amerikada dövlət. Şimaldan Kanada, cənubdan Meksika, şərqdən Atlantik okeanı və qərbdən Sakit okeanla əhatə olunur. Sahəsi 9,5 milyon km², əhalisi 327,6 milyon nəfərdir. İnzibati cəhətdən 50 ştat və Kolumbiya federal paytaxt dairəsinə bölünür. Ali qanunvericilik orqanı ikipalatalı (Nümayəndələr Palatası və Senat) ABŞ Konqresidir. Dövlət başçısı Prezidentdir. Paytaxtı Vaşinqton şəhəridir. – 120–122, 134.

84. Donald Tramp (d.1946) – ABŞ-ın siyasi xadimi, ABŞ Respublikaçılar Partiyasının üzvü. 2017-ci ildən ABŞ-ın 45-ci Prezidentidir. – 121.

85. Böyük Britaniya, Böyük Britaniya və Şimali İrlandiya Birləşmiş Krallığı – Qərbi Avropada dövlət. Böyük Britaniya adası, İrlandiya adasının şimal-şərq hissəsi, Anqlsi, Uayt, Normand, Orkney, Hebrid, Şetlend adaları və bir sıra kiçik adalardan ibarətdir. Sahəsi 244,1 min km², əhalisi 65,6 milyon nəfərdir. İnzibati cəhətdən qraflıqlara və qraflıq hüququnda olan şəhərlərə bölünür. Böyük Britaniya parlamentli monarxiyadır. Paytaxtı London şəhəridir. – 123–125, 134–153.

86. Baronessa Emma Nikolson (d.1941) – Birləşmiş Krallığın AŞPA-da nümayəndə heyətinin üzvü və Azərbaycan üzrə ticarət elçisidir. – 123–125.

87. Artur Rasi-zadə, Artur Tahir oğlu (d.1935) – Azərbaycanın dövlət xadimi. SSRİ Dövlət mükafatı laureatı. 1986–92-ci illərdə Azərbaycan Respublikası Baş Nazirinin birinci müavini vəzifəsində işləmişdir. 1996–2018-ci illərdə Azərbaycan Respublikasının Baş Naziri olmuşdur. Azərbaycan Respublikasının «Şöhrət», «Şərəf», «İstiqlal» ordenləri ilə təltif edilmişdir. – 126–129.

88. Saleh Məmmədov, Saleh Ərşad oğlu (d.1958) – Əməkdar mühəndis. Azərbaycan Avto-

---

mobil Yolları Dövlət Agentliyi İdarə Heyətinin sədridir. Azərbaycan Respublikasının «Tərəqqi» medalı və «Şöhrət» ordeni ilə təltif edilmişdir. – 131, 168, 181, 189, 208.

89. Gürcüstan – Cənubi Qafqazın mərkəzi və qərb hissəsində dövlət. Sahəsi 69,7 min km², əhalisi 3,7 milyon nəfərdir. Dövlət başçısı Prezident, qanunverici orqanı parlamentdir. Paytaxtı Tbilisi şəhəridir. – 134–153, 262, 324.

90. Yunanıstan, Yunanıstan Respublikası – Cənubi Avropada dövlət. Sahəsi 132 min km², əhalisi 10,7 milyon nəfərdir. İnzibati ərazisi 13 vilayətə bölünür. Dövlət başçısı Prezident, qanunverici orqanı birpalatalı parlamentdir. Paytaxtı Afina şəhəridir. – 134–153.

91. Albaniya, Albaniya Respublikası – Cənubi Avropada, Balkan yarımadasında dövlət. Sahəsi 28,7 min km², əhalisi 3 milyon nəfərdir. İnzibati cəhətdən 26 retiyə (rayona) bölünür. Dövlətin başçısı Prezident, ali qanunverici orqanı birpalatalı Xalq Məclisidir. Paytaxtı Tirana şəhəridir. – 134–153.

92. Bolqarıstan, Bolqarıstan Respublikası – Cənubi Avropada, Balkan yarımadasında dövlət. Sahəsi 110,9 min km², əhalisi 7 milyon nə-

fərdir. İnzibati cəhətdən 9 vilayətə bölünür. Dövlət başçısı Prezident, ali qanunverici orqanı birpalatalı Xalq Məclisidir. Paytaxtı Sofiya şəhəridir. – 135–153, 159.

93. Bakı–Tbilisi–Ceyhan – 1998-ci il oktyabrın 29-da Azərbaycan, Türkiyə, Gürcüstan, Qazaxıstan, Özbəkistan prezidentləri və ABŞ-ın Enerji naziri Bakı–Tbilisi–Ceyhan marşrutunu müdafiə edən «Ankara Bəyannaməsi»ni imzalamışlar. Uzunluğu 1695 km olan Bakı–Tbilisi–Ceyhan neft kəməri 2006-cı ildə istifadəyə verilmişdir. – 137, 140, 144.

94. Bakı–Tbilisi–Ərzurum – «Cənubi Qafqaz» qaz kəməri. Rəsmən 2007-ci ildə açılmışdır. Kəmərin uzunluğu 970 km-dir (442 km Azərbaycandan, 248 km Gürcüstandan, 280 km isə Türkiyə ərazisindən keçir). Kəməre qaz «Şahdəniz»dən ötürülür. – 137, 140, 144.

95. Avropa Komissiyası (AK) – Avropa İttifaqının (Aİ) dövlət strukturundan üstün siyasi institutlarından biri, ümumi idarəetmə orqanı. 1958-ci ildə Avropa iqtisadi inteqrasiya təşkilatları çərçivəsində yaradılmışdır.

Komissiya Avropa komissarlarından, sədrdən, sədrin 2 müavinindən və üzvlərdən ibarətdir. Avropa İt-

tifaqına hər bir üzv dövlət Avropa Komissiyasında 1 yerə malikdir.

Avropa Komissiyasının hazırladığı aktların və qərarların layihələri kitab formasında dərc olunur və geniş müzakirəyə təqdim edilir. Avropa Komissiyası Avropa İttifaqının büdcə layihəsini hazırlayır və onun yerinə yetirilməsini təmin edir. – 137, 138, 144, 149–153.

96. Donald Tusk (d.1957) – Polşa və Avropanın siyasi xadimi. 2007–2014-cü illərdə Polşanın Baş Naziri, 2014–2019-cu illərdə isə Avropa İttifaqı Şurasının prezidenti olmuşdur. – 138.

97. Asiya İnkişaf Bankı – Asiya və Sakit okean ölkələrinə uzunmüddətli kredit verən dövlətlərarası regional bank. 1966-cı ildə yaradılıb. Banka 50-yə yaxın ölkə daxildir. Ən böyük aksionerləri Yaponiya, ABŞ və Çindir. Mənzil-qərargahı Manilada yerləşir. – 138.

98. «Azəri-Çıraq-Günəşli» – Xəzərin Azərbaycan sektorunda ən iri neft yataqları bloku. Bakıdan təxminən 120 km şərqdə yerləşən bu yataqlar Azərbaycan Beynəlxalq Əməliyyat Şirkəti (ABƏŞ) adından *bp* şirkəti tərəfindən işlənir.

«Azəri-Çıraq-Günəşli»də hasilata 1997-ci ilin noyabr ayında başlanılmışdır. «Azəri-Çıraq-Günəşli»

yatağında indiyədək 86 quyu qazılıbdır. – 140, 142, 143, 146, 147.

99. Şah İsmayıl Xətai (1487–1524) – Azərbaycan Səfəvilər dövlətinin banisi, dövlət xadimi, sərkərdə və şair. 1501-ci ilin payızında Təbrizə daxil olan I Şah İsmayıl özünü şah elan etdi. Bununla da paytaxtı Təbriz olmaqla, Azərbaycan Səfəvilər dövlətinin əsası qoyuldu. I Şah İsmayılın dövründə Səfəvilər dövləti Yaxın Şərqi ən qüdrətli dövlətlərindən birinə çevrilmişdi.

I Şah İsmayıl «Xətai» təxəllüsü ilə Azərbaycan, fars və ərəb dillərində şeirlər yazmışdır. – 154, 155.

100. Eldar Əzizov, **Eldar Əziz oğlu** (d.1957) – tarixçi. 2000–2003-cü illərdə Bakı şəhər Nizami Rayon İcra Hakimiyyətinin, 2003–2011-ci illərdə Gəncə Şəhər İcra Hakimiyyətinin, 2011–2015-ci illərdə Sumqayıt Şəhər İcra Hakimiyyətinin başçısı, 2015–2018-ci illərdə Bakı şəhər Səbail Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı olmuşdur. 2018-ci il noyabrın 15-dən isə Bakı Şəhər İcra Hakimiyyətinin başçısıdır. – 154, 155.

101. Rusiya, **R u s i y a F e d e r a s i y a s ı** – Avropanın şərqində, Asiyanın şimalında dövlət. Sahəsi 17,125 milyon km², əhalisi 146,5 milyon nəfərdir. Rusiya Federasiyasına 22 respublika, 9 diyar,

---

46 vilayət, federal əhəmiyyətli Moskva və Sankt-Peterburq şəhərləri, 4 muxtar vilayət və mahal daxildir.

Dövlət başçısı Prezident, qanunverici orqanı iki-palatalı Dövlət Duması və Federasiya Şurasıdır. Paytaxtı Moskva şəhəridir. – 164–167, 282.

102. Vladimir Putin (d.1952) – 2000–2008-ci illərdə Rusiya Federasiyasının Prezidenti olmuşdur. 1975–97-ci illərdə bir sıra məsul vəzifələrdə çalışmışdır. 1998-ci ildə Rusiya Federasiyası Prezidenti Administrasiyasının rəhbəri, 1998–99-cu illərdə FTX-nin direktoru, 1999–2000 və 2008–2012-ci illərdə Rusiya hökumətinin başçısı, 2012 və 2018-ci ildə isə yenidən Rusiya Federasiyasının Prezidenti seçilmişdir. – 166.

103. İkinci dünya müharibəsi (1939–1945) – Almaniya, İtaliya və Yaponiya tərəfindən başlanılmış böyük müharibə. İkinci dünya müharibəsi 1939-cu il sentyabrın 1-də Almaniyanın Polşaya girməsi ilə başladı. Sentyabrın 3-də Böyük Britaniya və Fransa Almaniya müharibə elan etdi. 1940-cı ilin ortalarından alman qoşunları Danimarka, Norveç, Belçika, Niderland, Lüksemburq, sonra isə Fransanı işğal etdi.

1941-ci il iyunun 22-də Almaniya SSRİ-yə qarşı müharibəyə başladı. 1942–43-cü illərdə sovet ordusunun Stalinqrad və Kursk vuruşmalarında qələbəsi Almaniyanı qəti surətdə sarsıtdı.

1945-ci il mayın 2-də sovet ordusu Berlini tutdu. Mayın 8-də Karlsruhda (Berlin yaxınlığında) Almaniyanın danışıqsız təslim olması haqqında akt imzalandı.

Yaponiyanın təslim olması haqqında sənəd isə sentyabrın 2-də imzalandı. Bununla da İkinci dünya müharibəsi qurtardı. İkinci dünya müharibəsində 62 ölkə iştirak etmişdi. Müharibədə iştirak edən ölkələrin silahlı qüvvələrinə 110 milyon adam çağırılmışdı. Müharibədə 62 milyon adam həlak olmuş, minlərlə şəhər, qəsəbə və kənd dağıdılmışdı. – 167.

104. 8 Mart Beynəlxalq Qadınlar Günü – iqtisadi, ictimai və siyasi bərabərlik uğrunda mübarizədə qadınların beynəlxalq həmrəyliyi günü. Beynəlxalq Qadınlar Günü'nün bayram edilməsi Klara Setkinin təklifi ilə 1910-cu ildə sosialist qadınların II Beynəlxalq konfransında (Kopenhagen) qərara alınmışdı. İlk dəfə bayram 1911-ci ildə bir sıra Avropa ölkələrində keçirilmiş, Azərbaycanda isə 1917-ci ildən qeyd edilməyə başlanmışdır. – 263, 264.

105. Ziyad Səmədzadə, Ziyad Əliabbas oğlu (d.1940) – iqtisad elmləri doktoru, professor. Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının akademiki. Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin üzvü, Milli Məclisin İqtisadi Siyasət, Sənaye və Sahibkarlıq Komitəsinin sədridir. – 268, 294–296.

106. Avropa Parlamenti – Avropa İttifaqının (Aİ) fəvqəlmilli institutlarından biri. 1957-ci ildə Avropa iqtisadi inteqrasiya təşkilatları çərçivəsində yaradılmışdır. Seçmək və seçilmək hüququndan Aİ vətəndaşları istifadə edir. Plenar iclasları Strasburqda, komissiyaların işi Brüsseldə keçirilir. Avropa Parlamentinin bütün çağırışlarında başlıca mövqə Avropa Xalq Partiyasına və Avropa Sosialist Partiyasına məxsusdur. Avropa Parlamenti məcburi xarakter daşımayan qərar verir. Avropa Parlamenti beynəlxalq problemlərin müzakirəsi zamanı öz səlahiyyətlərindən geniş istifadə edir, qəbul olunan qətnəmələr məcburi qüvvəyə malik deyildir. Avropa Parlamenti Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi ilə əməkdaşlıq edir. – 273.

107. Yeni Azərbaycan Partiyası (YAP) – Azərbaycanda ən kütləvi siyasi partiya. YAP 1992-ci il noyabrın 21-də Naxçıvan şəhərində təsis edilib. 81 rayon və 5000-ə yaxın ilkin partiya təşkilatı vardır. Partiyada Gənclər Birliyi və Qadın Şurası fəaliyyət göstərir. Üzvlərinin sayına görə parlamentdə çoxluq təşkil edir. Azərbaycanın dövlət müstəqilliyinin daha da möhkəmləndirilməsində, ölkəmizdə demokratik, hüquqi və dünyəvi dövlət qurulmasında və iqtisadi-siyasi islahatların həyata keçirilməsində fəal iştirak edir. YAP-ın təsis konfransında (1992) mərhum Prezidentimiz Heydər Əliyev yekdilliklə partiyanın sədri

seçilmişdir. 2005-ci ilin mart ayından isə YAP-ın sədri Prezident İlham Əliyevdir. – 274, 296–298, 300.

108. İbrahim xan, İ b r a h i m x ə l i l x a n (1732–1806) – Qarabağ xanı. – 282.

109. Sahibə Qafarova, S a h i b ə Ə l i q ı z ı (d.1955) – siyasi xadim. Filologiya elmləri doktoru, professor, Əməkdar müəllim. 2020-ci il martın 10-dan Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin Sədridir. – 298–304.

110. Türkmənistan – Orta Asiyanın cənub-qərbində dövlət. Sahəsi 491,2 min km², əhalisi 5,8 milyon nəfərdir. İnzibati ərazisi 5 vilayətə bölünür. Dövlət başçısı Prezident, qanunverici orqanı Məclisdir. Paytaxtı Aşqabad şəhəridir. – 306–326.

111. Qurbanqulu Berdiməhəmmədov (d.1957) – 2007-ci ildən Türkmənistanın Prezidentidir. – 306–326.

112. Rəşid Meredov (d.1960) – Türkmənistanın siyasi və dövlət xadimi. 2001-ci ildən Türkmənistan Xarici İşlər naziri və Nazirlər Soveti sədrinin birinci müavinidir. – 316.

Şəxsi adlar göstəricisi

Abdullayev Yusif	- 34, 35, 98
Abdullayeva Ummaxanım	- 247
Akar Hulusi	- 101
Aktaş Məhmət	- 99
II Albert (<i>Belçika Kralı</i>)	- 84
Alfonso Mauro	- 34
Alvera Marko	- 34
Anri (<i>Lüksemburqun Böyük hersoqu</i>)	- 84
Aslanova Gülnarə	- 177
Babayev Muxtar	- 315
Bağirov Nahid	- 254-261
Balaşov Rəcəb	- 189
Bayramov Ceyhun	- 334
Berdıməhəmmədov Qurbanqulu	- 306-326
Bəşirov Fuad	- 197-199
Bolkiah Həssənal	- 90
Borhardt Klaus-Diter	- 149-153
Cabbarlı Aygün	- 250-251
Cabbarov Mikayıl	- 100, 315, 316
Çavuşoğlu Mövlud	- 101
Del Re Emanuela	- 33
Di Mayo Luici	- 60-64

Di Stefano Manlio	- 14
Donnelli Kurt	- 120-122
Dönməz Fatih	- 101
Eyvazov Vilayət	- 205
Əl-Cabir əl-Sabah	- 92
Ələsgərov Fuad	- 231
Əliyev Adil	- 304
Əliyev Bəxtiyar	- 305
Əliyev Heydər	- 116, 126, 141, 166, 168, 181, 189, 203, 225, 267, 268
Əliyeva Leyla	- 15, 51, 117
Əliyeva Mehriban	- 14-16, 47, 51, 78, 79, 80-83, 114
Əmiraslanov Əhliman	- 305
Ərdoğan Rəcəb Tayyib	- 91, 93-113, 130
Əsgərov Cahangir	- 313
Əsgərov Ziyafət	- 305
Əzizov Eldar	- 154
Fiko Roberto	- 48-50
Françeskini Dario	- 33
Fransisk (<i>Roma Papası</i>)	- 80-81
Geldiniyazov Məmmətmırat	- 316
Gəncəvi Nizami	- 15, 26, 58, 75

Hacıbəyli Üzeyir	- 55
Həsənov Zakir	- 33, 101, 220
Hüseynli Əli	- 305
Hüseynov Qorxmaz	- 183
Hüseynov Vüsal	- 314
Hüseynova Hicran	- 305
Hüseynzadə Çingiz	- 34
Xuan Karlos (<i>İspaniya Kralı</i>)	- 84
Xudayquliyev Xadımırət	- 314
İbrahim (<i>şəhid</i>)	- 112
İbrahimxan	- 282
İbrahimov Eldar	- 296-298
İbrahimli Fəzail	- 304
İsa (<i>peyğəmbər</i>)	- 86
Kalyulayd Kersti	- 88
Karaismailoğlu Adil	- 100
Kasellati Maria	- 36-37
Kasapoğlu Məhmət	- 100
Kərimli Vüsal	- 5-13
Koç Ali	- 99
Konte Cüzeppe	- 22, 29-31, 32-35
Qafarova Sahibə	- 298-304
Qarayev Əbülfəs	- 33, 314
Qaribaşvili İrakli	- 262
Qolubev Vasili	- 164-167
Qılıcov Çarı	- 317

Quliyev Məhərrəm	- 168
Quliyev Musa	- 305
Quluzadə Ramin	- 99, 314
Qurbanov Cavid	- 35
Qurbanov Sadiq	- 305
Qurdov Mərçən	- 314
XI Qustav (<i>İsveç Kralı</i>)	- 84
L'Abbate Cüzeppe	- 33
Mattarella Sercio	- 16-29, 51-59, 84
Mattarella Laura	- 16, 51
Malaqo Covanni	- 34
Mehdiyev Ülvi	- 99, 231
Meredev Rəşid	- 316
Məhərrəmov Şahlar	- 217
Məmmədov Alimpaşa	- 181
Məmmədov Məmməd	- 225
Məmmədov Rövşən	- 99, 313
Məmmədov Səlhab	- 5, 15
Məmmədov Saleh	- 131, 168, 181, 189, 208
Məmmədyarov Elmar	- 33, 101, 316
Mirkişili Tahir	- 305
Mirzəyev Səfa	- 267-268
Mikelancelo	- 86
Miscia Klaudio	- 14

Muradov Vidadi	- 201, 204
Musa (<i>peyğəmbər</i>)	- 86
Musayev İlqar	- 177
Mustafayev Şahin	- 317
Nağiyev Əli	- 99
Nağiyev Fuad	- 33
Napolitano Corcio	- 84
Naruhito (<i>Yaponiya imperatoru</i>)	- 89
Nəbiyev Rəşad	- 34
Nəsirov Elşad	- 34
Nikolson Emma	- 123-125
Olpak Nail	- 98
Paoncelli Rikkardo	- 35
Parolin Pietro	- 82-84
Paşayev Allahverdi	- 34
Paşayev Hafiz	- 35
Paşayeva Qənirə	- 305
Pekcan Ruhsar	- 100
Poborski Rafal	- 156,157
Polo Marko	- 56
Profumo Alessandro	- 33
Putin Vladimir	- 166
Radev Rumen	- 159
Rasi-zadə Artur	- 126-129
Rəhimov Azad	- 100
Riqterink Yurgen	- 160-163

Raggi Virginia	- 77
Rzayev Bəxtiyar	- 248
Rzayev Tahir	- 305
Saburov Dovran	- 313
Sakkoçça Giorgio	- 34
Sarıyeva Leyla	- 249-250
Severino Paolo	- 35
Seyidov Səməd	- 305
Seyidov Mirhəsən	- 254-261
Səmədzadə Ziyad	- 268, 294-296
Sisianov	- 282
Stefano Manliodi	- 43
Şah İsmayıl Xətai	- 154-155
Şamıradov Atageldi	- 314
Şahbazov Pərviz	- 32, 33, 101, 135
Tempini Covanni	- 38
Tramp Donald	- 121
Tusk Donald	- 138
Vahabzadə Bəxtiyar	- 111
Zahid Oruc	- 305
Zampini Cüzeppe	- 35

Coğrafi adlar göstəricisi

Abşeron (<i>yarımada</i>)	- 64, 71
Ağqoyunlu dövləti	- 56
Ağstafa	- 184, 203-224
Albaniya	- 134-153
Almaniya	- 198, 252
Amerika Birləşmiş Ştatları	- 120-122, 134
Aralıq dənizi	- 23, 53, 61
Asiya	- 61, 324
Aşağı Quşçu	- 231
Aşağı Seyfəli	- 183
Aşqabad	- 322
Avropa	- 58, 285
Balakən	- 239, 324
Belçika	- 84
Berlin	- 239, 324
Bərdə	- 235
Bolqarıstan	- 135-153, 159
Böyük Britaniya	- 123-125, 134-153
Brunei-Darüssalam	- 90
Cənubi Qafqaz	- 58, 323

Dağlıq Qarabağ	- 23, 26, 49, 57, 103, 111, 118, 128, 282, 284, 302, 303
Daşkəsən	- 179
Daş Salahlı	- 196
Dehli	- 293
Davos	- 157, 162
Estoniya	- 88
Əfqanıstan	- 24, 28, 324
Fransa	- 252
Gədəbəy	- 179
Gəncə	- 179
Goranboy	- 168-180
Göygöl	- 184
Gürcüstan	- 134-153, 262, 324
Xəzər dənizi	- 23, 53, 145, 309, 312, 324
Xocalı	- 111, 112, 114-119, 283
İndoneziya	- 252
İran	- 109
İsmayılı	- 254-261
İspaniya	- 84
İstanbul	- 7
İtaliya	- 14-78, 252
İsveç	- 8
İsveçrə	- 198

Koreya Respublikası	- 252
Kürdəmir	- 235
Küveyt	- 92
Qafqaz	- 148, 309
Qazax	- 189-202
Quba	- 235
Lənkəran	- 235
Lüksemburq	- 84
Macarıstan	- 151
Masallı	- 235
Mərkəzi Asiya	- 145, 309
Mingəçevir	- 235
Monteneqro	- 252
Moskva	- 7, 166
Münhen	- 248, 282
Naxçıvan Muxtar Respublikası	- 106
Naxçıvan	- 106, 235
Neapol	- 56, 75
Neftçala	- 254-261
Polşa	- 156-158
Rio-de-Janeyro	- 293
Roma	- 14-78
Rostov	- 164- 167
Rumıniya	- 151
Rusiya	- 164-167, 282
Sabirabad	- 235

Samux	- 179
Sinqapur	- 293
Sumqayıt	- 235
Şamaxı	- 235
Şəki	- 235
Şəmkir	- 179, 181-188
Türkiyə	- 9, 91, 93-113, 130, 134-153, 285
Türkmənistan	- 306-326
Tovuz	- 184, 225-253, 324
Vatikan	- 79-87
Venesiya Respublikası	- 56
Vyana	- 7
Yaponiya	- 89
Yunanıstan	- 134-153

MÜNDƏRİCAT

BAKI NƏQLİYYAT AGENTLİYİNİN İDARƏ

HEYƏTİNİN SƏDRİ VÜSAL KƏRİMLİ İLƏ GÖRÜŞ

18 fevral 2020-ci il 5

İTALİYA RESPUBLİKASINA SƏFƏR

19 fevral 2020-ci il 14

VİLLA BORGHESE PARKINDA DAHI AZƏRBAYCAN

ŞAIRİ VƏ MÜTƏFƏKKİRİ NİZAMİ GƏNCƏVİNİN

ABİDƏSİNİ ZİYARƏT

19 fevral 2020-ci il 15

RƏSMİ QARŞILANMA MƏRASİMİ

19 fevral 2020-ci il 16

İTALİYA RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ SERCİO

MATTARELLA İLƏ TƏKBƏTƏK GÖRÜŞ

20 fevral 2020-ci il 17

GENİŞ TƏRKİBDƏ GÖRÜŞ

20 fevral 2020-ci il 18

İTALİYA RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ SERCIO
MATTARELLA İLƏ BİRGƏ MƏTBUATA
BƏYANATLARLA ÇIXIŞLAR

20 fevral 2020-ci il 21

İTALİYA RESPUBLİKASI NAZİRLƏR ŞURASININ
SƏDRİ CÜZEPPE KONTE
İLƏ GÖRÜŞ

20 fevral 2020-ci il 29

SƏNƏDLƏRİN İMZALANMASI
MƏRASİMİ

20 fevral 2020-ci il 32

İTALİYA RESPUBLİKASI SENATININ
SƏDRİ XANIM MARIA ELİSABETTA
ALBERTİ KASELLATİ İLƏ GÖRÜŞ

20 fevral 2020-ci il 36

«CASSA DEPOSITİ PRESTITİ S.p.A»nın
VƏ İTALİYANIN APARICI SƏNAYE VƏ
MALİYYƏ QRUPLARININ RƏHBƏRLƏRİ İLƏ İŞÇİ
NAHARDA İŞTİRAK

20 fevral 2020-ci il 38

«ALTARE DELLA PATRIA» MEMORIAL
KOMPLEKSİNDƏ NAMƏLUM ƏSGƏR ABİDƏSİNİ
ZİYARƏT

20 fevral 2020-ci il 47

İTALİYA RESPUBLİKASI DEPUTATLAR
PALATASININ SƏDRİ ROBERTO FİKO
İLƏ GÖRÜŞ

20 fevral 2020-ci il 48

İTALİYA RESPUBLİKASI PREZİDENTİ ADINDAN
AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI PREZİDENTİNİN
ŞƏRƏFİNƏ VERİLMİŞ DÖVLƏT ZİYAFƏTİNDƏ
İŞTİRAK

20 fevral 2020-ci il 51

«2020-ci İL – İTALİYADA AZƏRBAYCAN
MƏDƏNİYYƏT İLİ»NİN AÇILIŞI
MÜNASİBƏTİLƏ KONSERT PROQRAMINDA
İŞTİRAK

20 fevral 2020-ci il 59

AZƏRBAYCAN – İTALİYA BİZNES-FORUMUNDA
İŞTİRAK

21 fevral 2020-ci il 60

ROMA ŞƏHƏRİNİN MERİ XANIM VİRCİNİA RAGGI
İLƏ GÖRÜŞ

21 fevral 2020-ci il 75

AZƏRBAYCAN MƏDƏNİYYƏT MƏRKƏZİ ÜÇÜN
NƏZƏRDƏ TUTULMUŞ BİNA
İLƏ TANIŞLIQ

21 fevral 2020-ci il 78

ROMADAN VATİKANA RƏSMİ YOLASALMA
MƏRASİMİ

21 fevral 2020-ci il 79

KATOLİK KİLSƏSİNİN RƏHBƏRİ PAPA FRANSİSK
İLƏ GÖRÜŞ

22 fevral 2020-ci il 80

MÜQƏDDƏS TAXT-TACIN DÖVLƏT KATİBİ
KARDİNAL PAROLİN İLƏ GÖRÜŞ

22 fevral 2020-ci il 82

BİRİNCİ VİTSE-PREZİDENT MEHRİBAN
ƏLİYEVAYA PAPA CƏNGAVƏR ORDENİNİN ƏN ALİ
DƏRƏCƏSİ – IX PIY ORDENİNİN BÖYÜK XAÇININ
TƏQDİM OLUNMASI MƏRASİMİ

---

22 fevral 2020-ci il 83

SİKSTİN KAPELLASI VƏ MÜQƏDDƏS
PYOTR KİLSƏSİ İLƏ TANIŞLIQ

22 fevral 2020-ci il 85

ESTONİYA RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ XANIM
KERSTİ KALYULAYDA

22 fevral 2020-ci il.....88

YAPONİYA İMPERATORU ƏLAHƏZRƏT
NARUHİTOYA

22 fevral 2020-ci il.....89

BRUNEY-DARÜSSALAM DÖVLƏTİNİN
SULTANI ƏLAHƏZRƏT HACI HƏSSƏNAL
BOLKİAHA

23 fevral 2020-ci il.....90

TÜRKİYƏ RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ ZATİ-
ALİLƏRİ CƏNAB RƏCƏB TAYYİB ƏRDOĞANA

23 fevral 2020-ci il.....91

KÜVEYT DÖVLƏTİNİN ƏMİRİ ƏLAHƏZRƏT ŞEYX
SABAH ƏL-ƏHMƏD ƏL-CABİR
ƏL-SABAHA

24 fevral 2020-ci il..... 92

TÜRKİYƏ RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ RƏCƏB
TAYYİB ƏRDOĞANIN QARŞILANMA MƏRASİMİ

25 fevral 2020-ci il..... 93

TÜRKİYƏ RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ RƏCƏB
TAYYİB ƏRDOĞAN
İLƏ TƏKBƏTƏK GÖRÜŞ

25 fevral 2020-ci il..... 94

AZƏRBAYCAN–TÜRKİYƏ YÜKSƏK
SƏVİYYƏLİ STRATEJİ ƏMƏKDAŞLIQ
ŞURASININ SƏKKİZİNCİ İCLASINDA İŞTİRAK

25 fevral 2020-ci il..... 95

SƏNƏDLƏRİN İMZALANMASI MƏRASİMİ

25 fevral 2020-ci il..... 98

TÜRKİYƏ RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ RƏCƏB
TAYYİB ƏRDOĞAN İLƏ BİRGƏ MƏTBUATA
BƏYANATLARLA ÇIXIŞLAR

---

25 fevral 2020-ci il..... 102

TÜRKİYƏ RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ RƏCƏB
TAYYİB ƏRDOĞANIN ŞƏRƏFİNƏ
TƏŞKİL OLUNMUŞ ZİYAFƏTDƏ İŞTİRAK

25 fevral 2020-ci il..... 113

XOCALI SOYQIRIMI QURBANLARININ
XATİRƏSİNƏ EHTİRAM YÜRÜŞÜNDƏ İŞTİRAK

26 fevral 2020-ci il..... 114

ABŞ DÖVLƏT KATİBİNİN ENERJİ DİPLOMATİYASI
ÜZRƏ MÜAVİNİNİN MÜŞAVİRİ KURT
DONNELLİNİN BAŞÇILIQ ETDİYİ NÜMAYƏNDƏ
HEYƏTİ İLƏ GÖRÜŞ

26 fevral 2020-ci il..... 120

BÖYÜK BRİTANIYA BAŞ NAZİRİNİN AZƏRBAYCAN
ÜZRƏ TİCARƏT ELÇİSİ BARONESSA EMMA
NİKOLSONUN RƏHBƏRLİK ETDİYİ NÜMAYƏNDƏ
HEYƏTİ İLƏ GÖRÜŞ

27 fevral 2020-ci il..... 123

ARTUR RASI-ZADƏ İLƏ GÖRÜŞ

27 fevral 2020-ci il..... 126

TÜRKİYƏ RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ ZATİ-
ALİLƏRİ CƏNAB RƏCƏB TAYYİB ƏRDOĞANA

28 fevral 2020-ci il..... 130

HEYDƏR ƏLİYEV PROSPEKTİ İLƏ
ZƏKİ MƏMMƏDOV KÜÇƏSİNİN KƏSİŞMƏSİNDƏ
YERALTI PİYADA KEÇİDİN AÇILIŞI MƏRASİMİ

28 fevral 2020-ci il..... 131

«CƏNUB QAZ DƏHLİZİ» MƏŞVƏRƏT
ŞURASI ÇƏRÇİVƏSİNDƏ NAZİRLƏRİN
ALTINCI TOPLANTISINDA İŞTİRAK

28 fevral 2020-ci il..... 134

ŞAH İSMAYIL XƏTAINİN HEYKƏLİNİN
KÖÇÜRÜLDÜYÜ YENİ SALINMIŞ PARKLA
TANIŞLIQ

2 mart 2020-ci il 154

POLŞA RESPUBLİKASININ ÖLKƏMİZDƏKİ
FÖVQƏLADƏ VƏ SƏLAHİYYƏTLİ SƏFİRİ RAFAL
POBORSKİ İLƏ GÖRÜŞ

2 mart 2020-ci il 156

BOLQARISTAN RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ
ZATİ-ALİLƏRİ CƏNAB RUMEN RADEVƏ

3 mart 2020-ci il..... 159

AVROPA YENİDƏNQURMA VƏ İNKİŞAF BANKININ
BİRİNCİ VİTSE-PREZİDENTİ YURGEN
RİQTERİNKİN BAŞÇILIQ ETDİYİ NÜMAYƏNDƏ
HEYƏTİ İLƏ GÖRÜŞ

3 mart 2020-ci il..... 160

RUSİYA FEDERASİYASI ROSTOV
VİLAYƏTİNİN QUBERNATORU VASİLİ QOLUBEVİN
BAŞÇILIQ ETDİYİ NÜMAYƏNDƏ HEYƏTİ İLƏ
GÖRÜŞ

3 mart 2020-ci il 164

GORANBOY RAYONUNA SƏFƏR

3 mart 2020-ci il 168

ŞƏMKİR RAYONUNA SƏFƏR

3 mart 2020-ci il..... 181

QAZAX RAYONUNA SƏFƏR

3 mart 2020-ci il..... 189

AĞSTAFRA RAYONUNA SƏFƏR

*4 mart 2020-ci il.....*203

TOVUZ RAYONUNA SƏFƏR

*4 mart 2020-ci il.....*225

İSMAYILLI VƏ NEFTÇALA RAYONLARINA YENİ
TƏYİN OLUNMUŞ İCRA BAŞÇILARI
İLƏ GÖRÜŞ

*5 mart 2020-ci il.....*254

GÜRCÜSTANIN MÜDAFİƏ NAZİRİ
İRACLİ QARİBAŞVİLİ İLƏ GÖRÜŞ

*5 mart 2020-ci il.....*262

8 MART – BEYNƏLXALQ QADINLAR GÜNÜ
MÜNƏSİBƏTİLƏ AZƏRBAYCAN QADINLARINA
TƏBRİK

*5 mart 2020-ci il.....*263

AZƏRBAYCAN QIZIL AYPARA CƏMİYYƏTİNƏ

*6 mart 2020-ci il.....*265

ALTINCI ÇAĞIRIŞ AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI MİLLİ
MƏCLİSİNİN İLK İCLASINDA İŞTİRAK

---

10 mart 2020-ci il 267

TÜRKMƏNİSTAN PREZİDENTİ QURBANQULU
BERDIMƏHƏMMƏDOVUN QARŞILANMA
MƏRASİMİ

11 mart 2020-ci il 306

TÜRKMƏNİSTAN PREZİDENTİ QURBAN-
QULU BERDIMƏHƏMMƏDOV İLƏ TƏKBƏTƏK
GÖRÜŞ

11 mart 2020-ci il 308

GENİŞ TƏRKİBDƏ GÖRÜŞ

11 mart 2020-ci il 311

SƏNƏDLƏRİN İMZALANMASI MƏRASİMİ

11 mart 2020-ci il 313

TÜRKMƏNİSTAN PREZİDENTİ QURBANQULU
BERDIMƏHƏMMƏDOV İLƏ BİRGƏ MƏTBUATA
BƏYANATLARLA ÇIXIŞLAR

11 mart 2020-ci il 318

QEYDLƏR.....327

Şəxsi adlar göstəricisi.....369

Coğrafi adlar göstəricisi.....375

Texniki redaktor
Yığım üzrə operator
Kompüter tərtibatı

Zoya Nəcəfova
İlhamə Kərimova
Məhəbbət Orucov

Cildin hazırlanmasında AZƏRTAC-ın materiallarından istifadə olunmuşdur.

«Tayms» qarnitur. Formatı 84×108 1/32. Ofset kağızı № 1
Şərti çap vərəqi 24,5. Uçot nəşr vərəqi 25,0. Tirajı 5000
Müqavilə qiyməti ilə.

Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət Nazirliyi
Azərbaycan Dövlət Nəşriyyatı
Bakı – Mehdi Hüseyn küç. 55, dalan 2, ev 3.

«Şərq-Qərb» mətbəəsi, Aşıq Ələsgər küçəsi 17.